DAT DE GENADE PARTICULIER IS

DR. A. KUYPER

John L. Koert

DAT DE GENADE PARTICULIER IS.

Dat de genade particulier is.

STICHTELIJKE BIJBELSTUDIËN

DOOR **Dr. A. KUYPER.**

(UIT HET WOORD. — VIERDE BUNDEL.)

VOLKSUITGAVE.

KAMPEN — J. H. KOK — 1909.

INHOUD:

DAT DE GENADE PARTICULIER IS.

DEEL EEN.

GEEN CHRISTUS PRO OMNIBUS.

DEEL TWEE.

GETOETST AAN DE UITKOMSTEN.

—

DEEL DRIE.

DE ONDOORGRONDELIJKE BARMHARTIGHEDEN.

DEEL VIER.

SCHIJNBARE STRIJD.

DAT DE GENADE PARTICULIER IS.

DEEL EEN.

GEEN CHRISTUS PRO OMNIBUS.

I.

WAT DE CHRISTELIJKE KERK STEEDS BELEED.

»Ik zal mij ontfermen, diens Ik mij ontfermen zal.« Rom. 9 : 15.

In sommige zich orthodox noemende kringen van ons vaderland komt het meer en meer in zwang, het *„Christus pro omnibus!"* tot shibbôleth van Evangelische waarheid te stellen.

Met „Christus pro omnibus!" wordt dan bedoeld, dat Christus naar de bedoeling en strekking van zijn zelfsofferande, voor „alle menschen, hoofd voor hoofd, en ziel voor ziel zou gestorven zijn".

En op de erkenning hiervan staat men zóózeer; op de belijdenis van deze uitspraak dringt men zóó sterk; van de toestemming aan deze voorstelling te geven, maakt men derwijs iemands aanhoorigheid tot het echte Christendom afhankelijk, — dat een drijver van dit stuk zich niet ontzag, zelfs van den kansel, uit te roepen: „Wie een ander Evangelie brengt, *die is vervloekt!"*, en een hoogleeraar zich eens in een vriendenkring aldus uitliet: „Die aan het *pro omnibus* nog tornt, rekent niet meer meê!"

Metterdaad begint het voor hen, die desondanks aan dat *pro omnibus* (voor allen) nog niet met de ziel vast kunnen raken, dus pijnlijk en droef te staan.

Niet alleen toch dat men hen beticht van ketterij en vervalsching der waarheid; ze afsnijdt uit de gemeenschap; en de schouders ophaalt over hun onnoozelheid; maar wat erger is, men betwist hun ook de gemeenschap des Geestes en speelt over hunne hoofden met den vloek!

En wijl nu schrijver dezes meê tot deze *pariahs* behoort, die, met den besten wil, in dit *pro omnibus,* met ziel en zinnen, maar niet kunnen inleven, en achten, dat het nog veel minder met Godes heilige Schrifture te rijmen valt, zoo heb ik mij zelven afgevraagd, of de ure niet gekomen was, om althans een zwakke poging tot tegenpleidooi te wagen, en onder inroeping van hooger licht en beter wijsheid, dan vaak preek- en leerstoel bieden, kortelijk rekenschap te geven van mijn geloof.

Niet alsof ik voor zooveel overmoed niet zou terugdeinzen, indien ik op mijzelven zag, of ook bijaldien ik de belijders der *particuliere* genade in talent en denkkracht op moest wegen tegen de vermaarde

mannen, die in stad en lande huidendaags drijvers van de *algemeene* verzoening zijn! Want ik maak er allerminst een geheim van, dat naar *dien* maatstaf wellicht de „tien talenten" aan de overzij en slechts „één enkel" met mij zou staan, en dat nóch omvang van eigen studie nóch vastheid van eigen overtuiging, in staat zou zijn mij aan het drukkend gevoel te doen ontkomen, dat u als lood op het hart ligt, zoo dikwijls op eenig punt schier allen die roep van wetenschap hebben, ontkennen wat gij belijdt.

En wat mij desniettemin de veerkracht in het hart schonk, om van onder dien druk uit te komen, en te spreken gelijk ik hiermeê doen ga, was dan ook allerminst iets dat in mijzelf of aan mijn kant of onder mijn geestverwanten wordt gevonden, maar veeleer de, immers niet onware? overweging: Dat ook de drijvers der algemeene genade op hun beurt weer tamelijk geisoleerd staan, zoodra ze in wetenschappelijke kringen ook nog maar den Zone Gods durven belijden. Dat toch ook eigenlijk in zulk een geschil niet de overmacht van *wetenschap*, maar wel de geestelijke meerderheid des *geloofs* den doorslag moet geven. En, wat mij vooral weer moed deed vatten, dat ik, hoe geïsoleerd ook onder de theologen van thans, in vroegere, en geestelijk *betere*, eeuwen volop bondgenooten zou gevonden hebben. En dat niet onder de oefenaars in achterbuurten, maar onder de starren van de eerste grootte; onder mannen als Augustinus en Calvyn, en na dien grooten Hervormer, op Martini van Bremen na, in heel het Dordsche Concilie, d. w. z. in de schitterendste verzameling van Gereformeerde theologen die ooit gedaagd is. En zoo ook, *voor* evengoed als *na* Dordt, bij al wat er onder theologen onzer kerk glansrijks, en uitstekends en door godsvrucht geblonken heeft. Zoo zelfs dat nog de jongere Van den Honert, wiens latere afdoling bekend is, in zijn *De gratia universali sive particulari*, naar Comries eigen getuigenis, in zijn *Examen van Tolerantie*, nog volkomen zuiver op de oude paden liep.

Want zie, mag dát u gebeuren, dat ge de vaste overtuiging uwer ziele aldus gedekt vindt door een gansche wolke van heerlijke getuigen, die zoozeer bijzonderlijk door Gods Heiligen Geest, met zielskrachten en denkkrachten bei, begaafd waren, — o, dan kunt ge ten leste geen weerstand meer bieden aan den onweerstaanbaren drang van binnen, of de eere van Gods heiligen Naam, die toch bij elk different van dien aard voor ons pit en doelwit moet zijn, ook in ónze dagen en voor ónze tijdgenooten, weer ontdaan mocht worden van het stof waaronder ze begraven ligt en het vooroordeel dat haar luister verbergt.

Intusschen is zelfs dit beroep op „de oude wolke van getuigen" ons thans niet meer, zonder nader bewijs, vergund.

Zoo ver toch kwam de spraakverwarring reeds, dat men zich niet ontziet ook de meeningen en denkbeelden der ouden in zóó gekleurd licht te plaatsen, dat ze ophouden te zeggen, wat ze zeer gewisselijk bedoelden, en alsnu schijnen te zeggen, wat ze cordatelijk bestreden hebben.

Eer ik verder ga, behoor ik dus kortelijk aan te toonen, dat metterdaad deze „wolke van getuigen" een genade die *niet* particulier zou zijn, niet kent.

En mag ik dan beginnen met *Calvyn*, lees hier dan diens zeer stellige uitspraak, die schier nog verder gaat dan de Dordsche Synode: „De woorden: „maar ook voor de zonde der gansche wereld," staan er duidelijkheidshalve bij, opdat de geloovigen toch vastelijk verzekerd zouden zijn, dat de door Christus verworven verlossing zich metterdaad tot allen uitstrekt die het Evangelie met een geloovig hart hebben aangenomen. Maar hier ontstaat nu geschil, hoe de apostel zeggen kan dat de zonden *der gansche wereld* verzoend zijn. En nu spreek ik nog niet eens van de krankzinnige voorstelling dier verwatenen, die zeggen durven dat de genade ook verworven is voor allen die ten verderve gaan en zelfs voor Satan. Zulk een onzinnigheid toch is de moeite des wederleggens niet waard. Maar anderen, die voor zulk eene dwaasheid dan toch te verstandig waren, hebben beweerd, dat Christus' verdienste wel *genoegzaam* was voor de verzoening der gansche wereld, maar ze feitelijk slechts *uitwerkt* voor de geloovigen. Zoo althans leeraart men in de scholen. Maar al erken ik nu ook volgaarne dat die onderscheiding waar is, zoo ontken ik toch dat ze op 1 Joh. 2 : 2 past, en beweer dat Johannes hier geen ander doel heeft, dan om te zeggen, dat het heil voor *heel de kerk* is. Derhalve zijn onder dit woordeke „allen" de verworpelingen niet begrepen, maar slaat dit alleen op hen, die ook wezenlijk tot geloof zouden komen en die over *heel de wereld* verstrooid zijn. Immers dan eerst wordt de genade Christi naar eisch geloofd, wanneer ze verheerlijkt wordt als de eenige bron van heil voor alle geslachten der wereld!" (Tom. VII p. 54b).

En in overeenstemming hiermeê nu belijdt de Gereformeerde kerk in deze landen, in haar officieele Belijdenis: „Deze dood des Zoons van God is de eenige en volmaakte offerande en genoegdoening voor de zonde; *overvloediglijk genoegzaam tot verzoening van de zonden der gansche wereld*" (*Can. Dordr.* II § 3). „Dat nu velen door het Evangelium geroepen synde zich niet bekeeren, noch in Christus gelooven, maar in ongeloof vergaan, zulks geschiedt dus niet door gebrek of ongenoegzaamheid van de offerhande Christi aan het kruis geofferd, maar door haar eigen schuld" (*Can. Dordr.* II § 6). „Maar zoovelen alsser waarachtelyk gelooven en door den dood Christi van de zonden en het verderf verlost worden, die zelve genieten deze weldaad alleen uit Gods genade, hun van eeuwigheid in Christus

gegeven, welke genade Hij aan niemand schuldig is" (§ 7). „Want dit is geweest de gansch vrije raad en de genadige wil en het voornemen Gods des Vaders, dat de levendigmakende en zaligmakende kracht van den dierbaren dood zijns Zoons zich uitstrekken zoude *tot alle uitverkorenen, om die alleen* met het rechtvaardigmakende geloof te begaven en door hetzelve onfeilbaarlijk tot de zaligheid te brengen. Dat is: God heeft gewild, dat Christus door het bloed zijns kruises uit alle volkeren, stammen, geslachten en tongen *diegene alle en alleen* krachtiglijk zoude verlossen, die van eeuwigheid tot de zaligheid verkoren en van den Vader hem gegeven zijn" (§ 8). [1]).

Kort maar kras voegt dan ook de Synode (en te Dordt triomfeerde, gelijk men weet, de *gematigde* Theologie) er bij: Dat de drijvers der algemeene genade, „zich aanstellende alsof ze hun leer in een gezonde meening voorstelden, den volke weer trachtten in te geven het venijn der Pelagiaansche dwaling" *Can. Dordr.* Verwerp. 6 op cap. II).

Vóór Dordt leerde men evenzoo, zoo hier te lande als elders.

Te Leiden schreef reeds de oude *Trelcatius*, een der eerste hoogleeraren in de Theologie: „Christus is niet voor allen, maar alleen voor de uitverkorenen gestorven. Want als gevraagd wordt: voor wie Christus gestorven is? slaat dit natuurlijk op degenen, in wie die dood Christi haar doel heeft uitgewerkt, en hieronder kunnen alleen begrepen zijn alle en een iegelijk geloovige" (*Loc. Corn. S. Theol.* p. 262). Zie ook KIMMEDONCIUS, *de Redemtione*, I c. 11.

En buitenlands had Peter Martyr zich even onomwonden in zijn *Loci communes* uitgesproken: „Men mag het niet voorstellen alsof de genade Gods als een gemeene genade aan alle menschen hoofd voor hoofd zou worden voorgelegd, zoodat het nu in hun macht en wil zou zijn of ze die voorgestelde genade wilden aannemen, want opdat de dood Christi voor *ons* zij, is noodig dat wij dien dood toepassen; wat we niet kunnen doen dan door het geloof, welk geloof wederom

---

[1]) De voorstelling door Dr. Van Toorenenbergen b. v. gegeven in zijn *Bijdragen* p. 142, alsof het „Universalisme" van Martini van Bremen zonder tegenspraak bleef en alsof de tegenspraak van de Gereformeerden tegen de bestrijders van het Particularisme eerst tegen het einde der 17de eeuw opkwam, rust op misverstand. Zie over Martini „IKEN" *Brem. Jahrbücher* 1878. X p. 11. v. v., en over de Dordsche Synode zelve *Can.*, de verwerping. § 6, op het 2de hoofdstuk, waar als logenachtig verworpen wordt het gevoelen dergenen die leeren: „dat God zooveel Hem aangaat, allen menschen die weldaden, die door den dood Christi verkregen worden, even gelijklijk heeft willen mededeelen. Maar, dat sommigen der vergeving der zonden en des eeuwigen levens deelachtig worden, anderen niet, dat zulk onderscheid hangt aan hun vrijen wil, dewelke zich voegt bij de genade, die zonder onderscheid aangeboden wordt". Is dit bestrijden? Of is het dit niet? De berichten der Hessische deputaten verdienen, reeds om hun beweren omtrent S. Lubbertus, blijkbaar weinig vertrouwen.

niet uit ons, maar een gave Gods is. Dat dan ook de apostel zegt: „God wil dat alle menschen zalig worden" is te verstaan, alsof iemand zeide: „Gods wil is de deur van het huis en door die deur gaan allen in; zonder dat iemand zoo iets in het dagelijksch leven ooit op zou vatten, alsof nu alle menschen uit de gansche stad door die deur feitelijk heengingen. Het wil alleen zeggen: Wie dat huis binnengaat, gaat door die poort" *Ed. Bas.* 1580 I p. 850, 858).

Of wil men getuigenissen hooren *na* Dordt, dan leze men in de bekende *Synopsis* van de vier Leidsche professoren Walaeus, Polyander, Thysius en Rivet, die bijna een eeuw lang het standaardwerk onzer theologie bleef: „Voorwerp van de genade zijn alleen de uitverkorenen en ware geloovigen, zoo van het Oude als Nieuwe Testament. Want hoewel de genoegdoening Christi, wat grootte, waardigheid en genoegzaamheid betreft, op zichzelve beschouwd, zich zou kunnen uitstrekken tot alle menschen, zoo is ze toch slechts particulierlijk aan hen beschikt, welke de Vader uitverkoren en aan den Zoon geschonken heeft" *Disput.* XXIX § 29). Of bij *H. Alting*, den verdediger van den Heidelbergschen Catechismus: „Dat Christus den toorn Gods tegen de zonde van heel het menschelijk geslacht gedragen heeft, wil niet zeggen dat hij de zonden droeg van alle afzonderlijke menschen: maar „wereld" of menschelijk geslacht, beduidt de uitverkorenen uit de geheele wereld. Het was een toorn die in God opgewekt was door de zonde van geheel ons geslacht, en in dien zin zat er de kracht in, niet van de zonde van een enkele, maar de zonde van heel de menschheid. Maar de door het dragen van dien toorn verworvene genade komt niet allen, maar alleen den waarachtig geloovigen ten goede en is alleen voor de uitverkorenen bestemd" *Expl. catech.* Amst. 1646. p. 206—15). Verder *Voetius*, die zelfs zeer nadrukkelijk opkomt tegen het denkbeeld alsof „de genoegzaamheid" van Christus' verdienste zou willen zeggen, dat zijn dood genoegzame genade aanbood, om feitelijk allen zalig te maken, want, zegt hij, „op zich zelven beschouwd, is de dood Christi daartoe zeer zeker volkomen genoegzaam, maar in relatie tot degenen die verloren gaan, is zij niet alleen niet genoegzaam, maar *niets*" (*Disput. selectae* II p. 254). Dan *Coccejus*, die van, Joh. 2 : 2 deze eigenaardige opvatting heeft: „maar ook voor de zonde der geheele wereld, hetwelk beteekent voor de zonde der uitverkorenen, zoolang de wereld staat, door alle tijden heen, nu en eertijds en na ons. Zoodat dit overstaat tegen de pausgezinden, die deze offerande telkens hernieuwen" (*Opera omnia* II p. 4). Ook *H. Witsius*: „De dood van Christus kan niet *voor allen* hebben plaats gegrepen, want zij, voor wie Christus als zoenoffer viel, zijn dan ook daadwerkelijk uit de macht van Satan vrijgekocht, hebben op de vrijheid recht en kunnen in alle eeuwigheid niet meer in de hel worden geworpen. Althans indien men niet met het dwaze beweren voor den dag wil komen, dat Christus wel betaald heeft, maar

betaling deed om niet. Derhalve kan het niet anders, of we moeten wel belijden, dat Christus zich in den dood heeft gegeven voor menschen uit alle eeuwen en alle natiën, en dat God wil dat alle dezen zalig worden" (*Oecon. foed.* II. VIII p. 227, 8). Voorts *P. van Maastricht:* „Alle Gereformeerden stemmen hierin overeen, dat er in den dood van Christus vanwege de oneindige waardigheid des Persoons een zoo groote waardij en prijs is, dat dezelve genoeg zou kunnen zijn, om alle menschen en een iegelijk in het bijzonder te behouden en te zaligen; doch dewijl noch de Vader noch de Zoon dien dood willen geschikt en verordend hebben, om alle menschen en een iegelijk in het bijzonder te verlossen, dat men daarom niet zou kunnen zeggen dat Christus voor allen en een iegelijken mensch gestorven zij." Die dat leeren zijn „de Pelagianen en Pelagiaanschgezinden, zoo velen er buiten de Hervormde kerk leeren dat Christus even gelijk voor allen gestorven zij, zoodat de toepassing van of de gemeenschap aan de weldadigheid van dezen dood hangen zou aan hun vrije wille" (*Beschouw. en pract. godgel* II 744). Waaraan we ten slotte, om niet te ver van Dordt af te raken, dan nu nog dit korte woord uit J. van den Honert toevoegen: „De verdienste van Christus' dood en de daarop steunende genade Gods moet zich even ver uitstrekken als de koop, waardoor de Middelaar zijn eigendom gekocht heeft. Indien dus de verdienste van Christus' dood zich ook zou uitstrekken tot alle menschen, dan moesten nu ook alle menschen zijn eigendom zijn en diensvolgens erfgenamen des eeuwigen levens. Wat ongerijmd ware. Zoodat derhalve deze genade zich alleen kan uitstrekken tot de uitverkorenen" (*De gratia univers. s. partic.* p. 325).

Even datzelfde nu ware in telkens andere woorden, evenzoo over te schrijven uit *Pareus*, in zijne aanteek. op 1 Joh. 2 : 2; uit *Jac. Trigland*, Antapologia 635a; uit *Sam. Maresius*, System. Theol. I 10. § 31; uit *à Marck*. Comp. Theol. Christ., XXIII § 7; of uit *De Moor*, Comm. in à Marck, IV. p. 449; ja, evenzoo uit Beza, Zanchius, Gomarus, Heidanus, Heidegger, Alstädt; Turretinus, Spanhemius, Pictet en zoovele anderen. Terwijl omgekeerd de universeele of algemeene genade eerst later en van buitenaf in de Gereformeerde kerken insloop, door de zonderlingheden van Crocius en Martini en Hildebrand te Bremen, en vooral van Amyrald en zijn Saumursche volgelingen, waaronder met name L. Capellus, Dallaeus en Blondel.

Wil men daarentegen weten, waar deze leer van de algemeene genade wel thuis hoort, laat mij dan kortelijk zeggen, dat ze beleden wordt door *Rome*: „Ofschoon Christus voor allen gestorven is, zoo ontvangen toch zij alleen de vrucht van dien dood, aan wie de verdienste van dien dood meêgedeeld wordt" (*Can. conc. Trid.* Sess. VI. c. 3). Door de *Grieksche* kerk: „Christus heeft het geheele men-

schelijk geslacht vrijgekocht van den eeuwigen doem" (*Orthod. Confessio Eccl. Orient.* I 9.44). Niet daarentegen door de Jansenisten: „Als de Schrift zegt, dat Christus voor allen gestorven is, ziet dit op de genoegzaamheid der waardij van zijn dood, niet op de daadwerkelijke beschikking" (JANSEN, *August.* III c. 21). Maar wel ten deele door de *Socinianen*. De *Mennonieten*: „Dewijle Paulus kortelijk van alle menschen by Jezus' verdienste spreekt, zoo weten wy niemanden daervan uit te sluyten" (*Protoc. franchenth.* p 198). De *Arminianen*: „Verkeerdelijk en ten onrechte wordt beweerd, dat Christus alleen voor de uitverkorenen zou gestorven zijn" (ARMINII, *Opera*, p. 161). En de *Kwakers*: „Christus heeft den dood gesmaakt niet alleen voor de enkele personen van het goede soort, maar ook voor alle personen uit alle soorten" (BARCLAY, *Apol. Theol. vere Christianae*, pag. 63).

Veilig meen ik dus, zonder overdrijving, te kunnen zeggen, dat, bij nader bezien, in de eeuw onzer nationale glorie, toen er nog theologen van het echte water, en echte theologen bij tientallen, in de kerk van deze landen schitterden, de overtuiging, „dat de genade particulier is" voor *alleen* Schriftmatig en Gereformeerd gold, en dat omgekeerd, de nu bijna algemeen als orthodox geijkte leer van het „*Christus pro omnibus*," als een geoordeelde in het duister school of als balling rondzwierf buiten onze grenzen.

Een herinnering die mij noodig scheen, om het den lezer verklaarbaar te doen zijn, hoe ik, in weerwil van de ongunst der tijden, toch den moed in mijn overtuiging vond, om tegen velen en schier allen in, nochtans onbewimpeld en met vrijmoedigheid, wat mij naar Gods heilig Woord als waarheid geldt, uit te spreken, te belijden en aan te dringen in eenigszins uitvoeriger pleidooi.

II.

WAAROVER HET GESCHIL LOOPT.

> Gode zijn al zijne werken van eeuwigheid bekend. Hand. 15 : 18.

Bij een uiterst gewichtig stuk uit Gods heilige waarheid, als met de „particuliere genade" ter sprake komt, is uiteraard voor alle dingen noodig, dat men de quaestie waarover het geschil onder de broederen loopt, helder inzie en deugdelijk versta.

Daarom zal dit tweede artikel niet verder strekken, dan om het vraagstuk, waarvoor we met deze quaestie staan, duidelijk uiteen te zetten.

Daaruit nu dat we spreken van een genade die particulier, d. i. bijzonder is, volgt reeds terstond, dat er anderen zijn die van de genade leeren, dat ze *niet* particulier, niet bijzonder, maar *universeel* of algemeen is. Wil nu in het onderhavige verband „particulier" zeggen: „betrekking hebbende niet op alle menschen, maar op *bijzondere* personen uit die allen"; dan spreekt het vanzelf dat de pleitbezorgers van een universeele of algemeene genade, die tegen ons overstaan, een genade prediken „die wel allen menschen aangaat en niet tot bijzondere personen beperkt is."

Met deze vage onderscheiding is intusschen nog schier geen enkele lichtstraal op het ingewikkeld onderwerp gevallen.

Immers, indien ge beweert, dat de genade feitelijk, naar de uitkomst, en dus daadwerkelijk niet aan allen, maar slechts aan bijzondere personen uit die allen, ten goede komt, scharen de tegenstanders van zoo straks zich plotseling weer aan uw zijde, en geven u met zekeren nadruk te verstaan: „dat ze dit ook zelf heusch nooit anders hadden opgevat, en het ergerlijk zouden vinden, indien men dit ooit anders opvatten dorst!"

En in dien zin laat niet slechts een enkele, maar een iegelijk zich uit, die nog den Christus en de verzoening in zijn bloed belijdt; met uitzondering alleen van die nu pas weer insluipende ketters, die u eerst in het oor fluisteren en straks van den kansel leeren, dat „onbekeerd te sterven" nog niet voor de eeuwigheid beslist; dat men ook nog aan de overzij van het graf zich kan bekeeren; en dat, na eeuwen en nogmaals eeuwen, ten langen leste, *alle* menschen zich daarboven wel bekeeren zullen en dus allen behouden worden.

Want natuurlijk, wie dat leeren en drijven en alzoo nog achter het Vagevuur omloopen, die kunnen zelfs het *denkbeeld* van een particuliere genade niet meer verstaan. Voor die geldt de onverbiddelijke eisch der gerechtigheid Gods niet meer. En met die *is* niet meer te redeneeren, overmits ze immers, blijkens deze ketterij zelve, het beter meenen te weten dan de Heilige Schrift.

Maar sluiten we die er een oogenblik buiten en rekenen we nu in onze gedachten alleen met zulke belijders van den Heere, die nog wel, ja waarlijk overeenkomstig Gods Woord gelooven, dat „wie onbekeerd sterft het leven niet zien zal!" dan ligt het geheel in den aard der zaak, dat deze *allen* met ons dan ook een genade belijden, die particulier uitkomt en feitelijk slechts voor bijzondere personen middel ter behoudenis blijkt te zijn.

Maar als ge nu denken zoudt, hiermeê ook maar iets gewonnen te hebben, vergist ge u volslagen, want wat men u daarmeê toestemt is, welbezien, nog niets dan een woordenspel. Een tweemaal zeggen van hetzelfde. Een toestemmen, dat een genade „die feitelijk niet aan allen ten goede komt," dan ook „niet allen ten goede komende," d. i. particulier, is.

Evenmin brengt het u verder, of ge al in het afgetrokkene spreken gaat over hetgeen het eeuwige Wezen, op zichzelf, wel zou gewild hebben. Men vraagt u dan gemeenlijk, of gij, als gij het eens voor het zeggen gehad hadt, toch niet genoeg liefde in uw zondig hart zoudt gevonden hebben, om allen menschen de zaligheid toe te wenschen? En dan voorts: Of het dan Gods liefde toch niet miskennen zou zijn, indien men ook maar een oogenblik onderstellen dorst, dat God dat *niet* zou hebben gewild, en dat Hij, de Vader van alle ontfermingen, integendeel gewild zou hebben, dat de meeste menschen vergingen?

Want vooreerst, moet ge daar lang nog zoo zeker niet op gaan, dat uw zondig hart dat metterdaad aan allen, in elk oogenblik van uw leven, zou hebben toegewenscht. Ten minste de uitingen zijn gemeenlijk heel anders, en hoe weinig we elkaâr door de bank zelfs het mindere, tijdelijke, goed gunnen, toont de nijd, helaas, te over. Maar bovendien, wat God de Heere zou gewild hebben, indien de mensch *niet* gevallen ware, is een onderstelling die zich in het afgetrokkene wel zoo beredeneeren laat, doch waar we voor de realiteit der waarheid en de practijk des levens; daar we toch allen zelven zondaars zijn en niet dan zondaren ontmoeten; niet het minste aan hebben. En eindelijk, wat de deur dicht doet: Wat God *op zich zelf* zou gewild hebben, is een onderstelling die hier zelfs niet opgaat, want als er van „genade” sprake is, denken we ons het Hoogste Wezen juist *niet* op zich zelf, maar in betrekking tot zijn creatuur. En wie, bidde ik u, zal nu uitmaken in hoeverre die daad „van creaturen te scheppen” zelve al dan niet een uitsluiting van anders op zichzelf denkbare mogelijkheden voor den hoogen God met zich bracht.

Al wilden we dus ook voor een oogenblik toegeven, dat de genade, indien we alleen op de Liefdedrift in Gods Wezen zien, niet slechts algemeen, maar zelfs oneindig ware te noemen, ook dan immers zouden we nog geen stroobreed gevorderd wezen, maar nogmaals, nú met het woord *universeel*, voor hetzelfde woordspel staan, en eigenlijk het slechts hierin éénś worden: „dat de genade, zoolang ge niet op de bijzondere personen, maar op gansch geen personen let, dan ook *niet* bijzonder, maar gansch algemeen is.”

Om aan deze misvattingen en woordspelingen te ontkomen, waren onze ouden dan ook en zeer terecht gewoon, het vraagstuk enger te begrenzen en u uit dezen toovercirkel van algemeene afgetrokkene begrippen, opeens voor de naakte ontzettende realiteit te plaatsen van het kruis van onzen Heere, en u nu op de consciëntie en op den man af te vragen: „Sterft nu die Christus dáár voor alle menschen of alleen voor de uitverkorenen?”

Niet alsof daarmeê nu terstond het laatste spoor van spraakverwarring zou verdwijnen en elk misverstand zou zijn uitgesloten.

o, Dat nog lang niet!

Maar aldus daalt men dan toch uit gissingen over het verborgen Goddelijk Wezen af naar de werkelijkheid van wat op aarde geopenbaard is, en komt dus verder.

Vooraf intusschen moet nog misvatting na misvatting uit den weg geruimd.

Aanstonds toch, nadat ge u aldus voor het kruis van Golgotha hebt geplaatst, werpt men u alsnu de vraag voor de voeten: „Of de dood van den Zoon van God dan niet ver genoeg reikte om alle menschen los te koopen? Of de kracht van zijn dood dan te kort schoot? Of er dan, om alle menschen te verlossen, nog iets bij dien dood bij had gemoeten? En of er dan in hemel of op aarde, iets wat dan ook valt uit te denken, waardoor de prijs, de waardij, de kostelijkheid van Jezus' dood, van het bloed van het onbevlekkelijk Lam, kon aangevuld en verhoogd worden?"

En natuurlijk, ook daarop is uiteraard slechts één antwoord mogelijk of denkbaar: Gods Zoon is God; God en al wat Godes is, is oneindig; en oneindig ook de prijs en waardij van het op Golgotha vergoten bloed. Als ge daar dus naar vraagt, och, lieve, dan blijft gij met uw „alle menschen" nog precies even verre van dat kruis, als wij met ons „alle uitverkorenen." Want vraag het maar aan de hoogere-rekenkunstenaren, of van „oneindig ver" één mijl niet even ver ligt als tien mijlen. Aan „oneindig" is geen uitputten. En al wierpt ge in de éène weegschaal alle zonden van alle menschen, en al dacht ge daar nog bij geworpen een driemaal zwaarder zondenlast van tien andere menschelijke geslachten die niet bestaan, en bovendien nog de zonde van de gevallen engelen, en al vermenigvuldigdet ge dit wicht nogmaals met een cijfer van duizenden, o, dan zou door dat onuitsprekelijk, onbeschrijflijk, maar dan toch gemeten, en dus nog altijd *eindig* wicht van zonden, de andere schaal, waarin het *oneindige* gewicht van Jezus' bloed ligt, nog zelfs niet van den bodem worden afgelicht, laat staan boven de waterlijn van de balans worden opgetrokken.

Maar juist omdat ge alzoo *te veel* bewijst, bewijst ge *niets*, en hebt ge met die volmondige en onvoorwaardelijke toestemming onzerzijds nog niets gewonnen. Of straalt er van de zon niet overvloedig licht uit, ook om de blinden te verlichten? En doet dit nu daarom iets af aan de onomstootelijke waarheid, dat het licht alleen voor de ziende menschheid is? Is er geen ruimte in overvloed op den wandelweg, ook voor den lamme en kreupele en geamputeerde? En doet dit nu daarom iets af aan de waarheid, dat men de wandelpaden alleen aanlegt voor wie gaan kunnen? Is er, om niet meer te noemen, in de zeeën, in de stroomen, in de meren, niet zeer overvloedige ruimte, zoodat allen er zich in baden konden? En valt daarmeê nu het feit weg, dat deze groote wateren feitelijk voor wie niet zwemmen kan, niet bestaan?

Welnu, laat men dan zoo ook hier inzien en erkennen, dat te zeggen: „In dien oceaan van prijs en schat, die in Jezus' bloed werd ontsloten, is waardij te over voor allen!" nog volstrekt en in het minst niet in zich insluit, dat ze „dus ook voor allen is."

Waar dan nog bij komt dat heel het denkbeeld waarop deze redeneering rust, valsch is.

Immers, Jezus' bloed is niet als een stuk goud of zilver, dat op zich zelf waarde heeft. Stel, ge hadt er een druppel van kunnen opvangen en dat op het hart van uw kind gedruppeld, daar zou uw kind immers nog hoegenaamd niets aan hebben voor zijn zaligheid. De waardij en prijs en schat van Jezus' bloed schuilt dus niet in dat bloed op zich zelf, maar alleen in hetgeen Jezus door zijn liefdewerkingen in dat bloed legt. En al stemmen we dus in het afgetrokkene volkomen toe, dat de prijs van Jezus' bloed niet is uit te meten, ja, dat die prijs over en over genoegzaam zou zijn, om de zonden van heel het menschelijk geslacht af te betalen, dit baat u nog niets, zoolang ge niet uit dien afgetrokkenen Jezus naar den werkelijken Jezus komt, en alsnu staande bij Golgotha, u zelven afvraagt: „Voor wie nu stierf Jezus feitelijk"?

Maar ook dan zelfs nog houdt men aan en vraagt u: Of dan toch niet aan *alle* menschen mag en moet gepredikt worden, „dat de vergeving onzer zonden is in Jezus' bloed," en of dit aan allen te prediken, dan toch niet in zich sluit, „dat hij voor alle menschen stierf?"

En ook hier weer gaan we zonder tegenspraak, op één kleine bedenking na, geheel met u meê! o, Zeer zeker, het Evangelie moet aan allen gepredikt, aan alle creatuur, onder alle volk. En de aanklacht tegen de kerk van Christus is niet gering, dat nog gansche natiën voortleven zonder ooit de deugden te hebben hooren verkondigen van heur Koning en Heere. Er staat ook: „Werpt het heilige voor de hondekens niet noch de perelen voor de zwijnen," en in zooverre keuren wij dus op last van onzen Heiland niet alle prediking van het Evangelie, door een ieder, tot een iegelijk en op alle plaatsen goed. Het methodisme b. v. zondigt veelszins door overdreven, uit het spoor geraakten en daardoor te ondiepen ijver. Maar de roeping der kerk blijft niettemin onherroepelijk. Zij moet het Evangelie tot *alle* creaturen brengen. En alle gebazel over wat ge wel of niet moogt aanbieden, valt weg, zoodra men de wegen des Heeren slechts weer zoekt op zijn koninklijke heirbanen, en niet op de gevaarlijke zijpaden van een onschriftuurlijk universalisme. En zoolang men dus predikt: „Verzoening onzer zonden *door het geloof* in zijn bloed!" zonder als een hartenkenner te willen beoordeelen, *wie gelooven zal* en voor wie dus die verzoening is, — dan hebben we hierop niet alleen geen

aanmerking, maar juichen het van harte toe en komen er voor uit, dat hier niet het minste af kan, zal de kerk van Christus haar onafwijsbaren plicht niet verzaken.

Maar hoe ter wereld hier nu uit volgen zou, dat dus, meê naar onze eigen erkentenis, Jezus voor alle menschen zou gestorven zijn, verklaren we maar volstrekt niet te begrijpen.

Omdat de omroeper, als we dit beeld ter vergelijking bezigen mogen, steeg en heg en slop afloopt, om *allen* te noodigen tot de verkooping, vervalt daarmeê dan soms de conditie dat hij eigenlijk alleen noodt: 1, wie behoefte gevoelt om iets te koopen; 2, wie geld heeft om te koopen; en 3, wie gelegenheid hebben zal om in de verkoopzaal te verschijnen?

Zoo ziet men dus wel, dat men met al deze exceptiën den stand van het geschil slechts onzuiver maakt; voor de oplossing niets vordert; en de geesten noodeloos ophoudt.

Neen, het eenige, waarmeê ge op het heldere en doorzichtige aankomt, is maar dat ge rechtstreeks naar de *intentie Gods* vraagt en rechtstreeks afgaat op hetgeen bij het sterven van Gods Zoon omging in het hart van den Christus.

„Stierf hij voor alle menschen," dan moet dat zeggen willen: „Stervende bedoelde hij alle menschen te zaligen." En „stierf hij voor alle uitverkorenen," dan moet en kan dat alleen beduiden: „Stervende bedoelde hij niet voor alle menschen, maar alleen voor alle uitverkorenen, zijn bloed te storten aan het kruis!"

Zoo en zoo alleen komt er helderheid.

Op de goddelijke *intentie*, op Christi *bedoelen*, op wie toen Jezus stierf *in zijn hart leî*, daarop en daarop alleen komt het aan!

En dat dit zoo is, moet men nu weer niet voorstellen als iets dat eerst bij het verval der Gereformeerde Theologie opkwam, want reeds in de dagen van Dordt begreep men onder het volk zelf uitnemend wel, dat hier en hierover alleen het geschil liep.

Dit bleek mij nog dezer dagen, toen ik ongedacht een toespraak in handen kreeg, die nog terwijl de Dordsche Synode zitting had te Leiden, blijkens den inhoud, voor een hoogst eenvoudig publiek, is gehouden, en waarin ik op blz. 19 (*Oratie van het Synode Nationael*, Leiden, Canin 1619) dit vond:

„Het is niet de vrage: of Christi doot van wege zijn groote weerde ende verdienste genoegsaem sy om alle menschen van den doot te verlossen ende met Godt te versoenen, waert seker dat ze alle geloofden? Maer dit is het eigenlijk verschilpunt: Of Christi *na den raedt zijns Vaders* MOSTE *ende na sijn eigen intentie ende voornemen* WILDE, voor allen, zoowel geloovigen als ongeloovigen, sterven; dan

of hij alleen voor die, die in hem gelooven ('t welc alleen de uitvercorenen syn) sterven moste en wilde?"

Klaar en in „rond Zeeuwsch", zooals de redenaar het zelf noemt, is het verschil, zooals men ziet, hiermeê blootgelegd, — mits, ja, mits men ook zóó zelfs nog maar tegen de sluipwegen der menschelijke zelfverheffing op zijn hoede zij.

Er zijn namelijk Remonstranten, die ook dát zelfs nog onderschrijven zouden, maar er dan bijvoegen: „wel niet naar Gods gezindheid, maar volgens den wil van zijn besluit!"

En daarmeê, ge gevoelt het, staat alles weer op losse schroeven.

Immers, dan leeren ze nu verder, dat de alwetende God vooruit wist wie gelooven zouden; dat Hij, de Vader, deze voorwetenschap aan den Zoon had meêgedeeld; en dat, in zooverre nu alleen die personen van wie God vooruit wist dat ze eens tot het geloof komen en volharden zouden; diensvolgens en *op grond van dat voorgezien geloof*, nu ook door Hem uitverkoren waren, dat het ja, in zooverre dan ook *Gods* raad en *Christi* bedoelen was, zijn bloed alleen voor de uitverkorenen te vergieten.

Een gevoelen dat nog vrijwat zuiverder loopt dan het gevoelen van vele dusgenaamd rechtzinnigen in onze dagen, maar niettemin een voorstelling die in merg en been, in hart en nieren, op en top Remonstrantsch is, lijnrecht tegen de Schrift in gaat, en heel de vastheid in Gods werken en zijn Wezenheid als Schepper en Oorzaak aller goede dingen omverwerpt.

Ook aan die valsche subtiliteit moet dus eer we verder gaan, elke toegang in onze Schriftbeschouwing worden afgesneden.

Men moet ook in de heilige plantinge Gods de boomen niet met hun wortelen in de lucht en met hun takken in den grond willen planten.

Dat onderstboven keeren is een verkeeren van heel den weg.

Neen, in God blijve de oorzaak, de bron, de wortel, en in ons worde nooit iets anders gezien dan het nawerkend gevolg, de afgeleide stroom, de tak met knop en bloesem.

Geen verkiezing dus om een voorgezien geloof, maar een geloof als gevolg van een voorafgaande verkiezing. En staat het nu vast, dat de Christus „God" was, en dus als God wist wie hij verkoren had, en wie derhalve als uitvloeisel van die verkiezing tot het zaligmakend geloof zouden komen, dan spreekt het vanzelf, dat onze Middelaar, die nooit een andere verzoening heeft willen aanbrengen dan voor degenen die gelooven zouden, derhalve het aanbrengen van die verzoening alleen en uitsluitend bedoeld heeft *voor de zijnen.*

Want van een onderscheiding tusschen den wil Gods en zijn besluit, gelijk die nog te Dordt door de Hessische en Bremensche afgevaardigden bepleit werd, kan dáárom bij het „Christus voor alle menschen of voor alle uitverkorenen gestorven?" nooit sprake komen, naardien

deze onderscheiding uitsluitend tepas komt bij wat in *onze* intentie ligt, maar nooit mag tepas gebracht worden, als er sprake is van de intentie *Gods*.

Als Jozef door zijn broederen stond verkocht te worden, dan is het Gods *geopenbaarde* wil aan Juda en Ruben: „Verkoop uw broeder *niet!*" en Gods *verborgen* besluit: „Jozef zal door zijn broeders verkocht worden!"

Zoo dikwijls er dus van onze daden sprake is, van wat wij doen of *wij* bedoelen, o, dan zeer zeker mag niet alleen, maar moet zelfs onophoudelijk gerekend met de gulden les van Evangelische wijsheid: „Blind in de uitkomst, maar ziende in het gebod!"

Doch als er daarentegen, gelijk hier, sprake is niet van wat wij, maar van wat *Christus* bedoelde; en zoo ook niet van hetgeen wij, maar van hetgeen *God* wilde; dan, dit voelt toch ieder, is het het toppunt van ongerijmdheid, om in God zelf nog te durven onderscheiden tusschen wat Hij wil en toch niet wil.

Zoo komen derhalve de twee wijzen van voorstellen alsnu in zeer scherpe trekken volkomen helder tegenover elkander te staan.

Eenerzijds de *Universalisten* of drijvers van een algemeene genade, die staande houden: Toen Jezus aan het kruis stierf, was het Gods wil en Christus' bedoelen, een zoodanige verzoening teweeg te brengen, die desnoods voor alle menschen toereikend was, en die, alsnu in zijn naam aan alle menschen aangeboden, aan zoo velen uit deze allen zou ten goede komen, als naar Jezus' bedoelen dit heil wilden aangrijpen; terwijl het slechts ongebruikt liggen blijft, voor zooveel het bestemd was voor de zoodanigen, van wie Jezus bedoeld en verwacht had, dat ze wel gelooven zouden, maar die het niet hebben gedaan.

En anderzijds de *Particularisten*, of pleitbezorgers van de bijzondere genade, die leeren: Door de kerk moet aan alle creaturen gepredikt worden, dat er door Christus' sterven verzoening is verworven voor een iegelijk die geloofde, gelooft of gelooven zal; d. i. overmits alle geloovigen uitverkoren zijn, alleen voor de uitverkorenen; niet naar uitkomst, maar naar Christi bedoelen en Gods raad; en dat wel in toepassing niet op mogelijke, doch vooralsnog onbekeerde personen; maar integendeel in applicatie op personen, die de Heere lief heeft met een *eeuwige* liefde, nog eer ze geboren zijn, en die Hij „bij name roept."

En naardien we ons alsnu, zeer beslist, voor het laatste gevoelen verklaren, beweren we hiermeê volstrekt en in het allerminst niet, dat ons ook hierbij geen wegen overblijven, die onnaspeurlijk zijn, of ook diepten, die we niet peilen kunnen. Dit erkennen we veeleer met allen eerbied en alle ootmoedigheid volmondig.

Maar wat we staande houden is, dat de leer der *Universalisten*

in plaats van de moeilijkheden kleiner te maken, ze veeleer nog verbreedt en uitzet en vertiendubbelt. Dat ze bovendien, bij deze uiterst ingewikkelde vervlechting van bewegingen uit God en uit den mensch, al wat verheft aan den mensch toebedeelt en al wat klein maakt op het Goddelijk Wezen durft schuiven. En eindelijk dat ze dáárom niet door ons mag en niet kan beleden worden, omdat ze, verre van door de Schrift, die immers aller Waarheid bron is, gesteund te worden, rechtstreeks tegen het Woord onzes Gods indruischt.

III.

WAT WIL 1 JOHANNES II : 2?

> **En hij is een verzoening voor de zonden van ons, en niet alleen voor onze (zonden), maar voor heel de wereld. 1 Joh. 2 : 2.**

De gang van onderzoek, dien ik alsnu volgen ga, zal hierin bestaan, dat achtereenvolgens worde aangetoond, hoe de leer van een algemeene genade onbestaanbaar is en rechtstreeks strijdt met wat ons in de Heilige Schrift geopenbaard is: 1, over de diepte van het verderf dat in de zonde zit; 2, over Gods wezen en deugden; 3, over den persoon Christi; 4, over den aard van het verzoeningswerk; en 5, over den weg des heils. Om daarna uiteen te zetten, hoe ze strijdt met de gemeene ervaring van de Evangelieprediking onder menschen en volken; en niet minder met de geestelijke ervaring van de kinderen Gods. Om daarna duidelijk te maken, dat de *particuliere* genade zeer beslist in de Heilige Schrift geopenbaard wordt, terwijl de Schriftwoorden die men voor het tegenovergesteld gevoelen bijbrengt, niet wel voor nauwkeuriger toetsing kunnen bestaan. En ten slotte de bedenkingen onder de oogen te zien, die naar het gemeen gevoelen, deze Schriftleer der vrije genade drukken.

Vooraf echter ga nog een opzettelijke bespreking van een drietal Schriftuitspraken, die, naar de gewone opvatting, zoo vast en zeker de algemeene genade leeren, dat, ging de gewone opvatting door, alle verder bespreken van deze quaestie eenvoudig overtollig en ongeoorloofd zou worden.

Hier toch kom ik rond voor uit: Werd, al was het ook maar in één enkele onbetwiste uitspraak van den Heiligen Geest, in bewoordingen die gansch ondubbelzinnig en voor geen tweeërlei uitlegging vatbaar waren, de intentie van Jezus om voor alle menschen, ziel voor ziel, te sterven, geleerd, uitgesproken en vastgesteld, dan zou

ook voor mijn overtuiging de zaak hiermeê uit zijn. En al ware het dan ook, dat ik moest blijven beweren, geen kans te zien, deze stellige verklaring met de doorgaande Schriftopenbaring te rijmen, dan zou ik desniettemin nog tienmaal liever mijn eigen onbekwaamheid tot het vatten van den samenhang van dit schijnbaar strijdige belijden, dan dat ik rechtstreeks willens en wetens, en dus met opgezette intentie, tegen de klare, heldere Schrifttaal in ging.

En nu beweren metterdaad, gelijk men weet, mijn tegenstanders, dat er zulke Schriftplaatsen zijn. Schriftplaatsen waarmeê ze dan bedoelen niet die vele twijfelachtige en onbepaalde en onzekere, waarover zich, ook naar hun toegeven, voor en tegen disputeeren laat. Neen, maar Schriftplaatsen van zoo ondubbelzinnig, beslissend en afdoend karakter, dat het, naar hun beweren, met deze enkele uitspraken reeds is *uitgemaakt*.

Zoo b. v.; en dat is wel de principaalste verschansing, waarin ze de kracht van hun verdediging zoeken; als de apostel Johannes schrijft: „En hij is een verzoening voor onze zonden, en niet alleen voor de onze, *maar ook voor de (zonde) der geheele wereld*" (1 Joh. 2 : 2).

Want, na u met klem en verheffing van stem vooral de slotwoorden van dit vers te hebben voorgelezen, zien ze u dan vragend en met een glimlach om de lippen en met zekere zelfvoldoening in de oogen, en roepen nu triomfantelijk uit: „Of ge het dan nu met de eigen woorden der Schrift gehoord hebt, dat er wel wezenlijk en klaarlijk en zeer stelliglijk van een verzoening niet alleen voor de uitverkorenen, maar van een verzoening ook voor heel de niet uitverkoren wereld staat."

Welnu, de overwegende bedenking aan deze en een tweetal andere teksten ontleend, wil ik vooraf uit den weg ruimen, omdat ik voel, dat alle verdere ontvouwing steeds door die sterksprekende Schriftwoorden zou worden gedrukt. Immers het zou mij dan niet baten, of ik al op de overtuigendste wijs de onhoudbaarheid van de algemeene genade in het licht stelde. Want telkens en telkens zou bij den lezer dat machtige woord van Johannes weer in 't oor en door de ziel klinken: „maar ook voor de zonde der geheele wereld!" — en hiermeê zou, naar een recht waar ik zelf voor buig, al de kracht van mijn uiteenzetting gebroken zijn. Want dit spreekt toch immers wel vanzelf, dat een Schriftwoord zijn macht op ons heeft, niet naar het door den Heiligen Geest bedoeld is, maar naar gelang van de opvatting, die er in onze omgeving van gangbaar is. En nu er eenmaal geen twijfel over bestaat, of men is bijna in alle kringen van jongsaf gewend geweest, dit: „maar ook voor de zonde der geheele wereld!" als een stellige openbaring van de algemeene genade op te vatten, — nu kan het ook niet anders, of een iegelijks geest zit in die valsche opvatting gevangen en komt er, tenzij ge hem er opzettelijk uit helpt, niet weer van los.

Terwijl we dus de afzonderlijke behandeling van alle overige dubieuse Schriftplaatsen tot het slot van deze artikelenreeks uitstellen, maak ik voor de woorden van 1 Joh. 2 : 2 en nog een tweetal andere een uitzondering; en wil nu reeds, zonder verwijl, mijn lezers rekenschap geven, waarom door uitspraken als de genoemde metterdaad niets over de leer der algemeene genade beslist wordt.

En dan zij al aanstonds de eigenlijk reeds op zichzelf afdoende opmerking veroorloofd, dat de woorden, zooals men ze gemeenlijk opzegt, er in het oorspronkelijk schrijven van den apostel Johannes niet alzoo staan. Letterlijk namelijk schreef de apostel: „Mijne kinderkens, ik schrijf u deze dingen opdat gij niet zondigt; en indien iemand in zonde bevangen is, wij hebben een Voorspraak bij den Vader, Jezus Christus, den rechtvaardige. En deze is verzoening voor wat de zonden van ons aangaat, niet alleen voor die (in eigenlijken zin) de onze zijn, maar voor geheel de wereld!" Men merke hierbij op, dat ook onze Statenoverzetters niet hebben vertaald: „ook voor de zonde*n* der geheele wereld," maar in het enkelvoud: „ook voor de zond*e* der geheele wereld", wat den zin reeds aanmerkelijk wijzigde; maar toch op verre na nog niet de grootte doet uitkomen van de fout door de drijvers der algemeene genade begaan, als die namelijk geheel over het hoofd hebben gezien dat de uitdrukking: „de zonden" vóór de woorden „der geheele wereld" er eenvoudig zijn ingevoegd en er in het Grieksch niet staan.

Hun tweede fout die ze begingen ligt in het woordeke: „voor" in de uitdrukking: „*voor* onze zonde", *voor* de onze", „*voor* de zonde der geheele wereld", dat door hen is opgevat in den zin van *plaatsbekleedend* lijden. Wat niet kan, en niet waar is, en er niet staat, daar er een voorzetsel gebezigd wordt dat alleen beteekent: „*voor zooveel aangaat* de zonde", „*met betrekking tot* de zonde", „*opzichtens* de zonde", of welke andere vertaling men hier ook bezigen wil. Men heeft namelijk in het Grieksch om ons voorzetsel *voor* uit te drukken twee woordekens, het ééne ὑπέρ (*hyper*) dat *voor* in den zin van *in de plaats van* beteekent, terwijl het andere περί (*peri*) eenvoudig aanduidt: „passende op, in betrekking tot." Evenals wij b. v. zeggen zullen: „Dat is een goede pleister *voor* de wonde", zonder dat we daarbij ook maar van verre aan „plaatsbekleedend voor die wond" denken, en alleen bedoelen, dat die pleister op die wond past, goed is voor zooveel die wonde aangaat, zoo ook kan men zeggen: Jezus is een verzoener voor onze zonden óf om aan te duiden: hij is plaatsbekleedend voor ons als zoenoffer gevallen, óf alleen: *hij is een verzoening juist zooals wij die bij onze zonden van noode hadden.* En overmits de apostel in de bestreden plaats nu niet het voorzetsel ὑπέρ, „in de plaats van", maar περί, d. w. z. „voor zooveel aangaat,

passende bij", bezigt, moet dus ten stelligste het recht van wien ook ontkend worden, om ooit ofte immer uit deze woorden af te leiden, dat het zoenoffer van Christus ook bedoeld en bestemd zou zijn als aequivalent, om *in plaats te komen* van de zonden der geheele wereld.

Dat kan men met den Hollandschen tekst den lieden nog wel diets maken, maar is met de oorspronkelijke taal geen oogenblik vol te houden. En gesteld al dat de slotwoorden (wat we ontkennen) metterdaad beteekenen moesten: „de zonden van alle menschen die in de wereld zijn", dan nog zou er, strikt logisch en stipt taalkundig genomen, nog niets anders noch verders door den Heiligen Geest hier zijn uitgesproken, dan dat de Christus het inbegrip zelf van alle verzoening is, niet alleen voor zooveel aangaat onze zonden, maar ook met betrekking tot alle menschen. Iets wat dan nog niets anders zou beteekenen dan dit: „Aan een andere verzoening dan die in Christus is, valt ook voor de ongeloovige wereld niet te denken."

En hiermeê is de vinger reeds gelegd op een derde, niet geringer fout, die de drijvers der algemeene genade begaan. T. w. ze vatten het woord „verzoening" hier ook altijd op, als stond er „zoenoffer", of wil men als stond er hetzelfde woord dat Paulus in Rom. 3 : 25 bezigt, als hij schrijft: „welken God voorgesteld heeft tot *een verzoening* door het geloof in zijn bloed." Dat nu is intusschen volstrekt *niet* het geval. In Rom. 3 : 25 staat metterdaad in het Grieksch een woord, dat het verzoenings*middel* aanduidt, en dus ook den Christus rechtstreeks als het zoen*middel* laat optreden. Maar hier, en evenzoo in 1 Joh. 4 : 10, staat een heel ander woord, dat niet het middel, offer of instrument aanduidt, waardoor of waarmeê de verzoening bewerkstelligd, gewrocht of teweeg gebracht wordt, maar integendeel de daad, het wezen, het inbegrip van de verzoening zelve.

Gelijk de Christus nu elders zegt: „Ik ben de weg", hiermeê bedoelende dat er buiten hem niets dan dwaling en verdoling is, en niemand tot den Vader komt dan door hem; of ook zegt: „Ik ben het leven", hiermeê aanduidend, dat er buiten hem niets is dan de dood; of ook zegt: „Ik ben de waarheid," om aan te geven, dat niemand waarheid vinden kan dan die ze uit hem ontvangt; of ook de apostel het van zijnen Meester uitspreekt, dat hij is „het licht", om hiermeê te kennen te geven, dat er buiten hem niets is dan duisternis, donkerheid en eeuwige nacht, zoodat wie licht hebben zal, het uit hem nemen moet; — zóó nu ook en in geen anderen zin spreekt hij het hier van dienzelfden Meester uit, dat hij is, niet slechts licht en leven, *maar ook verzoening;* op geheel dezelfde wijs ook hiermeê dus aanduidend, dat er buiten hem, voor al wie zonde heeft, 't zij dan wij of de wereld, niets is dan een dreigende toorn Gods, en dat niemand verzoening vinden kan, dan in en door hem. Kort gezegd: het element, de volheid, de schat, de algeheelheid der ver-

zoening, ligt niet alleen voor wat ons, maar ook voor wat de wereld aangaat, op het stuk van zonde alleen in hem.

Maar hoe sluit dit nu op „de Voorspraak", waarvan het eerste vers in dezer voege gewaagt: „Kinderkens, ik schrijf u deze dingen opdat gij niet zondigt; maar indien iemand van u zich toch weer schuldig voelt, wanhoopt deswege niet, want we hebben iemand die bij den Vader onze gedingen bepleit, namelijk Christus Jezus, den rechtvaardige?" Immers zoo, dat hij alsnu aangeeft, waarom die Voorspraak doel *moet* treffen; hierin namelijk bestaande, dat deze rechtvaardige niet van elders een verzoening moet zoeken, niet een van elders bewerkte verzoening moet toepassen, noch ook een los aan hem zelf klevende verzoening voordraagt, maar dat hij zelf in zijn eigen persoon (*αὐτὸς*), in geheel zijn Messias- en Middelaarsbestaan, zelf het inbegrip, de volheid en de algeheelheid der verzoening is; niet enkel met het oog op de zonde, die we in engeren zin „de onze" noemen, maar ook met het oog op al wat zonde is, binnen geheel de sfeer van deze wereld.

Hiermeê is natuurlijk allerminst ontkend, dat Jezus wel waarlijk door zijn dood het zoenoffer in zijn bloed is geworden, dat plaatsbekleedend bij God voor de zonden der uitverkorenen intreedt, maar alleen beweerd, dat hier, in deze plaats, iets nog veel breeders, veel omvattenders wordt aangeduid, zijnde hier sprake van de „stilling van Gods toorn tegen de zonde" in haar ganschen omvang, wat *de sfeer des levens* betreft, waarover ze zich uitbreidt, en van die Verzoening als wortelende geheel in de Messiaspersoonlijkheid van den Christus, wat aangaat *haar bewerker*.

Ook al bleven we dus voor een oogenblik aannemen dat de geheele wereld hier metterdaad beteekende: „alle menschen, ziel voor ziel en hoofd voor hoofd", dan nog zou er volstrekt niet staan wat de *Universalisten* er ten onrechte uit gemaakt hebben, maar zou door den apostel nog niets anders zijn uitgesproken dan deze gedachtengang: „Er zijn geloovige en ongeloovige menschen. Beiden hebben zonde. Deze zonde ligt onder den toorn. Die toorn kan niet gestild dan door verzoening. En wie nu, 't zij voor de zonden der geloovigen, 't zij voor de zonden der ongeloovigen, verzoening wil zoeken, kan ze niet anders dan in Christus vinden, want Christus en de verzoening dat is één."

Maar wat nu voor deze drijvers van een algemeene genade het beroep op dezen tekst ten slotte geheel en al onhoudbaar maakt, is, dat die geheele onderstelling als beteekende „de geheele wereld," hetzelfde als „alle menschen", metterdaad kant noch wal raakt.

De zegswijze toch van „de geheele wereld', komt in de Evangeliën voor: in Marc. 8 : 36: „Wat baat het iemand of hij de geheele

wereld gewint en schade lijdt aan zijn ziele;" in Marc. 14 : 9: „Overal waar dit Evangelie in de geheele wereld zal gepredikt worden, zal tot haar gedachtenis gesproken worden;" en in Marc. 16 : 15: „Gaat henen in de geheele wereld en predikt het Evangelie aan alle creaturen;" in al welke plaatsen, vooral in de laatste, door „de geheele wereld" kennelijk alleen bedoeld wordt: verschillende streken, landen en steden of dorpen der aarde. Bij Paulus vindt ge deze spreekwijs in Rom. 1 : 8: „dat uw geloof verkondigd wordt in de geheele wereld!" en Col. 1 : 6: „het woord der waarheid, hetwelk tot u gekomen is, gelijk ook in de geheele wereld"; in welke beide plaatsen door „de geheele wereld" niet anders kan verstaan worden, dan: verschillende streken van de drie werelddeelen Europa, Azië en Afrika. En buiten deze vijf plaatsen nu, leest men deze zegswijs nog alleen in den eersten brief van Johannes, en wel tweemaal, t. w. behalve in den door ons besproken tekst, ook nog in 1 Joh. 5 : 19: „dat de geheele wereld in het booze ligt", waaronder natuurlijk „al wat de wereld is, tot haar behoort en met haar gerekend wordt," en volstrekt niet enkel „de menschen" te verstaan zijn (1 Joh. 2 : 16 *πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ*).

Op zichzelf vinden dus de Universalisten in deze schijnbaar veelzeggende uitdrukking niet den allerminsten steun. En onderzoekt men nu verder wat de beteekenis van het woord „wereld" meer bijzonderlijk in de pen van Johannes is, dan zinkt hun wezenlijk alle grond onder de voeten weg. Bij Johannes toch is *de wereld* (*ὁ κόσμος* = de kosmos): „het georganiseerde leven, dat in deze bedeeling instrument van Satan tegen God is geworden." Hoor maar: „heel de wereld ligt in het booze"; „die wereld moet ten onder gebracht en overwonnen (5 : 5); dit kan ze alleen door het geloof, door iets dat uit God naar beneden in haar inkomt" (5 : 4); de Middelaar is van buiten af „in haar ingezonden" (4 : 9); die van God gezonden Zoon alleen kan door uitwerping van het booze die organisatie, die machinerie, die innerlijke structuur der wereld nog redden (4 : 14); maar „als wereld" staat zij en al wat in haar is, tegen God over (2 : 15); mag men haar niet liefhebben, maar moet men haar haten (2 : 15); ligt haar levensdrift in vleeschesbegeerte, genotzucht en hoogmoed (2 : 16); en moet ze dus als zoodanig te niet gaan (2 : 17); de geloovigen staan dus tegen de wereld over, in hen is Gods Geest, in de wereld de geest des Duivels (4 : 4); daarom kan de wereld dus ook Gods kinderen niet kennen (3 : 1); moet zij ze haten (3 : 13); het is een andere taal, een andere sprake, een ander leven, Christus' kerk dat is de nieuwe wereld die komt; de wereld die er nu is, is de kerk van den Booze (4 : 5).

En hoe ter wereld willen dan nu toch onze Universalisten het als een uitgemaakte zaak beschouwen, dat „de geheele wereld" in hoofdstuk 2 : 2 opeens „alle nog onbekeerde menschen" zal moeten be-

teekenen, als het dit *buiten* Johannes' brief nooit beteekent, en *in* dien brief zelf op een gebruik van het woord „wereld" afsluit, dat lijnrecht met deze opvatting strijdt? [1])

Want immers gaan we nu geheel objectief te werk, en pogen we alsnu allereerst Johannes' woord in dezen brief uit dezen brief zelf toe te lichten, dan kan noch mag men tot een andere omschrijving komen dan deze: „Hij, de Christus in eigen persoon, is voor zooveel de zonden van ons aangaat, het inbegrip van alle verzoening, en niet alleen voor zooveel aangaat die zonden van ons, die *onze persoonlijke zonden* zijn, maar ook voor zooveel aangaat die geheele in het booze liggende *solidair met ons verbondene* wereld."

Een omschrijving die dan, volkomen in overeenstemming met de doorgaande leer der Schrift, zou willen zeggen: „De geloovigen weten en belijden, dat ze verzoening noodig hebben, niet alleen voor die door hen zelf bedrevene zonden, die ze „de onze" in engeren zin noemen, maar ook en veel meer nog voor de hun toegerekende schuld van Adam en voor de daaruit voortgevloeide schuldgemeenschap waarin ze staan met heel die wereld, die in het booze ligt. Ze hebben zeer zeker ook hun persoonlijke zonden, maar ze staan toch minstens evenzeer solidair schuldig en aansprakelijk voor dat zondige wezen, dat we „heel de wereld" noemen, en waarvan ze de uitspruitsels der giftige wortelen telkens nog voelen opschieten uit hun eigen hart. Het zou hun dus niet baten, of ze ook al wisten: „Er is in Christus verzoening verworven voor de zonden die *wij zelf* bedreven", maar dan eerst zijn ze getroost, als hun van Godswege dit veel ruimer woord op de lippen komt: „Christus is een volkomen verzoening voor de zonden van ons, maar dat niet alleen voor die zonden die we persoonlijk als de onze belijden, doch ook en evenzeer voor „heel die zondewereld", met wier schuld beladen we solidair in Adam voor God staan.

En zóó verklaard en opgevat, loopt de zin van wat Johannes in zijn zendbrief schrijft, dan ook kalm en geleidelijk voort. Eertijds, zoo schrijft de apostel aan de geloovigen, hadt ge in u het „leven" der wereld en stondt ge dus ook in „gemeenschap" met die wereld. Maar nu is u geopenbaard het leven „uit Christus", en zijt ge door dat leven in een „nieuwe gemeenschap" getreden, t. w. een gemeenschap niet meer met heel de wereld, maar met den kring door de apostelen gesticht, welke kring (1 : 7, zoo hebben wij gemeenschap met elkander), uitloopt in gemeenschap met den Vader, met den Zoon (vs. 3). Toch blijft ge desniettemin voor uw zonden aansprakelijk. Het nieuwe leven maakt de verzoening geenszins overtollig of onnoodig. Ja, ge blijft ook nog persoonlijk zondigen. Doch, mijne kinder-

---

[1]) Laat theologen hier toch vooral het keurige artikel over Κόσμος *in Suiceri, Thesaurus Ecclesiaticus* vergelijken.

kens, dit zij u oorzaak, niet om u met den stroom der zonden te laten meêvoeren of ontrust te zijn. Maar veeleer om niet te zondigen, en indien u de zonde drukt in Christus uw toevlucht te hebben. Want hij is onze Pleitbezorger bij den Vader, hij, die zelf de rechtvaardige, de verzoening zelve is, niet enkel voor de zonden, die ge persoonlijk bedreeft, maar evenzeer voor de wortelschuld, die ge in Adam met alle wereld gemeen hebt, en dus ook voor die zondige aankleving en nasleep van heel dit zondig samenstel der wereld, waarvoor ge krachtens uw vroegere gemeenschap met haar voor God verantwoordelijk stondt.

Zoo sluit alles, zoo vloeit alles, zoo loopt alles zuiver en wel. Terwijl het bij die andere opvatting een volstrekt onopgelost raadsel blijft, wat hier opeens die „zondeverzoening van *andere* menschen" doen komt; die inschuiving het redebeleid volstrekt afbreekt; de weglating van „de zonde" (τῶν) vóór „heel de wereld" zich niet verklaren laat; en het nog minder begrijpelijk is, waarom in 1 Joh. 4 : 10 op eenmaal dat tweede stuk der verzoening verdwenen is, daar er toch alleen maar staat: „Een verzoening voor onze zonden."

Letterlijk van alle kanten bezien is de valsche opvatting van deze woorden, die de Universalisten op den klank af, slecht lezend, meervoud voor enkelvoud nemend, en alle verband verstorend, in zwang wisten te brengen, hiermeê dan ook derwijs gevallen en onhoudbaar bevonden, dat men zich haast verwonderen moet, hoe het ingang schenken aan zoo onwetenschappelijke uitlegging nog in zoo breeden kring is gelukt. Iets, waarin ze waarschijnlijk dan ook minder gereedelijk zouden geslaagd zijn, indien onze Overzetters de iets betere vertaling van Marnix van St. Aldegonde hadden behouden: „Maar voor geheel des werelts".

Natuurlijk kan de vraag: hoe er dan toch staan kan „dat de wereld zal behouden worden", dat Jezus „de redder der wereld is", enz. eerst later ter sprake komen. Maar zooveel zal dan na het gezegde nu toch reeds duidelijk zijn, t. w. dat de belijders der particuliere genade al zeer verkeerdelijk zouden handelen, indien ze zich door een verwijzing naar zulke teksten uit het veld lieten slaan.

Eer integendeel is er ook met opzicht tot dit machtige woord van Johannes alleszins voor onze tegenstanders oorzaak, om zelven op verdediging bedacht te zijn. Want verre van hun universalisme te begunstigen, sluit ook dit woord van den apostel, gelijk later blijken zal, de leer der algemeene genade zelfs rechtstreeks uit.

Doch dit hoefde nu nog niet betoogd.

Voor ditmaal was slechts aan te toonen, dat 1 Joh. 2 : 2 niet op stellige, vaste, ondubbelzinnige wijze tot de belijdenis van een algemeene genade *dwingt*.

Welnu, dat bewijs is geleverd.

En voerde men ons nu ten slotte soms tegen, dat de oude vaderen

het pleit voor 1 Joh. 2 : 2 toch op eenigszins andere wijze voerden, dan zij hierop kort en wel ten bescheid gegeven, dat we onzen vaderen van harte dankbaar blijven voor hun onverbiddelijk handhaven der waarheid, ook al blijkt het soms roeping van een later geslacht te zijn, om het pleidooi voor de vierschaar der eere op eenigszins andere wijs te voeren dan zij.

Ten overvloede zij voor hen, die onze verklaring eenigszins vreemd mochten vinden, nog bijgevoegd, dat mijn onvergetelijke vriend Dr. Kohlbrügge, wiens blik in dit leerstuk vooral diep ging, mij, na mededeeling van deze uitlegging, er zijn hartelijke ingenomenheid mede betuigde.

IV.

WAT LEERT 1 TIMOTHEUS II : 4?

> Want God wil, dat alle menschen zalig worden en tot de kennis der waarheid komen.
> 1 Tim. 2 : 4.

De tweede Schriftplaats, waarvoor ik de aandacht vraag, is het zeggen van Paulus in zijn schrijven aan Timotheüs: „God wil dat *alle menschen* zalig worden en tot de kennis der waarheid komen.” Een tekst die, evenals 1 Johannes 2 : 2, zoo beslissend en afdoende schijnt, dat de bestrijders van de particuliere genade, metterdaad nog altijd innig overtuigd zijn, dat een bloot opzeggen van dit Schriftwoord, beter dan lange betoogen, de waarheid der „algemeene genade” bewijst.

Het staat er dan toch maar! zoo roepen ze u, na dat opzeggen, dan toe: „*alle menschen*”, niet enkele, maar *alle*; niemand uitgezonderd; en van die „allen” wordt in de meest stellige bewoordingen uitgesproken, dat God zelf, de heilige, heerlijke en ontfermende God, wil, met een wil, waar goddelijke energie in tintelt, dat *alle menschen*, dus hoofd voor hoofd, en ziel voor ziel, zalig worden, en tot kennisse komen van zijn volheerlijke waarheid.

En ook hierop luidt mijn antwoordt: „Ja, *indien* dat er staat, dan geef ik voetstoots mijn pleit gewonnen; tegen een stellig woord der Schrift in te gaan verlang ik zoomin als gij.”

Maar, wat, indien ik u bewijs, dat dit er *niet* staat; u aantoon, dat gij er dit in legt en er van maakt; ja u zelfs zien laat, dat de door u aan dit woord gegeven uitlegging er niet *kan* staan, zal niet elke samenhang verbroken worden en het geheel een ongerijmdheid worden?

En toch, dat meen ik te kunnen doen. Want, indien er iets na aandachtige herlezing en overweging mij duidelijk is geworden, dan is het wel dit, dat er op de tien menschen, die dit woord van Paulus napraten, hoogstens één gevonden wordt, die zich zelf heeft afgevraagd, of zijn opvatting wel sluit op wat *voorafgaat* en rijmt op wat *volgt*. En indien één mijner lezers, eer hij mijn verder vertoog leest, zich de moeite wil geven, om ook het 5de vers eens in te zien en zich rekenschap te geven, hoe dat nu met vers 4 saâmhangt, dan ben ik overtuigd, dat reeds die hoogst eenvoudige proefneming, hem op zeer gevoelige wijze in zijn dusver zoo muurvaste opvatting zal hebben geschokt.

En om nu mijn bewijs zoo bindend mogelijk te maken, zal ik mij uitsluitend bepalen tot wat in de pastoraalbrieven (d. i. de brieven aan Timotheüs en Titus) te lezen staat.

Wel geef ik op zichzelf volstrekt niet toe, dat elk Bijbelboek een aparte theologie heeft en elk schrijver uit zich zelf verklaard moet worden. Maar als het mogelijk is, gelijk hier, om uit het stuk zelf alle bewijsmiddelen te nemen, die men noodig heeft, dan, het spreekt vanzelf, is hiermeê *alle* tegenspraak afgesneden en klemt het bewijs zelfs voor dengene, die niet meer aan een inspiratie door den *auctor primarius*, d. i. den Heiligen Geest, gelooft.

Drieërlei nu wil ik met het oog op deze pastoraalbrieven aantoonen: 1, dat de bijvoeging „*alle*" volstrekt niet altijd, maar slechts bij uitzondering, beteekent „allen stuk voor stuk"; 2, dat het verband in 1 Tim. 2 : 4 niet toelaat om „alle" door „allen stuk voor stuk" te vertalen; en 3, dat de voorstelling der waarheid, gelijk ze in deze brieven voorkomt, deze uitlegging verbiedt.

En wat dan allereerst het woord „alle" aangaat, zoo zijn de voornaamste plaatsen die hier in aanmerking komen, de navolgende:

1 Tim. 4 : 4: „*Alle schepsel* Gods is goed en er is niets verwerpelijk, met dankzegging genoten zijnde". Een woord dat natuurlijk alleen beteekent, blijkens het voorafgaande, dat een geloovige niet alleen brood, groenten, enz., maar ook vleesch en desnoods offervleesch mag eten. Kortom, *alles waar hij lust in heeft*. Alle schepsel, alle creatuur, wil dus volstrekt niet zeggen: alle creatuurlijke dingen stuk voor stuk, b. v. ijzer, lood, zand, maar alleen: *alle creatuurlijk ding dat zich eten laat*. En ook dan nog niet: champignons of ander giftig voedsel; maar alleen: alle eetbaar ding dat onschadelijk is. En ook dan nog niet, b. v. menschenvleesch, maar alleen: alle eetbaar creatuurlijk ding dat onschadelijk is en niet strijdt met onze menschenwaarde. En toch daarvan zegt de apostel kortweg: „*Alle* schepsel, *alle* creatuurlijk ding is goed!"

1 Tim. 4 : 10: „God is een behouder *aller* menschen, maar *aller*-

meest der geloovigen". Waar dus reeds door de bijvoeging van „allermeest der geloovigen" de kracht van het *alle* mensch rechtstreeks gebroken wordt.

1 Tim. 5 : 20: „Bestraf die zondigen in *aller* tegenwoordigheid". Wat natuurlijk niet beteekent: „allen, hoofd voor hoofd; maar van allen die bij de zaak betrokken waren".

1 Tim. 6 : 13: „Ik beveel u voor God, *die alle ding levend maakt*, dat gij dit gebod houdt". Wat uiteraard noch beteekent noch beteekenen kan, dat alle ding dat bestaat, door God werkelijk levend gemaakt wordt; overmits steen en erts nooit ten leven komt, en geestelijk de Satan b. v. eeuwig dood blijft; maar alleen zeggen wil: „*alle* ding *dat* ten leven komt, wordt levend niet door eigen kracht, maar door God".

2 Tim. 1 : 15: „Gij weet, *dat allen die in Azië zijn*, zich van mij afgewend hebben". Hoofd voor hoofd zou dit beteekenen: al de millioenen die in Azië leven, wat onzin ware. Bedoeld zijn dus: diegenen onder de Aziaten, die met Paulus in rapport hadden gestaan. En zelfs begrijpt ieder, dat Paulus ook hiervan nog geen verzekering kon doen. Of hoe wist hij, of er niet in Ephese, in Laodicea, of elders nog een enkele man of vrouw was die zijn zaak bepleitte? Kennelijk is dan ook alleen dit bedoeld: „Alle Aziatische vrienden, *van wie ik hoor*, vallen mij af".

2 Tim. 2 : 7: „De Heere geve u verstand *in alle ding*". Dus ook in den scheepsbouw? Ook in de Chineesche taal? Ook in het diamantslijpen? Immers neen! Maar kort en bondig: „in alle ding, *waarvoor ge te staan komt*".

2 Tim. 3 : 12: „*Allen* die godzaliglijk willen leven zullen vervolgd worden". Toch natuurlijk niet alle personen alle eeuwen door. Maar: „*in tijden van vervolging*". Of ook: „allen die in het oog liepen en te midden van andersdenkenden verkeerden".

2 Tim. 4 : 17: „De Heere heeft mij bekrachtigd . . . . opdat *alle heidenen* mijn prediking zouden hooren". Wat klaar als de dag zeggen wil, niet „alle heidenen hoofd voor hoofd", maar *de heidenen in allerlei landen en steden*.

Tit. 2 : 11: „De zaligmakende genade is verschenen *allen menschen*", hoewel toch hier niet kunnen bedoeld zijn de menschen voor Jezus' komst, noch de menschen, die, toen Paulus schreef, nog niet geboren waren, en onder Paulus' tijdgenooten alleen die enkele duizenden die de prediking opvingen. Zoodat het beteekenen moet, gelijk de context ook zonneklaar aanwijst: „aan vrijen en dienstbaren, aan menschen *van allerlei rang en stand*".

En eindelijk, om niet meer te noemen:

Tit. 3 : 2: „Bewijst zachtmoedigheid jegens *alle menschen*". Wat, naar ieder ziet, niet kán willen zeggen: „aan alle millioenen menschen die er zijn of zullen komen, hoofd voor hoofd", maar aan die enkelen

die met u in aanraking komen en u dreigen te verleiden om boos te worden.

Hiermeê is alzoo bewezen, dat, in den regel zelfs, het voornaamwoord *allen* mag noch kan opgevat worden in den zin van een telwoord, zoodat bedoeld zou zijn: *de som van allen stuk voor stuk*, maar dat in den regel „*alle*" hyperbolisch gebezigd wordt voor allerlei soort, stand, rang of ook *allen* van een bepaalde categorie, *naar de samenhang het uitwijst.*

Maar die samenhang, en dit is het tweede punt dat we bewijzen zouden, juist die samenhang nu verbiedt ten stelligste de uitdrukking: „alle menschen" in 1 Tim. 2 : 4 in den zin van „alle menschen hoofd voor hoofd" op te vatten.

Vriendelijk verzoek ik mijn lezers, om zich hiervan te overtuigen, de plaats zelf van 1 Tim. 2 : 4 in hun Bijbel te willen opslaan, en mij alsdan te willen zeggen, wat dat toch voor zin of beteekenis zou moeten hebben: „God wil dat alle menschen hoofd voor hoofd zalig worden, *want* er is maar één God en maar één Middelaar van God en menschen, de mensch Christus Jezus".

Laat men mij toch eens in ernste zeggen, wat slot of zin er in die bijeenvoeging zou te vinden zijn: Alle menschen, ziel voor ziel, zalig worden, *want* er is maar één God en één Middelaar! Maar dat is immers niet te verstaan! Dat is immers een aaneenrijging van onsaâmhangende woorden. Dat gaat niet en dat vloeit niet. Dat *kan* de apostel niet hebben gezegd.

Let toch wel op, die twee volzinnen staan maar niet zoo los naast elkaâr; neen, maar ze zijn rechtstreeks aan elkaâr verbonden door het redengevende woordeke *want*. „Want" er is maar één God! Wat bij de gangbare onderstelling dat „alle", hier ter plaatse, „alle menschen hoofd voor hoofd" zou beteekenen eenvoudig elk redebeleid uit des apostels woorden wegneemt en ons woorden overlaat zonder zin.

Maar vat nu daarentegen het woordeke *alle* ook in dezen tekst eens op precies op dezelfde wijze als ieder ander het doet in de pas behandelde reeks van plaatsen uit de pastoraalbrieven, en zie dan eens, hoe op eenmaal elke ongerijmdheid wegvalt en de zin volkomen helder wordt.

Er wordt dan gezegd: God wil dat allerlei menschen van alle volk en natie, van allen rang en stand zalig worden, dus b. v. niet alleen uit de Joden maar ook uit de heidenen, want over alle natiën saâm heerscht maar één God, en tusschen God en al die natiën is maar één Middelaar tusschen beiden getreden, niet een Jood, niet een Griek, neen, maar de *mensch* Christus Jezus.

Dat heeft uitnemend zin, niet waar? Paulus leefde in een tijd, toen alle natie meende haar eigen God te hebben, en dat er dus zoo vele

Goden als natiën waren; waaruit dan weer voortvloeide, dat elke natie haar eigen Verzoener zocht. Dit dwaalbegrip deelden eenigermate ook de Joden, die Jehova als hun specialen God beschouwden, en dus de kracht van den Verzoener dáárin zochten, niet dat hij *mensch*, maar dat hij *Jood* geworden was; en dat diensvolgens naar Gods wil de zaligheid alleen beschikt was voor den Jood, of voor wie eerst Jood wierden.

En tegen die onware, dwaze voorstelling nu komt de Heilige Geest op, getuigende: „Neen, niet alzoo, maar naar Gods raadsbesluit gaat het heil naar *alle* natiën uit, als behoorende alle ziel tot het éene menschelijke geslacht. Dus naar Joden én heidenen; want er zijn niet vele Goden, maar *er is voor alle natiën saâm slechts één levende God;* en dus ook niet voor elke natie een Redder, maar *slechts één Middelaar* tusschen God en alle natiën; en die Christus is Middelaar, niet omdat hij Jood is, maar overmits hij *mensch* werd."

Vraagt men voorts het bewijs, dat Paulus te dezer plaatse metterdaad aan deze tegenstelling van „den Jood en de natiën" gedacht heeft, zie dan slechts vlak daarop, vs. 7: „waarover ik gesteld ben, een *leeraar der heidenen*" (Coll. 2 Tim. 1 : 15, 2 Tim. 4 : 17 en Tit. 2 : 14.) En wil men nu ten slotte ook weten, of deze uitlegging, die alzoo uitnemend blijkt te passen op het 5de en 7de vers, dat volgt, nu ook goed loopt met de eerste drie verzen van het hoofdstuk, die voorafgaan, dan zij men zoo goed, ook die eerst in eigen Bijbel weer na te lezen.

Er staat namelijk: „Voor *alle* dingen (wat ook hier weer niet beteekent voor alle mogelijke dingen, maar voor alle andere dingen die ik u in dezen brief zeggen ga) voor alle dingen dan, vermaan ik u, dat er smeekingen en voorbiddingen en dankzeggingen geschieden *voor alle menschen*, voor koningen en allen die in hoogheid gesteld zijn; want dat is goed en welbehaaglijk voor onzen God en Zaligmaker, die wil dat *alle menschen* zalig worden en tot de kennis der zaligheid komen."

Zeer duidelijk slaat dat *alle menschen* uit het slot dus op dat eerste „alle menschen" terug. Er moet voor „alle menschen gebeden" en dat kan en mag en moet, omdat het gebed op de belofte moet steunen, en de belofte vast ligt in het besluit, en ook dat besluit *alle menschen* omvat.

Dit is duidelijk, niet waar?

Ons *bidden* doet het niet, maar wel het bidden op grond van de *belofte*, en die beloften zweven weer niet in de lucht, maar komen uit Gods *raadsbesluit* en zijn er de openbaring, de bekendmaking, de meêdeeling van.

Voor „alle menschen" kunnen we dus dan eerst bidden, met hope op verhooring, indien we weten dat er een belofte voor „alle menschen" ligt, en indien die belofte weer rust op een raadsbesluit, dat „alle menschen" omvat.

Wil men nu weten wat dat „alle menschen" in de voorbidding beteekent, dan geeft vers 2 een duidelijk uitsluitsel. Daar toch is sprake niet van den *souverein van één enkel volk*, maar van *alle* volkshoofden, souvereinen of opperheeren, onverschillig of ze den titel van koning voeren, of shah of mogol heeten. Er wordt dus geprotesteerd tegen het enghartige nationale; tegen het bidden alleen maar voor het eigen volk, voor den koning van zijn eigen land, voor zijn eigen opperhoofd; alsof men niet tot de menschheid behoorde, en geen banden aan heel het geslacht had.

Neen, verre vandaar, zegt Paulus: „gebeden en gedankt moet er worden, volstrekt niet alleen voor en in uw eigen kleinen levenskring, maar voor alle volk onder de menschen en met name voor de hoofden dier volken, laat ze dan koningen of archonten heeten; want zoo wil de Heere God het, die wil dat niet een enkele natie, maar alle volk onder menschen zalig zal worden. Want alle natiën hebben maar éénzelfden God, en tusschen dien God en alle volk onder menschen is er maar één Middelaar, de *mensch* Christus Jezus, die zichzelven voor alle natiën heeft overgegeven, waartoe ik een prediker en apostel gesteld ben, o let er op, want ik spreek de waarheid in Christus, ik lieg niet: *een leeraar onder de heidenen.*

En voeg hier nu ten derde nog bij, dat bovendien ook *geheel de leervoorstelling van de pastoraalbrieven de door mij gewraakte opvatting eenvoudig niet toelaat.*

In deze brieven aan Timotheüs en Titus toch, openbaart ons de Heilige Geest zeer uitdrukkelijk het hooge en heerlijke feit, dat Christus Jezus zich zelven voor ons heeft overgegeven, om zich zelven *een eigen volk* te reinigen (Tit. 2 : 14). Dat deze verzoening plaats heeft gehad krachtens het *eeuwig raadsbesluit:* naar zijn *eigen voornemen* en genade, ons gegeven in Christus Jezus, *voor de tijden der eeuwen* (2 Tim. 1 : 9). Dat degenen die hierin besloten zijn, er in besloten zijn naar *uitverkiezing*: „Daarom verdraag ik alles om de *uitverkorenen* (2 Tim. 2 : 10), en „naar het geloof der *uitverkorenen*" (Titus 1 : 1).

Wordt ons voorts gezegd, dat deze uitverkiezing niet gaat naar de *werken*, maar naar Gods wil en *barmhartigheid:* „Niet naar onze werken, maar naar zijn eigen voornemen en genade" (2 Tim. 1 : 9), en: „niet uit de werken der rechtvaardigheid die wij gedaan hebben, maar naar zijne barmhartigheid" (Tit. 3 : 5).

Dat sommigen gesteld zijn in het groote huis als vaten der eere, anderen als vaten der oneere: „Doch in een groot huis zijn niet alleen gouden en zilveren vaten, maar ook houten en aarden vaten; en sommige tot eere, maar sommige tot oneere" (2 Tim. 2 : 20). Waarmeê niet bedoeld is hooger of lager dienst in het Godsrijk, maar

heilig worden of onheilig blijven: „Indien dan iemand zich zelven reinigt, die zal een vat der eere zijn, geheiligd en bekwaam tot gebruik des Heeren" (2 Tim. 2 : 21).

Wie uitverkoren zijn, weet de Heere: „Evenwel het vaste fondament Gods staat, hebbende dezen zegel: De Heere kent de zijnen! en: Een iegelijk die den naam des Heeren aanroept, sta af van alle ongerechtigheid" (2 Tim. 2 : 19).

En dit zijn niet „alle menschen, hoofd voor hoofd". „Eenigen hebben zich alreede afgewend achter Satan" (1 Tim. 5 : 15).

Maar wel menschen uit alle volk. Want daarin bestaat meê de groote verborgenheid der godzaligheid: „dat God geopenbaard in het vleesch gepredikt is onder de heidenen" (1 Tim. 3 : 16).

Een eindelijk, die van Christus zijn, hebben een pand dat hun niet kan ontnomen worden, want God bewaart het voor hen: „Ik ben verzekerd, dat God machtig is, mijn pand, bij Hem weggelegd, te bewaren" (2 Tim. 1 : 12).

Geheel de leervoorstelling van dezen brief druischt dus lijnrecht tegen het denkbeeld van een genade die aan een iegelijks wil en werk hangen zou in, en rijmt daarentegen volkomenlijk met de door mij verdedigde uitlegging van dezen tekst, waarnaar de woorden: „God wil dat alle menschen zalig worden", uitsluitend bedoelen: *de titel om der zaligheid deelachtig te worden, ligt naar Gods raadsbesluit, niet daarin dat ge Jood of Griek, maar daarin dat gij* MENSCH *zijt.*

Dat en dát alleen is het wat in deze brieven telkens met klem op den voorgrond wordt geplaatst. Gods barmhartigheid rekent niet met onze schotjes en hokjes en enghartigheden en gaat evenmin naar rangen of standen of landstreken, maar rekent alleen met den mensch *als mensch*, en dus met alle volk *onder menschen*, met ons menschelijk *wezensoort* als zoodanig.

Men zegge dus volstrekt niet: „alle menschen" beteekent hier „alle uitverkorenen onder de menschen"; noch ook doe het voorkomen als stond er alleen: „Ook onder heidenen zijn uitverkorenen". o Neen, er ligt een veel rijkere en hoogere en prachtiger gedachte in. Deze namelijk: dat in de hel alleen zulke rampzaligen komen, die ophielden menschenadel te bezitten of ook in Christus niet tot dien menschenadel werden hersteld. Of wil men: „dat de zaligheid in het raadsbesluit met geen eeuwen of afkomsten of hoogheden heeft gerekend, maar alleen gevraagd heeft: wat mensch was. En dus dan ook ten slotte die andere, dat de kerk van Christus op den doolweg is, als ze geen kracht meer heeft, om zegenend haar hand over alle volk uit te breiden, als ze eindigt met alleen maar voor zich zelf te bidden, en haar *wereld*-beteekenis vergeet. —

Zie, dat deed men nog niet in de dagen onzer vaderen.

Toen werd er nog elken Zondag in het midden der gemeente voor *alle* volk en alle *hoogen* der aarde gebeden.

In Engeland doet men dit nog.

V.

WAT ZEGT 2 PETRUS III : 9?

Niet willende dat eenigen verloren gaan,
maar dat zij allen tot bekeering komen.
2 Petr. 3 : 9.

Het derde en laatste stuk der Schrift, dat toegelicht behoort te worden, eer ik tot de eigenlijke ontvouwing van de leer der particuliere genade overga, levert de tweede brief van Petrus.

Nu is er, gelijk men weet, geen boekdeel der Heilige Schrift, dat zulk een moeite heeft gehad, om op de lijst der canonieke boeken een plaats te verkrijgen als die tweede Petrus-brief.

Eerst wou niemand er aan.

Gemeente na gemeente wees hem als een ondergeschoven stuk af. Overschrijver na overschrijver liet hem uit. Op lijst na lijst vond men het veiliger, hem niet op te nemen.

En dit was volkomen natuurlijk.

Immers er komen in dezen tweeden zendbrief van Petrus over den heilsweg een paar uitdrukkingen voor, die schijnbaar zóó sterk afwijken van de doorgaande Schriftleer en met name van wat Petrus zelf in zijn eersten zendbrief leert, dat de gemeenten, dat de overschrijvers, dat de lijstenmakers die nog leefden in een tijd toen niemand nog van iets anders dan van een particuliere genade wist, wel bezwaar moesten maken, om zonder zeer scherp en dubbel nauwkeurig onderzoek zulk een brief een eereplaats te gunnen op den heiligen canon.

En even natuurlijk is het dus ook, dat Calvijn, in de dagen der Hervorming, aanvankelijk gelijke bezwaren tegen de echtheid van dezen brief voelde opkomen, en niet dan na voorafgaande wegneming van zijn bezwaren tot de erkenning van diens goddelijken oorsprong besloot.

Reeds deze notoire feiten geven aanleiding tot een drievoudige opmerking.

Ten eerste toch blijkt hieruit, dat in de geestelijk beste tijden der kerk, d. w. z. zoowel in de eerste eeuwen der Christenheid als in de eeuw der Reformatie, een brief die de „algemeene genade" *scheen* te leeren, door de kerk als *onecht* terzij werd gelegd. Een bewijs, dat,

zoo ik wel zie, allerkrachtigst is, om aan te toonen, dat destijds de leer der algemeene genade in de gemeente Christi voor *contrabande* gold.

Ten tweede vloeit hieruit voort, dat de drijvers der algemeene genade, door zich bijzonder *sterk* te gevoelen in dát boek der Schrift, dat onder alle het *zwakst* in den canon staat, zelven al bijster weinig vast blijken te staan.

Immers, dit geef ik mijnerzijds voetstoots toe: Indien eens de particuliere genade het sterkst van alle op den tweeden Petrus-brief moest steunen, en elders in de Schrift slechts bedektelijk voorkwam, dan zou, ook in mijn eigen oog, dit aan 2 Petri ontleende bewijs al uiterst weinig afdoende zijn.

En *ten derde* staat het natuurlijk vast, dat onze tegenstanders, bij hun bewijsvoering uit *twee* Petri de echtheid van *één* Petri niet ontkennen kunnen, en dus zich o. a. óók te verantwoorden hebben, hoe ze de gewaande „algemeene" genade uit den tweeden zendbrief met de zeer beslistelijk „particuliere" genade van den eersten doen rijmen.

De twee Schriftuurplaatsen uit dezen brief, waarop men zich gemeenlijk bij voorkeur beroept, staan te lezen in 2 Petr. 3 : 9 en 2 Petr. 2 : 1.

Ook wordt wel zijdelings gewezen op 2 Petr. 2 : 20 en 2 Petr. 1 : 10, maar, naar de tegenstanders zelven toegeven, hebben de beide laatste plaatsen, als meer de „volharding der heiligen" rakende, voor het stuk der waarheid, waar we thans aan toe zijn, geen rechtstreeksche beteekenis.

De teksten nu, waar het hier dus alleen op aankomt, zijn van dezen inhoud: „2 Petr. 3 : 9: „De Heere vertraagt de belofte niet, maar is lankmoedig over ons, *niet willende dat eenigen verloren gaan, maar dat zij allen tot bekeering komen*;" en 2 Petri 2 : 1: „Er zijn ook valsche profeten onder het volk geweest, gelijk ook onder u valsche leeraars zijn zullen, die verderfelijke ketterijen invoeren zullen, *ook den Heere, die hen gekocht heeft, verloochenende*." Hieruit toch, zoo wanen onze tegenstanders, blijkt 1, dat naar Gods intentie allen hoofd voor hoofd zalig moeten worden, en 2, dat ook een persoon, die in de hel uitkomt, ten eigendom gekocht is door Jezus' bloed.

Daar nu intusschen beide gevolgtrekkingen alleen op een verkeerde uitlegging steunen, wil ik kortelijk aantoonen, waarom ook uit deze beide plaatsen volstrekt niet datgene volgt, wat men er verkeerdelijk uit afleidt.

En om dit aan te toonen, wil ik bij 2 Petr. 3 : 9 terstond mijn tegenstanders zelf beoordeelen laten, of zij de innerlijke ongerijmdheid

voor hun rekening nemen, waar ge rechtstreeks voor te staan komt, indien ge dit Schriftwoord zeggen laat, wat zij er inleggen.

Immers over het verband, over den samenhang, over het redebeleid kan bij 2 Petr. 3 : 9 geen verschil van opinie bestaan.

Er is te dier plaatse, dit stemt ieder toe, van niets anders sprake dan van het lange uitblijven van 's Heeren wederkomst op de wolken.

De gemeente dier dagen had die wederkomst reeds lang verwacht.

Naar zij zich de zaak voorstelde, zou Jezus reeds in het tiende, vijftiende, twintigste jaar na zijn hemelvaart aan de zaak een einde hebben moeten maken.

Dat er nog een eeuw, nog drie, nog achttien eeuwen te komen stonden, vermoedden zij in de verste verte niet.

Naar zij de dingen inzagen, was de wederkomst van Jezus en dus ook het einde der wereld, eenvoudig een quaestie van een twee-, drietal jaren, of eigenlijk zelfs van maanden en dagen.

En toen nu die verwachting teleur werd gesteld, en het ééne jaar voor, het andere jaar na verliep, zonder dat de hemel openging en Koning Jezus nederdaalde, toen begonnen de onvaste geesten in de gemeente te morren en te vragen: Of dan wat de apostelen zeiden, wel waar was, en of ze niet voor een belofte van Jezus' wederkomst hadden uitgegeven, wat welbezien slechts een inbeelding was van eigen inzicht en dus *valsche profetie*.

Juist dit was de natuurlijke aanleiding voor Petrus, om in dit stuk juist zoo breed en uitvoerig over *de profetie* uit te weiden, en ons een omstandiger beschouwing over *de profetie* van Oud en Nieuw Verbond, en dus ook over het „*pseudo profetisme*", d. i. het valsche profetendom, te geven, dan elders in het Nieuwe Testament voorkomt.

In de tweede plaats gevoelde zich de apostel gedrongen, om meer dan eenig ander schrijver des Ouden of Nieuwen Verbonds in bijzonderheden af te dalen, met opzicht tot hetgeen met deze wereld gebeuren zal, als ze eens vergaat. Het moest namelijk, al bleef de wederkomst nog zoo lang uit, geen oogenblik twijfelachtig schijnen, of deze aarde wel wezenlijk eens vergaan zou. Vandaar die aangrijpende, alleen hier zoo breedelijk voorkomende beschrijving van „de elementen die branden zullen en vergaan en brandende zullen versmelten."

Maar nu moest *ten derde* ook het verkeerde beginsel, waaruit dit morren voortkwam, in de hartader worden aangetast; moest worden aangetoond dat alleen „onbekeerden van harte" alzoo uit vleescheslust en onheilig begeeren spreken konden; en diende op uitsnijding van dezen kanker gedrongen.

Vandaar de striemende geeseling in dezen brief van de onreine geesten, die, nu Jezus toefde te komen, uitriepen: „Laat ons het er dan voorshands nog maar van nemen!" en zich weer in de armen

wierpen van zingenot en werelddienst, aldus „gelijk een hond", zooals de apostel het uitdrukt, „terugkeerende tot zijn uitbraaksel."

Vandaar de brandmerking, vooral van de valsche leeraars, die het dien weg der wereld weer opleidden.

Maar vandaar bovenal de zielroerende, merg en been doordringende, prachtige vermaanrede aan de geloovigen, om toch hun roeping en verkiezing vast te maken, hun geloof te verdiepen, en eindelijk, eindelijk dan toch eens zich ook zelf, ook persoonlijk, met ziel en zinnen te bekeeren tot den levenden God.

Lasch ik in dat verband, in dien samenhang, in dat redebeleid nu het denkbeeld in: „Gij zelf, niet God, maar gij zelf zijt oorzaak van die vertraging, waarover ge mort. Want waarom verhaast gij uw bekeering niet? Dat immers weet ge toch, *dat eer de laatste der uitverkorenen tot bekeering is gekomen*, *die dag niet komen kán!*" — niet waar, dan loopt alles uitnemend door, dan is de gedachtengang ongestoord, en voelt ieder, met welke bedoeling en uit wat oorzaak de apostel nu juist *die* woorden bezigt.

Maar let nu eens op, hoe al dat profijt verloren gaat en de zin ten eenenmale overstaanbaar wordt, indien ik hier nu, om bijoorzaken, de algemeene genade *indraag*.

Dan toch kom ik tot deze ongerijmde redeneering: „Jezus *kan* nog niet komen, want Gods wil moet volbracht, en naar Gods wil moeten vooraf *alle menschen* tot bekeering komen!"

Maar .... als Jezus niet komen kan, eer *alle menschen* tot bekeering komen, *dan komt Jezus nooit.*

Want vooreerst zijn er reeds bij honderden en duizenden dood, die onbekeerd wegstierven, en voor wie dat uitstel van Jezus' komst dus ter wereld niets meer geeft.

Ten andere zijn er millioenen bij millioenen die morgen, overmorgen of een volgend jaar sterven zullen, zonder dat ze ooit van Jezus hoorden, en voor wie dus dat uitstel evenmin baat.

En eindelijk, kan, als God, zonder vast eindcijfer, maar aldoor weer nieuwe menschen laat geboren worden, en de komst van Jezus dan toeven moet, tot ook *die* weer bekeerd zijn, die komst van Jezus wel eindeloos uitblijven. En dat te meer daar de bevolking der wereld aldoor op ontzaglijke wijze toeneemt en de kans dat allen *niet* tot bekeering komen, dus met den dag vermeerdert.

Dat klopt dus niet. Dat komt niet uit. Dat is de ongerijmdste redeneering die zich denken laat, en heeft slot noch zin.

Neen, als ik aan wil toonen, waarom God de Heere, naar menschelijke wijs gesproken, de belofte van Christus' toekomst eerst iets later vervult dan wij ons hadden voorgesteld, dan is dat alleen verstaanbaar *als ik een vast punt heb waarvan ik afreken.*

Is toch het getal menschen *bepaald*, dat geboren zal worden, en weet God voor *wie* uit die allen in zijn hemel plaats moet bereid

worden, — dan ja, dan, versta ik het uitnemend, dat Jezus niet kán wederkomen, *eer die allen binnen zijn;* en is de gedachtengang dus volkomen zuiver, helder en doorzichtig, als ik zeg: „God toeft, want er zijn nog sommigen onbekeerd, die uitverkoren zijn, en God wil nu eenmaal niet, dat er, al waren het ook nog zoo weinigen, aan het getal der uitverkorenen ontbreken zullen, maar dat ze *allen*, eer Jezus verschijnt, tot bekeering zullen gekomen zijn.

Want stel ik het andere, dat het getal der menschen willekeurig kan worden afgesneden, en dat naar Gods intentie alle menschen hoofd voor hoofd in den hemel zullen komen, dan zou toch immers niet in *uitstel*, maar in *bespoediging* heil liggen.

Dan zou het zin hebben als men zei: „Laat opeens, laat nog heden, al wie Jezus' naam belijdt, op reis gaan, en laat men als een zwerm zich over heel de wereld verstrooien, om nog eer er straks en morgen weer sterven, al die natiën en personen ijlings toe te brengen, en gelukt het zóó doende, om op een enkel oogenblik allen te bekeeren, laat er dan geen vrouwen meer zijn die baren, maar Jezus opeens uit de wolken komen."

Want dat voelt ge toch, zoolang er kinderen geboren worden, komt ge er op dat standpunt nooit. Immers, kinderen zijn ook menschen, en zich bekeeren kan een kind van één of twee of drie jaar niet. En wijl er nu, als de kinderen die heden geboren zijn, aan bekeering toe konden komen, reeds telkens weer andere en nog weer jongere kinderen, die zich nog niet konden bekeeren, achter dezen zouden staan, zou het uitstel van Jezus' wederkomst alzoo altoosdurend moeten wezen.

Er blijft van deze geheele bedenking dus letterlijk niets over, en in 2 Petr. 3 : 9 kan niet anders bedoeld zijn dan dit: „Jezus kan niet komen eer het getal der uitverkorenen vol is, en wijl nu vele uitverkorenen zich nog niet bekeerd hebben, stelt hij uit lankmoedigheid zijn komst uit; niet willende dat door zijn vervroegde wederkomst sommigen zouden verloren gaan, maar willende dat zij allen vooraf tot bekeering komen.

Over 2 Petr. 2 : 1: „*Den Heere, die hen gekocht heeft, verloochenende*", kan ik nog korter zijn.

Immers deze uitdrukking van Petrus slaat rechtstreeks terug op wat we in het vierde vers van Judas' brief lezen: „dat er ingeslopen zijn, die de genade Gods veranderen in ontuchtigheid *en verloochenen den eenigen Heerscher God en onzen Heere Jezus Christus.*"

En wat leest men nu, als men Judas' brief opslaat, vlak voorafgaande omtrent de beschikking Gods ten opzichte van diezelfde menschen?

Niets minder, mijn lezer, dan de schrikkelijke uitspraak: „*die eer-*

tijds tot ditzelve oordeel te voren opgeschreven zijn." Een, ik herhaal het, ontzettende uitspraak, maar die geheel strookt, rijmt en overeenstemt met wat Petrus zelf aangaande zoodanige personen leert, als hij in 1 Petr. 2 : 8, tegenover de uitverkorenen in vs. 9, de zoodanigen plaatst: „die zich aan het Woord stooten, ongehoorzaam zijnde, *waartoe zij ook gezet zijn.*"

Meent nu iemand de ongerijmde gedachte voor zijn rekening te kunnen nemen, dat menschen, „*die gezet zijn* om zich aan het Woord te stooten", en „*die tot dit oordeel eertijds te voren opgeschreven waren*", niettemin door den alwetenden Zoon van den alwetenden Vader ontvangen zijn, met de intentie, om voor hen te sterven, welnu, met zulk een is men dan aan het einde van alle tegenspraak toe, en zet ik althans het debat niet voort.

En stemt men daarentegen toe, dat dit *niet* kan, en dat dus 2 Petr. 2 : 1 naar luid van 1 Petr. 2 : 8 en Judas: 4, niet alzoo mág verklaard, dan is reeds hiermeê elke kracht van bewijs voor de tegenpartij gebroken.

Voorts zou men er dan nog op wijzen kunnen, dat de vertaling hier onjuist is, want dat voor „Heere" hier een woord gebezigd wordt, t. w. *despota*, dat eigenlijk „*Heerscher*" beteekent, en anders nooit van den „Verlosser", maar altijd van *God* gebruikt wordt (ook niet Jud. v. 4). Op grond waarvan vast zou staan, dat de woorden: „God, die hen gekocht had", verstaan moesten worden in denzelfden zin, waarin Jehova gezegd wordt: „zijn volk Israël *verkregen* te hebben", t. w. niet door „het bloed des Zoons", maar door zijn dienstbestelling en wondermacht. B. v.: „Is Hij niet uw Vader, *die u verkregen heeft*, die u gemaakt en u bevestigd heeft?" (Deut. 32 : 6). Iets, wat, overmits er van leeraars of profeten sprake is, zeer wel zou kunnen; op geheel dezelfde wijze, als de Heere Jezus ook van zijn discipelen, niet voor wat hun „ziele zaligheid" aangaat, maar met het oog op hun dienstbestelling zegt: „Die Gij mij gegeven hebt, heb ik bewaard en niemand uit hen is verloren gegaan dan de zoon der verderfenis."

Maar zelfs in deze altijd eenigszins gedrongene verklaring ga ik voorshands niet met den hoogleeraar De Moor mede; en acht dat de natuurlijkste en eenvoudigste indruk van deze woorden metterdaad is en blijft: „*Jezus*, die hen gekocht heeft, verloochenende." Iets, waar ik vooral aan hecht, omdat de man, die dit schreef, er zelf kennis aan had. Want Petrus had *zelf* zijn Heere, en dat zelfs tot *drie malen* toe, verloochend!

Het best zal dus wel die verklaring loopen, die deze uitdrukking het naast met Petrus' eigen verloochening in verband brengt. En houdt men nu in het oog, dat Petrus eerst later, eerst toen hij bekeerd was, zijn broederen kon sterken, dan wijst én het gebruik van het woord despota voor Heere, én Petrus' eigen verloochening, én het feit, dat deze lieden leeraars waren, er als om strijd op, om deze uit-

drukking precies op dezelfde wijze op te vatten, als de zeer krasse en sterke uitdrukkingen van ons Doopsformulier.

In dat formulier toch wordt niet van enkele, maar van *alle* gedoopte kinderen beleden: „dat Gij onze kinderen door het bloed uws lieven Zoons Jezu Christi al hun zonden vergeven *hebt*, en ze alzoo tot uw kinderen aangenomen *hebt*."

Dus niet: „mogelijk zult vergeven of zult aannemen, *indien ze gelooven*, of later ter bekeering komen, maar vergeven of aangenomen *hebt*."

Ernstige, oprechte predikers, die de Gereformeerde waarheid nog niet doorzien en toch niet willen uitspreken, dan wat ze voor waar houden, zetten die woorden in dat dankgebed dan ook wel eens ten onrechte om. Hoe verkeerdelijk, dat kunnen ze o. a. daghelder bij Appelius lezen. Maar zooveel blijkt dan toch, dat de kerk van Christus in haar Doopsformulier evenzeer van velen, die later onbekeerd sterven, belijdt en betuigt, „dat ze gekocht waren". Natuurlijk, niet dan in verbondstaal. Als in- of uitwendige bondgenooten. Als dragende dus allen dezelfde liverei, een gelijke uitwendige gestalte.

En nu is het natuurlijk, uitnemend goed te begrijpen, dat een geslacht als het onze, dat aan de *verbonds*waarheid geheel ontwende, zoo iets dwaas, onzinnig en ongerijmd vindt; maar hoe zou dit iemand, wien ook, het recht kunnen geven, om de Schrift zelve, die *altijd* verbondstaal spreekt, zonder dat men rekening houdt met de verbondswaarheid, uit te leggen?

Ook nu nog staat elk uitwendig bondgenoot onder de ontzettende verantwoordelijkheid, dat hij het oordeel dragen zal naar de uitwendige liverei van een gekochte des Heeren, waarin hij omwandelt; — en ziet ge hem in de dwaasheid van zijn eigen denken of wel in den zondelust van zijn eigen vleesch wegzinken, dan moogt gij, o kerk, gij, o, bedienaar van het Woord des Heeren, nog niets zachters, niets minder aangrijpends, tot hem zeggen dan: „Gij hebt, als een gekochte des Heeren staande, dien Heere verloochend!"

Wil men, laat dan de onervarene in het Woord bovendien den eersten brief van Petrus nog eens met u lezen, en toon hem aan, hoe daarin op het allersterkst en allernadrukkelijkst en op de meest besliste wijze de particuliere genade geleerd en de „algemeene" genade buitengesloten wordt.

Maar voor het onderhavig doel, spaar ik die moeite.

Mij is genoeg, om voelbaar te hebben gemaakt, dat men eerst het *Doopsformulier* op zij zal hebben te dringen, eer men met 2 Petr. 2 : 1 ook maar het minste voor de „algemeene" genade vordert.

VI.

HET DIEPE BEDERF.

> Niemand *kan* tot mij komen, tenzij de Vader die mij gezonden heeft hem trekke.
> Joh. 6 : 44.

De drie capitale teksten, waarmeê men gemeenlijk den belijder der particuliere genade schrik aanjoeg, zijn alzoo getoetst, gekeurd, en in die keur bezweken, als bewijzende voor de algemeene genade *niets*.

Wel geven we toe dat bij 1 Joh. 2 : 2 nog de mogelijkheid overblijft, om, met wat dringens en verwringens, dit Schriftwoord in het stelsel der algemeene genade, desnoods, te doen passen. Maar bij de teksten uit Timotheüs en uit twee Petri bleek zelfs die „mogelijkheid" voor onze tegenstanders afgesneden. En, wat men ook tegenworstele, *dit* staat in elk geval van alle drie deze teksten nu onherroepelijk vast: dat ze namelijk zich veel gemakkelijker, natuurlijker en ongedwongener van de „particuliere" genade laten verklaren dan van de „algemeene"; en dat alzoo van het driest beweren, als zou met een bloote verwijzing naar deze drie capitale teksten, welbezien, het pleit voor de „algemeene genade" reede *gewonnen* zijn, kort en goed geen sprake meer kan zijn.

Met dit resultaat nu stellen we ons voor het oogenblik volkomen tevreden.

Meer beoogden we voorshands niet.

Het was er ons maar om te doen, om te voorkomen, dat men bij ons verder schrijven, ons niet telkens tegen zou werpen: „Ja, maar al uw verder praten helpt u niet. Dat lezen we niet eens. En dat hoeven we ook niet te lezen. Want, zie, in 1 Joh. 2 : 2, in 1 Tim. 2 : 4 en in 2 Petr. 3 : 9 staat het zoo zonneklaar en duidelijk, dat al uw tegenspreken slechts een opstuwen van golven is, die één voor één breken moeten op dezen driedubbelen rotsgrond van Gods Woord!"

Welnu, zoo kan men nu althans niet meer spreken.

Van dat voorwenden is de onhoudbaarheid aangetoond.

Het terrein is weer open gekomen; de wisseling van gedachten weer vrij geworden, en aan de onmisbare voorwaarde voor een ernstig onderzoek kan derhalve weer worden voldaan.

En slaan we dan nu, tot ons eigenlijk onderzoek overgaande, in de eerste plaats een oog *in het bederf dat door de zonde in den mensch kwam en nog zit.*

Indien het toch waar zal zijn, wat „de voorstanders der algemeene genade” leeren, dat namelijk aan alle menschen, hoofd voor hoofd, de genade wordt aangeboden, op grond dat metterdaad en wezenlijk de losprijs reeds voor hen betaald *is*, dan *moet* hierbij wel ondersteld worden, dat de zondaar, gelijk hij door de zonde werd, nog terdege een kracht, een vermogen, een mogelijkheid in zijn ziel omdraagt, om, indien dat heil hem wordt aangeboden, *het dan ook aan te nemen.*

Leert men daarentegen: „Neen, dat kan de zondaar niet. Daartoe zonk hij te diep weg; en om dat te kunnen, moet er eerst *in hem* iets gebeuren, waardoor hij de kracht, om dat aangeboden heil aan te grijpen, ontvangt!” — dan, het spreekt vanzelf, is „de algemeene genade” reeds ter oorzake van die ééne belijdenis volstrekt onhoudbaar bevonden, daar feitelijk *niet* alle menschen „die mogelijkheid om te kunnen gelooven” door een bijzondere genade ontvingen.

Wel zijn er onder ons lieden, die gelijk vele ethischen leeren, dat in den doop deze extra-ordinaire genade *aan elk gedoopte* wordt meêgedeeld, en ook op dat onhoudbaar gevoelen komen we terug. Maar op dit oogenblik behoeft ons dit denkbeeld nog volstrekt niet op te houden, daar er slechts 500 millioen *gedoopten* op 1400 millioen *menschen* zijn, en het ééne cijfer het andere dus volstrekt niet dekt.

De „algemeene genade” bedoelt, dat *alle menschen* Jezus kunnen aannemen, op grond van het feit, dat Jezus *voor allen* het rantsoen betaald heeft.

En dat dus, indien ik morgen den dag naar de Zoeloes reis of de Afghanen opzoek, ik recht zou hebben, om den eersten den besten dien ik tegenkwam, op grond van Gods Woord te zeggen: „Mijn vriend, achttienhonderd jaren geleden is de schuld van uw zonden afgedaan; de losprijs is voor u betaald; geloof dat en ge zijt een gekochte des Heeren!” Dat ik voorts, indien zulk een Zoeloe of Afghaan mij dan antwoordt: „Ik geloof dit en neem Jezus aan!” dien man onderrichten kan in de waarheid; hem van die waarheid belijdenis kan laten doen, en dan eerst, nadien hij dus geloofde en overmits hij beleed, het heilige Doopsel kan toedienen.

Er wordt, door wie dat stelsel aankleven, dus wel wezenlijk ondersteld, dat elke Zoeloe, elke Afghaan, elke Chinees, dus kortom elk menschelijk individu, dat ge in onze sloppen en stegen, of ook om den Noord of om den Zuid op kunt sporen, nog eer er van *Doop* bij hem sprake kon zijn, de macht en het vermogen bezit, om Jezus aan te nemen.

Feitelijk vorderen de ethischen dus met hun verzwakking van de Gereformeerde belijdenis nog niets hoegenaamd, en behoeft men hen slechts van de Hagenaars en Amsterdammers naar de Singhaleezen of Thibethanen over te brengen, om de doelloosheid van hun nieuwe vinding in het oog te doen springen.

Er zit in wat de ethischen prediken een *element* van waarheid, dat reeds van oudsher en veel juister en rijker en beter in de Verbondsleer ontwikkeld lag, en dat we later dan ook zullen uitziften; maar voor het groote pleit of de zondaar, zonder dat er voorafgaande genade aan hem geschiedt, bekwaam, machtig en in staat zij, om Jezus aan te nemen, dáárvoor geeft hun overschatten van wat Calvyn het „*semen religionis*" (zaad der godsvrucht) noemde, letterlijk niets.

Bij de vraag toch die ons nu bezig houdt komt alles maar aan op deze alles afdoende quaestie: „*of een zondaar, nog vleesch uit vleesch zijnde, en dus buiten alle bewerking van inwendige genade staande, krachtens de vermogens en geestelijke bekwaamheden, die hij als zondaar overhield, al dan niet in staat is, om het heil van Jezus aan te nemen, en dat op zaligmakende wijs.*"

Op die vraag nu moeten de voorstanders der algemeene genade natuurlijk antwoorden: „Ja, gewisselijk, die krachten behield hij als zondaar nog!" terwijl omgekeerd de verdedigers van de particuliere genade zullen leeren: „Helaas, neen, die krachten bezit hij van nature niet meer, maar moet hij eerst door een wonder Gods aan zijn ziel ontvangen!"

Een uitweg, een zijpad is hier niet.

Zoo ooit dan geldt het hier: voor of tegen!

Er moet hier gekozen worden.

Dubbelhartigheid kan op dit punt niet bestaan.

Want zoo iets, dan staat wel *dit* vast, dat wie een algemeene genade leert, in den zondaar van nature het vermogen onderstelt en aanneemt, om Jezus te kiezen als zijn deel; en dat wij dus op zeer deugdelijken grond die leer der „algemeene genade" bestrijden, als doende te kort aan wat de Schrift ons geopenbaard heeft over het diep bederf der zonde.

Over dat eerste pleitmiddel dat we voor de particuliere genade aanvoeren, loope men vooral niet te vluchtig heen.

Immers, indien iets in onzen strijd met het modernisme aan het licht trad, dan was het wezenlijk wel de hoog ernstige overtuiging, dat niets zoozeer tegen het modernisme getuigde als *het besef van zonde en schuld.*

Tot moêwordens is telkens en telkens weer, uit alle hoeken van het orthodoxe kamp, den modernen dát bezwaar en dát bezwaar bovenal tegengeworpen.

Het zondebesef was een feit dat niet viel weg te cijferen. Een feit waar ook zij meê rekenen moesten. En een feit tevens dat blijkens het eenparig getuigenis van alle godsdiensten en alle eeuwen, steeds elke opvatting van den godsdienst had beheerscht.

En of nu de modernen al tegenspartelden en op hun wijs dat

zondebesef als „ontzinking aan het ideaal" of als „tekort in volkomenheid van ontwikkeling" zochten te verklaren, dit baatte hun niets. Van orthodoxe zij bleef men, en volkomen terecht, volhouden, dat zóó slechts spreken kon, wie eerst de zonde gedenatureerd had, en dat een eenigszins diepere kennis van het diep bederf der zonde volkomen toereikend was, om de holheid van zulke phrases op de kaak te stellen.

En in dien strijd, die, vooral ook van ethische en irenische zij, tegen de modernen gevoerd is, hadden deze broeders van de linkerzij onze volle sympathie; sloegen ze o. i. op het rechte aanbeeld; en grepen ze naar het psychologisch eenig vaste punt van waar uit de modernen met voordeel te bestrijden zijn.

En zoozeer tikten ze hiermeê op een snaar, die door heel het leven van Jezus' gemeente trilde, dat we geen oogenblik aarzelen, om openlijk uit te spreken, dat deze afdolende predikers vooral door den nadruk, dien ze op dit leerstuk *der zonde* tegenover de modernen legden, de harten van veel ernstige en dieper gaande zielen voor zich ontsloten hebben, en zelven nog dichter dan anders denkbaar ware geweest, bij het Middelpunt van alle leven zijn blijven verkeeren.

Want weet wel, lezer, dat met dit vraagstuk der zonde niet maar een dogma, niet maar een netelig twistpunt van theologische kibbelarijen, maar dat met dit diep of minder diep bederf der zonde wel wezenlijk en waarlijk, niet alleen uw gelijk of ongelijk tegenover Rome, maar ook uw gelijk of ongelijk tegenover de modernen, tegenover de atheïsten, tegenover de materialisten op het spel staat; en dat prijsgeven van „het diep bederf dat in de zonden woelt" volkomen gelijk staat met een aanleggen van de bijl aan den wortel van heel uw Christelijk geloof, ja zelfs een in gevaar brengen van den hoogeren zedelijken ernst, die onze maatschappij bezielen moet.

Voor wie zijn Jezus aanhangt, voor wie van het Christendom nog alleen heil wacht voor volken en personen, ja, voor wie beeft op de gedachte, dat ook het laatste overblijfsel van ernst uit het leven van onze maatschappij verdampen zou, kan er dus wel geen ernstiger, geen snijdender, geen verpletterender aanklacht tegen „de algemeene genade" worden ingebracht, dan indien we haar voorstanders beschuldigen gelijk we doen mits dezen, van, zij het ook onbewust, te ondermijnen en af te breken *wat er dan nog aan besef van het diep bederf der zonde* in onze kerkelijke en maatschappelijke kringen overbleef.

Op het terrein van onzen Catechismus en van onze Geloofsbelijdenis is dit pleit zonder veel moeite te beslechten.

Elk lezer toch zal wel toestemmen, dat Jezus aan te nemen, in Jezus te gelooven en het aangeboden heil aan te grijpen, heusch geen

kwaad, maar zelfs een zeer *goed* ding is. Op de vraag of een zondaar, zonder bijkomende genade, „alzoo verdorven is, *dat we ganschelijk onbekwaam zijn tot eenig goed*", mag dus een voorstander der algemeene genade, zoolang hij eerlijk is en zijn wil, nooit antwoorden wat onze Catechismus antwoordt: „Ja wij, tenzij we door den Geest van God wedergeboren worden." Immers, wie „ganschelyk onbequaem is tot eenigh goedt", die kan niet, tegelijk en tevens nu weer wel bekwaam zijn tot het zeer groote en zeer aanmerkelijke goed, om het heil van Christus aan te nemen.

Evenzoo, wie van nature geneigd is, God en zijn naaste te haten, kan niet krachtens *diezelfde natuur*, en door de krachten die in *die natuur* zijn overgebleven, den Zoon van God, die zelf God is, aankleven en aannemen als zijn hoogste goed.

En niet minder stellig en duidelijk laat zich onze belijdenis uit. Ze zegt toch van den zondaar: „Zijn geheele natuur is verdorven"; „hij is schuldig geworden des lichamelijken en tijdelijken doods"; „hij is in al zijn wegen goddeloos, verkeerd en verdorven", „heeft verloren al zijne uitnemende gaven die hij van God ontvangen had"; en „heeft niet overgehouden, dan kleine overblijfselen, die genoegzaam" zijn (volstrekt niet om Christus aan te nemen), maar alleen, om „den mensche alle onschuld te benemen"; maar overigens „is *al* het licht dat in hem was duisternis geworden." Zoodat verworpen dient te worden de meening, alsof er nog iets van een vrijen wil, die kiezen en dus aannemen of verwerpen kon, in den zondaar ware overgebleven. Immers „de mensch is nu niets dan een slaaf der zonde." Niemand mag den moedwil zich aanmatigen, „om zich te beroemen, als zou hij nog iets goeds kunnen doen uit zichzelven, daar toch Christus zegt, dat niemand iets hebben kan, tenzij het hem gegeven zij uit den hemel." Hij kan Christus niet aannemen, want de Heere zelf zegt: „Niemand kan tot mij komen, tenzij de Vader hem trekke." Zijn wil is onmachtig, „want wie zal met zijn willen voorkomen, die daar verstaat, dat het bedenken des vleesches vijandschap is tegen God!" Zijn kennis baat niet, „want wie zal hier van zijn wetenschap spreken, ziende dat de natuurlijke mensch niet begrijpt dat des Geestes Gods is?" En de eenig denkbare werking waardoor een zondaar tot Jezus kan komen ontstaat dan eerst, als God het eerst in hem werkt, „want wat de apostel zegt, behoort met recht vast en zeker gehouden te worden, t. w. dat het God is die in ons werkt, beide het willen en het werken naar zijn welbehagen." Immers, in geen menschenkind uit vrouwe geboren kan een wil of een bedenken zijn, dat zich met Christus conformeert, „*of Christus* (*zelf*) *heeft ze in den mensche* (*vooraf*) *gewrocht*, hetwelk hij ons leert, zeggende: Zonder mij kunt gij niets doen."

En schier nog beslister spreekt de Dordsche Synode als ze in Hoofdstuk III, art. 3 schrijft: „Alle menschen worden in zonden

ontvangen en geboren als kinderen des toorns, *onbekwaam tot eenig zaligmakend goed*, geneigd tot kwaad, *dood in zonden*, en slaven der zonde. En willen noch kunnen tot God niet wederkeeren, noch hare verdorvene natuur verbeteren, noch zich zelven tot de verbetering derzelve schikken, *zonder de genade des wederbarenden Heiligen Geestes.*"

Dat voorts uit de „kleine overblijfselen" niets hoegenaamd ten deze mag worden afgeleid, sprak ze aldus uit in art. 4: „Wel is waar, dat na den val in den mensch eenig licht der natuur is overgebleven, waardoor hij behoudt eenige kennisse van God, van de natuurlijke dingen, van het onderscheid tusschen hetgene eerlijk en óneerlijk is en ook betoont eenige betrachtingen tot de deugd en uiterlijken plicht. Maar *zoo verre is het van daar*, *dat de mensch door dit licht der natuur zou kunnen komen tot zaligmakende kennis van God*, *en zich tot Hem bekeeren*, dat hij ook in natuurlijke en burgerlijke zaken dit licht niet recht gebruikt."

En eindelijk dat derhalve, indien er iemand toe komt om Jezus aan te nemen, hij dit alleen kan doen door een voorafgaande inwendige genadewerking, art. 10: Want dat er zijn die, „door de bediening des Evangelies geroepen zijnde, komen en bekeerd worden, dat moet men den mensch niet toeschrijven, *alsof hij hem zelven door zijn vrijen wille zou uitscheiden van anderen, als die met even groote of genoegzame genade tot het geloove en de bekeering zouden voorzien zijn* (hetwelk de hoovaardige ketterij van Pelagius stelt), maar men moet het aan God toeschrijven." Zoodat het deswege iets is dat „God *zonder ons* in ons werkt." Iets dus dat „niet in ons teweeg gebracht wordt door middel van de uiterlijke predicatie alleen, noch door aanrading, noch door zulk een manier van werking, dat, wanneer nu God zijn werk volbracht heeft, het alsnoch in de macht der menschen zoude staan bekeerd te worden of niet bekeerd te worden .... weshalve terecht gezeid wordt dat de mensch gelooft en zich bekeert door de genade die hij ontvangen heeft" (art. 12).

Men ziet dus wel, dat er op het terrein van onze formulieren geen voetbreed voor onze Universalisten overblijft, om ook maar post te vatten, en dat het dan ook slechts als theologische curiositeit dient geboekt, dat nog kortelings een doctor in de heilige godgeleerdheid schrijven kon: „Te Dordt heeft men de quaestie der algemeene of bijzondere genade *onbeslist* gelaten!"

Denk eens, „onbeslist gelaten"! terwijl men met alle denkbare beslistheid uitsprak, dat niemand Jezus of het heil in hem kan aannemen, zonder een voorafgaande genadebewerking die er hem inwendig toe bekwaam maakt.

„Onbeslist gelaten"! terwijl men op den meest beslisten toon uitsprak, dat de zondaar op en uit zich zelf algeheellijk onbekwaam is tot eenig zaligmakend goed.

Ja, „onbeslist gelaten!" terwijl heel het stel onzer belijdenisschriften er op aan is gelegd, er voor geschreven wierd, en er gezag voor kreeg, om maar den valschen vond van het menschelijk vernuft te bestrijden: alsof de macht, de bekwaamheid, de mogelijkheid om het heil aan te nemen, onder wat bedekte termen of verbloemingen ook, ten leste dan toch af zou hangen van een ondersteldeu, ingebeelden, maar feitelijk in den zondaar niet bestaanden „vrijen wil!"

Met algeheele terzijdezetting van dit zonderling en gelijk onze ouden zeggen zouden „zeer curieus" gevoelen, sta het daarom hier nogmaals onomwonden en in de duidelijkste termen uitgesproken, dat de belijdenisschriften der Gereformeerde kerken in deze landen (met inbegrip van vraag 37 uit den Catechismus) *een zoodanig diep bederf van het menschelijk hart door de zonde leeren, dat in het zondaarshart de kracht om een aangeboden Christus aan te nemen, in den meest volstrekten zin ontkend wordt.*

Toch is dit ons niet genoeg.

Ook tegenover hen, die zich gerechtigd achten onze formulieren te versmelten en om te gieten, moet de waarheid: „Dat de genade particulier is!" staande worden gehouden.

En, zonder verwijl zal dan ook in ons volgend artikel, alleen op gronden aan de Schrift en aan het beleid der rede ontleend, op de overtuigendste wijze worden aangetoond: „Dat wie een algemeene genade bepleit, feitelijk den prikkel der zonde en van haar diep bederf, 't zij dan in Pelagiaanschen, of in Roomschen zin afstompt en krachteloos maakt."

VII.

DE ONMACHT.

> Daarom dat het bedenken des vleesches vijandschap tegen God is; want het onderwerpt zich der wet Gods niet; want het kan ook niet. Rom. 8 : 7.

Tot onze vreugde mogen wij bespeuren, dat onze artikelen over „de algemeene of bijzondere genade?" niet onopgemerkt voorbijgaan. Althans nooit nog ontvingen we onder het schrijven van zulk een reeks, zoo vele teekenen van ernstige belangstelling, als ditmaal.

Wel zijn er ook onder de inkomende brieven, die meer een vriendelijk protest bedoelen, dan dat ze betuiging van instemming beoogen. Maar hoe zou dit anders kunnen, bij het bepleiten van een stuk der

waarheid, dat nu reeds vijftig jaren van de meeste kansels niet meer gehoord werd en onder uitheemschen invloed uitstierf uit de belijdenis van het grooter deel der gemeente?

Ons doel met deze artikelen is dan ook in het minst niet, om allen en een iegelijk te verketteren, die het particulier karakter der genade óf loochent óf anders belijdt dan de Gereformeerde kerk het deed. Maar eer integendeel, om door kalme uiteenzetting van wat de Gereformeerde kerk op grond van Gods Woord beleed, vele kinderen Gods weer van den doolweg der gedachten terug te roepen, en het besef te hernieuwen van wat eertijds voor een geestelijk gespierder geslacht, van de zaak het pit was en het wezen.

Men verwere zich dus niet tegen ons, als tegen een zich opwerpend „oordeelaar der gedachten.” Wij hebben niet te oordeelen. Alleen te getuigen is onze roeping. En wien het nu voorkomt, dat hij in zijn geweten vrij is, om ons getuigenis terzijde te leggen, welnu, die doe zulks dan in stillen ernst voor Gods aangezicht en bidde voor den z. i. feil gaanden broeder.

Slechts houde men dit wel bij zijn oordeelen in het oog: Het stuk der waarheid, gelijk wij dit uitleggen, *is de belijdenis der Gereformeerde kerk*, én in haar actestukken, én in de onafgebroken reeks van haar schitterendste godgeleerden. En datgene, wat tegenover ons door menig critiekbeoefenaar of briefsteller werd volgehouden, is een standpunt, dat onze vaderen uitnemend wel gekend, maar juist daarom in de schatboeken hunner godgeleerdheid op zeer beslisten toon afgewezen en veroordeeld hebben.

En nu is het zeer zeker in het afgetrokkene mogelijk en denkbaar, dat de Gereformeerde kerk gedwaald heeft, en dat Gereformeerde godgeleerden, die eens Europa met hun glans beschenen, den bal missloegen, — en dat we dus, uit gehoorzaamheid aan Gods Woord, hoe eer hoe beter b. v. Luthersch hebben te worden. Mits men dat dan ook maar doe!

Maar het gaat toch iets te ver, dunkt ons, indien, gelijk nu gebeurt, broeders onder de predikers en broeders onder de hoorders, die tot de Gereformeerde kerk behooren en er in blijven, iemand die doodeenvoudig niets doet, dan herinneren, wat dier kerke belijdenis en dier kerke godgeleerdheid is, weerspreken en nauwelijks tot uitspreken tijd gunnen, als vertelde hij, wie weet, wat vreemde, in het ongerijmde loopende en in zich zelf geoordeelde dingen.

Men houde toch wel in het oog, dat wij niet aanvallen, maar verdedigen.

In den aanhef van ons eerste artikel is het duidelijk uitgesproken, dat het „*Christus pro omnibus*” (Christus stierf voor allen) thans bovendrijft, en wie daar niet voor zwicht, uit de synagoge wordt geworpen.

Niets dan een poging, om tegen dat harde oordeel protest aan te

teekenen, werd daarom onzerzijds gewaagd En daarom haalden we de oude eigendomsbrieven onzer Gereformeerde familie weer voor den dag, en openden en herlazen nog eens de intiemer familiebrieven, en lieten daarin zien, dat dan toch dat „Christus pro omnibus!” ook vroeger niet werd beleden.

Mocht dit dan niet?

Is een weeropkomen voor wat vroeger heel uw kerk beleed, dan onoirbaar geworden?

Is dan het woord, mits het broederlijk in toon blijve, niet meer vrij?

Toch willen we ter voorkoming van misverstand en ter vriendelijke beantwoording van menig belangstellend woord, even op deze drie opmerkzaam maken:

Ten eerste, dat bij de leer van de particuliere genade onafscheidelijk hoort de leer *van het verbond*, die we, zoo er krachten vergund worden, dan ook onverwijld na afloop van deze reeks zullen ter sprake brengen. En nu is het juist in deze leer *van het verbond*, dat al de ingewikkelde vragen van Evangelieaanbieding, recht tot vermaan, sacramentsbediening, zending, enz., waar men nu telkens op wijst, haar volkomen bevredigende oplossing eerst kunnen, maar dan ook zullen vinden.

Ten tweede, dat wij er in de verste verte niet aan denken, om alle sprekers en hoorders in de kerk, die thans het „Christus pro omnibus” vasthouden of drijven, zonder onderscheid als Pelagianen of Remonstranten te brandmerken. Dit ware de onbillijkheid zelve. Neen, er zijn te allen tijde tweeërlei soort bestrijders der particuliere genade geweest: de één een soort dorre, doodsche, koude verstandsmenschen, die geen toon van leven ooit uit het hart gevend, uit valsche veronderstellingen van menschelijke wijsheid, een zielloos leergeraamte tegenover het met zenuwen en spieren en huid overtogen geestelijk organisme van Gods heilige waarheid stelden; en dat waren de Pelagianen vanouds en de Remonstranten van de 17de eeuw, en de kinderen der Remonstranten, die ge thans nog onder alle kerken vindt. Maar naast deze stond van oudsher en staat nog een geheel ander soort menschen, die wel terdege warm en bezield zijn, maar misleid door feil gaande Schriftuitlegging, misleid door een onjuist onderricht, en de ijslijke diepte van het genadeverbond niet aandurvend, huiverend terugdeinzen, en nu er zoo aan toe staan, dat ze *beide* dingen *saâm* belijden: én dat de genade particulier is, én dat het toch naar Godes willen en bedoelen gruwelijk is de genade tot iets particuliers te beperken. Welnu, die laatsten aarden meer naar het Luthersche, en overmits nu onze rechtzinnige godgeleerdheid deze laatste twintig jaren bijna uitsluitend uit Luthersche landen ge-

importeerd is, zal men veiligst gaan en het meest broederlijk handelen, door slechts in sterk sprekende gevallen aan den Remonstrantschen zuurdeesem te denken, en in den regel niets ergers te vermoeden dan Luthersche onklaarheid.

En, wat we in *de derde plaats* toch ook even moeten opmerken: telkens en telkens schrijft men ons, dat men wel gelooft dat de genade particulier en de mensch geheel verdorven is, zoodat hij zonder Gods tusschentreding het heil niet kán aannemen. Maar desniettemin het „gestorven voor allen hoofd voor hoofd" daar onverzoend naast stelt, wel belijdende dat dit strijdt, maar niettemin *beide* vasthoudend, wijl beide in Gods Woord wordt geleerd. Dat we dus metterdaad onrecht plegen, met uit hun belijdenis van een Christus, die voor allen stierf, af te leiden, dat ze *derhalve* den prikkel der zonde afstompen.

Immers hiertegenover zouden we ons dan toch de bescheiden vraag willen veroorlooven, of even hetzelfde onrecht ons zelven niet elk oogenblik overkomt. Zóó toch zegt men van ons: „Gij, met uw prediking, dat niemand gelooven kan, indien hij niet tot geloof verordineerd is, kweekt domme, doodsche lijdelijkheid, en maakt allen Evangeliearbeid door uw: *Ik kan niet, als God het mij niet geeft!* volslagen ijdel." Want dit weet ge toch ook wel, dat wij van onzen kant daarop evenzeer antwoorden: „Te verklaren, hoe het samengaat, dat het *niet* gelooven geheel en eeniglijk des zondaars schuld, en het *wel* gelooven geheel en eeniglijk Gods genade is, kunnen we niet ganschelijk; en nochtans houden we beide vast, wijl God ons beide ootmoedig te belijden in zijn Heilige Schrift beveelt."

Het komt er dus op neer, dat men zóówel op het standpunt der algemeene als der particuliere genade, ter laatste instantie op een tegenstrijdigheid stuit en voor een poorte komt te staan, die zich niet opent. Alsmede dat men in *beide* gevallen eindigt met twee nog onverzoende èn voor ons denken niet volslagen rijmende feiten, naast elkaar te laten staan, alleen uit gehoorzaamheid aan Gods Woord.

Welbezien komt de vraag die de zaak voor uw ziel beslist, dus maar hierop neer: Welke twee feiten leert Gods Woord? Leert het: een algemeene genade naast een particuliere? Of wel openbaart het ons een onverbrekelijken raad van Gods willen naast een volstrekte verantwoordelijkheid in het schepsel?

Het eerste nu ontkennen, het tweede beweren we, en voor dat beweren leveren we bedaardelijk en in geleidelijke ontwikkeling ons bewijs.

We weten dus uitnemend goed, dat vele der broederen, die het „Christus voor allen" leeren, desniettegenstaande zeer strengelijk aan het diep bederf der zonde vasthouden, en spraken dit van de ethische godgeleerden dan ook nadrukkelijk uit. Maar wat we ten deele reeds aantoonden en nog verder aantoonen zullen is, dat ze in hun belijdenis „dat Christus voor allen stierf" feitelijk weer opheffen, wat

ze in hun leer over de zonde beleden hadden, en alzoo van onderstellingen uitgaan, die Gods Woord niet steunt, maar als onwezenlijk verwerpt.

En nu weten we uitnemend goed dat men soortgelijk bezwaar ook tegen het door ons aan de Gereformeerde kerk ontleende, tegen kan werpen. Maar vooreerst scheelt het dan toch altijd iets, of men in een Gereformeerde kerk de Gereformeerde belijdenis op zijn hand of tegen zich heeft. En ten andere zien we ter wereld niet in, waarom de broederen en zusteren, die er steeds en altijd weer op terugkomen, dat de Gereformeerde prediking lijdelijk maakt en *het besef van verantwoordelijkheid* wegneemt, niet ook eens tot het duidelijk inzicht zouden gebracht worden, dat (daargelaten nu eens wie gelijk heeft) hun en haar prediking heusch op geen minder ernstig bezwaar afstuit, want dat zij, veel erger nog, *de ootmoedige belijdenis knakken van het volstrekt bederf der zonde*, en op het stuk van *schuldbesef* van onderstellingen omtrent den zondaar uitgaan, die rechtstreeks indruischen tegen wat Gods heilig Woord ons over de natuur, de inkankering en de doodelijke gevolgen der zonde heeft geopenbaard.

Ons dunkt, deze opmerking zal over en weer tot bezadigdheid stemmen.

Want vóór alle dingen is toch wel dit noodig, dat wie in waarheid bij de in Zion geborenen geteld worden, afstaan van alle ongerechtigheid, óók in het onderzoek der waarheid.

En stemt men ons dit nu toe, dan veroorloven we ons toch de vraag: of de voorstanders van het „Christus voor allen" niet bijna zonder uitzondering belijden, dat in den raad des heils de mensch is aangezien, niet gelijk hij vóór den val was, maar *gelijk hij door den val werd.* Lieden, hetzij dan leeken of geleerden, die het „Christus voor allen" dreven, en die toch niet „den *gevallen* zondaar" als voorwerp der verkiezing stelden, hebben wij althans dusver niet ontmoet.

Of dit nu juist of *niet* juist gezien is, verblijve ditmaal in het midden. Niet met den stand der dingen, gelijk die wezenlijk is, maar met dien stand der dingen zooals de niet-Gereformeerde broeders *zich die voorstellen*, hebben we hier te rekenen.

En dan staat het vast, dat al diegenen onder hen, die met ons nog een raad Gods tot behoudenis van zondaren belijden, stellig en beslist zich voorstellen, dat de besluiten van dien raad niet over een nog *onzondig* schepsel zijn uitgegaan, maar over een schepsel *dat reeds als zondaar verloren was.*

Het spreekt dus vanzelf, dat het reddingsplan, de heilsraad, de verlossingsbesluiten, door God den Heere niet gemaakt zijn, met het oog

op wat de mensch had kunnen doen *eer hij viel*, maar met het oog op datgeen waartoe de mensch nog in staat bleef *nadat hij zondaar geworden was*.

Wie, als er brand uitbreekt in een gevangenis, waarin alle gevangenen in de boeien geklonken zitten, snel een plan beraamt om ze te redden, zou toch immers ongerijmd handelen, indien hij eenvoudig de deuren opengrendelde, ze er uitriep en een ladder aanwees, en dacht: Nu zullen ze er wel uitloopen, want *eer ze in de boeien gingen*, bewogen ze zich vrij. En hij zou immers, om niet onverstandig te handelen, wel aldus moeten redeneeren: „Of ik de deuren al openzet en ze roep, baat niet. Eerst moeten hun de boeien losgemaakt. Anders kunnen ze niet weg!"

Zie ik dus omgekeerd, dat bij zulk een brand, een energiek directeur, die precies weet wat zijn gevangenen kúnnen of niet kúnnen, eenvoudig last geeft, om niet anders te doen, dan de deuren open te grendelen en de gevangenen te waarschuwen, — dan ben ik in staat, om op de vraag: „Waren de gevangenen geboeid?" stellig en zeker te antwoorden: „Neen, ze waren niet geboeid, want anders zou de directeur ook hun boeien eerst hebben doen losmaken!"

Brengt men dat nu op Gods bestel voor de verlossing van den zondaar over, dan volgt hier alzoo uit, dat God de Heere onmogelijk in zijn heilsraad de redding van *allen* kán bedoeld hebben, dan in één van deze beide gevallen: *of* dat ze allen ongeboeid in het gevangenhuis zaten, *of* dat Hij aan allen de boeien liet afnemen eer Hij ze riep.

Elke andere onderstelling weerlegt natuurlijk zichzelve.

Te roepen, om te redden als het huis afbrandt, wie vast en geboeid zit, dat ik het weet, zonder dat ik die boei hem eerst afneem, kan niet.

En dat nu God de Heere niet *aan allen* de boei eerst afneemt is onweersprekelijk; want „dat afnemen" is niets minder dan de wedergeboorte; en dat deze niet in alle schepselen, gedoopt of ongedoopt, metterdaad gewrocht werd, lijdt geen tegenspraak.

Er is dus slechts één geval denkbaar, waarin God, die den zondaar door en door kende, nog de *intentie* kon hebben, toen Hij zijn heilsplan vaststelde, om allen, hoofd voor hoofd te redden, t. w. indien God wist, dat de zondaar *niet* geboeid was en *niet* met zijn kluisters aan den kerkerwand vastzat!

Ge kunt dan de gevolgen der zonde nog zoo donker kleuren als gij wilt, en zeggen, dat hij besloten zit in een diensthuis, opgesloten is achter grendelen, verzwakt is in zijn kracht; maar ge acht dan toch dat hij in dien kerker *zijn vrijheid van beweging behield*. En hoe gebonden en angstig en ontzettend ge u zijn toestand ook voorstelt, indien ge die deur van zijn cel maar openstoot, en de gangen vrijlaat, dan *kan* hij er, naar uw voorstelling, toch uit.

Dan *kan* hij.

Of hij het nu ook doet of het *niet* doet, dat staat aan hem!

Zijn redder is, de vlammen door, tot aan zijn cel gekomen.

Maar acht hij het nu in zijn kwaadaardig opzet verkieslijk, om tegen al dat ontfermend roepen van zijn redder in, toch in de vlammen om te komen en onder het puin van zijn kerker bedolven te worden, dat staat dan aan hem, dat moet hij dan weten, zijn redder deed al wat tot redding noodig was, het overige verbleef aan hém.

Van een boei is hier dus geen oogenblik sprake.

Mits de kerker maar open ging was hij vrij om zelf te beslissen, of hij blijven wilde of gaan.

Zóó en niet anders moet dus ook God de Heere den zondaar gekend hebben, toen Hij in en bij zichzelven de intentie formeerde om *allen* te redden en den Christus voor *allen* sterven liet.

Hij, God, de Alwetende, die het hart ook van den zondaar doorgrondt, en zich over wat de zondaar nog kon of niet meer kon, niet heeft kúnnen vergissen, moet, om die intentie te hebben kúnnen formeeren, dus geweten hebben:

„Een zondaar heeft *het vermogen* nog overgehouden, om het heil te kunnen aannemen of verwerpen naar eigen wilskeus."

„Hij kan als zondaar weinig meer."

„Schier niets."

„Dus vooral niet zichzelf een rantsoen voor zijn ziele vinden."

„Maar om, als Ik hem den Christus als rantsoen aanbied, alsdan dien Christus te weerstaan of aan te grijpen ten leven, dat éene, ja, dát kan de mensch, ook nadat hij zondaar wierd, *nog wel!*"

Alleen zóó is de intentie om *allen* te redden in den Alwetende denkbaar.

De intentie, om als de helft zijner manschappen met bevrozen voeten in het hospitaal liggen, door een overijlde vlucht *allen* te redden, kán een legeroverste, die even nadenkt, ook niet maar één oogenblik bij zich voelen opkomen.

Een wensch: „Mocht ik ze allen kunnen redden!" o, gewisselijk die zal zeer zeker in zijn hart zijn, maar een wensch die dáárom geen intentie kán worden, overmits hij weet: vluchten kan men met voeten die bevrozen zijn, nu eenmaal onmogelijk.

Hoor ik dus van een generaal, die de intentie heeft dat al zijn manschappen hoofd voor hoofd zich door de vlucht uit de met sneeuw bedekte passen van den Balkan zullen redden, dan weet ik tevens, dat, voor zoover die veldheer wist, nog van geen enkel soldaat de voeten bevrozen waren.

Van een *intentie* in God bij het formeeren van het heilsplan en het uitvoeren er van in Christi sterven, om *alle zondaren hoofd voor hoofd te redden*, kan dus geen sprake zijn, tenzij God wist, dat al deze zondaren nog de *macht*, de *kracht*, het *vermogen* hadden over-

gehouden, om, zonder tusschenbeide tredend woord van zijn goddelijke almacht, te gelooven in Jezus Christus en in de verlossing door zijn bloed.

Vraagt men nu daarentegen, of naar Gods heilige wetenschap, zulk een vermogen in den zondaar *nog metterdaad aanwezig was*, dan kunnen we ons aan elke gissing spenen, overmits God zelf in zijn heilig Woord ons de meest omvattende en meest stellige mededeeling omtrent den toestand van een zondaar gegeven heeft.

Die toestand is namelijk naar luid der Heilige Schrift niets minder dan een toestand van *dood.*

De zonde wordt door den *dood* als haar straf, op de voeten nagevolgd.

Geestelijk wordt dus zelfs elk klein wichtje „dood" geboren.

Het kan zijn, dat er reeds gelijk bij Johannes den Dooper, werkingen van den Heiligen Geest in het nog ongeboren wicht plaats grijpen. Maar overmits we spreken van het geval, dat de zondaar gelooven zou, zonder tusschentredend wonder Gods, kan dit hier buiten bespreking blijven.

Een zondaar wordt dus in het oogenblik van zijn ontvangenis, krachtens de toegerekende schuld van Adam, met de golven van den geestelijken dood overtogen.

Hij is alzoo, hij zij dan oud of jong, arm of rijk, vormelijk braaf of onbraaf, dood in zonden en misdaden.

Eerst uit dien „dood" moet hij „overgegaan zijn in het leven," om het leven deelachtig te worden.

Want zoolang hij in dien dood bevangen blijft, is hij „*krachteloos*," „kan hij het Koninkrijk van God zelfs *niet zien*," *wil* hij niet in Jezus gelooven omdat „hij niet tot hem komen *kan*" en grijpt hij de erbarming Gods niet aan, „omdat hij als natuurlijk mensch zelfs *niet begrijpt* de dingen die des Geestes Gods zijn!"

Immers hij is door dien dood alzoo „vervreemd van het leven Gods," dat ook zelfs zijn „verstand verduisterd is geworden," en vlak bij Jezus staan, Jezus zien, ja, Jezus' eigen stem hooren kan, zonder zelfs van verre te vermoeden of te gissen, dat het nu Jezus is.

Van Hem die de nieren proeft en ons tot op den bodem van het hart doorschouwt, ontvangen we dus in de Schrift de aanzegging, dat een zondaar *dood* is en derhalve geen kracht, geen macht, geen bekwaamheid of vermogen overbehield, om dat grootste en ontzettendste te doen, waartoe een zondaar geroepen wordt, d. w. z., om zijn ik weg te werpen en Jezus voor zijn ik in plaats te nemen.

„Dood!" toch is niet nog half of ten deele leven, maar de ontstentenis, een ontbreken, een niet aanwezig zijn van leven.

Geheel overeenkomstig met wat de Schrift van 's zondaars redding

leert, dat namelijk het leven hem alleen weer in kan worden gestort door Hem die alleen wonderen doet.

Zij die derhalve in God niet alleen een bloot „liever willen" in het afgetrokkene, maar een werkelijke *intentie* stellen, om alle zondaars hoofd voor hoofd zalig te maken, komen hierdoor in openbare tegenspraak met wat de Heere zelf in zijn Woord over het onuitsprekelijk diepe bederf en de ontzettende verwoesting van de zonde in den zondaar klaar en ondubbelzinnig geopenbaard heeft.

Een tegenspraak die we natuurlijk eerbiediglijk en ootmoediglijk zouden moeten laten voor wat ze is, indien even klaar en ondubbelzinnig in diezelfde Schrift zulk een intentie Gods ons werd bekend gemaakt.

Maar dan ook een tegenspraak, waarvan een iegelijk wel de verantwoordelijkheid voor zijn eigen ziel overwege, nu een geheel andere verklaring van de Schriftplaatsen, waaruit men dit af poogt te leiden, van oude tijden her door de uitnemendste Schriftverklaarders, we noemen slechts een Augustinus, Calvijn en Voetius, gegeven is.

VIII.

HET WEZEN EN DE DEUGDEN VAN DEN HEERE ONZEN GOD.

Dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, den eenigen waarachtigen God.
Joh. 17 : 3.

De tweede oorzaak, waarom de algemeene genade dient verworpen te worden, ligt daarin, dat ze onvereenigbaar is met wat de Heilige Schrift ons openbaart over *het wezen en de eigenschappen van den levenden God.*

Let wel, we zeggen niet: „met wat de mensch zich alzoo aangaande God en zijn eigenschappen heeft ingebeeld;" maar zeer nadrukkelijk: „met wat de Heilige Schrift ons dienaangaande openbaart."

Die eerbied voegt ons.

Buiten de Schrift toch; dát komt thans met elken dag klaarder aan het licht; weten we van den levenden God niets met juistheid en bepaaldheid.

Wel kennen ook de heidenen „zijn eeuwige kracht en goddelijkheid;" wel voelt ook de meest volslagen atheïst, in heftige levensoogenblikken, nog het sidderen van dien heiligen God door zijn hart

gaan; en wel valt dus elke verontschuldiging weg, die de Godloochenaar voorwendt; maar afdoend, maar zaligmakend, maar zuiver, maar voor den zondaar genoegzaam is die natuurlijke Godskennis volstrekt niet.

Wij mogen er ons dus volstrekt niet aan storen, of men al goed heeft gevonden, buiten de Heilige Schrift zich een denkbeeldigen God uit te denken, van wiens gezindheden en bedoelingen men, naar den maatstaf der menschelijke liefde, met de grootste verzekerdheid, de strijdigste dingen wist te verhalen.

Dat toch is alles een spel van gissingen, vermoedens, meeningen; maar waaraan elke grond van zekerheid ontbreekt.

En wijl het ons nu volmaakt onverschillig is, of onze belijdenis van de waarheid al dan niet overeenkomt met wat het sommigen menschen belieft van God te denken of zich in te beelden; en het er ons alleen maar om te doen is, om wel en scherp toe te zien, dat onze belijdenis algeheellijk strookt met den levenden God zelf, zooals Hij wezenlijk is en werkelijk bestaat, zoo kunnen en mogen we ons niet anders dan met de Heilige Schrift inlaten, als die alleen weet en zegt en toont, wie God en hoe die God wezenlijk God is.

En ons dunkt zelfs de ongeloovige moet toestemmen, dat we daarin gelijk hebben.

Immers van tweeën één: óf *in de Schrift* hebben we geopenbaarde waarheid, óf wel een geopenbaarde waarheid is er niet.

Stel nu, ze was er niet, welnu dan werd immers elk nader onderzoek overbodig; want is er geen stellige zekerheid te verkrijgen, dan is mijn gissing even veel of even weinig waard als de uwe; en bestaat er geen de minste reden, waarom ik mijn belijdenis van de particuliere genade naar uw ingebeeld begrip omtrent God veranderen zou.

En is er daarentegen in die Heilige Schrift, gelijk we met stillen dank belijden, wel *stellige waarheid* geopenbaard, dan *mag* ik immers niet alleen, maar dan *moet* ik uw voorstelling omtrent den omvang der genade wel zoo lang en zoo volhardend bestrijden, tot ze ophoude te kort te doen aan wat ons aangaande het *wezen* van het Hoogste Wezen in die heilige oorkonden is geopenbaard.

En dit nu alzoo vaststaande, zij het bescheidenlijk, maar met den diepsten ernst tevens, aan de overweging uwer ziele overgegeven, of het niet aan de eere van Gods Wezen te kort doen is, indien ge in het bepleiten der algemeene genade volhardt?

Wat toch is de voorstelling, die zich de doordenkers op het standpunt der algemeene genade van den Heere onzen God maken?

Ze beelden zich dan in, dat de hooge en heilige God, wien al zijne werken van eeuwigheid bekend zijn, van eeuwigheid af geweten, ge-

zien en met zijn goddelijke kennis gegrepen heeft, dat er uit het gansche menschelijk geslacht slechts „een schare” eeuwig leven zou indrinken eer de dood kwam. Wel een schare „die niemand tellen kan”; ook „een schare uit alle natiën en geslachten”; maar toch altijd slechts een schare uit de massa, dus niet het geheel: niet allen.

Over dit feit twist men niet.

Dat geeft men voetstoots toe.

Ja, niets staat vaster dan dit zekere, dat op verre na *niet* alle menschen eer ze den geest des levens over de lippen uitblazen, den levendmakenden Geest in de ziel hebben ontvangen.

Van deze uitkomst; van deze ontwijfelbaar zekere uitkomst nu, zeggen ze, heeft de Heere onze God kennis gedragen, toen Hij den raad des heils heeft vastgesteld.

En er wel zóó kennis van gedragen, dat God de Heere niet, gelijk een sterfelijk mensch, bij zichzelven gedacht heeft: „Och, wie weet, of toch ook die anderen niet nog wel mijn Zoon zullen aannemen! Alle dingen zijn mogelijk! Ook op hun toebrenging kan en mag nog gehoopt”! — maar er kennis van gedragen in dien vasten, zekeren, stelligen zin, dat de uitkomst niet anders zijn zal of kan, dan Hij, de eeuwige God, die van eeuwigheid af kent, weet, doorziet en peilt tot op den bodem.

Ja, er kennis van gedragen met dat zóó klare heldere inzicht van het goddelijk doorgronden, dat de oorzaken van hun verderf naakt en geopend voor zijn goddelijk aanschouwen lagen; en al de gangen en paden, waarlangs hun verderf zich zoo noodlottig ontwikkelen zou, van der dingen aanvang af door zijn goddelijk oog doorgluurd zijn en nagespeurd; en in al zijn ontzetting het schrikkelijk diep bederf der zonde, waar deze booze, wrange vrucht uit voort zou komen, door zijn goddelijke alwetendheid tot in zijn wortel, dat is, tot in het binnenste van Satans leugenhart is doorgrond.

En desniettemin beeldt men zich nu in, schrijft en leeraart, dat diezelfde heilige, heerlijke, het al doorziende en doorgrondende God, bij het beramen van zijn heilsplan, den wil, de bedoeling, de intentie gehad heeft, om zijn eeniggeboren Zoon „den losprijs,” ook voor hen die ten verderve zouden gaan, op Golgotha te laten betalen.

Leerende dus, dat God de Heere volkomen zekerlijk geweten heeft: „Ze kunnen *niet* gered worden!”; en dat diezelfde God desniettemin een heilsplan gemaakt heeft als kon Hij ze wel redden; als ware hun redding zeer wel denkbaar; en als legde Hij het, naar de intentie van zijn plan, dan ook metterdaad op *aller* redding toe.

Twee voorstellingen die elkaâr natuurlijk volstrektelijk uitsluiten en geen oogenblik saâm kunnen bestaan, zelfs niet in een helder menschenhoofd; laat staan dan in het wezen Gods.

Aldus toch wordt in het wezen Gods de mogelijkheid gesteld, dat Hij, de Heilige, iets in dezer voege ongeveer in zichzelven zou be-

raamd hebben: „Ze zullen wel verloren gaan; maar wie weet, ik wilde ze toch zoo van heeler harte nog allen redden; laat mij alzoo een oogenblik doen als wist ik niet, dat ze sterven zullen in hun zonde, en alsnu een plan van redding ontwerpen, waarbij ik een oogenblik uit mijn goddelijke gedachten wegzet en vergeet, wat ik nochtans zie en weet."

En nu geven we volkomen toe, dat zulk een strijdige overlegging in den mensch van stof alleszins vallen kan. Vooreerst doordien zijn kennis van wat de uitkomst zijn zal, altijd onzeker blijft; en ten andere wijl hij boven zich altijd een God heeft, die mogelijk maken kan, wat hem ondenkbaar scheen.

Maar hoe het mogelijk is, dat men zulk een kortzichtig en tegenstrijdig overleggen en beramen zich in den hoogen God denkt, dat, we komen er rond voor uit, dat verstaan we niet.

Of hoe, zou er dan ooit in God een gedachte kunnen opwellen, dat er, hoe dan ook, ergens een nog hoogere macht bestond, die dit onmogelijke in mogelijkheid zou verkeeren?

Maar immers dat zou gansch goddelooslijk het stellen van nog een hooger God, boven den levenden God zijn, wat gansch dwaselijk gedacht ware en den Heere onzen God in de Godheid zelf van zijn goddelijk wezen ophief.

Zie, we zijn er verre van blind voor en weten het maar al te pijnlijk aan de gevoeligheid van ons eigen hart, dat er ook bij de belijdenis van de particuliere genade een ontzaglijk raadsel overblijft, hoe die Vader van alle barmhartigheid zulk een uitkomst heeft gewild, en op die sombere, donkere bedenking komen we wel zeer zeker terug.

Maar wie daarom nu meenen mocht, dat die twee dus nog maar gelijk staan en dat aan beide kanten de moeilijkheden even zwaar zijn, die vergeet één voornaam ding.

En dat is dit: dat het nog heel iets anders is, of ik iets niet rijmen kan met een zedelijke eigenschap in God, die ik afmeet naar wat ik er van aan menschen bespeur, of wel dat ik iets leer wat in strijd is met die wezenseigenschappen die aan God als God alleen eigen zijn, en dus geen oogenblik inbreuk dulden of Hij zou ophouden God te zijn.

En dat nu juist is hier het geval.

Wezenseigenschap Gods is het: God te zijn en dus niets boven zich te weten, en derhalve nooit een éénig oogenblik de gedachte in zich te kunnen toelaten, alsof er door een macht boven Hem nog mogelijk iets te veranderen viel, aan wat naar zijn goddelijke voorwetenschap, niet gered worden zal.

En wijl nu de leer der algemeene genade ons aanspreekt: God wist wel van eeuwig, dat b.v. Judas niet zalig zou worden, en toch heeft God bij het maken van zijn heilsplan gedacht: Wie weet of er

niet nog iets komt of gebeurt waardoor hij wel zalig wordt; en deswege heeft God in zijn plan en Christus in zijn sterven wel terdege nog de intentie gehad om b.v. ook voor Judas den losprijs inderdaad en der waarheid te doen betalen.

En daartegen nu komen we, met al de kracht die in ons is, zeer ernstiglijk op. Dit komt de Godheid in het Goddelijk Wezen te na. Dit is de wezenheid Gods in het Goddelijk Wezen opheffen.

Dit mag niet toegelaten.

Deze leer moet weerstaan.

Toch, we zullen de eersten zijn om het te erkennen, mag zoo grove ongerijmdheid niet aan een iegelijk, die de algemeene genade drijft, worden toegedicht.

En zeker, dit strekt denzulken tot eere.

Maar of ze daarom aan zooveel mindere oneerbiedigheid jegens het heilige en volzalige Wezen schuldig staan, geven we hun zelven te beoordeelen.

Wat toch zegt men dan, om aan de klem van dat verwijt te ontkomen?

Men beweert dan, dat „wil" en „besluit" twee zijn; dat steeds door onze vaderen geleerd is: „Wil en besluit dekken elkaâr niet"; en dat het deswege uitnemend goed denkbaar is, dat in het besluit alleen zij, die dan ook zalig worden, bedoeld zijn, terwijl in het willen Gods het heil naar allen uitgaat.

Maar wat, zoo vragen we met nadruk, is deze tegenwerping nu anders dan een allerschromelijkste verwarring van twee zaken, die niets met elkaâr gemeen hebben?

o, Zeer zeker zijn „wil" en „besluit" niet slechts onderscheiden, maar vaak met elkander in lijnrechten strijd. „Gods wil" is: Gij zult niet dooden; maar in het raadsplan is ook de moord van onzen Willem den Eerste wel terdege opgenomen. „Gods wil" is: Gij zult niet echtbreken; en toch is Bathseba voorbestemd Salomo's moeder te worden. „Gods wil" is: Gij zult niet stelen; en toch breekt er geen dief in zonder Gods toelating.

o, Gewisselijk, als er sprake is van den wille Gods *die voor ons menschen ten richtsnoer* moet zijn bij ons handelen, dan zeer zeker is die geopenbaarde wil Gods niets anders dan zijn heiligheid afgespiegeld in zijn geboden en die dus niets met zijn besluit of met zijn raadsplan te maken heeft.

En stond er dan ook iemand op, die den wil, het bevel, het gebod Gods, aan zijn kerk, dat die kerk het Evangelie zal prediken aan *alle* creaturen, wou vervalschen, op zij zetten en ongedaan laten, omdat het toch blijkbaar in Gods besluit niet besloten was, om alle creaturen te zaligen, dan ja, dan zou het uitnemend te stade komen, om

die heerlijke leus onzer vaderen weer op te heffen en deze ongehoorzame bespieders van Gods besluiten den nek weer te doen krommen onder de gehoorzaamheid aan het gebod.

Maar wat vordert men in het onderhavig geval daar nu meê?

Is hier dan nu sprake van wat *de mensch* zal hebben te doen, of wel integendeel van hetgeen *God zelf* doet en doen laat door zijn Zoon?

En als dan ieder moet toestemmen, dat Gods intentie om den Christus te laten sterven voor alle personen of slechts voor hen die zalig zullen worden, niets ter wereld uitstaande heeft met wat God wil dat *de mensch* zal doen, maar zich geheel bepaalt tot een raad en plan dat *God zelf* uitvoert, is het dan toch, zoo vragen we met aandrang, is het dan toch niet het toppunt van ongerijmdheid, om die onderscheiding van „wil" en „besluit" hierbij tepas te brengen?

Wat toch zou men dan krijgen?

Er zou dan zijn eenerzijds een wil Gods, om zelf te arbeiden aan *aller* zaligheid, en anderzijds een wil Gods, om zelf een plan uit te voeren, waar volgens niet allen zalig worden.

Zie, als er sprake is van wat de mensch doen moet, en wat God zal uitvoeren, dan heb ik met *twee* factoren, met *twee* personen, met *twee* willen, met *twee* handelingen te doen, en is het dus volkomen juist gezien, dat ik tusschen die *twee* factoren, personen, willen en handelingen behoorlijk en juist onderscheid. Duidelijkheidshalve noemt men dan den eersten factor *het gebod* en den anderen *het besluit*, en stelt nu beide rechtens tegen elkaâr over.

Maar hier is sprake niet van wat God wil dat de mensch, maar van wat God wil dat God zelf zal doen. Sprake dus van één factor, van één persoon, van één wil, van ééne handeling. En nu vragen we toch: Hoe wilt ge in één persoon, in één zelfden wil, in één zelfde handeling nu „*twee* soorten van willen" onderscheiden? Hoe spreken we van een wil die in Gods intentie was, en dan weer van een wil die was in zijn besluit?

Tusschen intentie en besluit kan ik nog wel in volgorde onderscheiden, niet waar?

Ik kan een intentie hebben, om alle armen van de stad een winter lang te onderhouden; maar voorts nu bij nader onderzoek bevindende dat dit onmogelijk is, in strijd met die intentie besluiten, om er slechts zooveel bij het leven te houden als ik redden kan.

Dan duurt die intentie *tot aan het besluit*; maar om dan ook te *eindigen* als het besluit geboren is, en van dat oogenblik af niet langer als intentie te bestaan.

Maar dat willen de voorstanders der algemeene genade volstrekt niet.

Want zie, Christus' dood ging niet aan het besluit vooraf, maar volgde er op en er uit. Lieden dus die beweren, dat Christus naar

de intentie Gods voor allen gestorven is, leeren wel terdege dat de intentie Gods om allen te zaligen *in het besluit zelf is opgenomen.*

Er zou dan besloten zijn, met ware intentie om den Christus voor alle personen zonder onderscheid te laten sterven, en tevens *in precies hetzelfde besluit* óók besloten zijn, dat de vrucht van Christus' dood slechts aan een deel ten goede zou komen.

Wil en besluit staan hier dus niet tegenover elkander, maar het is alleen en uitsluitend de vraag: of men in één en hetzelfde *besluit* tegelijk de „wetenschap" stellen kan: *het gebeurt zekerlijk niet!* en desniettemin, niet den vagen wensch, neen, maar „de vaste intentie," *om het toch te doen.*

En dat nu weerspreekt zichzelf. Dat is niet aan te nemen en mag niet aangenomen. Dat is wartaal.

Zie reeds Voetius zei, zoo naar waarheid: God kan zeer zeker wonderen doen, maar daarom kan God toch nooit maken, dat $2 \times 2 = 3$ zij, of dat het zwarte te gelijker tijd wit blijke, of ook dat *ja* op hetzelfde oogenblik ook *neen* is. En hij komt zeer ernstig op tegen de weeke zielen, die dit voorbij ziende, den eerbied voor het Goddelijk Wezen te na komen.

En zoo ook zou men hier, door „in één zelfde besluit" *ja* en *neen* tegelijk te stellen, Gode metterdaad iets ongerijmds toedichten, wat met alle kracht dient weerstaan.

Ja schier met alle eigenschappen Gods, die door de Heilige Schrift ons aan het goddelijk Wezen getoond worden, komt deze leer der algemeene genade in botsing. B. v. om slechts iets te noemen, met zijn ongekreukte en onkreukbare *rechtvaardigheid.*

Dit toch zal wel ieder toestemmen, dat niets op meer in het oog loopende wijze elk denkbeeld van *gerechtigheid* weerspreekt, dan dat ge den slaaf, voor wien de losprijs betaald *is*, desniettemin weigert vrij te laten uitgaan.

En toch, heeft Jezus, gelijk men voorgeeft, het rantsoen, den losprijs voor alle personen voldaan en betaald, en erkennen de voorstanders van het Universalisme desniettegenstaande zelven, dat, ja, laat ons het maar in diepe smarte erkennen, dat *de meesten* in hun zonde sterven, hoe zult ge dan nog de *rechtvaardigheid* van een God staande houden, die dan eerst den losprijs voor de verlorenen zich betalen liet, en hun desniettemin, als ware dit niet betaald, de zonde toerekent?

Maar toch we treden daarin voorshands niet dieper. Dat toch en zooveel meer komt te zijner plaatse vanzelf ter sprake.

Voor ditmaal zij het genoeg te hebben aangetoond, dat de leer der algemeene genade óf in God de gedachte stelt, dat er nog een macht

boven God zou zijn, óf dat *ja* en *neen* in het éene goddelijke besluit zou saâmvallen.

En wijl nu het eerste het eigen merk der Godheid in God vernietigen zou, t. w. van te zijn de *Aller*hoogste; en het tweede Gode iets ongerijmds zou toedichten, — zoo blijkt hieruit, dat wel terdege het *Wezen* Gods als God zich tegen deze voorstelling verzet, bij een iegelijk, die nog aan een besluit gelooft en aan de voorkennisse Gods niet twijfelt.

En nu weten we zeer wel, dat ook zoo ons spreken stamelen is en blijft, en dat met name het denkbeeld van *een overgang in tijd* op God den Heere niet toepasselijk is en dus „het eeuwige" in Hem al ons begrip te boven gaat.

Maar hoe diep we hiervan ook overtuigd zijn, en hoezeer we er zelven op dringen, dat men dit toch nimmer vergete, toch weigeren we met ons goed recht daarom, zulk een onmogelijke voorstelling aan te nemen.

Want immers, we bepaalden ons uitsluitend tot wat de Heilige Schrift ons zeer stellig omtrent Gods „voorkennisse" en den „raad zijns willens" geopenbaard heeft.

En dat niet aan te durven is volstrekt geen eerbiedige schuchterheid, maar leidt er veeleer rechtstreeks toe, om ons uit de *klaarheid* der Schrift weer terug te doen zinken in de *onklaarheid* van menschelijke gissingen.

IX.

DE PERSOON DES VERLOSSERS.

> En heeft hem der gemeente gegeven als een Hoofd boven alle dingen, welke is zijn lichaam en de vervulling desgenen, die alles in allen vervult. Efese 1 : 22, 23.

In weerwil van de tallooze onaangenaamheden, die de voorstanders der „algemeene genade" ons aandeden en aandoen, ter oorzake van ons weer uit durven komen voor wat de Gereformeerde kerk in alle landen en tijden eendrachtiglijk beleed, zullen we stil voortgaan met te getuigen van wat aan de hand onzer vaderen, als waarheid door ons in Gods heilig Woord gevonden is; en alsnu overeenkomstig ons vroeger meêgedeeld plan aantoonen, dat de algemeene genade, niet slechts (gelijk in art. VII bleek) in strijd is met de leer van 's menschen onmacht door de zonde; en niet alleen indruischt (zooals art.

VIII uiteen zette) tegen de onveranderlijke wezenseigenschappen van de hooge Godheid; maar evenzoo kwalijk te rijmen valt met wat Gods heilig Woord ons openbaart over den *persoon van den Verlosser*.

We hebben natuurlijk, zoo dikwijls we in stillen eerbied den *persoon van den Verlosser* in het diepst van zijn wezen zoeken te grijpen, niet alleen met zijn goddelijke en menschelijke natuur te doen, maar ook met zijn *verordineering*.

Onder die „verordineering" van den Christus verstaat men, de vaste en onwrikbare bepalingen, die in den raad Gods van eeuwigheid af gemaakt zijn, over de roeping die de Christus zou hebben te volbrengen, de taak die hij zou hebben te vervullen, de plaats die hij in de historie zou hebben in te nemen.

Er is niet maar een kindeke Jezus geboren, dat van lieverleê, bij het opwassen, een pad leerde betreden, dat uitliep op Golgotha. En God heeft niet maar den loop van dien mensch Jezus tot op Golgotha ziende, hem alstoen, bij maniere van loon voor zijn arbeid, „den naam boven allen naam" toegekend. Maar én kribbe én kruis én kroon waren rechtstreeksche uitvloeisels en uitwerkingen van een beraamd plan, van een vooruit vastgesteld wilsbesluit, van een voorverordineering Gods.

Jezus zou komen óm te lijden, óm te sterven, en óm, door lijden tot heerlijkheid opgeklommen, de Bezieler, de Beschermer, de Bedauwer van zijn Gemeente te zijn. Daartoe ging hij niet eerst door wilskeus over, toen hij als mensch op aarde omwandelde, maar tot die bediening was hij *gezalfd*, d. i. verordineerd, beroepen, gewijd en geheiligd *van eeuwigheid*.

Dit — niet waar? — stemt ieder toe.

De Schrift duldt op dit punt geen tegenspraak!

Maar mogen we dan nu verder vragen: Staat die verordineering nu in verband met Jezus' persoon, of hebben die beide niets met elkander uitstaande?

Is die persoon alzoo geopenbaard als juist hoorde en paste, om aan die verordineering te beantwoorden, of wel, was de aanleg van dien persoon meer onverschillig, zoodat er naar vrije wilskeus ook iets heel anders uit had kunnen worden, en is eerst van lieverleê die eerst min geschikte, min passende persoon in die verordineering ingegroeid en er voor gereed *gekomen?*

Men doorzie de diepte van die vraag wel!

Ze handelt van niets minder dan van den diepsten samenhang, die er van eeuwigheid af bestaan heeft tusschen den Verlosser, het Verlossingswerk en de Verlosten.

Van tweeën één toch moet waar zijn: Die Verlosser behoorde ook in zijn persoonlijk wezen *bij* het verlossingswerk, of wel hij hoorde

er oorspronkelijk *niet* bij, was er *niet* op aangelegd en is er eerst van lieverleê voor geschikt *geworden.*

En, voor *die* keus nu staande, aarzelen we geen oogenblik, op grond der Heilige Schrift zeer beslist en zeer stelliglijk uit te spreken, dat een Verlosser te stellen, die slechts *toevallig* bij zijn Verlossingswerk zou hooren, een door en door onware, ongoddelijke en ongerijmde gedachte is; en dat geen Christen die in zijn oprechtheid wandelt anders mag of anders kan belijden, dan dat de Middelaars*persoon* en het Middelaars*werk* onafscheidelijk bijeen hooren; van eeuwigheid in het „besluit" voor elkaâr verordineerd zijn; en van meet af bij de uitvoering van dit „besluit" op elkaâr zijn aangelegd. In het besluit Gods zijn geen loketten of afscheidingsdeuren. In dat hoogheilig en heerlijk besluit is alles samenhangend; ineenvloeiend; op elkaâr passend, en het een het ander in zuivere harmonie aanvullend.

En waar het bij de verordineering over den *zondaar*, om der zonde wille, nog soms *schijnen* kan, als bestond er een tegenstelling tusschen het Scheppingsbesluit over zijn existentie en het reddingsbesluit over zijn eindelijken afloop, daar spreekt het toch wel vanzelf, dat bij den persoon van Jezus zelfs ook deze *schijnbare* tegenspraak wegvalt, en er geen speld tusschen te brengen is, of ge al links het oog slaat op het Verlossingswerk, dan wel rechts op den persoon van den Middelaar die voor dat majestueuze werk bestemd is.

Natuurlijk blijft de vraag over de ontwikkeling van den mensch Christus Jezus in zijn aardsche existentie hier geheel buiten spel. Zoomin de lichamelijke als verstandelijke en geestelijke toeneming in genade bij God en menschen, wordt door hetgeen we van Gods raad beleden, ook maar in het minst gedeerd. En evenmin komt in ons op, in Roomschen trant, de spontane werking van de menschelijke ziels- en wilskrachten bij den Middelaar te loochenen, als hadde hij b. v. niet zeer terdege wel *geloofd*, om door geloof te *leven.* Waar het ons hier om te doen is, is maar de voltooide persoonlijkheid van den Middelaar, gelijk hij aan het kruis den zoen volbracht en nu door de majesteit van zijn kroon zijn verlosten begenadigt, voedt en tot zich optrekt. En van die voltooide persoonlijkheid, van dien persoon des nu werkenden en als koning heerschenden Middelaars, getuigen en belijden we, dat ze van eeuwigheid af verordineerd was naar den aard van het Middelaarswerk; bij dat werk hoorde; en in alle deelen en eigenschappen alzoo bedoeld was en alzoo geworden is, als noodig was, om dat Verlossingswerk naar eisch en op het allervolkomenst te volbrengen.

We belijden en getuigen, dat indien de persoon van den Middelaar ook maar eenigszins anders ware geweest, hij het Verlossingswerk niet zou hebben kunnen volbrengen.

En belijden en getuigen omgekeerd, dat indien het Verlossingswerk

tot een ook maar eenigszins andere uitkomst had moeten leiden, dat de persoon des Middelaars alsdan een andere had moeten zijn, dan ons thans geopenbaard is.

En in waarheid, er behoeft toch slechts even aan herinnerd, dat Hij, die den Middelaar voorbestemde, klaar doorzag *waarvoor* hij bestemd werd; alsmede dat de Zone Gods die het Middelaarswerk op zich zou nemen, *zelf* aan die voorbestemming en verordineering deel had; om een ieder, in wiens ziel nog eerbied voor het Goddelijk Wezen bezonk, voetstoots en terstond de ongerijmdheid en ondenkbaarheid van elke tegenovergestelde gedachte te doen inzien.

Is nu intusschen deze onwrikbare grondslag ons eenmaal toegegeven, dan, men zal het zien, *moeten* we, willens of onzes ondanks, wel tot de even gereede slotsom komen, dat de genade niet anders dan particulier zijn kán.

Want immers nu komen we hiermeê onmiddellijk vóór die andere, zoo uiterst gewichtige vraag te staan: Treedt de Middelaar met zijn verlosten pas in betrekking op het oogenblik dat hun geloof doorbreekt; — of wel bestaat er tusschen den Verlosser en zijn verlosten een band nog eer ze geboren zijn, zijn oorsprong nemende in Gods Raadsbesluit?

Pleit men voor een algemeene genade, dan kan natuurlijk alleen het *eerste* waar zijn. Dan toch wordt het eerst door iemands eigen geloof, op het oogenblik dat hij tot dat geloof doorbreekt, beslist en uitgemaakt, *of en dat hij een verloste is.* Tot op dat oogenblik toe, had het evengoed kunnen gebeuren, dat hij nooit tot geloof gekomen was en dus nooit een „verloste van Jezus" ware geworden. Vooraf kon er tusschen hem en dien Heiland dus wel die algemeene betrekking bestaan, die van een ontfermen in de roeping over al wat zondaar is, gewaagt, maar van de intieme levensbetrekking tusschen het Hoofd en een lid van zijn lichaam *niet.*

Nu weten we intusschen uit de stelligste uitspraken van Profeet en Apostel, en evenzoo uit wat van Jezus' eigen lippen is opgevangen: dat de verlosten „hem gegeven zijn van den Vader" en dat slechts dezulken tot hem „komen kunnen!"

Duidelijk en onomwonden wordt uitgesproken, dat de liefdeband, de betrekking tusschen Christus en zijn leden gegrond ligt in het eeuwige en wortelt in het besluit van voor de grondlegging der wereld.

Zoodat we reeds hierdoor tot geen andere conclusie kunnen geraken, dan dat *de persoon* van den Middelaar verordineerd en aangelegd is op die bepaalde personen, die eens zijn verlosten blijken zouden.

De vraag tusschen ons en onze bestrijders is dus deze: „Is de

persoon van den Middelaar aangelegd op zeker onbekend aantal personen N. N.; of wel is de persoon van den Middelaar van eeuwigheid aangelegd op zekere bepaalde personen A. B. en C. enz., die te zaam als leden het lichaam uitmaken, waarvan hij het Hoofd is." En daarop nu antwoorden we zonder aarzelen: De persoon van den Middelaar wordt een phantoom, een schijngestalte, een afgetrokken gedachtenbegrip zonder wezenlijkheid, indien ge hem een Verlosser maakt van N. N., en kan niet tot zijn recht komen tenzij ge onbewimpeld belijdt dat hij de Middelaar, Borg en Verlosser is van A. B. C. enz.

Ziehier waarom.

Zeer roekeloos, miskent men immers alle innigheid en diepte van het Christelijk geloof, indien men naar supranaturalistischen trant, de *unio mystica* met Christus d. i. „de ziels- en levensgemeenschap van de verlosten met hun Heere" uit onze belijdenis wegneemt.

Die mystieke unie, die gemeenschap, die ineensluiting, die bijeenhooring van Jezus en zijn verlosten moet erkend, betuigd, beleden en vastgehouden, of uw Christendom is weg.

Maar wat is nu die mystieke unie? Een handvol onverschillige lussen en banden en koorden die Jezus uithangt, zoodat gij deze, ik die lus of band of koord naar verkiezing grijpen kan, om aan Jezus voor anker te liggen?

Neen, niets er van!

Maar elk heeft zijn *eigen* band, waarmeê hij aan zijn Jezus verbonden is. Aan de lus die ik greep, aan den band die *mij* omving, aan het koord dat *mij* omsnoert, zoudt *gij* niets hebben, en ik zou evenmin iets vorderen kunnen met den band die *u* aan Jezus verbindt.

Alles in het Verlossingswerk is persoonlijk, individueel, op den man aangelegd. Alles heeft zijn eigen adres en naam en titel. Het is geen winkel, waar verkocht wordt, en dus ieder naar keus neemt, maar een paleis waarin geschenken worden uitgereikt en er dus voor ieder op staat voor wien het geschenk is.

De band van de mystieke unie met Jezus *moet* persoonlijk zijn, ook om die reden, dat die band bij ons tot in het diepste van ons leven, van ons karakter, van onze existentie ingaat.

En juist wijl die band der mystieke unie nu zoo geheel persoonlijk is, zoo moet er ook in Jezus' persoon, in den persoon van den Middelaar, voor elk verloste *een eigen, afzonderlijk aanhechtingspunt* zijn. D. w. z. er moet in dien persoon voor mij iets zijn, dat alleen ik er in vinden kan, en zoo voor u een aantrekkingskracht, die weer niet *mij*, maar alleen *u* trekt.

Zoo bestaat dus de persoon van den Middelaar volstrekt niet uit zekere mogelijkheden, maar wel terdege uit een paarlensnoer dat alzoo is aangelegd, dat er bij elk der paarlen die in zijn Middelaarsdiadeem glinsteren, een afzonderlijk paar oogen hoort, dat er op is aangelegd,

om de schoonheid van *die* en *die* parel in al zijn heerlijkheid te genieten.

En wilde men nu nog tegenwerpen, dat wel de Middelaar iets bijzonders voor elk van zijn verlosten heeft, maar dat hij er dit eerst later aldus naar schikt, naar plooit, naar omzet en verandert, dan stuit dit toch immers volslagen af op dit tweeledig bezwaar: 1, dat, gelijk we zagen, uit Jezus niets anders kan worden dan wat in de voorverordineering over hem besloten was; en 2, dat de band tusschen Jezus en zijn verlosten reeds bestond *vóór hun toebrenging.*

Voor wat het laatste aangaat, zij het voldoende aan de schoone woorden van WITSIUS in zijn *Irenicum* te herinneren, waar hij zegt: „Op de vraag: of de uitverkorenen reeds in de mystieke unie met Christus staan eer ze gelooven? antwoord ik: 1, zij zijn met Christus vereenigd in het raadsbesluit; waaruit echter niets anders volgt, dan dat ze te zijner tijd tot die unie zullen komen; 2, door den band van het eeuwige genadeverbond, zoodat ze in Christus besloten waren, toen hij voor hen stierf en opstond; 3, in de realiteit, maar met volstrekte lijdelijkheid hunnerzijds, op het oogenblik dat de Heilige Geest in hun hart intrekt en het beginsel des nieuwen levens uitstort in hun hart. Zoo gaat dus de „gemeenschap met Christus" aan het leven van den Christen *vooraf*, evenals de vereeniging van ziel en lichaam ook in het creatuurlijke voorafgaat aan onze geboorte. Overmits nu het *geloof* eerst komen kan als het *leven* er is, zoo volgt hieruit dat de band van de verlosten met Christus zeer bepaaldelijk ook aan de allereerste geloofswerking voorafgaat. En slechts in zooverre men op de *bewuste* genieting van den band en dus op de *wederzijdsche* betrekking ziet, mag toegegeven, dat de gemeenschap, de mystieke unie met Jezus, *op het geloof zou volgen* (c. V en VI).

Dit klare duidelijke woord van Witsius, waarmeê ieder geloovige het eens moet zijn, brengt ons dus tot deze slotsom:

1. De uitkomst toont dat er maar een bepaald getal verlosten komen.

2. Elk dier verlosten moet met Jezus in een bijzondere persoonlijke betrekking treden, die *alleen bij zijn persoon* hoort.

3. Die bijzondere betrekking van elk verloste eischt en veronderstelt, dat er in *den persoon van den Middelaar* iets bijzonders voor hem zij.

4. Dit bijzondere en persoonlijke in de betrekking tusschen den Middelaar en den verloste, kan niet pas naderhand ontstaan, maar moet in de verordineering en den aanleg van den persoon des Middelaars begrepen zijn geweest.

En 5, deze band bestaat reeds én ideëel én reëel van Christus' zijde, eer nog het *leven*, en uit het leven het *geloof*, in den verloste ontkiemen kan.

Zoo is dus overtuigend bewezen, dat de leer van de algemeene ge-

nade op geenerlei wijze met de ware realiteit van den persoon des Middelaars is overeen te brengen.

Op dat onhoudbare standpunt toch, ontstaat de verloste door wilskeuze eerst op het oogenblik dat hij tot het geloof komt; begint er dus eerst van dat oogenblik af een betrekking tusschen Jezus en hem geboren te worden; is er noch in hem iets dat te voren op den Middelaar noch in den Middelaar iets dat op hem persoonlijk en bijzonderlijk was aangelegd; en verkrijgt men alzoo een persoon des Middelaars, die niets is dan een ledig diadeem, waar elk bekeerde nu eerst een parel in komt zetten; een wit blad papier, waar elk toegebrachte eerst zijn naam op komt schrijven, of, wilt ge, een nog ongevormde stof, die eerst van lieverleê zich vormt naar de aankomende geloovigen, naar gelang zij hun stempel op hem drukken willen.

Hiermeê valt alzoo alle voorverordineering niet slechts, maar evenzoo de realiteit, de volheid, de heerlijkheid van den persoon des Middelaars weg, en geraakt men tot een voorstelling van den Heiland zoo stuitend en hinderlijk en ergerlijk, dat het ons een ware verkwikking is er bij te kunnen voegen, dat nog geen enkel Universalist dit spotbeeld van den Middelaar ooit heeft aangedurfd, en allen, tot den laatste toe, liever oppervlakkig en inconsequent zijn gebleven, dan in zulk een ijlheid en leegheid het beeld van hun Middelaar te doen verbleeken.

Hiervoor nu danken we onze broederen! maar vragen tevens, of zulk een geestelijke traagheid in zoo heilige dingen er door kan, en of de tijd niet is aangebroken, dat onze godzalige mannen en vrouwen wel zullen doen, om, naar oud-gereformeerden trant, den samenhang en de diepte van het Verlossingswerk in zijn samenhang met den *persoon van den Verlosser* eens in en door te denken.

Wat wil men toch, een *Hoofd* der gemeente, welke zijn *lichaam* is, en van welk lichaam de verlosten *leden* zijn, en dat dan zou gevormd worden, doordat, stuk voor stuk, na hun bekeering, deze leden in dit lichaam zouden worden ingezet. Wordt dan ook soms een lichaam gevormd door eerst wat armen en wat beenen, en wat ribben bijeen te brengen, en er alzoo een lichaam uit saâm te stellen? En indien deze grove, ruwe gedachte u reeds tegen de borst stuit, waar sprake is van het aardsche lichaam, stuit het u dan *niet* tegen de borst, hindert het u dan niet, zulke plompe, onwaardige gedachten te koesteren van de vorming en den wasdom van het volheerlijk lichaam, waarvan Christus dat Hoofd is?

Maar genoeg reeds!

Van tweeën één, óf snijdend inconsequent óf stuitend oppervlakkig moet ge zijn, om op het standpunt der algemeene genade aan den *persoon des Middelaars* de eere van zijn wezen te laten; en nu is het natuurlijk heerlijk, dat eerbied voor den Heiland u bewoog, dan nog liever in die ongelegenheid of oppervlakkigheid heil te zoeken;

maar als de Schrift u een nóg uitnemender weg toont en de historie u zegt, dat uw eigen vaderen dien uitnemenden weg bewandeld hebben, waarom, waarom, zoo bid ik u, dan dien veel heerlijker weg nog altijd als een doolpad der verfoeiing in discrediet gebracht en gemeden?

X.

HET VERLOSSINGSWERK.

> En u heeft hij mede opgewekt, daar gij dood waart. Efes. 2 : 1.

De leer der algemeene genade in strijd met het wezen der zonde; in strijd met de wezenseigenschappen Gods; in strijd met den persoon des Verlossers; maar ook in onverzoenlijken strijd met den aard van *het Verlossingswerk zelf!*

Aan dat laatste zijn we met *dit* artikel toe.

We zullen namelijk aantoonen, dat de voorstanders der „algemeene genade", bewust of onbewust, ingang helpen geven aan een voorstelling van het Verlossingswerk, waar geen ziel bij leven kan; die strijdt met den Woorde Gods; en het heilige schromelijk veruitwendigt.

Naar luid van Gods Woord namelijk is in het wondere Verlossingswerk alles de hoogste realiteit; van den aanbeginne tot den einde volle, dege wezenlijkheid, zonder zich ooit in te laten met den schijn, of zich tevreden te stellen met het uitwendige.

In Christus neemt God metterdaad en in der waarheid onze natuur aan; niet alleen voor wat de ziel aangaat, maar ook naar het vleesch. Aan hem is datzelfde vleesch, dat aan óns lichaam zit. Zijn bloed is menschenbloed. Heel het wonder der vleeschwording is één doorloopend protest tegen al het gebeuzel van verstandsgeloof of zinsneiging. God geeft iets tastbaars; schenkt het wezenlijke; biedt ons de krachtigste, meest besliste realiteit.

Want ook omgekeerd is Jezus niet maar een zeer volmaakte mensch, in wien God zijn leven afspiegelde; die in het heilig bewustzijn van de rijkste gemeenschap met God leefde, maar zelf *wezenlijk God.* Even deugdelijk, waar en wezenlijk God als hij metterdaad en in waarheid wezenlijk mensch was.

Reden waarom de kerk van Christus alle eeuwen door zich verzet heeft en zich ook nu nog blijft verzetten, tegen elke richting, tegen elken leeraar, tegen elk persoon, die op dit wezenlijke, echte, reëele in de *Wezens*eenheid van den Zoon met den Vader ook maar iets durft afdingen.

En diezelfde trek van het reëele, wezenlijke, in-ware en echte gaat nu door heel het Verlossingswerk in dezer voege voort.

Ten eerste heeft de Zoon van God niet een menschelijken *persoon*, maar wel in waarheid de menschelijke *natuur* aangenomen. En overmits nu de menschelijke *natuur* een gemeenschappelijk eigendom is van geheel ons geslacht en alle natiën, volken en stammen van ons menschelijk geslacht, uit éénen bloede zijnde, door organisch verband onderling saâmhangen en met elkaâr in verband staan, zoo spreekt het vanzelf, dat de Middelaar door zijn menschwording, *in reëel levensverband* is getreden met alle takken en twijgen, die aan den boom der menschheid uitliepen. Wat dan ook maakt, dat zij zich ten zeerste vergissen, die op grond van een onware opvatting der particuliere genade, het doen voorkomen als hadden die menschen, die *niet* ten eeuwigen leven komen, niets hoegenaamd met de Vleeschwording van het Woord uitstaande. Eer integendeel kan er niet één lid van ons menschelijk geslacht, uit welke eeuw ook, hij zij dan kind of grijsaard, gedacht worden, voor wien in Jezus' menschwording niet een zeer reëele beteekenis ligt.

Dit kan echter hier ter plaatse niet breeder uitgewerkt en moet dus verschoven naar de leer der Verbonden, waarvan we, na afloop dezer reeks, zoo God wil, een korte uiteenzetting geven willen.

Voor ditmaal is het ons genoeg, indien men slechts klaarlijk en helder inziet, dat Jezus, doordien hij niet een zekeren menschelijken *persoon*, maar *de* menschelijke *natuur* aannam in zeer wezenlijk en reëel levensverband met ons staat.

De vraag is nu slechts in *welk* verband? En dan onderwijst ons Gods Woord, dat de Middelaar is *ons Hoofd;* en dus niet maar een lid onder de leden.

Nu weet men, dat bij elke schepping van een lichaam zich eerst *het hoofd* het sterkst ontwikkelt; terwijl de overige lichaamsdeelen eerst van lieverleê een vorm aannemen. Een proces dat soms zelfs zóó langzaam gaat, dat een jongeling zelfs den leeftijd van achttien jaren bereiken kan eer het kinhaar bij hem tot eenige krachtige ontwikkeling is gekomen.

Daarbij gaat het nu in de natuur, die God schiep, zóó toe, dat de kiemen, de aanvangen, de eerste beginsels van deze lichaamsdeelen wel eerst later uitkomen, maar toch reeds van meetaf in het ongevormde lichaam aanwezig zijn.

Er komt naderhand nooit iets bij.

Er wordt niets ingezet.

Alles, alles aan het lichaam van den mensch ontwikkelt zich van binnen uit, uit kiemen die van meetaf aanwezig waren, onder de bezieling van het hoofd, t. w. indien althans het hoofd gezond en normaal is. Want heeft men te doen met idioten en andere hersenkranken, bij wie het hoofd niet regelmatig op de ontwikkeling en

vorming der leden werkt, dan wordt de achterlijkheid ook van de lichaamsvorming bijna altijd openbaar.

Is nu ook Christus een Hoofd, dat in levensverband een zeker aantal lichaamsdeelen of leden, naar men ze noemen wil, tot één lichaam ontwikkelt en uit doet komen, en een vorm laat aannemen, dan gaat het derhalve ook bij den Middelaar door, dat al deze leden, die eens tot de saâmstellende deelen van dat lichaam zullen behooren, van binnen uit ontwikkeld worden en dus vooraf in hem besloten waren.

In Adam was metterdaad en in waarheid geheel het menschelijk geslacht aanwezig. Hij droeg in zich de levenskiemen van de kinderen die uit hem zouden geboren worden; en in deze weder de kiemen des levens van zijn kleinkinderen; en zoo al voort tot in duizend geslachten. Daar is niets ooit bijgekomen. Alles is van binnen uit ontwikkeld. Gij en ik we staan in rechte lijn in levensbetrekking tot dien eersten mensch, dien God schiep. God schiep ons in hem. Het vleesch dat aan ons is, komt rechtstreeks voort uit het vleesch, dat God in het paradijs uit stof gevormd heeft.

Maar evenzoo en in nog sterker zin is het dan ook met den Heere Jezus Christus. Wij komen uit hem voort, gelijk de ranken niet op den wijnstok gelijmd worden, maar van binnen uit zijn levenssappen uitbotten. Om nu uit hem te kunnen voortkomen, moeten we natuurlijk in zijn persoon en wezen ons bevonden hebben, eer wij ten leven ontwaakten. En wijl er nu nergens een oogenblik te denken is, waarop Jezus ons nog *niet* bezat, om gevolgd te worden door een *ander* oogenblik waarop hij ons *wel* had, overmits hij ons *van eeuwigheid* ontving uit den Vader, — zoo volgt hieruit dat zij die ten eeuwigen leven komen in dien Christus als levenskiem, in aanvang en in beginsel, d. i. embryonisch, gelijk men het noemt, besloten zijn geweest van voor de Vleeschwording.

Eerst hierdoor verkrijgt dan ook geheel het Verlossingswerk van Golgotha zijn wezenlijkheid en realiteit.

De kinderen des Koninkrijks, d. i. de leden des lichaams, waren in kiem reeds in Christus besloten, toen hij als Middelaar op deze aarde omwandelde. Hij droeg ons *in zich*, opdat wij naderhand, ten tijde door God vooraf bepaald, uit het zaad des Woords zouden geboren worden. Alzoo hingen wij dus aan het kruis in hem. Is in hem Gods toorn ook op ons uitgegoten. Zijn we „met hem gestorven." Met hem onder den vloek doorgegaan. Begraven in hem toen hij begraven werd. En heeft derhalve de Vader ons in hem „mede opgewekt," toen hij Christus opwekte; en ons „mede gezet in den hemel in Christus."

Maar juist hierop valt dan ook de „algemeene genade" onherroepelijk.

Is toch het verlossingswerk zóó reëel en wezenlijk, dat ik, indien

ik immers door genade leven mag, reeds eer ik geboren werd uit mijner moeders schoot, in den Middelaar in kiem aanwezig was, met hem gestorven ben, met hem ben opgewekt en met hem in den hemel ben gezet, dan kan er natuurlijk van een mogelijk *wel*, maar mogelijk ook *niet* ter zaligheid komen, geen oogenblik sprake meer zijn.

Die in Jezus als kiem waren, en met hem opgewekt, en met hem in den hemel gezet zijn, dat zijn natuurlijk personen; bepaalde menschen; menschen met een bepaalden naam.

Wie eenmaal met Christus alzoo gezet is in den hemel, die kan er zelf zoomin ooit meer uitvallen, als Christus er uitvallen kan.

En omgekeerd, wie *niet* alzoo met Christus in den hemel gezet is, die is dan ook niet met hem opgewekt, en was dus niet als levenskiem in hem aanwezig, toen hij zijn goddelijk Middelaarswerk begon.

Om de „algemeene genade" staande te houden moet men dus niets minder doen, dan al deze stellige uitspraken der Schrift vlak in het aangezicht weerspreken; er de ziel uitsnijden; ze uitledigen en uitholen; om niets over te houden dan de ledige dop of schel van een niets zeggenden spraakvorm.

„Medegezet in den hemel" wordt dan niets dan „in gedachten reeds opgevaren." „Medeopgewekt" beduidt dan „gelijk Jezus eenmaal lichamelijk opstond, werd ik ook geestelijk opgewekt," en wat verwateringen van de Heilige Schriftwaarheid men meer daaraan toevoegt.

Alle werkelijkheid, alle realiteit valt dan weg.

De verlosten zijn dan *niet* in de lendenen van den Verlosser besloten geweest. Ik heb dan *niet* in zijn hart gelegen, toen hij voor mij stierf aan het kruis Christus heeft dan stervende niemand bepaaldelijk bedoeld, maar alleen een mogelijkheid in het leven geroepen, waarvan later dan bij de uitwerking maar blijken moest, of de zondaren er aan wilden, of haar verwierpen.

Maar immers zoo maakt men heel het Kruis een ongerijmdheid. De bloed-theorie wekt aldus rechtmatige weerspraak. En ons geslacht is volkomen in zijn recht, indien het weigert aan een God te gelooven, die het offer van A. aannam, om misschien B. vrij te spreken.

Natuurlijk ligt daar niets ongerijmds in, bijaldien ik weet, dat A. wijl hij God was, B. in zich besluiten kon, en alzoo met B. zich vereenzelvigend, op grond van die levenseenheid *plaatsbekleedend* voor hem op kon treden, en hem dan ook *werkelijk* en *wezenlijk* door den stroom der zonde en des doods droeg, en zeer reëel en ontwijfelbaar verloste.

Maar indien dat alles af moet gaan op wilsneigingen, moet afhangen van onzekere gezindheden, rusten moet op onberekenbare mogelijkheden, en aldus buiten de *levens*-eenheid, buiten het *levens*-verband

en alzoo buiten de werkelijkheid omgaat, wie deelt dan de klacht van onzen tijd niet, dat men in deze uitwendige aftreksom en permutatie, niets grootsch, niets goddelijks, niets reëels kan zien, en aldus wel niet tegen de Verlossing naar de Schrift reageerde, maar dan toch tegen wat thans meestal als verlossingstheorie gepredikt wordt.

Immers op dat uitwendige *betalings*-standpunt komen de voorstanders der „algemeene genade" zelfs met zichzelf in onverzoenlijke tegenspraak.

Van tweeën een toch geldt op dit standpunt: *Christus* heeft dan reëel voor de zonde van alle menschen betaald, óf zij moeten *zelf* nog betalen.

Moeten zij zelven nog betalen, natuurlijk dan is al *zijn* verlossing slechts nominaal en schijnbaar.

En heeft hij wel terdege en zeer reëel den losprijs betaald, waar blijft dan de gerechtigheid des Vaders, ja, om het sterker nog uit te drukken, waar blijft dan *de eerlijkheid van den Vader der geesten*, die eerst den losprijs voor u aanneemt, en u dan toch zelf later nog straft met een eeuwig verderf, indien gij aan zekere conditiën niet voldoet.

Het behoeft wel geen herinnering dat wij zelven met deze uitwendige verrekeningsmethode niets ophebben, en dat zij die haar in onzen Catechismus waanden te vinden, losmaken wat de Catechismus vereenigt: een *reëele* Vleeschwording en *op grond daarvan* een *reëel* Kruis, — maar om de holheid, de onhoudbaarheid, de ongerijmdheid van de voorstanders der „algemeene genade" uit te doen komen, moest een oogenblik van hun eigen standpunt gesproken worden, opdat de tegenspraak daghelder zou zijn.

Anders zijn wij, evenals onze Gereformeerde vaderen, van al deze holheden, oppervlakkigheden en uitwendigheden zeer besliste tegenstanders, en houden we ons met *Villmar*, den uitstekendsten theoloog, dien Duitschland deze eeuw voortbracht, aan de *Theologie der Thatsachen*, d. i. aan zulk een heilsleer, die niet in spinraggen hangt, maar steunt op *realiteiten*.

En nu versta men ons ook hier wel, dat het niet in ons opkomt en zeer verre van ons ligt, om broeders, die leven uit hun Heere, maar nog bevangen liggen in overleveringen van menschen, te beschuldigen of ook maar te verdenken, dat zij ook maar eenigen den minsten toeleg zouden hebben, om aldus de realiteit van 's Heeren offer weg te nemen.

Niets daarvan.

Wij doen geen aanval.

Al wat we doen is onszelven verdedigen; is, weer een plaatse zoeken in de Gereformeerde kerk voor wat alle eeuwen door in die kerk beleden is; is, zelf belijden en zelf getuigen voor wat ons de eenige

moedgevende, vertroostende en zaligmakende waarheid is, maar uitwijzen van Gods Woord.

En nu vragen we : *Is dat onrecht?*

Getuigt het van broederzin dat men ons *deswege* uit de synagoge werpt?

Spreekt het van veerkracht en godgeleerde neiging, wanneer men deswege in de kringen der Irenische predikanten *de Heraut* op den *Index* plaatst?

Waarlijk, we gelooven dat de Universalisten zich over de geestelijke zwakheid van hun eigen corps schamen zouden, indien ze eens wisten, wie al zoo schreef, dat hij een *Heraut* die voor „algemeene genade" pleitte, uit de hand leî en opzeide.

Spreekt daar nu, zoo vragen we, zielskracht, denkkracht, verweerkracht in?

En toch, hoe leed het ons ook zij, dat velen onder de broederen zich alzoo openbaren, we kúnnen niet anders; we *moeten* door- en voortgaan; en wie denkt daardoor onze stem tot zwijgen te brengen, heeft zich in de raming, van wat kleingeestigheid vermag, deerlijk vergist.

De vraag is maar: „Gelooft, belijdt gij dat Jezus Christus is uw eenige en algenoegzame Zaligmaker!"

Zoo niet, dan worstelen we niet langer met u, maar scheiden ons van u af, gelijk onze vaderen het, den Heiland ter eere, dorsten doen van Rome.

Maar gaat ge zoo ver niet, houdt ge integendeel die dierbre, heilige belijdenis van den „eenigen en algenoegzamen Zaligmaker" nog met hand en tand vast, lieve broeder, laat ons dan ook niet langer met woorden spelen en ons zelven misleiden met nietszeggende phrasen.

„Eenige en algenoegzame Zaligmaker!" Dat wil dan toch immers zeggen, dat er niemand anders op kan, mag of moet treden die als *hulp*-zaligmaker bij de zaliging uwer ziele dienst doet?

Hij moet in het werk uwer zaligheid dan zoo het één en al zijn, dat we „*alles* in Hem bezitten wat we tot onze zaligheid van noode hebben."

Niets, zelfs het geringste niet moet er aan ontbreken.

Zijn verlossingswerk moet dan gaaf, afgerond en in alle deelen volledig zijn.

Wel kan die „eenige en algenoegzame Zaligmaker" in dit zijn Verlossingswerk middelen, instrumenten, en dus ook helpers gebruiken, die hij alsdan bestiert en doen laat naar zijn wil.

Zoo kan hij een ziekte bezigen; hij kan een prediker gebruiken; hij kan een boek dienst laten doen; hij kan ook uw eigen wil als instrument in zijn plan opnemen en laten bewerken; maar van een

persoon of wil of wat ook, die eerst afmaken en afronden zou, wat Jezus onafgemaakt gelaten had, daarvan moet beslist, zeer stellig en algeheellijk worden afgezien.

Op dien grond leert dan ook de Gereformeerde kerk een zoodanige particuliere genade, waarbij de Christus het leven stiert, het woord zegent, het oor opent, *en zoo ook den wil overbuigt*, maar . . . en daar hangt alles aan — als instrument, zoodat hij het blijft *die het doet*, en wiens derhalve de eere is!

Maar stap ik nu over op het terrein van de algemeene genade, zie, dan komt opeens die *hulp*-zaligmaker van het eigen ik weer opduiken.

Dan deed en doet Jezus alles, alles, o, ja volstrekt alles . . . behalve . . . *er de laatste hand aan leggen.*

Dat zal ik dan zelf bij en voor mijn eigen ziel moeten doen.

En wil ik dan niet; weiger, weersta ik dit, dan is dat „*alles*" van Jezus door mijn wilsdaad herleid tot . . . „*niets*".

DAT DE GENADE PARTICULIER IS.

DEEL TWEE.

GETOETST AAN DE UITKOMSTEN.

I.

DE WEG DES HEILS.

> **Door genade zijt gij zalig geworden, door het geloof, en dat niet uit u, het is Gods gave! Ef. 2 : 8.**

Er kan geen sprake zijn van „algemeene genade", of ge tornt aan de schrikkelijke gevolgen der *zonde*. Ge kunt de „algemeene genade" niet volhouden, of ge komt te na aan de onveranderlijke wezenseigenschappen van den hoogen *God*. Ge kunt het denkbeeld van „algemeene genade" niet even in- en doordenken, of de *persoon van den Heiland* wordt door u geschonden. Ge kunt met de „algemeene genade" niet blijven dwepen, of ge doorboort de spil van het *Verlossingswerk.* En nu voegen we er nog bij: „Ge kunt niet in ernste met de „algemeene genade" doorgaan, of ge breekt den *Weg des heils* af."

Zou men ook deze gedachte even willen indenken?

De zaak is toch zoo doorzichtig en eenvoudig.

Er is in het „heil" een weg, d. w. z. het heil, de verlossing, de redding van Gods volk uit het diensthuis der zonde is nog niet afgeloopen met het vermorzelen van Farao's kop en den doorgang van den Middelaar door de Roode Zee. Na dien doorgang immers komt nog de *tocht* door de woestijn. En eerst aan het einde van dien tocht volgt de ingang in het beloofde land, de intocht in Kanaän.

Dat nu noemt men den „weg des heils."

Hadden alle uitverkorenen geleefd in Jezus' dagen. Waren alle uitverkorenen bekeerd door Jezus' eigen woord. En hadden alle uitverkorenen opeens, zonder varieering of tusschenpoos, op volkomen wijs en in ongetemperde mate den Heiligen Geest ontvangen, dan zou er geen „weg des heils" zijn geweest, want dan zou de geheele gemeente der uitverkorenen als door één wonder plotseling in den hemel zijn opgenomen.

Maar dit nu is niet zoo.

Toen Jezus op aarde kwam, waren er reeds duizenden bij duizenden van Gods kinderen in de voorafgaande eeuwen gestorven; op dat oogenblik zelf leefde er slechts een kleine schare van eenige honderden; en de groote toevloed der volmaakt rechtvaardigen zou

eerst uitbreken als „over de eilanden" het licht des Heeren op zou gaan.

Door dit eenvoudige feit nu ontstaat een *zekere afstand.*

Vooreerst een afstand tusschen het éene geslacht en het andere; en meer nog een afstand tusschen het voorwerpelijke heil dat Jezus in zijn zelfofferande volbracht heeft, en de personen der enkele geloovigen, die uit dit voorwerpelijk heil als uit de „geopende Fortein" zullen drinken.

Waar nu een afstand is, heeft men een punt ter eenre en een punt ter andere zijde, en tusschen deze beide ligt een ruimte, die een *weg* vormt, die doorloopen moet worden, om van het éene tot het andere punt te komen.

En nu weten we zeer goed, dat er in dezen „weg des heils" nog meerdere punten of stations zijn; óók dat deze weg nog vele kronkelingen en bochten doorloopt *ná* de bekeering; maar wijl voor helderheid afsnijding van al het overbodige eisch is, laten we al dat overige ditmaal varen en bepalen ons alsnu uitsluitend tot deze twee punten: het *voorwerpelijk* genadestuk dat Jezus volbracht heeft op Golgotha, en het *onderwerpelijk* genadestuk, waardoor nú b. v. in den jare 1879, dit verworven heil den weg naar de ziel van A, B of C doorloopt.

En dan vragen we al aanstonds eerbiediglijk, maar zeer dringend en ernstig, wat het eerste, het uitgangspunt aanbelangt: „Eilieve, wat heeft uw Borg, wat heeft de Middelaar, wat heeft uw Jezus dan toch in zijn zelfofferande gedaan? Een soort crediet geopend of werkelijk betaald?"

Zegt ge het eerste; stelt ge u voor dat Jezus niets deed dan een soort *crediet* openen voor alle schuldenaars die in den loop der eeuwen tot hem de toevlucht zouden nemen, natuurlijk dan is het met „de algemeene genade" volkomen pluis, en kan noch mag iemand anders leeren, dan in dezen zin: „dat Jezus in zijn sterven, aan geen bepaalde menschen gedacht heeft, maar onder zekere bedingen en conditiën slechts de *mogelijkheid* der behoudenis heeft opengesteld, voor een iegelijk uit vrouwe geboren, die goed zou vinden in den loop der eeuwen van dit crediet gebruik te maken".

Maar weet wel, als ik een crediet voor u open, dan heb ik nog niet voor u betaald, maar dan *moet ik nog voor u betalen.* Gij die u met uw voorstelling in dat denkbeeld van een geopend crediet zoo volkomen thuis vindt, zie dus toe, wat ge daarmeê eigenlijk doet.

Daarmeê doet ge toch in den grond en feitelijk niets anders, dan de werkelijkheid van het „volbracht" loochenen, en de belijdenis, dat het rantsoen *is* aangebracht, omzetten en veranderen in deze geheel verschillende voorstelling, dat Jezus nu pas, telkens naar gelang er weer een ziel zich tot hem keert, haar ten behoeve dat rantsoen volbrengt en afdoet, wat op Golgotha wel beloofd en toegezegd, maar toch eigenlijk *onafgedaan* was gebleven.

En moet ge dan nu toch zelf toestemmen, dat dit niet *kan;* dat dit heel de Schrift zou weerspreken; dat dit op erger dan Romes onbloedige gedurige offerande in de mis zou uitloopen, — welnu, heb dan ook den moed, om te erkennen, dat de „algemeene genade" onhoudbaar en een „volbracht en werkelijk afgedaan, en reëel verworven heil", zonder juist omschreven bepaling van de personen, op wie het doelt en ziet, zich eenvoudig niet denken laat.

Maar staat hiermeê nu alzoo het uitgangspunt van dezen heilsweg vast en moet derhalve wel beleden, dat Jezus in zijn zelfofferande de reëele afdoening en betaling van schuld gepraesteerd *heeft*, en er alzoo van „een geopend crediet," zonder verkleining van zijn Middelaarswaardij niet mag gerept worden, — toch is het ongerijmde der „algemeene genade" nog doorzichtiger en klaarder, indien we nu ook op het andere punt de aandacht vestigen, t. w. op de ziel b.v. van A, tot wien dit heil in den jare 1879 komt.

Onder „genade" toch verstaan zoowel de Universalisten als de Particularisten de *geheele* genade, die iemand noodig heeft, om begenadigd en gezaligd te zijn.

Onder genade mag dus nooit alleen verstaan worden hetgeen, buiten ons om, voor eeuwen gedaan is. Neen, „genade" omvat voor ons het geheel. „Genade" is en moet voor ons het één en al zijn. En dan eerst is genade metterdaad en in der waarheid „genade" voor mij geworden, als ik er door ten leven gebracht, bekeerd en tot een kind van God ben aangenomen.

Er zitten dus; en dat verliezen de „algemeene-genade-predikers", helaas, telkens uit het oog; er zitten in de genade *twee* genadewerkingen. Niet alleen het genadewerk dat voor 18 eeuwen *is* voltooid en afgedaan, maar ook en evenzeer het genadewerk dat nu nog dagelijks volbracht en afgedaan *wordt* in de zielen der uitverkorenen.

De prediker der „algemeene genade" leert dus wel terdege, dat *beide* deze stukken der genade algemeen zijn; d. w. z. dat Christus niet alleen voor alle menschen hoofd voor hoofd gestorven is, maar ook en met gelijken nadruk, dat de wedergeboorte, waardoor dit heil op de enkele ziel toegepast wordt, precies op gelijke wijze voor alle menschen hoofd voor hoofd beschikbaar is.

Want let wel. Indien iemand zeggen ging: „Dit bedoel ik alzoo *niet*. Het heil is op Golgotha wel voor allen verworven. Maar de macht om persoonlijk van dat heil het profijt voor zijn ziel te hebben, moet ieder die ten leven komt natuurlijk *in onderscheiding van anderen*, van den levenden God ontvangen"; dan zou zulk een natuurlijk wel terdege een *particuliere* genade belijden en slechts in zekere dwaling verkeeren omtrent de „algenoegzaamheid van Jezus' offerande voor aller schuld" en zijn *intentie* om voor allen hoofd voor hoofd

het rantsoen te betalen. Een dwaling, die hoewel verre van onschuldig, toch niets te kort zou doen aan zijn oordeel over den heilsweg, daar ook z. i. op dien weg des heils de genade niet eerst door der menschen wil valabel gemaakt wordt, maar uitsluitend hangt aan Gods vrijmacht en wondere schepping in het doode hart van den zondaar.

We hebben dus volkomen recht, om indien iemand de „algemeene genade" drijft, hem wel terdege voor deze twee aansprakelijk te stellen: 1. dat z. i. Christus voor alle personen hoofd voor hoofd (Judas incluis) zou gestorven zijn; en 2. dat een ieder wie hij ook zij, geestelijk vermogen ontvangt, om zonder een slechts aan sommigen verleende tusschenkomst der wondere werking Gods, dit verworven heil op zijn eigen ziel toe te passen.

En dit nu eenmaal vaststaande, dan vragen we toch in ernst of de onhoudbaarheid der „algemeene genade" niet op het allerduidelijkst in het oog springt.

Of is er dan iets dat de Heilige Schrift ons dieper inprent, dan juist de onmisbaarheid der „toepassende genade" om aan het heil in Jezus deel te erlangen?

Is er iets dat klaarder, duidelijker, rusteloozer u op het hart wordt gedrukt, dan dat het geloof „*een gave*" is? Niet uit u, maar van Boven?

Durft ge ontkennen, dat niet gelooven kan wie niet *leeft*, en is het dan Schriftleer of is ze het niet, dat niet wij zelven, eigener beweging, tot het leven komen, maar dat we integendeel „uit den dood in het leven *overgezet zijn*"?

En indien aan deze onwrikbaar vaststaande feiten nu kortweg niets te verduwen, te veranderen of te verzetten valt, en ge dus zelf moet toestemmen: „Ja, zeer gewisselijk, het heil van Golgotha redt de ziel eerst, als het door nieuwe genade op die ziel wordt toegepast"! dan, lieve broeders, dan vragen we u toch in ernste voor God, wat wilt ge dan nog meer; waarom staat ge dan nog tegen?

Want immers dan moet nu ook van tweeën één waar zijn: dan moet óf die toepassende genade aan *alle* menschen hoofd voor hoofd verleend worden, óf wel de genade *is* particulier!

En wat dunkt u daar zelven nu van?

Wordt nu werkelijk, naar gij de zaak inziet, de toepassende genade des levens aan *alle* menschen geschonken? Zóó geschonken, dat een iegelijk die nu niet ten leven komt, door u verklaard wordt wel óók die toepassende genade ontvangen te hebben, maar ze te hebben weerstaan?

o, We weten wat b.v. de ethischen daarvan zeggen.

Ze wijzen u op den Doop. Ze spreken u van verbond; en ze eindigen met u te zeggen: o Gewisselijk die toepassende genade (*gratia applicatrix*) is niemand onthouden.

Maar, ik bid u, is dat iets anders dan zelfmisleiding?

Waar toch spreken we van?

Van de 400 millioen gedoopten? Neen immers, maar van de 1400 millioen levende menschen.

Dat, dát is de „algemeene-genade"-leer.

Niemand verschuile zich dus achter de Verbondsleer, waarover we zelf nader handelen zullen.

Daarmeê vorderen we hier niets hoegenaamd.

Men moet eerlijk zijn; vooral in het debat over heilige dingen. En dan spreekt het vanzelf, dat, om de „algemeene genade" staande te houden, geleeraard moet, dat de 1400 millioen menschen die op aarde leven, de „toepassende genade" ontvangen.

Dat nu zal niemand durven zeggen.

Ook gij geeft dus toe dat althans twee derden der menschenkinderen *geen* „toepassende genade" ontvingen, en wijl nu „de toepassende genade" even onafscheidelijk van de op Golgotha verworvene genade is als de gloed van de vlam, zoodat het laatste zonder het eerste niet ten zegen werken kan, en dus geen genade is, — zoo hebt ge dus alzoo zelf toegegeven, beleden en erkend, dat ook in úw stelsel, naar úw voorstelling, volgens úw beweren, de genade niet voor 1400 maar slechts voor 400 millioen is.

Uw „*algemeene*" genade valt dus toch.

En het eenige verschil tusschen u en de leeraars van de particuliere genade is, dat gij de breuk van het totaalcijfer der 1400 millioenen wat grooter, wij die breuk wat kleiner nemen, en dat al de tegenwerpingen ontleend aan het zeggen, „dat God dan liefdeloos zou zijn, dat het den mensch tot wanhoop uitdrijft, enz." *u* zoowel als *ons* treffen, voor ons *beiden* een onopgelost mysterie blijven; en ge dus feitelijk niets wint met uw onschriftuurlijke voorstelling, dan dat ge de zenuw der heilsleer doorsnijdt en op het *soli Deo gloria!* „alleen *Gode* de eere!" op hoogst bedenkelijke wijze afdingt.

II.

ONZE GEESTELIJKE ERVARING.

> Het is u hard de verzenen tegen de prikkels te slaan. Hand. 9 : 5.

Aangetoond is dan nu, dat de prediking van een „algemeene genade" rechtstreeks leidt tot een valsch begrip van de *zonde;* de wezenseigenschappen *Gods* vervalscht; den hoogheiligen Persoon van den *Verlosser* te na komt; het Verlossings*werk* in waarde verkleint; en den *weg*, dien het heil doorloopt, ombuigt.

Thans zijn we aan onze laatste aanklacht toe; en indien we ons niet ganschelijk vergissen, tevens aan onze sterkste en meest onweerlegbare, t. w. dat de voorstelling van een algemeene genade lijnrecht weersproken wordt door de *geestelijke ervaring* van Gods kinderen.

Men versta ons wel.

Door dit beroep op de „geestelijke ervaring" willen we volstrekt niet geacht worden, over te zijn geloopen naar het kamp der ethischen. Voor ons staat het feit „dat de genade particulier is", onomstootelijk vast op grond van de openbaring *der Heilige Schrift.* En zoo verre is het er van af, dat wij op „geestelijke bevinding" de heilsleer zouden willen bouwen, dat we veeleer alle kerk-ondermijnend subjectivisme van harte vijand zijn.

De we desniettemin thans met een beroep op de geestelijke ervaring voor den dag komen, heeft dan ook een geheel eigenaardige oorzaak.

Men moet namelijk weten, dat de predikers en gemeenteleden die het sterkst de algemeene genade drijven en het bitterst op ons vertoornd zijn, omdat we het pleit weer voor de particuliere genade durven voeren, *zelven particularisten van het zuiverste water zijn, zoodra ze over hun eigen geestelijke ervaring te spreken komen.*

Neem er de proef maar eens van.

Spreek wien ge wilt van deze predikers of gemeenteleden maar eens bescheidenlijk aan en vertel hem, dat gij voorstander zijt van de gereformeerde waarheid, o. a. ook op het punt van de particuliere genade, — en ge kunt er zeker van zijn, dat de aangesprokene op hetzelfde oogenblik dat ge hem dat zegt, een min vriendelijke plooi in zijn gelaat zal brengen, stugger van toon zal worden, en het zijne zal doen, om zich hoe eer hoe beter van u af te maken.

Maar sta dan die opwelling van wrevel eens door, en zeg hem, dat ge, merkende hoe dit onderwerp hem min aangenaam is, er liefst niet over door wilt gaan, en bereid zijt meer op geestelijk terrein te komen en op de ervaringen der ziel, — en zie dan eens; indien het u althans gelukt den vijand der particuliere genade aan het spreken te brengen; zie dan eens, wat er gebeurt.

Dan zult ge namelijk merken, hoe die persoon (bijaldien hij tenminste wezenlijke en echte geestelijke ervaring heeft) opeens zijn „algemeene-genade-stelsel" vergeet en plotseling om is gezet in den onverbeterlijksten Particularist.

Hij zal u dan zeggen, hoe het heusch niet aan hem heeft gelegen, dat hij niet afgedoold is op de paden des ongeloofs en niet omkwam in zijn ongerechtigheid; want dat hij eer tegen dien barmhartigen Ontfermer inging, dan dat hij diens vrede zou gezocht, laat staan zelf zou gevonden hebben.

En of ge hem dan al tegenvoert, dat het toch veel scheelde, dat hij van geloovigen huize was en een goede opvoeding genoot en zich

niet zoo ergerlijk misdroeg als andere jongelieden doen, och, dat zal u alles niet baten, want uit het diepst van zijn bewustzijn zal uw Universalist u antwoorden, dat hij toch zelf dat huis waarin hij geboren werd niet had uitgekozen; dat hij in die opvoeding eer tegenstreefde dan meêhielp; dat hij heusch evengoed als de goddelooste zou zijn uitgegleden, indien zijn God hem niet bewaard had.

En als ge, u nog niet gewonnen gevend, dan er op wijst, hoe er dan toch *iets*, een klein, maar alles afdoend *iets* was, dat van *hem zelf* kwam, t. w. dat God wel het heil voor hem bereid had, het tot hem bracht en het hem aanbood, maar dat hij dan toch, toen het er op aankwam, de zedelijke kracht in zijn wil heeft gehad, om dat heil niet af te stooten, maar aan te grijpen, — dan zal uw Universalist, schier met verontwaardiging u antwoorden, „of ge dan heusch denkt, dat die kracht in zijn wil ooit zou gewerkt hebben, indien God er die niet in had gelegd?"

En nu door uw prikkelend vragen allengs warm geworden en in geestdrift ontstoken, zult ge allicht van dezen schijnbaren tegenstander tot uw verbazing de gulle bekentenis hooren: „Och, mijn lieve vriend, hoe ge u toch in mij vergist. Ge ziet mij voor zooveel beter aan dan ik ben. Neen heusch, al sta ik burgerlijk nog met eere voor God en menschen, mijn hart van binnen is geen zier beter dan het hart van den ellendigste. Neen, waarlijk, ik heb mijn lieven God niet gezocht, maar ben *van Hem gevonden*. Ja, waarom het u niet met tranen beleden, zóó ver, zóó diep was ik afgedoold, dat ik, toen de Ontfermer tot mij kwam, mij niet eens wou laten vinden, maar eer tegenpruttelde en tegenworstelde en zoo lang de verzenen tegen de prikkels sloeg, tot ik eindelijk afgemat inzonk en in die afmatting door zijn engelen als buit voor zijn Koninkrijk werd weggedragen!"

Ja, eens aan het uitstorten zijner ziel, laat uw bestrijder van zooeven het misschien daar zelfs nog niet bij, maar voelt drang en behoefte om er nog bij te voegen: „En zelfs in uw oordeel over mijn leven en mijn bekeering zoudt ge u ganschelijk vergissen. Want heusch, denk ook daar niet van, dat ik zelf dat gewijd, geheiligd, met geestelijk goed vervuld heb. Wel was er een tijd, dat ik mij dit inbeeldde, dat ik meende rijk en zeer verrijkt te zijn en geens dings gebrek te hebben; maar o, bittere ervaring, diep krenkende, beschamende teleurstelling leerde mij wel anders en beter, en als een tweede bekeering was het mij, toen mijn koninklijke Verlosser in zijn hartaangrijpende teederheid het ook mij leerde verstaan: dat ik arm en naakt en blind was, en ook na mijn bekeering nog elken morgen en elken avond, ja elk oogenblik des daags, nog van hem „om niet" te koopen had het kleed dat mijn naaktheid zou bedekken, en de zalf voor het kranke oog en het goud dat uit den oven van zijn ontzettend lijden kwam. Ja, zal ik mijn diepste zielservaring voor u uitspreken, laat mij er dan maar rond voor uitkomen, dat Satan mij reeds weer tien- en honderdmaal naar

zonde en verderf zou hebben teruggetrokken, indien ondanks mijn koelheid en koudheid, mijn Heiland mij niet met de koorden zijner liefde omstrengeld had. Wat zeg ik, van vallen zou het reeds o, zoo lang, tot afvallen en vervallen gekomen zijn, indien *ik* er ook maar iets aan had moeten toebrengen, en indien het niet *al en in alles en eeniglijk* het goedertieren en goedgunstig en zeer barmhartig liefdewerk was geweest van den ontfermenden God!"

En mocht iemand dat nu te kras en te sterk uitgedrukt vinden, welnu, laat *dit* dan de proef zijn:

Indien er dan onder de hoogleeraren, leeraren of gemeenteleden, kinderen Gods zijn, wier geestelijke ervaring met het hier geteekende beeld in strijd is, laat men hun dan, voor het oog van God, den Kenner der harten, vragen mogen: „Beweert gij dan dat de zaliging van uw ziel voor een deel *uw eigen werk* is?"

„Uw eigen werk" in dien zin, dat de aandrift, het eerste roersel, de overbuiging, de neiging, de zin, de inspanning en het volbrengen, er toe en er van, niet uit God in u gekomen was, maar door u uit u zelf was voortgebracht en Gode in uw wilsdaad aangeboden?

Zeg het dan vrijuit, hoogleeraar, prediker, of gemeentelid, of wie gij ook zijt, durft gij het wezenlijk bestaan, om van een eenig stipje of stukje in het werk uwer toebrenging of volharding, in oprechtheid te verklaren: „Daarvan komt de eere nu niet aan God toe, maar, het zij met bescheidenheid gezegd, aan mij."

Zou er dan waarlijk nog, zij het ook maar één enkele, onder u gevonden worden, die, waarachtiglijk bekeerd, niet onmiddellijk gevoelen en bekennen zou, dat hij zeer goddelooze heiligschennis pleegde; tegen beter weten in sprak; en den Heiligen Geest zijn eere roofde; indien hij ook maar op één enkele der honderd schakels van de heilsketen de glorie dorst ingriffen van zijn eigen naam?

En indien gij dat dan *niet* durft, of laat mij liever het betere woord kiezen, indien gij dat niet *wilt*, niet *zoudt* willen en niet *kunt* willen, en alzoo volmondig en onvoorwaardelijk en zonder eenig voorbehoud erkent en belijdt, dat krachtens uw eigen geestelijke ervaring, *elk* der honderd schakels in de keten van uw heil door God uitgedacht, door God bereid, door God met de overige schakels in verband gezet, en met die alle saâm, tegen uw wil en in weerwil van uw „verzenen tegen de prikkels" slaan, u door God is aangehangen, — waar, waar, zoo bid ik u, blijft dan voor uw eigen zielsovertuiging ook nog maar de punt van een naald overig, waarop uw prediking van een „algemeene genade" rusten kon?

Indien *alles*: alles zonder uitzondering; alles tot in het kleinste toe; alles van zijn allereersten oorsprong af tot aan zijn allerlaatste einde; algeheellijk uit God voor u wies, door God tot u gedragen, en door God in u gewerkt werd, — eilieve, waar wil de „algemeene genade" dan nog haar stem verheffen?

Dan spreekt ge immers, met zulk een prediking, tegen de duidelijke inspraak van uw eigen hart in; dan brengt ge aan anderen wat door de geestelijke ervaring van uw eigen zielsleven vlak in het aangezicht weersproken wordt; dan zijt gij immers een dubbel mensch; ánders in de leer en ánders voor uw God op de knieën; en ontbreekt er aan uw existentie voor den Heilige het merk der innerlijke *waarheid*!

Dit is, we weten het, sterk, dit is kras, voor sommigen misschien grievend gezegd; maar gezegd dan toch met geen andere bedoeling, dan om, mocht het ons van God gegeven worden, het oog van zoo menigen nog omdolenden broeder te openen voor de klare, doorzichtige, heldere waarheid, die uit de diepste diepte van zijn eigen gemoed met zoo doordringende stem getuigt voor wat de roem en de glorie der particuliere genade is.

Iets waar we te meer klem en nadruk op leggen, wijl dit beroep op de geestelijke ervaring vooral voor de meer ethisch-getinten onder onze tegenstanders zoo wegsleepend overtuigend of ook tot vernietiging toe verpletterend is.

Zeg ik toch eenmaal met hen (wat we *niet* toegeven), dat de leer moet zijn een beschrijving van de feiten die ik op geestelijk gebied waarneem, — hoe bid ik u, kan het dan voor Gods oog met waarheid en oprechtheid bestaan, om eenerzijds als feit van eigen geestelijke werking te erkennen: „Alle roem is uitgesloten, ik roem in vrije gunst alleen;" en alsnu te beweren dat op grond van *dit* feit, ja als *beschrijving* van dit machtige feit, een leer zou zijn voor te dragen, die de particuliere genade verwerpt.

Het zal onzen ethischen broeders dan ook weinig baten, of ze, gelijk nog onlangs een hunner principaalste mannen, verklaren van het geschrijf in dag- en weekbladen geen notitie te zullen nemen, of om met de woorden van een ander hunner hoofden te spreken: „alles aan de critiek des Heiligen Geestes over te laten." Ze kunnen er niet van tusschen. Ze zullen zich *moeten* verantwoorden. Want zie, deze tegenstelling is zoo doorzichtig en klaar, dat ze de consciëntie der gemeente wel *moet* raken en het *onware* (altijd in objectieven zin genomen) in het ethische standpunt hoe langer hoe duidelijker aan het licht zal doen treden.

Er zijn onder de ethischen vele broederen, kinderen Gods, die liever duizendmaal hun eigen stelsel ten vure zouden doemen, dan met opzicht tot *hun persoonlijke zaligheid*, ook maar het één duizendste van een grein af te dingen op de allervolkomenste ongeschondenheid van de glorie van den hoogen God. Alleen om hen spraken we dan ook. De zwevende intelligente mannen en theologiseerende vrouwen, die zich inbeelden een soort club van hooger ingewijden te vormen, liggen natuurlijk buiten ons bereik, daar ze weigeren met ons het *geestelijk* terrein te betreden.

Maar die eerstbedoelden, die warmeren, die aan het Lichaam Christi verbondenen, ja hun leggen we met ernst de vragen voor: „Sluit dat? Is dat innerlijk waar zijn? Kunt ge dat volhouden?"

Eenerzijds te zeggen: „De leer moet beschrijving zijn van het leven Gods in zijn gemeente."

Daarop als feit van eigen geestelijke ervaring te constateeren: „dat in het werk uwer persoonlijke zaligheid God *alles* deed!"

„En alsnu op grond hiervan, het feit dat God *alles* deed, te omen beschrijven in een leer, die *niet* alles aan God laat, maar in steê hiervan de definitieve, de alles afdoende beslissing eigent als een daad des menschen."

Neen, dit sluit *niet!* Dit weerspreekt zich zelf! Dit is van tweeën één: óf uw methode óf uw stelsel veroordeelen; — of erger nog, onwaarachtig oordeelen, over wat ge geestelijk ervoert.

Nog dit zij er aan toegevoegd.

Ook gij, die voor de algemeene genade pleit, *bidt* en *dankt*, niet waar?

Maar eilieve, *wat* bidt ge van uw God af? *Waarvoor* dankt ge Hem?

Alleen maar om het heil buiten u om te stichten en het u voorts om te hangen? Of ook om het *in u* te werken en uw wil over te buigen?

En als ge overwont, was dan uw danken alleen een dank voor de schoone kansen en voor de goede wapens en voor de trouwe hulp, met voorbehoud van hetgeen den doorslag gaf *voor u zelven?*

Neen, duizendwerf neen!

We kennen u beter.

Uw bidden is een bidden, om *alles*. Uw danken een danken voor *alles*. *Niets* uitgezonderd. Van Hem, door Hem en tot Hem zijn *alle* dingen!

Aldus:

In de oogenblikken dat gij *niet* bidt en dankt zijt ge *tegen* de particuliere genade. Maar in uw oogenblikken, dat ge *wel* bidt en *wel* dankt, zijt ge levende monumenten voor de waarheid van wat we u aanprijzen.

Zoo zij het ons dan genoeg, het met de biddende en de dankende gemeente te houden!

In uw beste oogenblikken staat ge dan aan ónze zij!

III.

DE FEITEN DIE MEN WAARNEEMT.

Het gedichtsel van 's menschen hart is boos van zijne jeugd aan. Gen. 8 : 21.

's Christens geestelijke ervaring heeft een *dubbelen* gezichteinder. Hij neemt de verschijnselen waar die zich op en onder het spiegelvlak van *zijn eigen ziel* voordoen. Maar hij merkt óók op wat in geestelijke dingen te zien komt aan den horizont van het leven *buiten zich;* in de wereld der menschenkinderen, in wat een Christinne uit Amerika noemde: die wijde, wijde wereld.

Nu is het de vraag, of die *tweede* rubriek van geestelijke ervaring misschien beter rijmt met de leer der algemeene genade.

Van de geestelijke ervaring die hij *bij zichzelf* opdeed, zagen we, dat ze vlak en vierkant tegen al wat naar algemeene genade zweemt, streed. Van zich zelf getuigt elk kind van God, dat hij niets kan en niets deed, maar alles ontving, ja, tegen eigen zin en bedoelen met alles begenadigd werd. Da Costa's „Hij heeft mij gevonden, dien ik niet en zocht!" blijft van die zielservaring het inbegrip en het kort begrip tevens.

Maar nu kon het zijn, dat de geestelijke ervaringen en ondervindingen die we buiten ons opdoen, tot een tegenovergestelde uitkomst leidden. Bij al het raadselachtige waar deze mysteriën Gods vol van zijn, liet het zich metterdaad denken, dat de indrukken die we *van buiten* ontvingen streden met wat we *in ons* waarnamen, en dat we oprechtelijk gedrongen en genoopt werden, om te verklaren: „Indien ik let op wat ik van den gang, de uitkomst en de vrucht der prediking in de wereld waarneem, dan kom ik met de particuliere genade *niet* uit, maar pleit alles op klemmende wijs voor een genade die algemeen is."

Mogen we nu intusschen zeggen, wat ons op het harte ligt, dan komen we er voor uit, dat dit zóó weinig het geval is, dat veeleer juist dat gadeslaan van den gang der Evangelieprediking *in de wereld*, ons het eerst en het krachtigst overboog, om voor de majesteit der particuliere genade te zwichten en de onhoudbaarheid der algemeene genade in te zien.

Van dezen overweldigenden indruk kan rekenschap gegeven op velerlei manier.

En dan vragen we vooreerst aan de voorstanders der algemeene genade: „Lieve broeders, indien dat nu zoo is, en gij meent, oprechtelijk meent, wat gij zegt, dat Christus Jezus de verlossing teweeg gebracht en het rantsoen betaald heeft voor al de 1400 millioen

menschen die op dezen aardbodem leven, hoe is het dan mogelijk, dat ge niet onverwijld, rechtstreeks, na al uw goed verkocht te hebben, de heidenwereld en het Mahomedaansche land en de Joodsche buurten intrekt, om ijlings te zorgen, dat aan deze 1400 millioen menschen deze voor hen bestaande kans op een eeuwige gelukzaligheid althans worde bekend gemaakt eer ze sterven!"

o, Het is zoo; gij doet veel voor en aan zending!

Ge richt genootschappen op; vormt eenige jongelieden; draagt van uw gelden iets bij; en bidt soms er voor!

Maar hoe hooglijk die ijver ook op zich zelf te prijzen zij, voelt ge dan toch niet, dat dat alles nog maar een niets beduidend spelen, een niets zeggend kinderwerk is, vergeleken bij het heilig enthousiasme dat plotseling in u ontvlammen zou, indien ge ook maar één oogenblik waarachtig en werkelijk en inderdaad geloofdet: „Met nog in alle haast die millioenen bij millioenen van Jezus te gaan spreken, red ik ze allicht van een *eeuwig* verderf!"

Gelooft ge, of gelooft ge niet, dat niemand zalig wordt, dan die gelooft in den naam des Zoons van God?

En ge zegt: *ja.*

Ge doolt dus niet af met hen, die een Protestantsch vagevuur invoeren of van een zaliging aller zielen reppen.

Neen, eer integendeel, gij houdt vast aan het woord: „Indien gij niet gelooft dat ik die ben, zoo zult gij sterven in uwe zonden!"

Niet waar? Dit staat immers vast? Daar houdt ge u aan? Want weet wel: indien gij ook die Schriftwaarheid opzij wierpt en met vele ethische, en zelfs irenische predikers, den slagboom van den dood opzij wierpt, dan kan veilig alle verdere gedachtenwisseling tusschen ons gestaakt.

Dan toch zou het geschil tusschen ons niet meer loopen over particuliere of algemeene genade; maar over het bukken *voor* of buigen *van* de Schrift.

Maar hebben we dan niet het onbetwistbaar recht, om, indien we ons op uw standpunt plaatsen, bij u deze overlegging te vorderen: „Jezus heeft voor de 1400 millioen menschen die op dezen oogenblik op dit aardrijk leven verlossing verworven, en indien hun dit niet wordt bekend gemaakt, dan gaan minstens 1000 millioen van die onafzienbare schaar voor eeuwig verloren. Er mag dus geen oogenblik getalmd. We moeten elk ons huis opbreken. We moeten China, Japan, Indië, Afrika overstroomen. Wee ons! Elk uur sterven er duizenden van zielen. Nog beter heden dan morgen den pelgrimsstaf opgenomen. Elke dag dien we verpraten kost weer het eeuwig welzijn aan duizenden kinderen van ons geslacht."

En nu, zoudt ge kunnen rusten, vrede kunnen hebben, het kunnen uithouden, *indien* die gedachte u metterdaad perste?

En indien gij, o, voorstander der algemeene genade, naar ieder ge-

tuigen kan, dan desniettemin een tamelijk rustig leven leidt; meest op uw gemak het opneemt; en al zeer tevreden zijt, indien uw Vereeniging zoo per jaar weer eens een vier-, vijftal jonge mannen naar een of ander heidenstation zendt, — mogen we u vragen: toont, bewijst ge dan niet daghelder en zoo klaar als de zon, dat ge zelf *niet* gelooft dat die 1400 millioen personen te behouden zijn? Want anders, ja, dan moet ons het woord van de lippen, dan zouden we weigeren u als broeder te begroeten, want dan zoudt ge een mensch zijn *zonder hart.*

Dit brengt ons vanzelf op de tweede overweging, waarvoor we de aandacht van onze lezers vragen.

Er is toch een Godsbestuur, niet waar?

Een Godsbestuur, dat niet slechts óók, maar zelfs in zeer bijzonderen zin, ook over de prediking van het Evangelie gaat. Het zijn niet menschen, maar het is God zelf, die arbeiders uitstoot in zijn wijngaard. De Heere is het die zendt „Evangelisten en Profeten.” Hij is het die in een iegelijk den aanleg schept en de aandrift opwekt. Althans wij lazen nog nimmer van een vroom zendeling, of hij bezwoer ons, dat *God* hem had gezonden. En al zeer laag zou onze dunk van een zendings-sociëteit zijn, die haar uit te zenden mannen niet eerst met allen ernst afvroeg: of ze zich geroepen voelden van God?

Maar is dit zoo, waar, bidden we u, blijft ge dan op uw standpunt van algemeene genade met dit Godsbestuur bij den loop dien de dingen genomen hebben?

Want, niet waar, indien naar Gods raad Jezus verlossing had teweeg gebracht voor al de millioenen menschen die op den dag van het Pinksterfeest leefden, dan had, bij zúlk een raadslag en bedoelen, een inrichting, een kerk, een organisatie gehoord, die op de snelst mogelijke wijze, onverwijld en zonder oponthoud deze heilsprediking aan alle toen levende personen had kunnen brengen.

Of de discipelen niet wat vlugger hadden kunnen uitgaan, is daarbij de vraag niet. Want stel eens dat ze de wereld doorgevlogen waren, dan zouden ze toch nooit, op geen voeten of vaâm na, de toen levende menschheid met hun woord hebben kunnen bereiken. Vergeet niet. Elk jaar sterven er weer millioenen weg.

Neen, dan had het Godsbestuur geheel anders moeten zijn.

Dan is het ondenkbaar dat de heiden-apostel, op wiens verschijning de heidenwereld wachtte, eerst lange jaren zich in Arabië terugtrekt, en ondertusschen al weer zóóveel millioenen menschen, die behouden hadden kunnen worden, in het eeuwig verderf liet gaan.

Dan is het bittere spotternij, ongoddelijke satyre, als ge dienzelfden

Paulus, nadat een klein aantal plaatsen bezocht is, betuigen hoort, dat hij „heel de wereld met zijn prediking vervuld heeft".

Kortom, indien ge vasthoudt aan die algemeene genade, dan is al wat de Schrift en de Historie ons meldt van de langzame planting en ontwikkeling en inrichting der kerk, een spelen met het eeuwig wel of wee van millioenen bij millioenen, en dan wordt uw Godsbestuur de onbarmhartigste wreedheid, niet nu slechts, maar al de eeuwen door.

Toont derhalve omgekeerd het Godsbestuur, dat de kerke Christi, ook afgezien van haar tekortkoming en ontaarding en verbastering, er in haar fundamenten, in haar bestek en stijl op was aangelegd, om zich niet dan *allengs* te ontwikkelen en slechts een *beperkt* getal predikers rijk te zijn, waarvan de overgroote meerderheid de handen vol zou hebben met de verzorging van de schapen *die reeds in de schaapskooi waren ingegaan;* ligt hierin dan niet een afdoend bewijs, dat de raad Gods, waaruit die kerk toch voortvloeide, hoe men het wende of keere, niet te rijmen *is* en nooit te rijmen zal zijn, met het denkbeeld, dat voor al de millioenen menschen, die leefden toen Jezus op Golgotha stierf, het rantsoen hoofd voor hoofd af betaald zou zijn?

Doch ook hierbij mogen we niet staan blijven. De „algemeene genade" is voor wie dieper doordenkt, een zoo onmogelijk dogma, dat overtuiging ons noopt, onzen tegensprekers nog meer bewijsmiddel te bieden.

Immers we spraken nu nog maar van de 1400 millioen menschen die op dit oogenblik leven. Maar dat is niet genoeg. Er zit veel meer in. En, om al den omvang dezer doolleer te doorzien, moet men eens niet alleen letten gaan op die 1400 millioen menschen die op *dit oogenblik* er zijn, maar op *alle* menschen in *alle* eeuwen.

Neem China eens alleen. Daar heet het dat ruim 400 millioen menschen opééngepakt zitten. Maar vergeet niet, om de 30 jaar vernieuwt zich die bevolking. In één enkele eeuw zijn er dus reeds bij de 1500 millioen Chineezen. Stel nu dat deze eindelooze Chineezengeboorte nog eens pas 15 eeuwen op dien voet geduurd had; wat stellig veel te laag is gerekend; dan krijgt ge alleen voor de Chineezen reeds een cijfer van ver over de twintig duizend millioen!

En dat is dan nog alleen China. En China nog slechts over 15 eeuwen! Wat, wát zal uw cijfer dan wel worden, als ge eens rekenen gaat niet met China, maar met de *wereld*. En niet met 15 maar met **60** eeuwen! Maar immers dan komt ge in meer dan honderd duizend millioenen en worden de cijfers onnarekenbaar.

„Algemeene genade" nu leeraart desniettemin dat Jezus Christus, naar Gods raad en bedoelen, het rantsoen ter eeuwige verlossing van

deze *allen* gevonden, verworven, aangebracht en afbetaald heeft.

Betaald heeft dus voor millioenen bij millioenen, van wie het absoluut, physisch en arithmetisch feitelijk *onmogelijk* was, dat ze ooit met de prediking van het Evangelie ook maar de allergeringste aanraking kregen. Denk aan de horden der khans b.v. en aan al de wriemelende en wemelende millioenen in het hart van Afrika.

Maar immers dit is het toppunt van ongerijmdheid!

Voor *allen* betaald *indien ze gelooven* ...., en feitelijk door den loop der dingen voor verreweg het meerderdeel elke mogelijkheid afgesneden, om ook maar tot het eerste a. b. c. van dit geloof te geraken.

En let nu wel, dat ge *ná* Christus' verschijning dan nog altijd; in schijn, meer ook niet, maar dan toch in schijn en voor den onnadenkende; u redden kunt, door te wijzen op de traagheid en de zonde der kerk. Maar wat zult ge antwoorden, indien we u voorts wijzen op de heidenwereld, die vóór Bethlehems kribbe, haar breede golven van menschenzielen deed opkomen en weer breken op het strand?

Veertig eeuwen waren toen voorbij gegaan. Gaan we te ver met de menschelijke individuën, die buiten Israël toen reeds geboren en weer weggestorven waren, te schatten op een vijftig duizend millioen zielen?

En niet waar, volgens uw leer der algemeene genade, stierf Jezus ook voor *die* allen; voor elken Moabiet en Filistijn, voor elk kind van Amalek en elken zoon der woestijnen; kortom voor elk menschelijk individu. Want weet wel; dingt ge hierop ook maar iets af, dan zijt ge weg; en wordt ook gij *Particularist!*

En nu, vragen we u toch: was het dan niet het Godsbestuur, dat van Abraham tot op Christus de prediking opsloot binnen de enge wanden van Israëls volksbestaan, en het „zien van den dag van Christus", feitelijk bepaalde en beperkte tot Abraham en zijn kinderen naar den geest?

En nu ten slotte nog een dubbele vraag over wat ge in uw naaste levensomgeving hebt opgemerkt.

Vooreerst deze: Zijn er niet in ons eigen land, onder de drie à vier millioen zielen, die er leven, minstens twee millioen, die ter wereld komen, leven en sterven, zonder ooit ofte immer met de volle, onbenevelde waarheid Gods, gelijk die in Christus Jezus is, anders dan geheel uitwendig en oppervlakkig, in aanraking te komen? Denk b.v. aan de schier gansch Roomsche provinciën van Noord-Braband en Limburg en aan de bijna geheel moderne gewesten van Noord-Holland en Drente!

Stel u nu voor, een persoon die in zulk een dorp, waar niemand

de waarheid kent, geboren wordt; met de moedermelk het bijgeloof indrinkt, of wordt opgevoed in de bespotting van het Evangelie; en aldus zelf zich aan die bespotting wennend; er op toe leeft en lacht met de lachers en eindelijk sterft met de stervenden, zonder ooit anders dan een caricatuur van den waren Herder der zielen te hebben gekend!

o, We verstaan het, dan zult ge gereed zijn, om de schuld hiervan op de kerk, op de lauwheid der geloovigen en op wat niet al te werpen. Maar zie, dat baat u hier niet. Want de vraag is volstrekt niet naar den stand dier geloovigen tegenover den Heilige, maar wel hiernaar: of die ongelukkige persoon, voor wien naar uw leer de Christus het rantsoen betaald heeft, niet rechtvaardiglijk in de hel tegen zijn Formeerder kan roepen, die wel hem op Golgotha verlossing aanbrengt, maar hem voorts komen en gaan laat, *zonder dat hij ooit iets van die verlossing vernam?*

En dan deze *tweede* vraag: „Heeft uw eigen ondervinding, zoo dikwijls ge kinderen op te voeden, gemeenteleden te verzorgen, of zielen te bewerken hadt, u niet zelf feitelijk getoond, dat ge, ook afgezien van uw arbeid en eigen wilsneiging, bij den één op rotsen hadt te ploegen en bij den ander een rulle zachte aarde vondt? Het niet ervaren, dat met dezelfde moeite, met gelijke inspanning, met even krachtige aangrijping, het bij den één er in zonk als de regen in een dorre aarde, terwijl het bij den ander er al af liep en elk vatten van de vezelen uitbleef? Of sterker nog: deedt ook gij de ervaring niet op, hoe gij bij één- en denzelfden persoon jarenlang aan eens doovemans deur hadt geklopt, totdat opeens, zonder dat gij *iets* bijzonders hadt gedaan, de deur meer open gestooten dan open gedaan werd, en ge ziel tegenover ziel stondt?

En is dit zoo, bracht dit dan ook u tot de ontdekking, dat gij eerst *uit*werken kunt bij eens menschen ziel *als Gods werk voorafging?*

En stemt ge dat toe, hoe kunt ge dan ter wereld toch volhouden, dat óók voor harde, hard blijvende en zich verhardende naturen, hoofd voor hoofd en ziel voor ziel, van Gods zij een wezenlijke verlossing *is* teweeg gebracht?

IV.

VAN ADAM TOT NOACH.

God voortijds veel malen en op velerlei wijze tot de vaderen gesproken hebbende.
Hebr. 1 : 1.

We komen thans aan een geheel ander deel van de ondernomen taak.

Eerst is aangetoond, dat een drietal teksten, waarmeê men gemeenlijk zegt, dat de „algemeene genade" voldingend bewezen is, alles behalve de zaak uitmaken.

Daarna is uiteengezet, dat men met de leer der „algemeene genade" volstrekt *niet* uitkomt, 't zij men let op het diep bederf der *zonde;* op *Godes* wezenseigenschappen; op den *persoon* van den Verlosser; op het *werk* der verlossing; op den *weg* des heils; op 's Christens innerlijke *ervaring;* of ook op de *sombere uitkomst*, die niet is weg te cijferen.

En zoo komen we dan aan het derde deel van onze apologie voor de „particuliere genade", waarin we hebben aan te toonen: *dat de Heilige Schrift metterdaad de particuliere genade leert.*

Met die Schrift toch is alle ding voor ons beslist.

Natuur, rede, philosophie, of ook gemoedelijke bewegingen van het hart, baten hier niet.

Er is genade of ze is er niet.

Maar belijdt ge dat er genade is; en dat ook gij persoonlijk alleen door die genade bestaan kunt, dan ligt het hierin ook vanzelf opgesloten, dat de Schenker dier genade zelf alleen machtig is, om naar waarheid ons te zeggen, meê te deelen en te openbaren, *hoe het met die genade gelegen zij.*

„Genade" is een vrij geschenk, en gelijk ge nu reeds op aarde, zoo dikwijls ge een ander uit ongehouden gunst met iets begiftigt, volkomen vrij zijt, om te geven wat en op zulk een wijze als ge dat wilt, zoo moet ook God Almachtig bij het verleenen van zijn vrijmachtige genade, geven kunnen wat en zooals het Hem belieft.

Om er achter te komen, hoe het met dit stuk der genade gelegen is, staat ons dus maar één weg open: *We moeten het aan God zelf vragen!*

En wijl nu God de Heere ons op deze vraag geen ander antwoord gaf noch geeft, dan in de openbaring der *Heilige Schrift*, zoo spreekt het vanzelf, dat we met háár mededeelingen, uitspraken en openbaringen in de allereerste plaats hebben te rade te gaan.

Wel mag men er óók op wijzen, dat Augustinus en alle diepere denkers uit de Middeleeuwen, en zoo ook Calvijn en met hem alle geestelijk dieper ingeleiden uit de eeuw der Hervorming, op het allerstelligst en allerontwijfelbaarst hebben betuigd en beleden, dat de genade Gods een *particulier* karakter droeg; — maar dit getuigenis, hoe uitstekend en sterksprekend ook, heeft toch uitsluitend als getuigenis *uit en krachtens de Schrift* beteekenis, en moet dus altijd weer aan haar, als eenig onfeilbare keursteen, getoetst.

Slaan we nu de Heilige Schrift op, dan vinden we daarin nergens een hoofdstuk dat opzettelijk over de genade handelt, en waarin ons beknopt, volledig en in logischen samenhang alle bijzonderheden over de genade zouden zijn meêgedeeld.

Gods weg, om zijn volk te onderwijzen, is in die Heilige Schrift een andere.

De Heere bewandelt steeds den weg der *historie*, d. w. z. Hij begint met *iets*, om daarna iets *meer*, na dat meerdere iets nog *duidelijkers* te geven; op dat duidelijkere iets nog *klaarders* te laten volgen; om eerst eindelijk en ten allerleste de heldere waarheid in haar gansche *volkomenheid* voor ons zielsoog te plaatsen.

En dat openbaren en toelichten en ophelderen van de waarheid Gods gaat niet zóó toe, dat er maar aldoor formules of omschrijvingen zouden worden meêgedeeld. Eer zijn die omschrijvingen sober en zeldzaam. En de hoofdzaak is veeleer, dat de Ontfermer, om ons te toonen hoe het met de genade gelegen is, ons genade laat *zien*, ze daadwerkelijk *schenkt* en *bewijst;* om nu voorts in de *uitwerkselen*, die van deze genade zichtbaar worden en de wijze waarop ze zich vermenigvuldigt, een licht voor ons te doen opgaan over haar oorsprong en natuur.

Om aangaande het algemeen of particulier karakter der genade zekerheid te bekomen, zijn we er dus niet meê af, dat onze tegenstanders of wij ons op enkele Schriftuitspraken beroepen, waar dan weer anders luidende Schriftuitspraken tegenover worden gesteld, maar dient met de Schrift in de hand onderzocht, wat God de Heere van oudsher „veelmalen en op velerlei wijze" van de „genade tot zaligheid" heeft laten zien, d. w. z. hoe en onder welke omstandigheden Hij ze aan den mensch geopenbaard en in de wereld heeft ingebracht.

Voor het overzicht dat ons daarvan te geven staat, wijzen we ditmaal alleen op de namen van Adam en Noach.

In wat ons uit de ontzettende gebeurtenissen uit *het Paradijs* bericht is, kan wat de feiten aangaat, natuurlijk niets, volstrekt niets

over het algemeen of particulier karakter der genade worden opgemaakt, om de eenvoudige reden, dat er nog slechts twee menschen leefden.

Wel zien we dat er genade bewezen wordt, doordien God zijnerzijds den gevallen mensch aanspreekt, opzoekt en wakker schudt en voor het oordeel van zijn heilig recht plaatst. Wel blijkt reeds uit die bemoeiing, dat de genade reeds begonnen was te werken. En wel bespeuren we, dat er gunste en goedertierenheid naar Adam uitgaat in het bedekken van zijn schaamte en het geven van een anderen zoon voor Abel. Maar of deze genade nu bedoeld was voor ál zijn nakomelingen of slechts voor een deel er van, blijkt hieruit natuurlijk niet.

En al even weinig zekerheid ontvangen we, als we letten op de godspraak waarin het Paradijs-Evangelie niet aan den mensch, maar, zóó dat de mensch het hooren kon, aan Satan geopenbaard is.

Over de vraag of het „zaad der vrouw" hier, als enkelvoudig gebezigd, op den Messias slaat, dan wel het geslacht der menschenkinderen aanduidt, twisten we hier niet. Maar zelfs al neemt men aan, dat het zaad der vrouw op de menschheid in het generaal ziet, dan nog mag noch kan iemand beweren, dat dit al de menschen hoofd voor hoofd, zou aanduiden, daar toch reeds in Kaïn blijkt, dat volstrekt *niet* allen den Satan op den kop getrapt *hebben*.

Het Paradijs zelf brengt ons dus voor de quaestie van een algemeene of particuliere genade geen stap verder Er blijkt alleen uit, dat reeds terstond na den val de banier van het Genadeverbond van verre den in zonde verellendigden mensch getoond is en dat feitelijk uit dat verbond zegeningen hem zijn toegedeeld.

Mogen we ons daarentegen op het *aanhangsel* van het Paradijs, d. i. op Adams onmiddellijke nakomelingen beroepen, dan komen we plotseling voor het schriklijk feit te staan, dat Kaïn aan Abel broedermoord pleegt; tegen alle uitwendig vermaan zich verhardt; den vloek indrinkt, en een geslacht teelt, dat geheel *buiten de bedeeling der genade* raakt, of, wil men, naar Dr. Van Ronkels schoone opmerking, voortkwijnde in het werkverbond.

Reeds Gods vermaan aan Kaïn toch is niet stellig een aanbieding van zaligmakende genade. De woorden: „Is er niet indien gij weldoet verhooging!" hebben niets aan zich, waaruit besloten mag worden, dat ze met noodzakelijkheid op „zaligmakende genade" zien. Eer dragen ze den schijn van op werken te doelen, en in niets boven de voorhouding van het zedegebod uit te gaan.

Maar ook al duidde men dit anders en al geeft men er de voorkeur aan, tusschen de regels, ook van een „aanbieding van den Christus aan Kaïn" te lezen; wat naar onze bescheiden meening nooit met zekerheid zal te bewijzen zijn; — zoo stuit men, zij het al niet op Kaïn, dan toch onmiddellijk na hem op *Kaïns nakomelingen*, die door Kaïns euveldaad buiten aanraking met de bedeeling

der genade geboren worden; er niets van vernemen; en voor een deel buiten alle genade om wegsterven.

Nergens toch lezen we van eenige beschikking Gods, waardoor uit dit vervreemd geslacht een enkele of meerderen tot de zaligheid ook maar worden geroepen. In wat we van hun karakter en ruwheid lezen is geen spoor te ontdekken van nawerking van de Paradijs-openbaring. Eer wordt door de meêdeeling, dat men in Seths gezin weer pas den naam des Heeren begon aan te roepen, aangeduid, dat zelfs de uitwendige aanroeping van Gods naam onder de Jubals en Tubal-Kaïns verdwenen was. En als men er op wijst, dat dan toch ten leste Henoch en Noach als predikers der gerechtigheid onder hen zijn opgetreden, dan volgt hieruit nog volstrekt niet dat deze prediking al Kaïns nakomelingen hoofd voor hoofd bereikt heeft en veel min dat deze prediking voor niemand bestemd was als een reuke des doods ten doode.

Vóór de algemeene genade pleit hier dus letterlijk niets. Maar wel zien we, dat er van meet af een *scheur* door het menschelijk geslacht gaat; dat het in *deelen* wordt gedeeld; en dat de heilige linie van het genadewerk niet door *aller* hart trekt, noch ook tot *aller* oor komt; maar slechts een *deel* der uit vrouwen geborenen bereikt, en dus veeleer een *particulier* karakter vertoonen gaat.

Er is een geslacht *eenerzijds* waarin vreeze Gods woont, en *anderzijds* een geslacht, dat in boosheid kracht zoekt, en zoo weinig bespeuren we zelfs onder dat *betere* geslacht van „een algemeenheid der genade," dat veeleer de booze den goede al meer overweldigt en ten leste heel het geslacht door den God van alle genade wordt uitgestooten. De woorden uit Genesis 6: „En het geschiedde als de menschen op de aarde vermenigvuldigden en hun dochters geboren werden, dat Gods zonen de dochteren der menschen aanzagen, dat zij schoon waren, en zij namen zich vrouwen uit allen die ze verkoren hadden", wijzen reeds in die oudste dagen op de Johanneïsche tegenstelling van kinderen Gods en kinderen van den booze, waardoor de voorstelling van een algemeene genade waarlijk niet wordt gesteund.

Meer licht intusschen gaat over het algemeen of particulier karakter der genade reeds op, als men aan Noach toe komt.

Met dien tweeden stamvader van ons geslacht toch staan we voor een van Gods ontzettendste daden, waaruit wel terdege licht valt ook op de natuur van het genadewerk.

We zien toch dat in Noachs dagen voor Gods aangezicht op deze aarde een menschelijk geslacht leefde van duizenden bij duizenden menschenzielen, mannen en vrouwen, jongelingen en knapen, kinderen en zuigelingen, en onder hen ook het huisgezin van Noach, acht zielen sterk. En van dat aldus bestaande menschelijk geslacht ver-

nemen we nu, dat het God Almachtig in zijn ondoorgrondelijke oordeelen behaagd heeft, heel die menschenmassa, met inbegrip van de kleine kinderen en de zuigelingen, onder het gericht van den zondvloed te doen vergaan en alleen Noachs gezin te doen overblijven.

Onderstel ik nu voor een oogenblik, dat Gods genade algemeen is, dan volgt hieruit dat in den raad Gods de zaligheid Gods ook gewild was voor al deze toen levende en in den zondvloed omgekomen lieden.

Maar hoe zouden die twee, zoo vragen we, nu saâm bestaan kunnen? *Eenerzijds* dat God de gansche menschenmassa opeens verdoet en van de mogelijkheid van bekeering afsnijdt; en *anderzijds* dat Hij toch zaligheid voor hen zou hebben bestemd.

Dit liet zich nog denken en verklaren, indien God alleen de oudere mannen en vrouwen in dien vloed verdaan had. Want van die kon men, op grond van 1 Ptr. 3 : 20 en 2 Ptr. 2 : 5 dan nog zeggen, dat ze zich tegen Noachs prediking verhard hebben. Maar ook dat baat u niet, nu ge weet dat de pasgeboren kinderkens meê verdronken zijn, niet bijgeval, maar verdaan onder Gods oordeel.

En nu zegge men niet: „De kinderkens die nog tot geen bewustheid en kennis gekomen waren, zijn vanzelf zalig geworden krachtens de beloften van het Genadeverbond!" want waarlijk de bewoordingen waarin de heilige God zich over die booze menschenmassa in haar geheel uitlaat, geven aan dit denkbeeld al zeer weinig voedsel.

Het berouwde den Heere dat Hij den mensch op de aarde gemaakt had en het smartte Hem aan zijn hart, en de Heere zeide: „Ik zal den mensch dien Ik geschapen heb, verdelgen van den aardbodem, want het berouwt mij dat Ik hem gemaakt heb. *Maar* Noach vond genade in de oogen des Heeren."

Is het nu aannemelijk, dat de heilige God hier bedoelt: „*Op aarde* kan ik ze voor mijn aangezicht niet langer dulden. Ik moet ze dus van de aarde verdelgen. En daarom .... zal ik ze voor mijn troon in *mijnen hemel* zetten."

Men gevoelt hier immers al het ongerijmde van.

En metterdaad staan we hier dus voor het feit, dat God de Heere, in plaats van de genadewerking aan heel de menschheid d. i. aan ziel voor ziel uit haar, op alle denkbare wijze te bevorderen, integendeel heel de bestaande menschheid vernietigt van den aardbodem; slechts aan één gezin genade verleent; en uit Noach, als tweeden stamvader, een geheel nieuw „geslacht van de kinderen der menschen" doet voortkomen.

Wie nog vasthoudt aan het „Paradijs-Evangelie", d. w. z. wie nog gelooft en belijdt dat het Genadeverbond reeds in het Paradijs is opgericht, stuit hier dus niet op een redeneering, niet op een twijfelachtige uitspraak, noch ook op een partijdige voorstelling, maar wel terdege op een onloochenbare, rechtstreeksche *daad Gods*, die onom-

stootelijk aantoont, dat in den grooten gang van de historie van Gods daden het plan zijner genadewerking *niet* is aangelegd noch berekend op de zaligheid van ziel voor ziel, onder alle geslacht, en in elke eeuw der menschen [1]).

V.

VAN DE PATRIARCHEN TOT MOZES.

In u zullen alle geslachten des aardrijks gezegend worden. Gen. 12 : 3.

Is de genade dan ook soms, hetzij algemeen bedoeld, hetzij algemeen bestemd en toegewezen, onder de Patriarchen of door Mozes? Oordeelt zelven!

Na den zondvloed lezen we, zeer zeker, van een verbondssluiting met Noach en *geheel* de uit dien patriarch voortgekomene menschheid; want er staat uitdrukkelijk bij: „Ik geef mijn verbond tusschen u en tusschen *alle levende ziel*, tot eeuwige geslachten" (Gen. 9 : 12). En even grif geven we toe, dat ook het Noachietisch verbond een schakel vormt in de openbaringsketen van het *genade*verbond. Maar wie dááruit nu wilde afleiden, dat dus ook voor *alle menschen* de genade door God bestemd en van Godswege bedoeld was; en dat wel in den zin van „genade tot *zaligheid*"; zou zich toch schromelijk vergissen.

Immers er staat ten allerduidelijkste bij, dat de belofte van dit verbond zich niet enkel tot de menschen, maar evenzoo tot alle *beesten* uitstrekte: „Ik richt mijn verbond op met u en met uwen zade na u, en met alle levende ziel die met u is, *van het gevogelte, van het vee, en van alle gedierte der aarde.*"

Reeds dit bewijst voldingend, dat men met dit Noachietisch verbond

---

[1]) Men wijze hier niet op 1 Petr. 3 : 19 en 20, als zou daar geleerd worden, dat Christus, ná zijn sterven aan het kruis en vóór zijn opstanding, naar de onderwereld zou gegaan zijn, om aan de menschen die in Noachs dagen verdronken, nogmaals bekeering te prediken. Want, daargelaten nog, dat we op het voetspoor van de grootste kerkvaders en geleerden, van mannen als Augustinus, Thomas Aquinas, Calvijn en Scaliger weigeren dit woord van Petrus aldus uit te leggen, en dat zelfs nog in onze dagen mannen als Dr. Kohlbrügge en Dr. Hoffman het onhoudbare van die uitlegging op afdoende wijze hebben aangetoond, zou men tegen ons betoog toch niets hoegenaamd met 1 Petr. 3 : 19, 20 vorderen. Immers met woorden: „die in de dagen van Noach ongehoorzaam waren" kunnen niet de kinderen bedoeld zijn. En op hén juist komt het aan.

geen stroospier voor de „algemeenheid der genade” vordert, tenzij men ook *alle dieren* zaligen wou.

Daarentegen vertoont ook na den zondvloed *de bedeeling* der genade nog even stellig als vóór den zondvloed een *particulier* karakter. Van de drie zonen van Noach toch komt over Cham en diens nakomelingen *niet* de zegen, maar de *vloek*; terwijl van de twee overige Sem zeer beslistelijk *de* drager der genadebelofte wordt, en Japhet geen uitzicht op heil behoudt dan door hem.

Weer dus, evenals in Adams dagen, een diepe scheur door ons geslacht, waardoor de menschheid in deelen uiteenvalt; zóó dat het ééne deel *wel*, het andere deel *niet* met genade verrijkt wordt.

De poging bij Babels torenbouw, om deze deeling van ons geslacht te verijdelen en toch allen bijeen te houden, wordt zelfs opzettelijk als zonde van opstand en hoovaardij te keer gegaan. Waar de menschheid één en lotgemeen wil blijven, is het God, die ze *verstrooit*.

En was reeds hierdoor elk denkbeeld van een „algemeene” genade uitgesloten en geoordeeld, nog veel krasser en sterker wordt de leer dat „Christus voor de som van alle, uit een vrouw geboren, menschen gestorven zou zijn” weersproken door de roeping en benedijing van Abraham.

De groote gedachte van Gods werk aan en in en met dezen vader der geloovigen is toch: *het uitkiezen van éénen, met prijsgeving van alle overigen, om eerst in later eeuwen uit het zaad diens éénen, weer heil naar de afstammelingen van die overigen te doen toevloeien.*

Dat „de prijsgeving dier overigen” leer der Schrift is blijkt uit wat Paulus in Rom. 1 : 24 door den Heiligen Geest openbaart: „Daarom heeft God hen ook *overgegeven* in de begeerlijkheden hunner harten, en gelijk het hun niet goed gedacht heeft God in erkentenis te houden, zoo heeft God hen *overgegeven in een verkeerden zin.*”

Al behoort dus wel terdege in het oog gehouden, dat ook de volkeren buiten Abrahams familie nog lange jaren een flauwe kennis van den levenden God, deels uit de Paradijstraditie, deels uit de zienlijke dingen, overhielden, en zóó Melchizedek als Abimelech, zóó Jethro als Egyptes Farao, elk denkbeeld van algeheele verzonkenheid der toenmalige geslachten in het Paganisme (afgoderij) uitsluiten, — zoo staat het feit dat de „reddende genade” zich van hen afkeert, om zich op Abraham te concentreeren, niettemin onomstootelijk vast.

Juist door de afzondering van de „familie der genade” wordt hetgeen buiten die familie destijds nog op aarde leefde, feitelijk buiten de bedeeling der genade geplaatst, alsnu overgelaten aan de natuurlijke ontwikkeling van het kwaad dat er in zat; en aldus die duisterheid over den geest des menschen uitgegoten, die de volken blind maakte voor den levenden God en op de knieën bracht voor de afgoden.

Wel moet er op gelet, dat een Rebekka, een Lea, een Rachel nog uit Mesopotamië gehaald worden, om aan Abrahams zegen deel te erlangen; mag niet voorbijgezien dat bij de Patriarchen ook de inboorling van het huis met het licht der genade bestraald wordt; en dat vooral met Melchizedek gemeenschap voor God wordt geoefend; — maar dit alles doet niets af aan het groote feit, dat de zegen zich gaandeweg geheel tot Abrahams levenskring saâmtrekt, en dat 't geen daarmeê niet saâmhangt of in aanraking komt, al meer afsterft en rijpt voor het verderf.

Of zouden dan toch werkelijk de Universalisten gelijk hebben, die zich bij voorkeur en met hoog gestemd vertrouwen plegen te beroepen op het bekende woord der belofte: „En in u zullen *alle geslachten* der aarde gezegend worden"?

Men waant het. Maar met recht?

„Geslachten" beteekent hier niet „de opeenvolgende geslachten die, na elkander, van Adam af tot nu toe de aarde bewoond hebben", maar wil zeggen „*volken*". Dit is niet ónze uitlegging, maar die van God zelven. Immers in Gen. 18 : 18; 22 : 18; en 26 : 4, waar deze verbondsbelofte plechtig herhaald wordt, spreekt de Heere ze tot drie malen toe in dezer voege uit: „En in u, of in uwen zade, zullen *alle volken* der aarde gezegend worden".

Dat dit op de tegenstelling met Israël ziet, en dus zeggen wil: „De genade zal niet tot Israël beperkt blijven, maar eens van Israël tot de volken gaan", toont Gen. 18 : 18, waar het heet: „Dewijl Abraham gewisselijk tot *een groot volk* (Israël) worden zal en *alle volken* der aarde in hem gezegend zullen worden".

Maar nu doen zich, om over het particulier of algemeen karakter der genade te beslissen hier *twee* vragen voor: 1o. zijn hiermeê bedoeld de volken *na den Christus*, of alle volken *van het paradijs af*? Dus met terugwerkende kracht. En 2o. is met „alle volken" bedoeld „uitverkorenen uit alle volken", of wel alle volken na Christus in de geheele som van hun landzaten?

Om nu de „algemeene" genade, d. i. een genade die voor alle menschen uit alle eeuwen hoofd voor hoofd bestemd is, staande te houden, moet men uiteraard die beide vragen met *ja* beantwoorden. Het moet dan zijn voor de Kaïnieten en Chamieten evengoed als voor de Chineezen en Afghanen. En zoo ook, het moet dan onder de Chineezen of Chamieten niet enkel voor de toegebrachten, maar voor elk individu in die volkerengroepen zijn, dat het Lam Gods de verzoening en voldoening volbracht.

Toch springt hiervan het ongerijmde en onhoudbare terstond in het oog.

Van „volken" vóór Babels torenomwerping weet de Heilige Schrift

niet, en Hand. 3 : 25 bewijst, zoowel als Gal. 3 : 8, dat de Heilige Geest deze belofte alleen op de heidenen *na Christus'* hemelvaart laat slaan. Terwijl na Christus' hemelvaart de beperking van de Apostolische prediking tot enkele volken en onder die volken tot enkele individuen, om voorts den wasdom aan het gedijen van het zaad des Woords over te laten, even stelliglijk en duidelijk als de geschiedenis der kerk onder de gekerstende volkeren, aantoont, dat ook maar de kennisgeving of aankondiging dát er, en in wat zin er genade is, op verre na niet álle individuen bereikt.

Wel verre van vóór de *algemeenheid* der genade gewicht in de schaal te leggen, pleit deze belofte zeer beslistelijk tegen haar, al was het slechts door den *toekomstigen* tijdsvorm, „dat ze *zullen* gezegend worden", waarin toch noodzakelijk ligt opgesloten, dat er althans een zekere tijd zal zijn, waarin die zegen *niet* voor de overige volken bestemd is, en de bedeeling der genade dus in elk geval tijdelijk wordt beperkt.

Voeg hier nu bij, dat ook na Abrahams optreden en onder de lieden van zijn engeren kring, slag op slag, scheur na scheur, weer de kleine eenheid deelen komt, om eerst Loths nakomelingen, toen Ismaëls afstammelingen, en daarop weer Ezaus volk, de Edomieten, van de genadebedeeling af te snijden; almede dat in Rebekka's dracht de vrijmacht der verkiezing volkomen doorbreekt; en immers de genade*feiten* stemmen ook hier met de genade*beloften* saâm, om te bewijzen dat door den levenden God, die ons genade bereid heeft, destijds althans die genade *particulier* was bedoeld.

En maken we nu den overgang van Abraham op *Mozes*, dan winnen natuurlijk de Universalisten niet, maar *verliezen* ze nogmaals.

Of zou het nog noodig zijn ook bij de Sinaïtische bedeeling van het genadeverbond het particulier karakter dezer genade nog aan te toonen?

Maar immers, dat ware woordverspilling; bepleiting van wat niemand bestrijdt; en verdediging van een stelling die niemand aanvalt.

Mozes' woord in Exodes 33 : 16 is voor dat Israëlietische particularisme de door ieder beaamde, noodwendige uitdrukking, als hij zegt: „Alzoo zullen wij *afgezonderd* worden, ik en uw volk, *van alle volk dat op den aardbodem is.*"

En waardoor zou nu die „afzondering" tot stand komen? Door verbodswetten of reinigingswetten? Neen, maar door het feit van 's Heeren genadebedeeling en het schenken van zijn gemeenschap aan Israël, terwijl de toebedeeling dier genade en het openbaren van die gemeenschap aan de heidenen werd *onthouden*. „Want waarbij zou nu bekend worden, dat ik genade gevonden heb in uwe oogen? Is het niet daarbij, *dat Gij met ons gaat?*" En dan volgt er „alzoo", d. w. z.

door dat „met ons gaan" zullen wij afgezonderd worden van alle volk op den aardbodem.

Er mag en moet dus ook wel terdege op de omtuining van Israël door verbodswetten gewezen worden; maar nooit in den zin, als ware daardoor de „afzondering" tot stand gekomen. Integendeel. Die wetten waren slechts de uiting, de uitdrukking, die openbaring van de onderscheiding tusschen het heilige en onheilige, die rechtstreeks voortvloeide uit het *wel*-wonen van Jehovah in Israël en het *niet*-wonen van Jehovah onder de overige volken. En slechts zóólang en voor zoover die heilige Jehovah zélf in die verbodswetten heilig wierd gehouden, droegen die beperkingen kracht en leven in zich. Zonder die inwonende genade en het wonen van God zelf in die genade, ontaardde Israëls prachtig ceremonieel en zijn sociale levensorde met onweerstaanbaren drang in dor geteem en doodend formalisme.

Het wezen van de genadebedeeling onder den Sinaïtischen vorm van het genadeverbond is dus wel terdege: *opsluiting van de genade binnen den tuin en het perk van Israëls volksbestaan*, en wat daarmeê onafscheidelijk samenhangt: *onttrekking en onthouding van de genade aan alle andere volken van den aardbodem voor eeuwen lang.*

De enkele punten, waarop die tuin, waarmeê God Israël had omtuind, doorbroken werd, bewijzen hier niets tegen. Het opnemen toch van vreemd dienstpersoneel in de aanbidding van het groote of kleinere Israëlietische huisgezin, toonde slechts dat deze onderhoorigen werden „ingelijfd." Het bewijzen van genade aan enkele vreemdelingen uit de heidenwereld, die óf in Israël het heil kwamen zoeken, óf wien het buitenslands gepredikt werd, dient óf als uitzondering slechts ter bevestiging van den regel, óf strekt slechts als profetie om Israël steeds te herinneren, dat het 't heil wel in bewaring had, maar om het eens te deelen met de volken. En de openbaringen van Gods kracht of woord in het midden der wereldvolken, bedoelden óf slechts gelijk bij Farao een oordeel der verstokking; óf gelijk in Ninive een burgerlijke bekeering, niet tot zaligheid, maar tot eerbaarheid; óf eindelijk, gelijk in Daniëls optreden, een betoonen dat Hij die trouwe houdt, hoe trouweloos Israël, zelfs tot in de verbanning, geworden was, toch van dat volk zijner verkiezing niet week.

Men doet dan ook hooglijk verkeerd, met op deze enkele punten, gelijk thans onder onze theologen gangbaar is, met zekere voorliefde gedurig het oog te vestigen, als om eerst daardoor met het streng particulier karakter der genade onder de Sinaïtische bedeeling, verzoend te raken.

We hebben ons met dat particulier karakter niet te *verzoenen*, maar het eenvoudig te *aanvaarden*, als een wijs en heerlijk bestel van den hoogen en heiligen God, wiens wezen de liefde zelve is, en tot de erkentenis te komen, dat *onze denkbeelden* niet deugen, zoolang er dat volksparticularisme van Israël niet in past.

Bovendien stelle niemand zich aan, als behoefde hij tegenover ons het geheel *tijdelijk* karakter van dat *volks*particularisme te verdedigen.

Ieder weet toch en ook wij belijden volmondig, dat Israëls roeping van den Sinaï tot aan Bethlehem slechts een *voorbereidend* karakter had en doelde op de zegening *aller volken.*

Slechts houde men daarbij tweeërlei scherp in het oog:

En wel ten eerste, dat het particulier karakter der genade óók onder Israël nog een anderen en een geestelijker toon liet hooren, dan in het *volks*particularisme te beluisteren viel; gelijk onder de ingeving en aandrift des Heiligen Geestes zoo voldingend door Paulus is aangewezen, zoo dikwijls hij het „Israël Gods" als kern losmaakt van het „Israël naar den vleesche".

Maar dan ook niet minder, dat, naar de Heilige Geest ons onderwijst, „juist *deze* verborgenheid verborgen is geweest van alle eeuwen en van alle geslachten, t. w. dat ook de heidenen zijn mede-erfgenamen en van hetzelfde lichaam en mededeelgenooten der beloften in Christus."

In strijd met de zeer duidelijke onderwijzing des Heiligen Geestes vermeet zich dus een iegelijk te leeraren, die het doet voorkomen, alsof de doorbreking van het heil tot de heidenwereld reeds de eerste plaats had bekleed in het bewustzijn der oude Kerk vóór Christus' geboorte.

Dit is niet zoo.

Wij die, met de vervulling voor oogen, deze heerlijke ontplooiïng van Gods doen aanschouwen, mogen nu gereedelijk tal van punten op kunnen sporen, waarin dit heerlijk denkbeeld zich uitsprak, maar in die donkere eeuwen zelfs was het ook maar eenigszins klaarder inzicht in zoo schoone toekomst aan hén voorbehouden, die als zangers zongen of als zieners profeteerden onder aandrift van *den Heiligen Geest.*

En zelfs, al geven we toe (wat we volmondig erkennen) dat in het Messias-geloof voor elk geloovige in kiem dit rijker denkbeeld school, dan nog staat het met den Efezer-brief voor oogen onomstootelijk vast, dat de heidenen het *niet* hebben geweten; dat de heidenen *buiten* de genadebedeeling hebben gestaan; en dat zelfs de beteekenis van Israëls schepping eerst na den Pinksterdag allengs *aan de volken* is geopenbaard.

Zij die de „algemeenheid der genade voor elk geboren menschelijk wezen" leeren, zullen dus met deze feiten voor oogen, óf hebben aan te toonen, dat er aan de millioenen heidenen die vóór Jezus' geboorte heenstierven, in zeker soort vagevuur nog mededeeling van de ook voor hen bestemde genade is gedaan; óf wel hebben te erkennen dat althans deze menschenmassa van het genadeverbond, naar luid der Schrift, was buitengesloten.

Leeren ze nu het eerste, dan zijn ze het pad naar Rome op en hebben dus den gereformeerden naam afgelegd.

En leeren ze het laatste, dan erkennen ook zij zelven, dat er gansche menschenmassa's zijn voor wie de genade *niet* bestemd was, en komen ook zij dus met ons in het stuk van *particulier.*

Met een *graad*verschil nog, het is zoo. Maar dat raakt het beginsel niet.

Het „*alle menschen*" beperken dan óók zij.

VI.

DE PROFETEN.

> Gewisselijk, dan zal Ik tot alle volken een reine spraak wenden, opdat zij allen den naam des Heeren aanroepen, en Mij dienen met een eenparigen schouder. Zeph. 3 : 9.

Heeft dan wellicht de Profetie onder Israël uitzichten geopend op een „algemeenheid van genade", die noch in het Paradijs gegist noch door de Patriarchen gekend noch ook aan Mozes geopenbaard was?

Dit kon.

Laat men toch voor een oogenblik de analogie des geloofs er buiten, dan was het in het afgetrokkene denkbaar, dat de drie, voor zulk een „algemeenheid van genade" noodige denkbeelden, metterdaad door den Heiligen Geest in het profetisch vergezicht waren geopenbaard. T. w. 1o. dat het heil Gods, dusver tot Israël beperkt, eens zou uitvloeien naar *alle volken;* 2o. dat het heil Gods aan *een iegelijk persoon* onder al deze volken zou worden aangeboden, met intentie om een iegelijk van hen, hoofd voor hoofd en ziel voor ziel te zaligen; en 3o. dat er vóór of in de opstanding der dooden aan hen die vóór den zondvloed of ook vóór Christus' geboorte stierven, of die na die geboorte stierven, zonder kennis van den Christus te ontvan, alsnog, *na den dood*, een gelegenheid tot bekeering zou worden aangeboden.

Weet men elk dezer drie uitzichten in de godspraken der profeten aan te wijzen, dán, maar ook dan alleen, het spreekt vanzelf, zou de „algemeenheid der genade", als voor alle menschen bestemd, in de Profetie, door den Heiligen Geest, geleerd en geopenbaard zijn.

Maar er mag dan; het zij duidelijkheidshalve er nogmaals bijgevoegd; er mag dan aan deze drie ook niet één enkel punt ontbreken.

Want, stel al, dat na Christus' komst het heil naar alle volken in het Profetisch vergezicht afvloeit, en zelfs dat in en onder al deze

volken, elke uit een vrouw geboren persoon, een genoegzame en voldoende aanbieding van genade kreeg, dan nog zou hiermeê zonder het derde punt niets hoegenaamd voor de algemeenheid der genade gewonnen zijn. Daar dan toch immers de volkenmassa, die vóór den Christus op aarde leefde, bleef buitengesloten, en men dus zélf op het „*alle* menschen" toch weer gansche millioenen van menschen uitzondert.

Toetsen we de drie gestelde conditiën nu aan de godspraken, die middellijk in de psalmen en rechtstreeks in de profetieën der Heilige Schrift voor ons liggen, dan kunnen we intusschen, ook met den besten wil, tot geen ander resultaat komen, dan dat *alleen het eerste punt duidelijk geopenbaard is*, maar dat voor de beide andere zelfs elke aanduiding te eenen male ontbreekt.

Ten allerduidelijkste was aan Israëls zieners geopenbaard, *dat het vooralsnog tot Israël beperkte heil eens aller volken deel zou worden.* Ten bewijze strekke de bekende godspraak: „En het zal geschieden in het laatste der dagen, dat de berg van het huis des Heeren zal vastgesteld zijn op den top der bergen en dat hij zal verheven worden boven de heuvelen en tot denzelven zullen alle heidenen toevloeien, en vele volken zullen heengaan en zeggen: Komt, laat ons opgaan tot den berg des Heeren, tot het huis van den God Jacobs, opdat Hij ons leere van zijne wegen en dat wij wandelen in zijne paden" (Jesaia 2 : 2). Of ook wat in Jeremia 3 : 17 is opgeteekend: „Te dien tijde zullen zij Jeruzalem noemen des Heeren troon, en al de heidenen zullen tot haar vergaderd worden, om des Heeren naams wil, te Jeruzalem, en zij zullen niet meer wandelen in het goeddunken van hun boos hart." Deze heerlijke gedachte is schier in elk profetisch boek schering en inslag. De Philistijnen zelfs en de Tyriërs, de Egyptenaren en Aethiopiërs zullen het heil des Heeren zien (Zach. 9 : 7, Jes. 44 : 5, Jes. 19 : 23). De belofte aan Abraham is door het Mozaïsme niet teloor gegaan. En door heel de profetie klinkt één heerlijke echo op de godspraak die de Vader der geloovigen eens aan de rivieren ontving: „In uwen zade zullen *alle volken* des aardrijks gezegend worden."

De vraag in welke betrekking deze volken daarbij tot Israël zouden treden; op welke wijze de volken die wegstierven zonder tot Christus bekeerd te zijn in andere natiën weer opstonden en bogen voor het kruis; alsook, of met deze toebrenging der volkeren alleen op het langzame werk der Zending gedoeld wordt, dan wel op de machtige catastrophe die óók in het leven der volkeren, aan de volle ontplooiing van het Messiasrijk zal voorafgaan, — deze vragen blijven hier buiten geding.

Eschatologisch hebben die zeer hooge waarde en zal de kerk van Christus wel doen, met ook te dien opzichte haar inzichten in de openbaring der Schrift te verhelderen, door eenerzijds tegen een te sterk

spiritualiseeren en anderzijds tegen een weer opkomen van het eigenlijke Chiliasme op haar hoede te zijn; — maar voor het onderhavig vraagstuk, dat thans ons bezig houdt, doen deze vragen niets af.

Het pleit dat we thans voeren is alleen, dat we uit de Heilige Schrift bewijzen willen, hoe ons van Gods wege in feiten en woorden geopenbaard is, *niet* dat de genade tot zaligheid voor alle menschelijke individuen die voortijds leefden, nog leven of voorts leven zullen, maar wel dat ze slechts voor *een deel* van die eindelooze menschenmassa bestemd is.

Of men dat deel grooter of kleiner neemt is ons voorshands geheel onverschillig. Zoodra toch ook door onze tegenstanders erkend wordt, dat er een deel van de menschheid ('t zij dan groot of klein) afvalt, voor wie naar luid der Schrift, de genade tot zaligheid blijkbaar *niet* bestemd was, dan doet het er niet toe, of ze dit deel iets ruimer of iets enger nemen. Want immers dan zijn ook zij in zóóverre even wel en deugdelijk Particularisten als wij geworden, dat ook zij namelijk voor een God komen te staan, die heil schept niet voor *geheel* de zondige menschenmassa, maar slechts voor een *deel er van;* en dus niet langer kunnen voortgaan, om de onderstelde hardheid en wreedheid Godes tegen óns aan te voeren, wijl ze dan, ons oordeelende, tevens een oordeel zouden uitbrengen over zichzelven.

Ter beslechting van *dit* geschil nu en om dat éene punt uit te maken, is „de tijd en wijze" van de toebrenging des volks ons geheel onverschillig, en hebben we uitsluitend met het feit te rekenen, dat werkelijk naar luid der profetie, *alle volken in het heil des Heeren zullen deelen.*

Maar staat dit nu vast, dan dient, om tot beslissing te geraken, nu natuurlijk in de *tweede* plaats onderzocht, of er óók door den Heiligen Geest geopenbaard is, dat in en onder al deze volken alle *personen*, die er toe behooren, tot zaligheid bestemd zijn.

En ook op die vraag heeft men gemeend een toestemmend antwoord te kunnen geven, zich daarbij beroepende op prachtige uitspraken als deze: „Uw volk zullen allen te zamen rechtvaardigen wezen" (Jes. 60 : 21); „Al uwe kinderen zullen van den Heere geleerd zijn" (Jes. 54 : 13); „Want zij zullen niet meer een iegelijk tot zijn naaste zeggen: „Kent den Heere, want zij zullen Mij allen kennen, van hun oudste tot hun jongste" (Jer. 31 : 34); „Alle menschen zullen vreezen en Gods werk verkondigen" (Ps. 64 : 10); „Alle heidenen zullen Hem welgelukzalig noemen" (Ps. 72 : 17); „Al de heidenen, Heere, die Gij gemaakt hebt, zullen komen en zullen zich voor uw aanschijn nederbuigen en uw naam eeren" (Ps. 86 : 9); „Het zal geschieden dat Ik in die dagen zal uitstorten van mijn Geest op alle vleesch" (Joël 2 : 28); „Het aardrijk zal vol zijn van

de kennisse des Heeren, gelijk de wateren den bodem der zee bedekken" (Jes. 11 : 9); enz.

Hiermeê vordert men intusschen niets hoegenaamd.

Vooreerst toch doelt de geheele reeks van godspraken die het volk des Heeren als een volk van louter heiligen (niet slechts potentiâ maar actû) voorstelt, zoo blijkens de uitkomst als krachtens de ervaring die zelfs in de gouden eeuw van het Christelijk leven is opgedaan, *niet* op den voorloopigen staat van Jezus' kerk, maar wel op het tijdperk van glorie, waarin het voorloopige een einde zal hebben genomen. Waarmeê natuurlijk niet ontkend is, dat reeds nu in de verborgen diepte des Geestes, al wat eens komt, aanwezig is, maar niettemin zeer stelliglijk beweerd wordt, dat de volle inhoud van deze en soortgelijke godspraken zelfs nu nog op geen enkele gemeente van Christus ooit toepasselijk was; laat staan dan op *al het volk*.

Ten tweede loopt constant naast de aankondiging van het *heil der volken*, de gestrenge aankondiging van het *gericht der volken*. Zoo b. v. volgt onmiddellijk op de *locus classicus* in Jesaia 2 : 2, nadat gezegd was, hoe alle volken zeggen zullen: „Komt, laat ons opgaan tot den berg des Heeren" enz., deze bedreiging: „En Hij zal richten onder de heidenen en bestraffen vele volken". De gulden profetie van het „kennen des Heeren" geldt dus slechts voor dat deel der menschenkinderen uit de volken, dat bij „*het* volk" wordt ingelijfd en heeft in het minst geen numeriek individueele strekking.

En ten derde: de uitdrukking „alle heidenen," „al uw kinderen", enz. in plaatsen als: „Alle heidenen zullen Hem welgelukzalig noemen!" en „Al uwe kinderen zullen van den Heere geleerd zijn!" beteekent *niet* „alle individuen hoofd voor hoofd". Blijkens het parallelisme toch wil „alle heidenen" in deze uitdrukkingen niets anders zeggen dan „alle natiën" (zie Ps. 117 : 1 v.v.). En het „allen van God geleerd zijn" is door Jezus zelf in Joh. 6 : 45, *niet* Universalistisch, maar juist zeer streng *Particularistisch* uitgelegd, toen hij sprak: „Niemand kan tot mij komen, tenzij dat de Vader hem trekke en ik zal hem opwekken ten uitersten dage. Er is geschreven in de Profeten: En zij zullen allen van God geleerd zijn. Een iegelijk dan die het van den Vader gehoord en geleerd heeft, die komt tot mij."

En evenmin als ergens in de Profeten op steekhoudende wijze aantoonbaar is, dat het heil *elk individu* onder al deze volken op het oog heeft, evenzoo weinig geeft de Profetie uitzicht, op wat we in de derde plaats als onmisbare conditie voor de algemeenheid der genade vonden, t. w. *een toebrenging na den dood*, van wie in ouder of in jonger dagen gestorven waren als individuen, of als volken waren verdwenen, zonder de aanbieding van het heil ontvangen te hebben.

Natuurlijk zouden onze tegenstanders om dit te bewijzen er niet

af kunnen met een onbestemde, zwevende uitspraak, die flauwelijk iets van een dergelijk uitzicht liet doorschemeren. Integendeel ze zouden ons dan uitspraken van stavast, gelijk het volk dat te noemen pleegt, moeten voorleggen.

Want wel geven we volkomen toe, dat het heiligschennis is, den Bijbel naar eenig systeem te willen verwringen en erkennen we voetstoots, dat we de verschillende openbaringen van den Heiligen Geest in de Schriftuur in haar volle kracht, ongedeerd en ongerept, moeten laten zeggen, wat ze zeggen, ook al gelukt het ons niet, het verband op te sporen, ja, al schijnt de éêne de andere uit te sluiten en op te heffen. Maar als nu, gelijk hier, het geval zich voordoet, dat de Schrift overal en op de duidelijkste en klaarste wijze leert, dat de bekeering en toebrenging niet *na* maar *vóór* den dood moet plaats hebben, en doorloopend door de Heilige Schrifture elk denkbeeld van een *bekeering na den dood* wordt uitgesloten, dan spreekt het toch wel vanzelf, dat niemand recht heeft desniettemin te beweren, dat de Schrift tóch op zulk *een bekeering na den dood* het uitzicht opent, tenzij de uitspraken, die hij hiervoor aanhaalt, zoo klaar, dwingend en afdoende zijn, dat ze geen andere uitlegging toelaten.

Dit nu kunnen de pleitbezorgers der algemeene genade volstrekt *niet*.

Al wat ze u bieden zijn eenige dubbelzinnige, op den klank af misverstane uitdrukkingen, gerukt uit haar profetisch kader. Riethalmpjes waaraan ze zich vastklemmen, om, kon het, met hun onschriftuurlijke leer, nog even het hoofd boven te houden, maar die knakken als men ze aanroert.

Immers zóó sterk en beslist druischt geheel de Profetische openbaring tegen zulk een voorstelling in, dat veeleer, naar de reeds zoo vaak gemaakte opmerking, het lot der eens afgestorvenen (ook onder Israël), maar vooral onder de heidenen, een nauwelijks waarneembaar bestanddeel vormt in de elementen, waaruit de glorie van Messias wordt saâmgesteld.

Van de afgestorvenen bestaat geen andere gedachtenis dan die van het schaduwachtige leven der graven, des machteloozen beidens en wachtens, of der steeds diepere verzinking (gelijk bij Jes. 14), in smaad en verachtelijkheid.

Blijkbaar dringt, drijft, perst alles in de Profetie naar een leven in heerlijkheid, en is het haar doel, niet om Gods schikkingen met de zielen der enkele afgestorvenen te openbaren, maar om het stroombed te teekenen, waar *de stroom der volken* zijn wateren door zal laten afvloeien, om eens uit te loopen in den oceaan van 's Heeren heerlijkheid.

Kalm en gerust wachten we dan ook de aanwijzing van zoodanige, o. i. niet bestaanbare Schriftuurplaatsen, uit den schat der profetieën af; en veroorloven ons tot zóó lang vast te houden aan wat de analogie der gansche Schrift en in het bijzonder het karakter van het

Profetisme eischt: t. w. dat het niet slechts met de heilsleer der Christelijke kerk, maar zelfs met den zedelijken levensernst gedaan is, zoodra men voor de bekeering tot zaligheid den slagboom opheft van den dood.

Duidelijk, overduidelijk bleek alzoo, dat indien we aan God zelven vragen: hoe *Hij* zijn genade bedoeld heeft? noch zijn genadewerkingen noch zijn genadebeloften, althans op het terrein des Ouden Testaments, ons ook maar het minste recht geven, om van een genade te spreken, die naar den raad en naar de schikkingen en naar den geopenbaarden wil Gods de zaligheid van de som van alle menschelijke individuen bedoelen zou.

Ook al plaatsen we ons dus voor een oogenblik, gelijk vele onzer tegenstanders, op het standpunt der Amyraldisten, die *destinatie* en *applicatie* van de genade (naar ons voorkomt, op het alleronhoudbaarst) vaneen scheiden, ook dan zelfs pleit heel het Oude Testament voor de *particuliere* genade, in het Paradijs zoowel als in Noachs dagen, en even beslist in de patriarchale openbaring als in de bedeeling van Mozes en de Profeten.

Terwijl als we die valschelijk ingebrachte Amyraldistische onderscheiding varen laten, en op gansch *redelijke* wijze leeren: dat „genade tot zaligheid" ál de genade omvat, die in u werken moet totdat ge zalig zijt, *en alzoo óók de applicatie van het heil insluit*, — er uiteraard, althans bij het Oude Testament, over geen Universalisme meer te spreken valt.

En wijl nu Oud en Nieuw Verbond, wel als schaduw en vervulling, als knop en bloem, maar volstrekt niet als min of meerder waarachtig tegenover elkander staan, zou hiermeê eigenlijk de quaestie op Schriftuurlijk terrein reeds beslist zijn.

Maar overmits vele bestrijders van de particuliere genade tegelijk bestrijders van de autoriteit der schriften van het Oude Testament zijn, en bovendien, hier vooral, veel in de bloem zichtbaar werd, wat in den knop nog schuilen bleef, willen we alsnu tot het Nieuw Verbond voortschrijden, en allereerst vragen: *Wat was, deed en leerde ten opzichte van dit vraagstuk onze Heere Jezus zelf?*

VII.

DE ZOON DES MENSCHEN.

> Velen zijn geroepen, maar weinigen uitverkoren. Matth. 20 : 16.

Met de Schriftuur des Ouden Verbonds is dan voorshands afgedaan. In haar spreekt ondubbelzinnig het zeer besliste denkbeeld van een genade, die niet universeel, maar particulier is. Dit stellige feit zal men ons niet licht kunnen betwisten.

Maar keert dit blad nu ook misschien om, als we hiermeê tot een onderzoek van de Schriftuur des Nieuwen Testaments overgaan; met name indien we letten op de verschijning in persoon en woord en daad van den Zoon des menschen?

Wat zegt over het algemeen of particulier karakter der genade het *Evangelieblad?* Wat oordeelt *Jezus?* Of liever, en meer in Schrifttaal gesproken, wat is ons desaangaande in en door Jezus geopenbaard?

Het antwoord op die vraag geven we, duidelijkheidshalve, eerst afzonderlijk uit de drie eerste Evangelisten en daarna uit Johannes.

We doen dit, overmits het Evangelie van Johannes ons de berichten aangaande Jezus in begrippen en woorden mededeelt, die duidelijk het kenmerk dragen van een overzetting te zijn in de taal van Johannes' eigen gedachtenwereld. Een omstandigheid die natuurlijk schier elke waarde aan dit Evangelie ontneemt voor hen die slechts in *betrekkelijken* zin aan de goddelijke ingeving gelooven; maar geen het minste bezwaar oplevert voor hen die met ons belijden, dat de goddelijke ingeving ook de teboekstelling van dit Evangelie veroorzaakt, bezield en gericht heeft. Voor ons toch ligt in die goddelijke inspiratie de zekerheid dat de overzetting van het Evangelie des Heeren in het Johanneïsch taaleigen zuiver en zonder feil is.

Bepalen we ons alzoo ditmaal tot de drie eerste Evangeliën, dan is het volstrekt *onmogelijk*, gelijk men zien zal, tot een ander resultaat te komen, dan dat ook de Zoon des menschen als verpersoonlijking, belichaming en openbaring van een *particuliere* genade optrad.

Zeer beslist toch heeft Jezus het ons aangezegd en gepredikt, dat de zaligheid naar *uitverkiezing* gaat, en dientengevolge worden niet maar ééns maar herhaaldelijk de uitverkorenen uitdrukkelijk van de niet-uitverkorenen onderscheiden. Zoo in Matth. 20 : 16: „Velen zijn geroepen, maar weinigen *uitverkoren*"; in Luc. 18 : 7: „Zal God geen recht doen zijn *uitverkorenen*, die dag en nacht tot Hem roepen";

Matth. 24 : 22: „Om der *uitverkorenen* wil zullen die dagen verkort worden"; Matth, 24 : 24: „Om, indien het ook mogelijk ware, de *uitverkorenen* te verleiden", enz.

Met duidelijke bewoordingen wordt dan ook uitgesproken, dat het bloed van Jezus vloeien zal, niet voor *allen*, maar voor *velen*. „Gelijk de Zoon des menschen gekomen is, niet om gediend te worden, maar om te dienen en zijn ziel te geven tot een rantsoen *voor velen*" (Matth. 20 : 28). En krasser nog in Matth. 26 : 28: „Deze beker is het bloed des Nieuwen Testaments, dat *voor velen vergoten* wordt tot vergeving der zonden".

Even stellig wordt ons door Jezus geopenbaard, dat zij die de zaligheid deelachtig worden, dit niet worden naar een onzekere uitkomst, maar krachtens de heilige voorbeschikking Gods. „Gaat in, gij gezegenden mijns Vaders en beërft dat Koninkrijk, *dat u bereid is van voor de grondlegging der wereld*" (Matth. 25 : 34); „het wordt gegeven dien *dien het bereid is* van mijnen Vader" (Marc. 10 : 40); „vrees niet, gij klein kuddeke, want het is mijns Vaders *welbehagen*, ulieden het Koninkrijk te geven" (Luc. 12 : 32).

Er wordt dan ook allerminst een ruime weg ten hemel door Jezus gopend, maar integendeel een weg, die zeer nauw is. „De *poort is eng en de weg is nauw* die ten leven leidt, en weinigen zijn er, die denzelven vinden" (Matth. 7 : 14); „voorwaar ik zeg u, dat een rijke *bezwaarlijk* in zal gaan in het Koninkrijk der hemelen; want het is lichter dat een kemel ga door het oog van een naald, dan een rijke in het Koninkrijk der hemelen" (Matth. 19 : 23, 24); „een iegelijk die niet verlaat *alles wat hij heeft*, kan mijn discipel niet zijn" Luc. 14 : 33). Ten gevolge waarvan de discipelen dan ook den indruk van een zoo moeilijken ingang ontvangen, dat ze tot Jezus met de diep zwaarmoedige vraag komen: „*Heere, wie kan dan zalig worden?*" Waarop Jezus volstrekt niet antwoordt, door te zeggen: „Gij moet dit niet zoo eng, gij moet het ruimer opvatten," maar alleen met een uitweg in Gods mogendheden: „Bij menschen is dat ook onmogelijk, maar bij God zijn alle dingen mogelijk!"

Dienovereenkomstig profeteert Jezus dan ook, dat het getal der *gezaligden*, in vergelijking met het getal der *geborenen*, klein zal wezen. „Velen zijn geroepen, maar weinigen uitverkoren" (Matth. 22 : 14). „Gaat in door de enge poort, want wijd is de poort en breed is de weg die ten verderve leidt en velen zijn er die door dezelve ingaan; maar eng is de poort en nauw is de weg die ten leven leidt en *weinigen zijn er, die denzelven* vinden" (Matth. 7 : 14). „Zijn er niet tien gereinigd? En waar zijn de negen? En zijn er geen gevonden, die wederkeerden om Gode eere te geven, dan deze vreemdeling?" (Luc. 17 : 17, 18); „De Zoon des menschen, als hij komen zal, zal hij geloof vinden op aarde?" (Luc. 18 : 8); „Vrees niet, gij klein kuddeke" (Luc. 12 : 32).

En deze scheur, die ook volgens Jezus duurzaam door de menschheid gaat, is geen pas bij uitkomst waarneembaar resultaat, maar vindt haar uitgangspunt, buiten onze persoonlijke keuze, in de wortelzonde van ons menschelijk geslacht of in de zonden van anderen: „Ik dank U, Vader, Heere des hemels en der aarde, dat Gij deze dingen voor de wijzen en verstandigen *verborgen* hebt en hebt ze den kinderkens geopenbaard. Ja, Vader, want alzoo is het welbehagen geweest voor U" (Matth. 11 : 25). „Het is u gegeven te verstaan de verborgenheid van het Koninkrijk Gods; maar dengenen die buiten staan, geschieden al deze dingen door gelijkenissen, *opdat ze ziende zien en niet bemerken en hoorende hooren, maar niet verstaan, opdat zij zich niet te eeniger tijd bekeeren, en hun de zonden vergeven worden*" (Marc. 11 : 12). Het onkruid zijn de *kinderen des Boozen* (Matth. 13 : 28). Of ook waar Jezus gelast de prediking des Evangelies uit een geheel *huis* of zelfs uit een geheele *stad* terug te trekken, om enkeler moedwil en baldadigheid: „En in wat huis gij zult ingaan, zegt eerst: „Vrede zij dezen huize!" en indien aldaar een zoon des vredes is, zoo zal uw vrede op hen rusten; *maar indien niet, zoo zal uw vrede tot u wederkeeren*" (Luc. 10 : 6); „En in wat stad gij zult ingaan en zij u niet ontvangen, uitgaande op hare straten, zegt: *Ook het stof dat uit uwe stad aan onze voeten kleeft, schudden wij af op uliedan*; nochtans zoo weet dit, dat het Koninkrijk Gods nabij u is gekomen" (Luc. 10 : 11).

Een prediking, een aankondiging van het Evangelie, niet alleen tot zaligheid, maar ook vaak als „een reuke des doods ten doode". „Gij, Kapernaüm, die tot den hemel toe zijt verhoogd geworden, *gij zult tot de hel toe nedergestooten worden* t. w. de inwoners van Kapernaüm); want indien in Sodom die krachten geschied waren, die in u geschied zijn, zij zouden tot op den huidigen dag gebleven zijn" (Matth. 11 : 23). „Velen zullen te dien dage tot mij zeggen: Heere, Heere, hebben wij niet in uw naam *geprofeteerd* en in uwen naam *duivelen uitgeworpen* en in uwen naam vele *krachten* gedaan? En dan zal ik hun openlijk aanzeggen: *Ik heb u nooit gekend*, gaat weg van mij, gij, die de ongerechtigheid werkt" (Matth. 7 : 22). Een woord dáárom te schrikkelijker, overmits er uit blijkt, dat er zelfs een *doen van krachten* in Jezus' naam mogelijk is, en dat toch in den diepsten grond der eeuwige dingen elke zaligmakende band tusschen Jezus en de ziel volstrekt gemist wordt.

Bij Jezus vindt ge dus niet bezadigder, maar zelfs veel strenger nog dan bij Mozes en al de Profeten de ontzettende gedachte uitgesproken, die, in Jezus' eigen ziel gegrijpt, haar bange vertolking vond in de diep weemoedige gedachte, van de „negen en negentig" die wanen geen rechtvaardiging van noode te hebben, tegenover „den ééne" die omdoolt en gered wordt (Matth. 18 : 12).

Vraagt men voorts hoe de Zoon des menschen deze particuliere genadeopenbaring met de verhouding tusschen Israël en de volken in verband bracht, dan zal ons ook hierbij blijken, dat elk verschil tusschen Jezus' prediking en de openbaring des Ouden Verbonds puur denkbeeldig is.

Er kan toch geen verschil van gevoelen over bestaan, of Jezus is begonnen met in den strengsten zin den scheidsmuur te erkennen die tusschen Israël en de volken was opgericht; met dien verstande, dat het heil tot Israël besloten bleef, en slechts voor zeer enkelen uit de volken, en dan nog slechts door aansluiting aan Israël, bestemd bleek; tot aan den tijd dat het voorhangsel scheuren zou, en alsdan de stroom des heils naar alle volken zou uitvloeien.

Hoe streng Jezus de omtuining van Israël opvatte, blijkt best uit den last, dien hij aan zijn jongeren bij de eerste uitzending meêgaf: „Gij zult *niet* heengaan op den weg der heidenen, en gij zult *niet* ingaan in eenige stad der Samaritanen; maar gaat veelmeer heen naar de verloren schapen van het huis Israëls" (Matth. 10 : 5, 6). Als ook uit zijn bekende verklaring tot de Cananeesche vrouw: „Ik ben *niet* gezonden dan tot de verloren schapen van het *huis Israëls*; het is mij niet geoorloofd het *brood der kinderen* te nemen en den hondekens voor te werpen" (Matth. 15 : 24, 26).

Zóó ook echter dat Jezus, evenals de Profeten, in dat Israël de geestelijke kern van de onheilige massa nogmaals zeer scherp onderscheidt. Niet tot gansch Israël, maar alleen tot de „verloren schapen van het huis Israëls" is hij gezonden. Hij zoekt niet de „negen en negentig rechtvaardigen", maar alleen „den verloren éénling". Zijn woord bedoelt onder Israël „alleen de zonen des vredes"; „de kinderen des Koninkrijks"; niet de verstandigen en wijzen, maar „de kinderkens"; niet de rijke genoodigden, maar de armen, blinden en kreupelen; „het volk dat de wet niet kent"; de „zondaren" die met de tollenaren leven; „de gebondenen en gebrokenen van hart" (Matth. 4 : 19).

Juist hierin schuilt dan ook de mogelijkheid, waarom enkelen uit de heidenwereld door aansluiting aan Israël, tot Israëls heil kunnen doordringen. Denk slechts aan de Cananeesche. „o, Vrouwe, groot is uw geloof, u geschiede gelijk gij wilt!"; aan dat sterke woord: „Ik heb zelfs in Israël zoo groot een geloof niet gevonden"; aan dat „Velen zullen komen van Oosten en Westen en met Abraham, Isaäk en Jacob aanzitten in het Koninkrijk Gods" (Matth. 8 : 11); aan de verwijzing naar Sarepta's weduwe en Naämans genezing; aan de redding van den melaatschen Samaritaan; aan de bewoners der „heggen en stegen" die, opdat het huis van den koning vol zou worden, met de „armen en blinden der stad", na de uitsluiting der „rijken" worden binnengelaten (Luc. 14 : 22).

Maar bij dien voorloopigen toestand blijft het niet.

De tuin van Israël zal eens doorbroken worden, en alsdan het heil tot de volken, als zoodanig, uitvloeien, om uit die volkeren een nieuw „volk Gods" te bereiden.

Denk hierbij slechts, om niet meer te noemen, aan de gelijkenis van de landlieden. „Wat zal dan de Heer des wijngaards (d. i. van Israël) doen? Hij zal komen en de landlieden verderven en den wijngaard aan *anderen* geven." (Marc. 12 : 9). „Daarom zeg ik u, dat het Koninkrijk Gods van u zal weggenomen worden en *een volk* gegeven, dat zijne vruchten voortbrengt" (Matth. 21 : 43). Dienovereenkomstig sprak de Heere het dan ook, reeds vóór zijn sterven, uit: „Dit Evangelie des Koninkrijks zal in de geheele wereld gepredikt worden tot een getuigenis aller volken; en dan zal het einde zijn" (Matth. 24 : 14), terwijl het oordeel voorafgegaan wordt van een saâmroepen van allen „bijeenvergaderd van de vier winden des aardrijks" (Matth. 24 : 31).

De tijd nu voor die uitvloeiing van het heil naar de volken, was gekomen ná Jezus' opstanding. Toen toch gaf Jezus niet meer het bevel aan zijne jongeren om „alleen de verloren schapen van het huis Israëls" te zoeken, maar integendeel: „Gaat nu henen en onderwijst *alle volkeren*, dezelve, (d. i. de discipel geworden personen) [1]) doopende in den naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes, en leerende hen onderhouden, alles wat ik u geboden heb" (Matth. 28 : 19). Of naar de lezing van Marcus: „Gaat heen in de geheele wereld, en predikt het Evangelie *aan alle creaturen*" (Marc. 16 : 15). Of naar luid van Lucas: „Alzoo moest de Christus lijden en van de dooden opstaan ten derden dage en in zijnen naam gepredikt worden bekeering en vergeving der zonden *onder alle volken*, beginnende van Jeruzalem"!

Zelfs een last ook maar tot *aanbieding* van het heil aan alle individuën onder al de volken, is hiermeê nog geenszins uitgesproken. Het aan „alle creaturen" uit Marcus 16 : 15 toch heet volgens den grondtekst letterlijk: aan „geheel de schepping;" is verre van even sterk als Mattheüs' slot in authenticiteit [2]); en mag dus, naar recht, als „het zwakkere," in geen anderen zin dan „het sterkere" uit Mattheüs en Lucas worden opgevat. De onbetwijfelde uitspraak van Jezus: „Werpt uw paarlen niet voor de zwijnen en geeft het heilige aan de hondekens niet (Matth. 7 : 6) is er eer tegen.

---

[1]) In onze vertaling maakt het den indruk, alsof de woorden „*dezelve* doopende" terugslaan op „alle volken", en dus zeggen wilden: „alle volken doopende". Dit is intusschen niet zoo. Er staat *αὐτούς* en niet *αὐτά*, d. w. z. een mannelijk en geen onzijdig voornaamwoord, terwijl „alle volken" in het Grieksch evengoed als in onze eigen taal van onzijdig geslacht is. „Dezelve" mag dies, zonder meer, volstrekt niet van „alle volken" in absoluten zin verstaan worden.

[2]) De vraag of Marcus 16 : 9—16 in de Schrift hoort dan wel een inschuifsel is van menschelijken oorsprong, blijft nog steeds de deskundigen, ook onder de vereerders der Heilige Schrift, verdeelen.

Maar ook al lag, wat ook onze overtuiging is, een prediking aan al wat mensch heet; mits in den zin van Matth. 7 : 6 verstaan; in Jezus' bedoeling, — hiermeê is voor de „algemeenheid" der genade in haar *destinatie* en *applicatie* nog niet het minste gewonnen, en met de drie Evangeliën komen we alzoo niet verder dan tot deze stelling: *allen* in Adam verloren, *velen* door het Woord geroepen, *weinigen* in Christus uitverkoren!

Ween er over, zoo ge wilt, en laat het u aan uw ziele smarten, dat het er zoo staat; maar blijf desniettemin eerlijk en erken dat het zóó en niet anders door Jezus op het Evangelieblad wordt geleerd.

En wordt geleerd, dit voegen we er nog bij, in volmaakte overeenstemming met Jezus' verschijning in *persoon* en *daad.*

Hij komt toch tot *Israël;* gaat in de engten van Israëls omtuining door de besnijdenis in; leeft onder Israël de 33 jaren van zijn aardsche leven; en vaart van een berg in Kanaän ten hemel op, zonder tot de volkeren der aarde anders dan door een korten uitstap naar Tyrus gekomen te zijn.

En zelfs onder zijn tijdgenooten is er bij Jezus geen zweem van overijling, om toch aan die millioenen, nog eer ze stierven, hoofd voor hoofd het Evangelie te prediken; maar dertig jaren lang laat hij de menschen wegsterven, zonder op te treden; en in de drie jaren van zijn optreden bepaalt het tooneel van zijn werkzaamheid zich tot drie betrekkelijk kleine terreinen. Ja, zelfs ná zijn opstanding, is er geen spoor te ontdekken van een heilsplan dat op alle individuën berekend is, maar laat de Heere de veertig dagen ongebruikt voorbijgaan, en is de last tot *langzaam al voortgaande* prediking van het Evangelie de eenige stille majestueuse beschikking waaraan hij zijn almachtige hulpe van uit den hemel verpandt.

Ook in Jezus' dagen zijn er alzoo, met zijn medeweten en gedoogen, dertig jaren lang millioenen menschen weggestorven in de heidenwereld en duizenden in Israël, tot wie de blijmare des Evangelies zelfs niet doordrong; tot den kring die hem dan nog hoorde, sprak Jezus in den regel door gelijkenissen, teneinde hun oordeel niet te verzwaren; en uit niets is op te maken, dat Jezus, tijdens zijn omwandeling op aarde, ook maar heeft willen aanduiden dat het rantsoen dat hij betalen ging, o. a. ook bestemd was voor geheel de menschenmassa, ziel voor ziel, in wier midden hij leefde.

Dat hij van Israël weer op den *menschelijken* bodem terugging, en niet den Israëliet, maar weer *den mensch* wou zaligen, is dan ook de eigenlijke, prachtige, volheerlijke, maar voor de algemeenheid der genade niets afdoende, gedachte, die in den Zoon *des menschen* geopenbaard is.

Van den Engelenzang evenals van Johannes' en Zacharias' woorden zwegen we opzettelijk, om alleen ditmaal den *Zoon des menschen* zelven te laten spreken. Op het „in de menschen een welbehagen" uit Efrata's velden komen we later terug.

VIII.

HET EEUWIGE WOORD.

> Niemand kan tot mij komen, tenzij de Vader, die mij gezonden heeft, hem trekke.
> Joh. 6 : 44.

Na afdoening van de drie synoptische Evangeliën komen we thans tot Johannes. Ter onderscheiding schreven we daarom boven *dit* opstel „het Eeuwige Woord", gelijk boven het vorige „de Zoon des menschen"; overmits alzoo op den persoon van den Christus het sprekendst een, naar beide teekeningen verschillend en dus eigenaardig, licht valt.

Ook ditmaal raadplegen we, bij het opslaan van Johannes' Evangelie, uitsluitend wat Jezus zélf gezegd, gedaan of van zijn persoon en bedoelen getoond heeft. De stukken van Johannes den Dooper blijven dus liggen. En evenzoo de tegenredenen van de discipelen en de omstanders. Ook de opmerkingen die de Evangelist in zijn verhaal invlocht. Alleen om *Jezus' eigen oordeel* over het particulier of algemeen karakter der genade, is het ons voor het oogenblik te doen. Al het overige blijft buiten aanmerking.

En om dan bij het weergeven van Jezus' uitspraken met zekere orde en regelmaat voort te schrijden, bepalen we ons tot vijf punten, die we achtereenvolgens met de door Jezus zelf gegeven verklaring zullen toelichten.

1o. *De verhouding van Jezus tot Israël en de volkeren.*

Ook in het Evangelie van Johannes vinden we ten opzichte van Jezus' verhouding tot Israël en de volkeren, evenals in de drie synoptische Evangeliën, juist dezelfde gegevens als ons reeds in het Oude Verbond door de profeten geboden waren. Hierin bestaande, dat het heil eerst beperkt is tot Israël; bestemd is om van Israël uit naar de volkeren te vloeien; en aldus uit Israël en de volkeren één nieuw geestelijk volk zal bereiden, waarover Messias koning moet zijn.

Dat oorspronkelijk het heil tot Israël beperkt is en alzoo in Israël

zijn oorsprong neemt, betuigt Jezus onomwonden, waar hij tot de Samaritaansche vrouw zegt: „De zaligheid is uit de Joden!" (4 : 22), en evenzoo waar hij in hetzelfde gesprek, vlak vooraf, zich persoonlijk met de Joden vereenzelvigt; als hij zegt: „*Wij*, d. i. de Joden, aanbidden wat wij weten, gijlieden aanbidt wat gij niet weet."

Deze opsluiting van het heil in Israël was intusschen, ook naar luid der berichten van dit Evangelie, niet zóó hermetisch, of ook de heidenen konden, door zich bij Israël aan te sluiten of met Israël in aanraking te komen, hooren van het heil en het heil deelachtig worden, blijkens de gansche ontmoeting die Jezus aan den put van Sichar had.

Bovendien zou deze opsluiting van het heil in Israël eerlang een einde nemen, en het heil een genadegift *aller volkeren* worden. „Vrouwe, de ure komt, wanneer gijlieden noch op dezen berg noch te Jeruzalem den Vader zult aanbidden. De ure komt en is nu, dat de ware aanbidders den Vader aanbidden zullen in geest en waarheid" (4 : 21, 23).

De groote gebeurtenis, waardoor deze ommekeer zou tot stand komen en deze nieuwe toestand ingaan, zou zijn Jezus' dood. Immers toen de Grieken Jezus in den tempel zochten, ontving Jezus ze nog niet, maar antwoordde aan Andreas en Filippus: „Eerst moet het tarwegraan in de aarde vallen en sterven en dan brengt het veel vrucht voort" (12 : 24).

Terwijl eindelijk deze uitvloeiing van het heil naar de volkeren gevolgd zou worden door de vereeniging van alle geloovigen tot één nieuw geestelijk volk: „Ik heb nog andere schapen, die van dezen stal niet zijn; die moet ik ook toebrengen, en het zal worden één kudde en één Herder" (10 : 16).

2o. *Dienovereenkomstig strekt zich het doel van Jezus' zending niet slechts tot Israël uit, maar over en door Israël tot* DE WERELD.

Het herstellingswerk, waartoe Christus op aarde komt, rekent af, niet van Abraham, maar van Adam. De worsteling van Messias toch keert zich niet tegen den démon van Israël, maar tegen „den Overste *der wereld*" (14 : 30), d. i. tegen den „duivel; die was een menschenmoorder van den beginne" (8 : 44), en niet pas een Jodenmoorder van Abrahams dagen af.

Dienovereenkomstig is de Christus dan ook niet tot Israël, maar „*in de wereld* gezonden" (17 : 18), en heeft de Vader, niet uitsluitend Israël, maar „*de wereld* alzoo lief gehad, dat Hij zijn eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk die in hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe" (3 : 16).

Jezus verklaart dus uitdrukkelijk niet gekomen te zijn, om alleen het oude bondsvolk, maar om „*de wereld* te behouden" (3 : 17). En

wel zal hij bij zijn parousie over die wereld ten oordeel zitten, en is in kiem en kern, in zijn uitwerping, het oordeel over die wereld reeds beslist, „omdat de overste der wereld geoordeeld is" (16 : 11). Maar in onderscheiding van die latere komst ten gerichte, heeft zijn eerste komst voorshands alleen redding ten doel van wat verloren was en is „hij gekomen niet opdat hij de wereld zou oordeelen, maar opdat hij de wereld zou *zalig maken*" (12 : 47).

In gelijken zin is de betuiging van Jezus: „Eer Abraham was, ben ik" een protest tegen dát beginnen van de geschiedenis bij Abraham, tegen dat verwerpen van wat buiten Abrahams nakroost viel, en een weeropnemen van de banden, die „eer Abraham was" krachtens de schepping Gods alle volkeren der wereld met Messias verbonden.

Van de speciale schepping in Izaäks geboorte wordt alzoo steeds tot de oorspronkelijke schepping en daarmeê tot *de basis der wereld* teruggegaan.

De akker, waarin de Zone Gods de ploegschaar drijven gaat, is niet de hof om Zions berg; is niet het land waarop Karmel zijn schaduwe werpt; neen, „maar die akker is *de wereld*"*!*

---

30. *In die wereld brengt Jezus een schifting tot stand tusschen hetgeen zich met die wereld vereenzelvigt, en hetgeen uit die wereld toebehoort aan God.*

De wereld, voor zoover ze uit haar eigen aard leeft en eigen levensdrang volgt, deelt niet in Jezus' liefde, maar valt onder zijn oordeel.

Zoo sterk zelfs, dat de Heiland „de wereld als zoodanig" buiten zijn gebed sluit: „Ik bid voor hen, *ik bid niet voor de wereld*, maar voor degenen die Gij mij uit de wereld gegeven hebt" (17 : 9).

Die wereld wordt dan ook bezield door een onheiligen geest, die haar beheerscht; dien ze dient; die haar „overste" is (12 : 21), en Jezus kwam, *niet* om zich met dien overste te verzoenen, maar om met hem te worstelen (14 : 30) en hem uit te werpen. Al beidt en toeft dan ook het uiterlijk oordeel nog, toch is Jezus' optreden voor heel die wereld één oordeel: „Nu is het oordeel dezer wereld; nu zal de Overste dezer wereld buitengeworpen worden" (12 : 31).

Van „een bekeering dier wereld" kan dan ook geen sprake zijn, want de Heilige Geest, door wien ze alleen tot bekeering komen kon, is zoodanig, dat „die wereld hem niet kan ontvangen, want ze ziet hem niet en hoort hem niet!" (14 : 17).

Gevolg van zijn optreden zal in den dag der dagen dan ook geen ander zijn, dan dat hij, bij het openen van de boeken der consciëntie, „de wereld overtuigt van zonde, van gerechtigheid en oordeel" (16 : 8). Een overtuigen, dat niet tot redding, maar tot verdoemenis

strekt. Want er volgt: van zonde, „omdat zij in mij *niet* hebben geloofd" (16 : 9).

Tusschen Jezus en die wereld heerscht dan ook openbare vijandschap.

Als Jezus in zijn bloed op Golgotha sterft, „zullen de zijnen klaaglijk weenen, maar de wereld zal zich verblijden", met duivelsch leedvermaak (16 : 20).

Ze haat Jezus. En evenzoo zal ze zijn discipelen haten. „Indien u de wereld haat, zoo weet dat ze mij eer dan u gehaat heeft. Indien gij van de wereld waart, zoo zou de wereld het hare lief hebben; doch omdat gij van de wereld niet zijt, maar ik u uit de wereld heb uitverkoren, daarom haat u de wereld. Indien ze mij vervolgd hebben, ze zullen ook u vervolgen" (15 : 18, 19).

Maar uit het onheilige dier wereld maakt Jezus een deel menschen, als hooger organisme, los; zet die op een anderen wortel over; en laat deze nog wel een tijdlang in die wereld leven; maar ze bewarend, dat de wereld ze niet weer overmanne, en plaatst ze dan bij hun sterven in een betere wereld, met vele woningen, vol heerlijkheid! „Indien gij *van* de wereld waart, zou de wereld *het hare* lief hebben, doch omdat gij van de wereld *niet* zijt, maar ik u *uit* de wereld heb uitverkoren, daarom haat ze u" (15 : 19). „Vader, ik heb hun uw woord geopenbaard en de wereld heeft ze gehaat, omdat ze *van* de wereld *niet* zijn, gelijk als ik *van* de wereld *niet* ben. Ik bid niet dat Gij hen uit de wereld *wegneemt*, maar dat Gij hen *bewaart* van den booze. Zij zijn *niet* van de wereld, gelijk ik van de wereld niet ben" (17 : 14—16). „In het huis mijns Vaders zijn vele woningen. Ik ga henen om u plaats te bereiden, en dan kom ik weder en zal u tot mij nemen, opdat gij zijn moogt, waar ik ben" (14 : 2—4). Jezus' Koninkrijk hoort niet in deze maar in een hoogere wereld thuis: „Mijn Koninkrijk is *niet* van deze wereld!" (18 : 36). En om zijn heerlijkheid te vinden, gaat hij van Israël tot de wereld en van de wereld tot de oorsprongen der schepping terug: „Vader, ik wil dat, waar ik ben, ook die bij mij zijn, die Gij mij gegeven hebt, opdat zij mijne heerlijkheid mogen aanschouwen, die Gij mij gegeven hebt, want Gij hebt mij liefgehad *voor de grondlegging der wereld*" (17 : 24).

---

40. *Deze schifting is aan geen beding van stand, leeftijd, geslacht of herkomst gebonden, maar regelt zich uitsluitend naar het geloof in den Zone Gods.*

Het hangt niet aan „Abrahams zaad", want men kan uit Abraham afstammen en toch een kind des duivels zijn. „Ik weet dat gij Abrahams zaad zijt, maar gij zoekt mij te dooden, want mijn woord heeft in u geene plaats. Gij zoekt mij te dooden, een mensch, die u

de waarheid gezegd heb. Dat deed Abraham niet. Gij zijt uit den vader der duivel en wilt de begeerte van dezen uwen vader doen" (8 : 44 v.v.)

Niet Joden uit Palestina, maar eenvoudig „menschen uit de wereld" zijn het die Jezus tot discipelen vormt. „Ik heb uwen naam geopenbaard den *menschen die Gij mij uit de wereld* gegeven hebt" (17 : 6).

En het eenig beding, dat daarbij telkens herhaald wordt, is: dat men geloove in den Zoon van God.

„Gelijk Mozes de slang in de woestijn verhoogd heeft, alzoo moet ook de Zoon des menschen verhoogd worden, opdat *een iegelijk die in hem gelooft* niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe" (3 : 15).

God heeft zijn Zoon aan de wereld gegeven, „*opdat een iegelijk die in hem gelooft*, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe" (3 : 16).

„En dit is de wil Desgenen die mij gezonden heeft, dat *een iegelijk* die den Zoon aanschouwt en *in hem gelooft*, het eeuwige leven hebbe" (6 : 40).

„*Die in mij gelooft*, gelijk de Schrift zegt, stroomen des levenden waters zullen uit zijnen buik vloeien" (7 : 38).

Derhalve één onderstelling slechts: Men zij als „mensch ter wereld geboren"; dus: „een iegelijk" (16 : 21). En als „mensch uit die wereld" slechts aan ééne conditie gebonden: Men geloove in den Zoon van God.

---

50. *Tot dit geloof komt men alleen door wedergeboorte, en tot die wedergeboorte komen alleen zij die door den Vader aan den Zoon gegeven zijn.*

„Voorwaar, voorwaar zeg ik u, tenzij dat iemand wederom geboren worde, hij kan het Koninkrijk van God niet zien" (3 : 3). Welke wedergeboorte niet een wilsdaad des menschen is, waarmeê wij *tot God* komen, maar een voor ons onwaarneembare en ondoorgrondelijke daad van den Heiligen Geest, waarmeê, in dien Heiligen Geest, God tot ons komt. „De wind blaast waarhenen hij wil en gij hoort zijn geluid, maar gij weet niet vanwaar hij komt en waar hij heen gaat; alzoo is een iegelijk, die uit den Geest geboren wordt" (3 : 8).

Die nu alzoo wedergeboren is, die „is uit de waarheid, en hoort dus Jezus' stem" (18 : 37). Die is van den Vader getrokken en komt tot Jezus en wordt door Jezus aangenomen: „Niemand kan tot mij komen tenzij de Vader hem trekke" (6 : 44). Maar ook „al wat mij de Vader gegeven heeft zal tot mij komen, en wat tot mij komt zal ik geenszins uitwerpen" (6 : 37).

„Aan den Zoon door den Vader gegeven", is dan ook de stellige voorwaarde en vaste uitdrukking voor hen die ten leven komen:

„Vader, ik wil dat waar ik ben ook zij zijn zullen, *die Gij mij uit de wereld gegeven hebt*" (17 : 24). „Gelijkerwijs Gij mij macht gegeven hebt over alle vleesch, opdat *al wat Gij mij gegeven hebt*, ik hun het eeuwige leven geve" (17 : 2). „Ik heb uwen naam geopenbaard aan de menschen *die Gij mij uit de wereld gegeven hebt*, ze waren uwe en *Gij hebt ze mij gegeven*" (17 : 6). „Mijn Vader *die ze mij gegeven heeft* is meerder dan allen en niemand kan ze uit de hand mijns Vaders rukken" (10 : 29). „Dit is de wil mijns Vaders, die mij gezonden heeft, *dat al wat Hij mij gegeven heeft*, ik daaruit niet verlieze" (6 : 39).

Een onderlinge verhouding tusschen geloof en levensoorsprong, die het schoonst en volledigst door Jezus in het beeld van den Herder is geteekend. Deze goede Herder toch heeft een kudde schapen, die niet zijn schapen worden *doordien* zij gelooven, maar, omgekeerd, tot geloof komen, *omdat* ze zijn schapen zijn. Er staat toch duidelijk, *niet*: „Gij zijt mijn schapen niet, want gij gelooft niet"; maar vlak anders: „Gij gelooft niet, *want* gij zijt niet van mijne schapen. (10 : 26).

Die schapen komen niet eigener beweging naar hem toe, maar worden hem gegeven: „Mijn Vader heeft ze mij gegeven" (10 : 29). Maar eens aan den Zoon gegeven, dan kent Jezus ze ook bij name al kwamen ze nog niet, en kennen ze zijn stem op het eerste hooren: „De schapen hooren zijn stem en hij roept zijn schapen bij name en leidt ze uit en gaat voor hen heen en zijn schapen volgen hem, overmits zij zijne stem kennen" (10 : 3, 4). „Hij kent de zijnen en wordt van de zijnen gekend" (10 : 14). „Mijne schapen hooren mijne stem en ik ken dezelve en zij volgen mij" (10 : 27).

Het staat dus zóó, dat uit de geheele wereld een iegelijk mensch, die in den Zoon van God gelooft, het eeuwige leven heeft. Maar de quaestie, waarop het nu aankomt, die alles afdoet en beslist: wie ten geloove komt? — moet alzoo beantwoord: *allen* zonder uitzondering, maar ook *alleen* diegenen die door den Geest wedergeboren en door den Vader aan den Zoon *gegeven* zijn.

Deze alleen, want „daarom heb ik u gezegd dat niemand tot mij komen *kan*, tenzij het hem gegeven zij van den Vader" (6 : 65). „Waarom kent gij mijn sprake niet? Het is omdat gij mijn woord niet *kunt* hooren" (8 : 43). Niemand *kan* tot mij komen tenzij de Vader hem trekke" (6 : 44).

Maar ook die allen. „Een *iegelijk* die uit de waarheid is hoort mijne stem" (18 : 37). „Wanneer ik van de aarde zal verhoogd zijn, zal ik ze *allen* tot mij trekken" (12 : 32). „*Al* wat mij de Vader gegeven heeft, zal tot mij komen" (6 : 37).

Nu spreekt het vanzelf, dat we in onze verdere uiteenzetting op de verklaring van het woord „wereld” enz. zullen terugkomen; alsook, dat op de begrippen van „wedergeboorte”, „trekken”, „gegeven zijn” nog schitterend licht ware te werpen geweest uit andere deelen der Schrift. Maar hier, waar het ons uitsluitend om de voorstelling der waarheid te doen was, zooals die door Jezus zelven, speciaal naar luid het Evangelie van Johannes gegeven is, kan het gezegde volstaan.

Er blijkt toch ten stelligste uit, dat de leer der „algemeene genade” op geen wijs of manier met het door Jezus gesprokene te rijmen, overeen te brengen en te verzoenen is.

Terwijl omgekeerd, een geleidelijke uiteenzetting van de verschillende vraagstukken die hier in aanmerking komen, op het overtuigendst tweeërlei toonen: 1o. dat de particuliere genade met de duidelijkste woorden door Jezus geleerd is; en 2o. dat andere schijnbaar hiermeê strijdige uitspraken, zich ongedwongen in overeenstemming hiermeê laten verklaren.

IX.

DE LES DER HISTORIE.

We komen thans tot de aaneengeschakelde *uiteenzetting* van de particuliere genade, gelijk de Heilige Schrift ons die heeft geopenbaard. Wel smart het ons, dat meer dan één, zelfs zonder die uiteenzetting van ons gevoelen af te wachten, den staf reeds over ons brak. Maar dat mag noch kan den loop van ons verweerpleidooi storen. Schier heel het korps van orthodoxe theologen kant zich in onze dagen fel en beslist tegen de leer der particuliere genade aan. Toch is diezelfde leer naar onze onwrikbare overtuiging de ons van God geopenbaarde waarheid. En in elk geval is ze de eeuwen lang in alle Gereformeerde kerken eenig gewaarmerkte en geijkte leer geweest. Een poging om, tegenover de bijna eenparige bestrijding van den kant der orthodoxe theologen, deze eeuwen lang, ook hier te lande, beledene leer in bescherming te nemen, had dan toch, indien billijkheid onze tegenstanders bezielde, op waardeering aanspraak mogen maken, en tot weerlegging, niet tot bitterheid en het ontsteken van boozen hartstocht, moeten nopen.

Toch zij men, ook waar men die weerlegging beproëft, er op bedacht, dat alleen degelijkheid aan zulk een weerlegging kracht bijzet.

Immers het te doen voorkomen, alsof men, met terzijzetting van

de les der historie, over dit uiterst gewichtige onderwerp maar zoo eens losse gedachten kon ternederschrijven, gaat niet aan.

De Schrift blijft altijd de Schrift, d. i. blijft voor alle eeuwen de eenige bron, waaruit onze kennis omtrent Gods bedoelingen te putten is, en de eenige maatstaf, die over de juistheid onzer inzichten in die waarheid mag beslissen.

Maar den reuzenarbeid, die door de Gemeente aller eeuwen aan de uitdelving en schifting van de schatten van dat Woord besteed wordt, leidt niet menschelijke willekeur, maar de Heilige Geest.

Onder de leiding van dien Heiligen Geest namelijk wordt de kerk van Christus in de noodzakelijkheid gebracht, om de waarheid Gods rusteloos te verdedigen tegen verkeerde en valsche opvattingen. Dit maakt dat van lieverleê alle denkbare, alle mogelijke, alle slechts even aannemelijke voorstellingen achtereenvolgens aan het oordeel van den Heiligen Geest in de geloovige gemeente onderworpen worden. Vandaar dat haar kennis van de waarheid gestadig rijper, zuiverder, gaver wordt, en dat de gemeente van Christus, in het tijdperk waartoe we zelven behooren, voordeel doende met den schat van lessen die de historie haar oplevert, bij helderder licht wandelen kan, dan het ooit vroeger der Gemeente was gegund.

Maar dan, het spreekt vanzelf, moet men op die historie ook willen acht geven, en niet doen, zooals zoo vaak geschiedt, dat men, deze historie van het werk des Heiligen Geestes voor niets rekenende, altijd weer te berde komt met dezelfde naïeveteiten die reeds eeuwen geleden in haar onhoudbaarheid en onschriftuurlijkheid door godgeleerden van den eersten rang zijn ten toon gesteld.

Ook ten opzichte van de particuliere genade, behoort men dus wel op zijn hoede te zijn, dat men niet nogmaals een poging wage, om de gevaarlijkste klippen te ontzeilen door zwenkingen die reeds voor eeuwen her op totale schipbreuk zijn uitgeloopen.

En wijl nu de historie van deze leerontwikkeling, die eertijds aan een iegelijk bekend was, thans; enkele kleine kringen uitgezonderd; schier in 't vergeetboek is geraakt, is het eer we verder gaan, verre van overbodig, althans op enkele lessen uit die historie de aandacht te vestigen, zal men elkaâr over en weer verstaan.

Daartoe herinneren we in de eerste plaats aan het *Amyraldisme*; een stelsel dat over deze gewichtige quaestie, van het universeel of particulier karakter der genade, in Frankrijk eertijds uitgevonden en bepleit is door Mozes Amyraldus en de godgeleerden van de Saumursche hoogeschool; en ook thans weer door menig orthodox predikant als de zuiverste opvatting der waarheid aan de gemeente verkondigd wordt; niettegenstaande het door de Gereformeerde theologen en de

Gereformeerde kerk herhaaldelijk als ongenoegzaam en onhoudbaar veroordeeld is.

Om allen schijn van partijdigheid en onjuistheid te mijden, zullen we daartoe de woorden overdrukken, waarin de *Amyraldisten* zelven hun stelsel hebben aanbevolen.

Zoo schrijft dan *Mozes Amyraldus* zelf in zijn boek, genaamd: *Specimen exam. ad. versionum in exercitationes de gratia universali*, p. 119, dit: „Om nu tot de zaak zelve te komen, zoo leeren wij dan, dat er een *dubbele* genade bestaat. De ééne die van buitenaf tot den mensch nadert en die men met een schoolschen term de „voorwerpelijke" (objectieve) genade zou kunnen noemen; de andere die van binnen in de ziel den mensch aangrijpt, en dus „onderwerpelijk" (subjectief) van aard is. Die eerste soort genade houdt den mensch voor en biedt hem aan wat hij gelooven moet; en het is eerst die tweede soort genade, die den mensch inwendig bekwaam maakt, om hetgeen hem aangeboden wordt, in zich op te nemen en te verwerken. Die eerste genade richt zich uit dien hoofde tot *allen;* die tweede wordt slechts aan *weinigen* geschonken. Overweegt men dit wel, dan blijkt alzoo, dat er tusschen mij en de Gereformeerden geen verschil bestaat over de weldaad Gods, die in de toepassende genade ligt. Die toch leiden wij beiden af uit het raadsbesluit Gods; belijden we beiden dat krachtens de uitverkiezing slechts het deel van enkelen wordt; die dit hun heil eenig en alleenlijk aan de particuliere genade Gods te danken hebben, en het aan niets anders dan aan Gods volstrekt vrij welbehagen mogen toeschrijven, dat zij ontvingen wat anderen derven bleven, en hoe ook beschouwd, alleen door Gods bijzondere gunst het voordeel bekomen, dat ze deze genade nooit zullen verliezen en eens tot het volle heil zullen doordringen."

Zoo sprak; let nu wel; niet de Gereformeerde kerk, maar Amyraldus, en het was de Gereformeerde kerk, die *dit* gevoelen verwierp. Iets waar we deswege zoo bijzonder de aandacht op vestigen, omdat we bijna zeker weten, dat de meesten onzer lezers bovengemelde voorstelling als voor het *nec plus ultra* van „zuiver gereformeerd" verslijten zouden.

Wil men weten wat onze vaderen dan op dit Amyraldisme hadden aan te merken, laat één hunner, b.v., *Lod. du Blanc*, het ons dan in dezer voege duidelijk maken: „De godgeleerden die het voetspoor van Amyraut drukten, bedoelden met „algemeene genade", niet een genade die inwendig den mensch bewerkt, maar alleen een uitwendig van Gods wege den mensch aangeboden heil. Ze leerden namelijk, dat God de Vader zijn eeniggeboren Zoon in den dood had overgegeven, opdat er door dien dood voor de zonden van alle menschen voldoening zou geschonken worden aan de goddelijke gerechtigheid, en dat God de Heere, na aldus in verzoende verhouding tot de wereld te zijn getreden, alsnu door uitwendige roeping alle menschen tot dat

heil riep, hetwelk Christus door zijn dood hun verworven had. Hierin lag hun fout, niet in wat ze van de „toepassende genade" leerden. Immers, dan erkenden ook zij „dat ze betrekking had op de genadegiften en hulpmiddelen waarmeê God inwendig 's menschen ziel tot het grijpen van het geloof in staat stelde, welke genade particulier door hen genomen werd en tot de uitverkorenen beperkt."

Schijnbaar alzoo een nauwelijks noemenswaarde feil, die desniettemin én door de Gereformeerde kerk in Frankrijk, én door de Zwitsersche, én door de Gereformeerde hier te lande, én door de beste theologen, met name door Molinaeus, Rivet, Spanheim en Trigland, op het strengst gegispt is.

Zoo dikwijls er alzoo ook in onze dagen zich weer predikers of schrijvers aanmelden, die op gelijke wijze het willen doen voorkomen, alsof Christus in zijn sterven een algemeene genade voor alle menschen verworven had, maar die in de toepassing particulier werd door de onmogelijkheid voor den zondaar om dit aangeboden heil aan te nemen, — houdt de kenner der historie zich geen oogenblik bij dit reeds overwonnen standpunt op, wetende dat hij eenvoudig te doen heeft met een *Amyraldist.*

En dat onze vaderen in hun verzet tegen Amyraldus juist zagen, blijkt wel ten overvloede uit de leer van *Cameron*, van wien Amyraldus zijn dwaalleer inzoog. Deze toch erkende ook wel (Theses de gratia et libero arbitrio, p. 332) dat de zaligmakende genade geheel en uitsluitend en zonder 's menschen medewerking uit Gods vrijmacht was af te leiden, maar sneed haar toch de pees weer af, door ze uitsluitend *ethisch* op te vatten. Hij schreef namelijk: „'s Menschen vrije wil kan uit zichzelven niets, maar moet door de genade bewogen worden, zóó echter dat deze bewerking van den wil geheel *ethisch* toega en geen onbewuste bewerking zij. Wie zou toch kunnen aannemen, dat een vrije wil anders dan langs ethischen weg kon bewerkt worden? Iets wat ik aldus versta, dat ze bij het aanzien van de waarheid niet ongeroerd blijven *kan.*"

Voegt men daar nu nog bij de eveneens te Saumur zeer geliefkoosde en vooral door *Claude Pajon* bepleite stelling, „dat de Heilige Geest niet dan *door* het Woord en *in* het Woord werkte", dan tast en voelt men immers, hoe men door deze schijnbaar kleine afwijking een weg op raakte, die uitliep op een geheel wegcijferen van elke bovennatuurlijke wedergeboorte en in een spel van woorden Gods vrijmacht en verkiezing weer deed ondergaan.

Maar behalve op het *Amyraldisme* wijzen we ook op het onder onze hedendaagsche orthodoxe theologen nog veel gangbaarder halfen-half gevoelen, dat op het voetspoor der Lutherschen (niet van Luther), in die Duitsche Gereformeerde kerken, die later geheel

Luthersch zijn geworden, met name in Brandenburg en Hessen, reeds tijdens de Dordsche Synode in zwang was.

Naar het getuigenis toch van *Hildebrand*, die op het keurigst de gevoelens dezer theologen saâmgaarde, kwam hun leer hierop neer *Coll. testimon*, p. 239): „dat een mensch aan de werking van Gods genade wel terdege weerstand kon bieden, en alzoo, wanneer hij van Godswege tot geloof en gehoorzaamheid geroepen werd, zichzelven ongeschikt kon *maken* (sic) en in toenemende mate kon *worden*, om ooit tot het geloof of de onderwerping aan Gods wil te komen; en dat wel door zijn eigen wezenlijk toedoen, waarover de genade wel triomfeeren zou, indien de mensch ze maar niet „in ongerechtigheid ten onder hield". Dit nu zouden, dus gaat hij intusschen voort, de menschen, werden ze aan zichzelven overgelaten, *allen* doen. En daarom komt er dan nog zekere bijzondere genade bij, die door Gods wijsheid en macht zoodanig werkt, dat de mensch, tot wien ze komt, die niet kan weerstaan, hoe hard ook zijn hart ware."

Een voorstelling die vanzelf uit moest loopen op het *ja* en *neen* van de Luthersche *Formula Concordiae*, die in art. 2 bepaalt: „De menschen komen tot bekeering door loutere genade en door de kracht des Heiligen Geestes, die alleen en eeniglijk die bekeering tot stand brengt. Want indien die genade van den Heiligen Geest er niet is, baat al ons willen en loopen niet met al, gelijk Christus gezegd heeft: „Zonder mij kunt gij niets doen," met welke weinige woorden alle macht aan den vrijen wil ontnomen wordt en alle ding aan de goddelijke genade wordt toegeschreven, opdat de mensch niets hebbe waarin hij roeme." Zelfs wordt in de „weerleggingen der dwalingen" het *pure passive*, d. i. „louter lijdelijke" van Luther in den meest beslisten zin toegepast op de eerste daad der wedergeboorte. En toch wordt daarna, geheel strijdig hiermeê, in artikel 7 dan weer geleerd: „Christus roept intusschen alle zondaren tot zich, en belooft hun verlossing en bedoelt in vollen ernst, dat alle menschen tot hem komen zullen, om door hem geholpen te worden.... En aan allen dezen.... belooft hij de kracht en de werking van den Heiligen Geest te zullen schenken en den goddelijken bijstand te zullen verleenen, opdat ze, volhardende bij wat ze ontvingen, des eeuwigen levens deelachtig mogen worden." Wat, gelijk een iegelijk inziet, een eenvoudig naast elkaar plaatsen is van twee uitspraken, waarvan de ééne de andere lijnrecht weerspreekt.

Let men nu nauwkeurig op het onderscheid tusschen deze Amyraldistische en Luthersche voorstellingen, dan bespeurt men, dat het Amyraut hoofdzakelijk te doen was, om God te rechtvaardigen, terwijl de Lutherschen meer practisch doelen op de toebrenging van den zondaar. Amyraut meent het middel te hebben gevonden om het schijnbaar onbarmhartige uit Gods raadsbesluit weg te nemen, terwijl de Luthersch-getinte voorstelling er meer op uit is, om elke lijdelijke

neiging in den mensch te bestrijden. Vandaar dan ook dat Amyraut wel begint met een „algemeene genade” te stellen, maar bij slot van rekening eigenlijk slechts aan een particuliere genade vasthoudt, terwijl omgekeerd de Luthersche *Formula Concordiae*, wel uitgaat van een particulier genadebegrip, maar dit aanstonds prijsgeeft, om in een practisch Universalisme uit te loopen.

En toetst men nu, met die wetenschap voor oogen, hetgeen in onze dagen desaangaande van onze kansels gehoord en op onze persen gedrukt wordt, dan zal de geoefende kenner terstond aan iemand merken kunnen, of hij door Duitsche en dus bijna uitsluitend Luthersche studiën van de Gereformeerde paden vervreemd raakte, — dan wel op Gereformeerd terrein zijn tente opsloeg, maar om toch weer in Amyraldistischen trant de gaafheid aan de leer onzer kerk te ontnemen. Het eerste euvel zal in den regel alleen door betere studie, het tweede alleen door dieper inleiding in de genade zelve te overwinnen zijn.

Maar juist op grond van deze overtuiging, zal men dan ook inzien, dat het beste pleidooi, om de belijdenis der particuliere genade weer tot eere te brengen slechts dán doel kan treffen, indien we voor de lessen der historie weer het oor openen; het oog weer ontsluiten voor de schatten die God aan onze eigen kerk schonk; en bovenal indien het den Heiligen Geest, die alleen toch onzen geest zaligmakend verlichten kan, metterdaad behaagt, zich weer in gelijke klaarheid en zuiverheid als weleer te doen aanbidden en verheerlijken in deze landen.

Juist toch dat weer rijk worden in de schatten van het verleden en de giften des Heiligen Geestes aan ons eigen geslacht, zal bij het licht des Heiligen Geestes dan ook het eenig afdoend middel blijken, om paal en perk te stellen aan die ontaarding, verbastering en bederving der waarheid, die eigen logica in steê van Gods Woord tot leiddraad kiezend, en verstandelijk van aard zijnde zonder geestelijk van zin te wezen, de verkiezing van de *verbondsleer* afsnijdt en daardoor beide onkenbaar maakt.

Er wordt dan geleerd, dat alles werktuiglijk en fatalistisch toegaat in het werk der bekeering en de menschen als „stokken en blokken” door den Heiligen Geest geheel dualistisch bewerkt worden. Er zijn dan enkele uitverkorenen, die er, hoe het ook gaat, toch komen. Voor wie dus welbezien de prediking des Woords en de bediening der Sacramenten volmaakt overbodig is, daar toch de Geest het doet. En wijl nu op dat standpunt, de aanbieding des heils niet mag plaats hebben, tenzij men weet dat men met een uitverkorene te doen heeft, zoo sterft in die kringen elke ijver tot prediking, elke drang om den

broeder te redden, elke geestdrift om „medearbeider Gods" te zijn, allengs geheellijk uit.

Welnu, ook die ontaarde figuur is geen onbekende voor wie de historie kent, maar veeleer een indringster, die nooit uit Zions tente wijken zal, tenzij de echte, dege waarheid weer in eere wordt hersteld.

En al is het dan ook dat we van heeler harte toegeven, dat onze vaderen nog op verre na niet de volle waarheid hebben gezien, en er voor ons allicht reeds een straal meer valt op te vangen dan hún gegund wierd; ja in de ontzaglijke dingen, die komende zijn, bij den gloed van nieuwe brandstapels allicht nóg klaarder inzicht in nóg diepere diepten der genade aan Gods kinderen staat gegund te worden, — toch mogen we geen oogenblik aarzelen met den schat door God reeds aan onze vaderen geschonken weer tot *uitgangspunt* te kiezen, en van daar door te dringen voort en verder!

DAT DE GENADE PARTICULIER IS.

DEEL DRIE.

DE ONDOORGRONDELIJKE BARMHARTIGHEDEN.

I.

DE EEUWIGE LIEFDE.

De verborgenheid der godzaligheid is groot.
1 Tim. 3 : 16.

Om de kostelijkheid, de heerlijkheid, de uitnemendheid eener teweeggebrachte genezing af te meten, moet ge de mate kennen van het gevaar, waarin de doodelijke krankheid den lijder gestort had. Hoe kleiner dat gevaar, des te geringer de lof voor den heelmeester. Maar ook, hoe ontzettender en vreeslijker de inzinking, des te ongedwongener klinkt in te wijder kring de roem en de eere van den arts die zulk een wonder der uitredding wrocht.

Op God in het werk der verlossing van zondaren overgebracht, wil dat dus zeggen, dat de roem en de glorie des Allerhoogsten dán eerst naar waarde in zijn gemeente verheerlijkt wordt, indien het gevaar des doods, ja meer nog, de gevaarlijke dood zelf, waaruit de liefdesaandrift des Albarmhartigen zijn heiligen gered heeft, ten minste eenigermate in zijn ondoorgrondelijke diepte door ons wordt gepeild.

Van dien roem Gods in zijn onnaspeurlijke ontferming beginne daarom ook de uiteenzetting van de leer zijner onuitsprekelijke genade.

Wel weten we, dat meer dan één, ook heden ten dage, zijn bot egoïsme tegenover den roem van den Driemaal-heilige stelt; maar wie zal dit goedkeuren?

Een feit is het, dat de minste menschen in het genadewerk beginnen met te vragen: „Hoe wordt mijn lieve God verheerlijkt?"; en dat verreweg de meeste, zoo niet alle, althans aanvankelijk, alleen vragen: „Hoe komt mijn arme ziel er door?" Maar op dat lagere, egoïstische, *God* vergetende standpunt blijft men dan toch niet staan.

Het gaat er meê als met het bidden: dien thermometer van heel ons geestelijk leven.

Ook in ons bidden toch is het zoo, jaren lang, bijna altijd maar bidden voor ons zelf, „dat God voor óns toch maar zorgen moge; dat *wij* het goed hebben; en het óns aan niets ontbreken doe; en óns redde uit gevaar." Wel een teeken, dat we *onszelven* liefhebben; als we zoo voor *onszelven* altijd bidden. Voor „onszelven" in de eerste plaats. Voor „onszelven" schier alleen.

Eerst van lieverleê brengt dan de groote Bidder, de Heilige Geest, ons verder, en leert ons dat enghartig egoïsme af, en werkt het zelf

in ons, dat we ook *den broeder* gaan liefhebben; en maakt dat we dan in ons bidden, tegelijk voor hém en voor onszelven vragen; bidden en *voor*bidden tegelijk. Dan is er reeds iets meer in ons uit God gekomen. Een macht, die tot het „ik" zegt: „*Zoek* uzelven niet, maar leer uzelven *verloochenen!*"

Maar toch ook dat is nog het hoogste niet; en de fijnste bewerking laat de Heilige Geest dan pas aan onze ziel ondergaan, als ze ons inprent, óók eens om den levenden God te denken. Hem óók eens lief te hebben. Voor *zijn* glorie ook een wensch in de ziel te dragen. En als de knieën gebogen worden, ook aan dat hoogste worstelen kennis te krijgen, dat *tot* God en *om* God gaat.

En dan zijn ook daar nog graden in van gloed der liefde. Eerst een bidden voor uzelf, den broeder én God. Dan voor den broeder, voor God en voor uzelven. En eindelijk voor God in de eerste en de hoogste plaats; dan voor uw broeder; en voor uzelven het laatst en het minst.

En daaraan; aan dien thermometer van het zielsbestaan; behoort nu de gemeente van Jezus Christus ook de mindere of meerdere zuiverheid van haar inzichten in de genade te onderkennen.

Ook in dat werk der genade toch begint het met *egoïsme;* de bezorgdheid voor het eigen „ik": hoe komt mijn ziel er door?; o, God, wees *mij*, arm zondaar, genadig! D. i. de bede, niet van een ingeleide, maar van één die op de borst slaat, nog tollenaar is en nog niet gelooft aan zijn begenadiging. Niet de hoogste sport, maar de laagste. Niet het eind, maar het begin.

Maar heeft die vraag: „o, God, geef *mij* genade!" doorgewerkt; is dáár verdieping van den Heiligen Geest in gekomen, hield dat op een klank te zijn; werd het meenens; en wierd er dies reeds genade gesmaakt; — natuurlijk, dan blijft het daar ook niet bij, maar dan gaat het ook hier, evenals bij het „bidden", en glijdt allengs die bemoeiing met de genade van het „egoïsme" naar de liefde voor „den evenmensch" over, en werkt de Heilige Geest in ons die andere bede: „o, God, wees ook mijn vader, mijn moeder, mijn vriend, mijn kind genadig!" Niet: „Wees mijn evenmensch genadig!" want dat ware een phrase. Neen, maar concreet, met het oog op een bepaald persoon: „o, God, geef genade ook voor *háár* en voor *hém!*"

Toch kan het bij Gods kinderen ook daar niet bij blijven. Ook in dat genadewerk toch drijft de Heilige Geest, naar Geesteswerk, de ziel met onweerstaanbaren drang naar het hoogste toe; en na eerst gevraagd te hebben: „Wat vrucht draagt dat genadewerk *voor mij?*" en toen: „Wat vrucht komt er van dat genadewerk *voor den broeder?*" perst de Heilige Geest dan eindelijk, ten slotte, ook die laatste en diepste en verst reikende vraag uit de ziel: „*Wat glorie komt er uit*

dat wondere werk van eeuwige genade VOOR DEN NAAM VAN MIJN GOD!"

Nu spreekt het wel vanzelf, dat op die ideëele hoogten des geloofs met bewustzijn alleen zij kunnen verkeeren, die, onder de golven en de baren des Almachtigen heen, op den Rotsgrond te staan kwamen. Maar, ook al is dit zoo, toch kan dit voor de kerk van Christus en voor de predikers van het Woord in haar midden nooit een vrijbrief worden om zich op een lager standpunt te plaatsen. De kerk is en moet zijn de getuige Gods voor het *hoogste*. Ze mág nooit aflaten van het heiligst ideaal der heiligheden.

Iets wat te eer en te meer herinnering behoeft, omdat er zoo duizenden bij duizenden onder het Christenvolk zijn, die ook nu nog bij den Christus staan blijven en tot den Drieëenigen God niet opklimmen.

Ze vergeten dat Jezus *Middelaar* was en is en niet anders dan „Middelaar" zijn wil, d. w. z. middelschakel tusschen den gevallen zondaar en den Drieëenigen God. Middelaar is een verbindingslid, een brug, een overgang, een middel ter ver- en ter hereeniging. In het denkbeeld zelf van „Middelaar" ligt het dus, dat we niet bij Hem mogen blijven staan, maar door Hem moeten komen *tot den Vader*.

Dat nu wordt voorbijgezien; vergeten; niet geteld.

Zoo sterk voorbijgezien, dat b. v. de eenzijdigheid der Hernhutters, die schier voorbedachtelijk bij den Middelaar staan blijven en in hun eeredienst en lied niet dan bij uitzondering tot den Drieëenige zelven doordringen, ternauwernood meer wordt gevoeld.

En al geven we nu van harte toe, dat het onder de kerk- en reveil-Christenen op verre na niet zóó eenzijdig toegaat, toch kan noch mag het oog er voor gesloten, dat ook onder de geloovigen van onzen tijd de eeregeving aan den Middelaar en aan dien Drieëenigen God, tot wien de Middelaar leiden wil, én in den eeredienst én in onze gesprekken én voor ons zielsleven, vaak in omgekeerde verhouding staat van wat ze zijn moest.

Het besef is verzwakt, dat men, ook bij de genadige tusschenkomst van den Middelaar, zelf persoonlijk, in nood en dood, ja, elk oogenblik, te doen heeft met den levenden, ontzaglijken, Drieëenigen God.

En hierdoor is het dan ook zoo natuurlijk gekomen, dat onze rechtzinnigheid almeer met het „Onze Vader" in pijnlijken strijd is geraakt.

In het „Onze Vader", dat ons de Middelaar op de lippen lei, is het van den aanvang af die levende, Drieëenige God, naar wien het hart des bidders rechtstreeks uitgaat; en het is *niet* eigen heil noch ook de redding van den broeder, maar wel waarlijk de eere, de roem,

de glorie van den heiligen God, die ganschelijk op den voorgrond treedt in dien wegsleependen aanhef: „Onze Vader, die in de hemelen zijt, *Uw naam* worde geheiligd! *Uw Koninkrijk* kome! *Uw wil* geschiede!"

Och, het „Onze Vader" is, als we ons zoo mogen uitdrukken, in merg en been „Gereformeerd." Godes heilige eere 's Christens eerste en bangste bekommering. En al belijdt dan ook een iegelijk, met stil verwijt en diepe schaamte, dat hij zóó het „Onze Vader" o, zoo zelden bad, wat doet dat er toe, waar het op het kiezen van de rechte belijdenis aankomt. Of is het dan niet juist het merk van den diepsten ootmoed, oprechtelijk voor God te belijden, dat onze „stand" bleef beneden onzen „staat"?

En vatten we dan op dien aangegeven grond het heerlijk werk der genade van die teederste en diepstindringende zijde aan, dan hangt natuurlijk alles maar aan de vraag: „Hoe stond het met *dien zondaar*, dien God zou komen verlossen!"

Immers met 's menschen staat, eer hij zondaar werd, behoeven we ons hier niet in te laten. Wel is er veel gesproken over het zondaar-*worden* van den mensch. „Hoe dat kon? Of God hem dan niet had kunnen scheppen, dat hij *niet* viel? Of ook hem voor vallen had kunnen bewaren? En diensvolgens, of het eeuwige voornemen van Gods ontfermende genade niet eigenlijk gesteld moet worden achter den val?" Maar, ook al ontkennen we het gewicht dezer teedere vragen in het minste niet, toch komt het ons voor, dat de kerk van Christus door den Heiligen Geest geleid is geworden, toen ze nóg het laatst in 1618, op dit punt en voor de vraag die het hier geldt, die vraag afsneed, en oordeelde dat „genade" niet *kan* uitgaan dan naar wat „zondaar" is.

Zonder ons dus op het oogenblik er meê in of er over uit te laten, of er in het *raadsbesluit* Gods nog een diepere bodem *onder* de genade ligt, bepalen we ons bij het bespreken van Gods ondoorgrondelijke *barmhartigheden* geheel en uitsluitend bij den *zondaar* als zoodanig.

Of liever, om juister te spreken, bij „de gevallen menschheid."

Want immers enkel maar van een „zondaar" te spreken is uiterst oppervlakkig en ondoordacht, en zou van den beginne aan den verkeerden indruk vestigen, alsof er alleen maar sprake viel van de redding en terechtbrenging van eenige op zich zelf staande menschelijke personen.

En dat is immers zoo *niet*.

God de Heere schiep niet maar enkele personen, maar een menschelijk geslacht, en dat menschelijk geslacht zette Hij zoo vast ineen,

dat Hij het geheel uit éénen bloede, uit één menschenpaar; en dat paar nogmaals uit één mensch; deed voortkomen.

Ja, zelfs dat is niet genoeg gezegd.

Ook die ééne mensch werd maar niet op deze aarde neergezet, zooals wij een perzik op een bord leggen, maar die mensch zat weer op zijn beurt aan die aarde vast; was genomen uit haar stof; kreeg een lichaam naar het structuur van der dieren lichaam; en ontving in het lichaam een bijeenvoeging van schier alle chemische stoffen en krachten, die in de aarde werken.

Die menschelijke romp van den eersten mensch was eer Gods adem er in voer dus een stuk wereld; een wereld in het klein; van alle krachten in die wereld de keurigste, fijnste saamvatting.

Een toen de adem van de lippen des levenden Gods er scheppend invoer en uit dien romp een mensch maakte, toen verbond God dien aldus reeds aan die wereld vastzittenden mensch er nogmaals *door zijn Woord* meê. Want in die wereld zou de mensch leven en de ruimte van die wereld zou hij vervullen en over die wereld zou hij heerschen. Hij, die mensch, zou gansch die wereld priesterlijk wijden moeten en toewijden aan den Heere onzen God.

En wat lag daarin niet?

Want immers, bestond alzoo die wereld ter wille van den mensch, wederom bestond ter wille van die wereld heel het zonnenstelsel met zijn planetenheir, en eveneens de melkweg aan het firmament en al de vaste sterren; kortom het wereldsche heelal.

Ja, zelfs zou men nog verder kunnen gaan, en ook van het hemelsche deel van het heelal d. w. z. van de hemelen en van de hemelen der hemelen en van de wagens *boven* het zwerk, d. w. z. van de myriaden der engelen, vragen kunnen, of ze niet bestemd waren, die hemelen, om „eeuwige tabernakels" voor die menschheid te dragen, en die engelen om de zaligheid aan te dienen aan wie in die „eeuwige tabernakelen" in zouden gaan. Ja, of niet dan eerst én hemelen én hemelsche legerscharen hun hoogste merk en wit bereiken zouden, als ze, mét die menschheid in eeuwig verband gezet, in één heilig accoord met wat onder die hemelen was, Hem loven zouden, die te prijzen is in alle eeuwigheid?

Wel weten we, dat de wet der lagere wetenschappen niet de aarde, maar de zon als centrum van ons planetenstelsel poogt aan te wijzen, en voor de gedachte, dat deze wereld aller zonnen en starren middelpunt zou zijn, geen plaats laat; maar wat doet dit er toe? Wie kon naar de wetten der lagere wetenschap vóór 18 eeuwen uitmaken of ook maar gelooven, dat zeker kindeke, uit een maagd Maria geboren, in een stal van het vlekje Bethlehem, — en *niet* de machtige keizer Augustus in al zijn praal en majesteit, het middelpunt van de beweging der volken en natiën op haar banen was? En toch, van achteren *bleek het zoo!* Laat u dat dus nooit ophouden. Een olifant is

wel veel grooter en sterker dan zijn berijder, en toch wien zou het ooit in de gedachte opkomen, naar die wetten van maat en gewicht beider onderlinge verhouding te bepalen?

We laten daarom met stille kalmte die mannen der lagere wetenschappen uitmaken wat zij kúnnen uitmaken. Maar metend met geheel ander, met geestelijk, ja goddelijk meetsnoer, blijven wij met Gods Woord belijden, dat het heelal óm deze *wereld* bestaat en die wereld om den *mensch*, opdat door dien mensch die wereld en door die wereld dat heelal eere en lof en glorie zou geven aan het eeuwige Wezen, dat, aller dingen Oorsprong en aller goeden Sprinkader, even deswege ook aller dingen Einddoel en aller wezens Oogmerk moet zijn.

En eerst als ge daarin doordringt, gevoelt ge dan nu immers ook, *hoe lief God die wereld moest hebben*, die wereld, om wier wille Hij zijn gansch heelal had geschapen? En, meer nog, wat teedere zorge, ingenomenheid en wat genegenheden er bij den Drieëenige voor *den mensch* óp die wereld moesten zijn: die mensch, aan wien God én de wereld én dat heelal had overgegeven, om door den mensch van alle ding de vrucht des lofs en der aanbidding en der toewijding te ontvangen.

Maar zoo ook eerst kan het u duidelijk worden, wat ontzettende, ontzaglijke, onafmeetbare verantwoordelijkheid er op dien mensch rustte, om zoo heiligen toeleg niet te doen mislukken.

Koos toch die mensch *tegen* God, dan ontstond maar niet het kwaad, dat hij van zichzelf het geluk afstiet. Maar veelmeer nog dat hij het *soort* van mensch bedierf en in één daad alle mensch die er ooit komen zou, ontmenschte en tot zondaar maakte. En even daardoor, wat nog meer zegt, dat heel het samenstel der wereld een van zijn spil gegleden rad werd, en door dat mislukken van heel de wereld, het gansche heelal, Gods gansche groote schepping, ontzonk aan haar hoogheilige bestemming; en al het werken Gods, waarbij de morgensterren gezongen hadden, als één mislukking, lastering over den naam des Heeren brengen zou, in steê van een vrucht voor zijn glorie.

Zie, op dát standpunt moeten we eerst staan, om van uit *die* hoogte in de onpeilbare diepte der genade in te staren.

Maar vooraf, eer we daartoe overgaan, zij het u nogmaals bij al wat heilig is, afgevraagd: „Wat zoekt uw oog vóór alle dingen in die ondoorgrondelijke diepte? uzelf? of de glorie van uw God?"

II.

EEN MEERDER HEIL.

> Alzoo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij zijn eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.
> Joh. 3 : 16.

God schiep „zon, maan en starren" om deze „wereld"; deze wereld om den „mensch"; en dien „mensch" om zichzelf, opdat door dien mensch én die wereld én al dat zichtbare Gode tot glorie zou zijn.

De zonde, die den mensch *ont*menschte en bedierf, was dus oorzaak, dat niet alleen die mensch aan God ontviel, maar dat ook, met dien mensch heel deze wereld, en, met deze wereld, heel de zichtbare schepping, Gode zijn glorie onthield.

En zoo geschiedde het dan dat Adams ééne zonde heel de schepping Gods in een vijandige macht tegenover Hem omzette, en maakte dat er voor den heiligen en Drieëenigen God lastering en smaad uit werd in steê van lof en eer!

Zoo althans leert de Schrift het ons. In Adam viel niet maar de persoon van den eersten mensch, „maar *heel de menschheid*. „Ze hebben allen gezondigd en derven de heerlijkheid Gods. Er is niemand die goed doet, ook niet tot één." En evenzoo, in die menschheid ontzonk *heel de wereld* aan haar luister. „De aarde is vervloekt om uwentwil. Heel de wereld ligt in het booze. De wereld gaat voorbij."

En eindelijk, met die wereld, is heel het firmament, *heel dit samenstel der dingen*, aan zijn glorie ontvallen. Want „hemel en aarde zal voorbijgaan," en dan zal God „scheppen een nieuwen hemel en een nieuwe aarde."

Dit klinkt dus heel anders, dan het voorgeven van hen, die, buiten de Heilige Schrift om en tegen haar openbaring in, leeraren, dat er alleen maar sprake is van de redding van enkele individuën, op zichzelf staande zondaren, buiten samenhang gedachte personen.

Naar die voorstelling toch bleef alles in dit groote huis van onzen God zooals het was; alleen met dit verschil dat er een zeker aantal menschen in woonden, die een zelfmoord begingen, en die nu voorts door Gods barmhartigheid weer in het leven worden teruggebracht. Terwijl omgekeerd, naar de Schrift het ons openbaart, Adam een zelfmoordenaar was, die in zijn eigen zelfmoord tevens al zijn kinderen en kindskinderen den dood berokkende, en tegelijk heel dat groote en prachtige huis van zijn God; heel die wereld en dat samenstel der dingen; in brand stak en verwoestte.

In hoeverre Adam van dit ontzettende van zijn misdaad vooraf volledige kennis droeg „door *expresse* goddelijke openbaring," kan niemand zeggen. Daarvan toch is ons niets bericht. Maar wel weten we, dat Adam vóór zijn val zelfs in het leven der dieren een zoo onmiddellijk instinctief inzicht had, dat we op grond der Schrift, zeer stelliglijk getuigen kunnen, dat Adams intuitief weten zeer rijk was en zeer ver ging. En overmits het nu met Gods rechtvaardigheid niet strooken zou, indien men onderstelde, dat God de Heere ook maar één middel onbeproefd zou hebben gelaten, om Adam van zijn schrikkelijke ongehoorzaamheid af te schrikken, zoo mág niet alleen ondersteld, maar *moet* aangenomen, dat Adam wel terdege intuitief, dat is door onmiddellijke kennis, wist, dat in zijn val heel de reeks millioenen van zijn nakomelingen met hem zou vallen, en evenzoo dat de val van den mensch tevens de val van de wereld en van heel de zichtbare schepping zou zijn.

En als ge in dát licht u dan nu Adams overtreding voorstelt, als van één, die, door zijn God op het heerlijkst bevoorrecht en beweldadigd, in dat prachtige paradijs, waar alles blonk en alles zong, de ontzettende gruweldaad begaan kon, van, om een nietigheid, ja, om een beet in een geringe boomvrucht, maar in dien beet uit bittere, ontembare hoovaardij, het aandorst, om met één greep die duizenden en millioenen wezens in den eeuwigen dood te storten en heel Gods prachtige schepping in brand te steken, — niet waar, dan treedt, heusch, die daad van Adam niet meer voor u in 't licht van een nauw noembare zonde, maar dan wordt ze u wel waarlijk de boosaardigste en ontzettendste uiting van gewetenloosheid; waar geen menschelijke taal u een woord voor te noemen heeft; en waar alleen een God, wiens neusgaten rooken van verbolgenheid, zóó tegen toornen kan, als er tegen zulk een ijslijke misdaad getoornd moet worden.

Waarom gruwt reeds ons het hart zoo sterk en zoo doordringend tegen een vader of moeder, die zich zedelijk misdragen en wegwerpen? Is het niet, omdat we weten en zien en tasten, dat ze hun kinderen in dien zedelijken val meêtrekken en, zoo God het niet verhoedt, in den moord, aan hun eigen ziel gepleegd, de ziel ook van hun kroost verderven?

En wat geeft u recht, om dat dien ontaarden vader toe te rekenen? Is het niet, omdat ge zelfs nog bij den diepst gezonken man onderstelt, dat hij in zijn zondigen staat die verantwoordelijkheid voor zijne kinderen wel *moet* gevoeld hebben, en er toch over heen werkte?

En indien ge dan nu, in den nu zoo diep gezonken toestand van ons geslacht, zulk een, zij het ook zwak, besef van verantwoordelijkheid zelfs bij den diepst gezonkene nog onderstelt, zeg zelf, gaat het dan aan, u Adam voor te stellen als een die daar niets van voelde? Of erkent ge ook niet zelf dat het intuitief besef bij den nog heiligen,

nog recht-staanden, nog *niet* gevallen mensch, in gelijke mate krachtiger, helderder en sterker moet gesproken hebben, als zijn stand hoog verheven was boven de zedelijke ellende waarin nu de zondaar nederligt?

Men houde dus toch eindelijk eens op, om op Adam een voorstelling over te brengen, die den boozen overtreder bijna tot een martelaar en den heiligen God tot een hoogst wreed en onbarmhartig wezen maakt; late dan toch eens af van het toepassen op Genesis' eerste kapittelen van de onheilige theorie, waarmede de Victor Hugo's en Dumassen, de galeiboeven en hoeren in interessante, beklagenswaardige martelaars en slachtoffers hebben omgetooverd; en biede toch eindelijk eens weerstand aan dat onheilig streven, dat er maar op uit is, om door het indragen in de Schrift van de grondbeginselen der revolutie die gansche Schrift te ontzielen.

Neen, Adams overtreding was wel in der waarheid het schandelijkst gruwelstuk, dat ooit begaan is; DE zonde bij uitnemendheid, waaruit, als uit een altijd vlietende fontein, aller zondaren zonden zijn uitgevloeid; en omdat onder allen Adam, alleen *zonder zondaar te zijn*, zondigde, het inbegrip van alle boosheid die in het onheilig wezen der zonde besloten ligt.

Wat heeft nu God de Heere tegenover dit stuk van hoovaardij gedaan?

God had deze gansche menschheid, deze gansche wereld, dit gansche samenstel der dingen op staanden voet kunnen verdoen, verdelgen en vernietigen, niet waar, om terstond daarna een nieuwe menschheid, een nieuwe aarde, en een nieuw samenstel der dingen tot aanzijn te roepen.

Het geval staat gelijk met wat aan Israël in de woestijn overkwam.

Gelijk men weet, heeft eerst Israël typisch en daarna Christus in de werkelijkheid alles over moeten doen wat den mensch in het paradijs was opgelegd.

Op volkomen goeden grond mogen we dus Israëls val in de woestijn in vergelijking brengen met 's menschen val in het paradijs.

En wat lezen we nu, dat de Heere na Israëls val over dat schuldig Israël tot Mozes zei?

Gij leest het in Exodus 32 : 7 en v.v.:

„Toen sprak de Heere tot Mozes: Ga heen, klim af van den berg, want uw volk, Israël, heeft het verdorven en ze zijn haastelijk afgeweken van den weg dien Ik hun geboden had. Zoo heb Ik dit volk gezien en zie het is een hardnekkig volk. En nu laat Mij toe, dat mijn toorn tegen dit volk ontsteke *en ze vertere!*" Waaraan dan onmiddellijk het grootsche en majestueuze denkbeeld wordt toegevoegd:

„Zoo zal Ik uit u *een ander* groot volk, in de plaats van Israël, doen voortkomen.”

Hier staat dus duidelijk uitgesproken, dat de Heere Israël om zijn afval geheel wilde verdoen; te niet doen de wondere schepping, die Hij in Isaäks geboorte begonnen had; en na die vernietiging van Israël opnieuw een ander heilig volk in het leven wilde roepen uit Mozes, zoodat Mozes *in de plaats van Abraham* de vader aller geloovigen zou zijn geworden.

We gaan dus volstrekt niet buiten de grenzen van hetgeen ons in de Schrift geopenbaard is, indien we ook bij den val van Adam voor een oogenblik, als bij manier van tegenstelling, het denkbeeld laten opkomen, dat God de Heere heel de menschheid en al het geschapene om dezen goddeloozen afval en schandelijke ongehoorzaamheid had kunnen verdelgen en verdoen, om voorts door een nieuwe scheppingsdaad een ander menschelijk geslacht, een andere wereld, een ander zichtbaar heelal in het leven te doen treden.

En nu, met dit denkbeeld van een gansch billijk en rechtvaardig oordeel, waar geen schepsel iets tegen zou hebben kunnen inbrengen, voor oogen, komt nu de Heilige Schrift ons hierin de ondoorgrondelijke barmhartigheden van Gods raad openbaren, dat de Heere onze God tot die verdelging, tot dit verdoen, tot deze tenietdoening van het gevallene *niet* overging; maar er op inging om naar dien gevallen mensch, naar die ontzielde wereld, naar dat ontluisterde heelal nog de hand der redding, nog den arm met macht uit te strekken; en het won en het gedaan kreeg, dat toch in het eind nog uit diezelfde menschheid, nog uit diezelfde wereld, nog uit dat eerst geschapen samenstel der dingen zijn lof en zijn glorie zou voortkomen.

Dát is het „alzoo lief heeft God *die wereld* gehad!” Diezelfde wereld, waarvan diezelfde Heilige Schrift ons getuigt, „dat ze in het booze ligt”, desniettemin „alzoo liefgehad” dat Hij er zijn eeniggeboren Zoon voor gaf.

Zie, de gevallen menschheid wordt voorwerp van Gods medelijden, niet meest noch enkel, omdat ze door Satan verleid is. Want Satans verleiding maakt het wel begrijpelijk, hoe de zondaar nog *redbaar* bleef, maar laat het even volstrekt onbegrijpelijk, als elke andere verklaring, hoe een zoo onuitsprekelijk bevoorrecht schepsel als Adam, de boosheid kón begaan en bestaan, om tegen zulk een heerlijk God zóó gruwelijk zich te verheffen en zoo schandelijk te bezondigen.

Maar ook zóó bleef dan toch die mensch een schepsel, in welks schepping God de Heere zijn grootheid had betoond. Hoe ook ingezonken en ontzonken aan haar glorie, bleef die wereld dan toch *Gods* wereld; *zijner* handen werk; het pronkstuk zijner almacht, waarin zijn goddelijke deugden zich weerkaatsten.

En dáárom, omdat die wereld „de wereld van God was;” en God dus in weerwil van haar ontluistering die wereld, als zijn schepping,

lief bleef hebben; dáárom is er een raad bij den Heilige en wetenschap bij den Almachtige geweest, om door zonde, dood en verdoemenis die wereld en die menschen zóó heen te trekken, dat ze in het einde toch den val weer te boven komen, aan den vloek zich ontrukken en weer spiegelbeeld worden zal van de deugden Desgenen die roepen kan uit de duisternis naar zijn heerlijk licht.

Daarin ligt de kunst Gods; het *kunnen* van den Eeuwige, het volbrengen van wat geen schepsel in hemel of op aarde volbrengen kón; ja, zulk een kunst van den Heilige als zelfs nog verre en zeer verre de kunst van aller dingen eerste schepping te boven ging.

Alles te verdoen en opnieuw met nieuwe schepping te beginnen, zie, het ware wel grootsch, wel majestueus, wel goddelijk geweest, maar zou toch in niets nog de daad der eerste schepping aan glorie en luister zijn te boven gegaan, en steeds de droeve kans hebben opengelaten, dat de aldus nieuw ontstane schepping weer in gelijken val ware meêgesleurd.

Maar wat oneindig meer is, wat zeer verre in mogendheid en majesteit het wonder der eerste schepping overtrof, het was, om het gebrokene te heelen; het ontmenschte weer tot mensch te maken; het gevloekte weer te heiligen, en dan dat geheiligde alzóó op de rots der heiligheden vast te zetten, dat het nimmermeer, tot in der eeuwen eeuwigheden, ontheiligd worden kón.

En dat laatste, dat onvergelijkelijk grootere en heerlijkere, dát is het nu juist, wat de God aller ontfermingen gedaan heeft. Hij heeft *niet* verdelgd, maar genade bewezen, en als *Her*schepper het aan menschen en engelen getoond, wat diepte, wat macht, wat majesteit er in zijn ontferming ligt en dat zijn barmhartigheden zijn „ondoorgrondelijk en oneindig."

Dat ziet nu de mensch van nature niet en daar heeft nu wel de zondaar, zoolang hij onverlicht is, geen oog voor. Maar doet God ook aan u dat heerlijke, dat Hij de oogen uws verstands van gesloten *open*, van duister *verlicht* maakt, o, hoe heerlijk, met wat overweldigenden glans schittert u dan niet tegen „de rijkdom der heerlijkheid van zijn erfenis in zijn heiligen", en hoe roept het dan alles in zijn geducht paleis niet de glorie uit „van die uitnemende grootheid zijner kracht aan ons die gelooven, naar de werking der sterkte zijner macht, die Hij gewrocht heeft in Christus!"

Zie, dáárin liggen nu die ruimten der ontfermingen van onnaspeurlijke genade, die Gods heiligen doen dorsten, „om te verstaan, welke de lengte en de breedte, de hoogte en de diepte zij van die liefde van Christus, die alle kennis te boven gaat."

Eerst door dát, nog boven de oorspronkelijke schepping uitgaande, betoon van goddelijke mogendheid, is al de heerlijkheid en al de

luister van Gods eeuwige majesteit naar buiten getreden. Die ontfermingen, ze kwamen nog dieper dan uit de macht en nog dieper dan uit de wijsheid Gods, ze kwamen uit het *hart* Gods, uit die bodemlooze, onpeilbare gronden van liefde, genade en barmhartigheid, waaruit in dat hart het leven Gods door alle eeuwigheden opklimt.

Het was God niet slechts in zijn *schepsel* openbaren, maar nu openbaren in den Eéngeborene: in hem, die zelf God zijnde, voor den Eeuwige niet een schepsel was, maar de eeuwig gegenereerde *Zoon.*

III.

ONZE LIEFDE GEEN MAATSTAF.

Zij hebben *allen* gezondigd. — *Velen* zijn geroepen. *Weinigen* uitverkoren.
Rom. 3 : 23. Matth. 20 : 16.

Het „*ondoorgrondelijke*" van Gods heilige barmhartigheden steekt dáárin dat de goddelijke Ontfermer ons uit een zoo „bodemlooze", „grondelooze" diepte van schuld, verderf en ellende optrok; en ons, eens opgetrokken uit dien afgrond van dood en verdoemenis, niet weer op de vlakte van dit lagere leven neerzet, maar opvoert naar de bergen zijner heiligheid en den onnaspeurlijken rijkdom van gelukzaligheden, die de heerlijkheid vormen om zijn troon. En het onuitsprekelijk „*barmhartige*" van dit ontfermen spreekt zich, naar we de laatste maal aantoonden, met name in dat wonder der almacht uit, dat God de afgevallen wereld niet verdeed, om voorts toen een nieuwe wereld te scheppen, maar dat Hij die oude, gevloekte en onder schuld en zonden verzonken wereld, nog naar zich toe trok, ze innerlijk in zijn toorn louterde, vrijschold en *herschiep.* „Alzoo lief heeft God de wereld, die afgevallen wereld, gehad!" blijft voor allen Evangeliejubel de verrassende grondtoon!

Maar nauwelijks gaat men nu één enkele schrede verder en ondervraagt den Heiligen Geest in het Schriftwoord over de wijze waarop de Heere onze God die ondoorgrondelijke barmhartigheden verwezenlijkt en verwerkelijkt heeft, of we stuiten van meetaf in die ondoorgrondelijke barmhartigheden op een even ondoorgrondelijk mysterie; op het geheimnis namelijk, of die eeuwige liefde Gods, toen ze zich naar die gezonken wereld uitstrekte, een macht oefende, die alle geschapen zielen, of daarentegen onder en in alle geschapen zielen

slechts het geslacht zou redden, ontdoen van schuld en kronen met koninklijke eere.

En aan die aangrijpendste en ontzettendste aller vragen toegekomen, voegt en past het ons, kinderen des stofs die we zijn, wel in de hoogste en uiterste mate, om met stille teederheid van God geleerd te willen zijn en niet wijs te wezen in eigen oogen.

Wat toch zou de mensch hier uit zijn eigen inzicht, oordeel of vermoeden voortbrengen, en wie zou zich vermeten, als Almachtige liefde de hand naar hem uitstrekt en hij zelf neerligt in zijn verdoemenis, aan die reddende goddelijke Ontferming de wijs te willen voorschrijven waarop ze te werk moest gaan?

Hoe kortzichtig en dwaalziek blijkt ons hart niet telkens in de kleine nietige berekening van den gang der wereldsche dingen; hoe logenstraft daarin reeds telkens en telkens weer de uitkomst onze ingebeelde voorstellingen; en hoe is niet het lange leven één les, om onze voorbarigheid in te toomen en ons te overtuigen van de ontoereikendheid van onze eigen kennis!

En waar het dan zoo reeds staat met de dingen die onder ons bereik vallen, die we overzien kunnen, en die het perk van het eindige niet overschrijden, wie zou dan waanwijs en vermetel genoeg zijn, om, starende in deze diepten, de goddelijke ondoorgrondelijkheden, met schoolsche geleerdheid of aanmatigende verzekerdheid te willen uitmaken, naar wat wet en op wat wijs de goddelijke barmhartigheid werkt?

Waarop toch zoudt ge hier bij het vormen van uw oordeel afgaan? Op uw redeneering? En die kwam zelfs in uw huislijk bedrijf zoo telkens faliekant uit! Op uw ervaring, die van gisteren is en op de eeuwen nauw meêtelt? Of op uw geweten dan, dat nu reeds heel anders reageert, dan het in u sprak voor twintig jaren? Of op uw denkbeelden althans, die ge u van den eisch der liefde en des meêdoogens en der volheerlijkste genade gevormd hadt? Alsof God de Heere dan van u en gij niet van Hem hadt te leeren wat goddelijk mededoogen zij!

Niets stuitenders en bijna hoonenders is er dan ook, dan ongevoelige menschen soms op hoogen toon over deze diepten van Gods gedachten zoo koel en beslist en ergerend te hooren spreken, dat het is, of ze twist hebben over de stukken van een kinderlegkaart die saâm moeten gezocht. o, Dat sticht niet, maar vervreemdt van God. Dat bouwt niet op, maar breekt de godzaligheid in de ziel af. En wie met zoo ongewijden en onheiligen blik achter het voorhangsel wil gluren, dien laat God dat voorhangsel voor de oogen neervallen, dat hij niets, niets meer van de heerlijkheid, die op het verzoendeksel rust, bespeurt.

Dat men toch in ontzag voor den levenden God stond, ook als men over zijn waarheden spreekt of schrijft. Of is het dan niet, naar

meermalen der gemeente van Christus herinnerd is, dat de waarheden Gods van oogenblik tot oogenblik aan den levenden God zelf vastzitten, gelijk de ledematen aan ons lichaam, zoodat in die waarheden aldoor de gloed van 's Heeren leven tintelt en zijn hartebloed stroomt en de glans zijner heerlijkheid aanschouwd wordt? En wie zal dan die levende waarheden van den Almachtigen God aangrijpen, betasten en ontleden kunnen, zonder dat een besef van heilige vreeze door zijn ziel vaart en stille aanbidding hem vervult en op het oogenblik zelf de heerlijke levenssappen die uit deze waarheden druppelen, zijn eigen ziel bedauwen?

Reeds Voetius onderwees ons zoo schoon in zijn „*Cracht der godsaligheyt*", dat men deze „diepten van Gods gedachten niet leeren zou zonder de ziel te verheffen in eerbiedenis en bewondering, niet zonder innerlijke beweging der opwaking des gemoeds en nooit zonder er tevens de macht in aan te toonen tot vertroosting van Gods kinderen en de betering van onzen geestelijken toestand. Doet men dat niet, zoo vervolgde hij, dan zal de teedere consciëntie koud blijven bij het zien op een dor geraamte zonder vleesch en bloed; een fijn uitgeplozen redenatie, die geheel omgaat buiten het leven der ziel; ja, zal het zelfs gebeuren, dat Gods eigen lieve kinderen in plaats van zich tot deze waarheden aangetrokken en er zich door ontvonkt te voelen, eer integendeel er een walg in de ziel tegen voelen opkomen. Op de practijcke komt het bij alle waarheid aan, en onder practijcke verstaat toch niemand onzer allerhande werken of uitwendige oefeningen in deugden, maar wel waarlijk en alleenlijk zulk een practijk, dat in het binnenste van ons hart ingeplant, doorgaat tot de verborgen samenvoegselen der ziel en des geestes, der zenuwen en der ledematen van den nieuwen mensch in ons, en die met helder besef van daar opklimt en doorbreekt in een onuitsprekelijk verlangen en begeeren, om standvastig, oprecht en ijverig te trachten naar een ingaan in het welbehagen van Gods wil, naar al zijn deelen, in en door de gemeenschap met de krachtig werkende genade Gods en de kruisverdiensten Christi, zonder welke alle gepretendeerde practijken toch niet met al zijn dan blinkende zonden."

En van die warme, bezielde, geestelijke lijn, waarlangs onze vaderen zich bewogen, mag ook onze ziel, mijn lezer, nooit afgaan.

Want zonder dien gloed in het woord en dat inblazen van Gods Geest is de waarheid die onze mond belijdt, is al ons ijveren slechts een bederven van het kostelijkste; ons opkomen voor Gods waarheid niets dan een met ruwe hand aantasten van het heilige; en wij eindigen met de hondekens te zijn, wien men de paarlen toewierp, of aan het zwijn gelijk, toen we ze vertraden.

Dan nut ons Gods heilige waarheid niet, maar maakt ze ons schijnheilig. Dan legt ze geen adel op onze ziel, maar verlaagt ze ons in stuitende verwaandheid. En met een dorheid aan zijn hart en een

verhindering van zijn gebeden wordt de man geslagen, die op zoo drieste, ongoddelijke wijze zich aan de heiligheden en de sieraden van Gods huis vergrijpt.

En daarom kan er nooit genoeg op gedrongen en manen ook wij er thans ons zelven en onze lezers toe, om toch „God te vreezen" ook in het belijden van zijn naam. Om toch nooit te vergeten dat we nietige, niets uit ons zelven verstaande menschen zijn. En alzoo indachtig onzer zonde, ons van onze kortzichtigheid bewust, en steeds gedenkende dat zoo hoog de hemelen boven de aarde zijn, zoo hoog Gods gedachten boven onze gedachten gaan, af te leggen alle *eigen*-wijsheid en met stille eerbiedenis te luisteren naar wat God de Heere ons, naar de uitlegging des Geestes in de geschiedenis zijner Gemeente, door zijn Woord onderwijst.

Ging het hier toch op ónzen dunk, op ons oordeel, op ons menschelijk inzicht af, dan, het spreekt vanzelf, zouden we niet beter kunnen doen, dan voetstoots hún het pleit gewonnen te geven, die zich in deze eeuw als „moderne leeraars" hebben aangediend.

Want, in trouwe, wie zou het weerspreken durven: als ge vader zijt, stel, van een tiental kinderen, en die kinderen hadden u grovelijk beleedigd, bitter bedroefd, en gegriefd tot in de ziele, maar gij hadt macht om ze desniettemin aan een heerlijk levensbestaan te helpen, dat ge in aller menschen oog al een zeer onmenschelijke wreedaard en een haatdragend, wraakzuchtig mensch zoudt moeten zijn, indien ge, dat kunnende, er ook niet *al* uw kinderen toe verhielpt. En reeds de enkele gedachte, dat ge dan dat heerlijk levensbestaan aan den één schenken en aan den ander onthouden zoudt, zou derwijs ons menschelijk gevoel beleedigen, dat de schuld uwer kinderen jegens u nauwelijks geteld en alleen uw schuld jegens die verstootene uwer kinderen zeer breed zou worden uitgemeten.

Is dát dus de toetssteen, moet naar ónze liefde de ondoorgrondelijke barmhartigheid onzes Gods afgemeten, wie, zoo vragen we, zou dan die liefde Gods niet nog veel breeder en ruimer en milder uitmeten, en niet aan Godslastering schuldig staan, door ook maar een oogenblik in den ontfermenden God een opzet te durven denken, dat elk rechtschapen hart reeds in ons; gebrekkige menschen die we zijn; gestrengelijk zou afkeuren en verfoeien?

Eenmaal dien weg op, is er dus waarlijk niets tegen in te brengen, en moet van heeler harte toegestemd, dat *alleen een zaliging aller zielen* aan den drang van ons hart voldoet, aan onze menschelijke voorstelling bevrediging schenkt en rijmt met onze beste overleggingen.

Dat kan het niet geduld of toegestaan, dat God de Heere, die dan toch alle dingen weet en kent en doorziet eer ze zijn, ook maar één mensch op liet groeien en niet verdeed, als Hij de Heere wist, dat zijn einde zou zijn in het eeuwig verderf.

Dan baat het niet, of ge al zegt, dat God hem het heil wel aangeboden, maar hij het verworpen heeft, want wat waarborgt u dat hij, na zijn dood, nu alle dingen helderder inziende, niet ijlings dienzelfden Heiland te voet zou vallen, dien hij in zijn leven, misleid door schijn, verwierp?

Neen, met ons eigen hart tot maatstaf, dan worde het maar rond en open en vrijuit erkend, dat een beslissing voor eeuwig aan deze zij van het graf ondenkbaar is, en dat Gods eeuwige liefde en grenzenlooze barmhartigheid dán eerst beantwoorden zal aan het hoogst en schitterendst ideaal, dat ons hart en onze ziel zich vormt, als *alle* ziel, heden of hiernamaals, de vreugdevolle gelukzaligheid deelachtig wordt en het accoord van Gods engelen en uitverkorenen door niet één enkelen rauwen smartkreet uit de diepte der hel wordt gestoord.

„Te baren ter verstoring" is reeds voor de vrouw op aarde een diepgevoelde smaad, die haar het aangezicht met den sluier van den weemoed doet toedekken, en hoe zou het dan eere, hoe glorie en heerlijkheid voor God den Almachtige en Schepper kunnen zijn, „te scheppen ter verstoring" en te genereeren voor het verderf?

Kon dus menschelijk inzicht hier het pleit beslechten, dan smore niemand het op zijn lippen, dat dan de nu door ons verworpen moderne leeraars veeleer als de apostelen eener zuiverder belijdenis, zouden te eeren zijn. Maar ook, getuigt de Heilige Geest in de Gemeente des Heeren reeds nu luide van de geestelijke dorheid en verstoring, die allen akker sloeg, waar deze prediking van „de zaliging aller zielen" over uitging; ziet bij het licht des Geestes reeds nu elk geestelijk geoefend oog, dat ervaring deze ingebeelde wijsheid ten spot maakt; en getuigt die Geest inniger en doordringender nog in den verborgen omgang der ziele, dat deze prediking de zielen misleidt en indruischt tegen de dingen, zooals ze daarboven bij God zijn, en dus niet opvoert maar neertrekt; dan, wat ik u bidde, broeders, laat dan uw oogen zich ook ten volle openen en kiest of deelt.

Zegt dan niet: Zoo zullen we dan nu de ergste, scherpste punten van de leer dier nieuwe profeten ietwes afpunten en er iets uit Gods Woord bijdoen, en alzoo een kostelijken wijn mengen, uit den wijn van 's Heeren wijnstok en de kleurlooze wateren van ons eigen menschelijk inzicht, maar laat ons dan mannen uit één stuk, kinderen des geloofs en liefhebbers des Heeren zijn, door dan ook onvoorwaardelijk alle menschelijk inzicht voor niets te achten en als eenige bron der kennisse van Gods ondoorgrondelijke barmhartigheden dat heilig, heerlijk Woord aanprijzen, dat in de Schriften tot ons spreekt.

De dwaalwegen zijn zoo vele en te over, dat een vast besluit en kloeke zin, om op den rechten weg te komen voor elk die in het duister dwaalt, zoo onmisbaar is.

Wat nu de Heilige Schrift ons onderwijzen zal, zij daarbij geheel aan den Heiligen Geest overgelaten. Bij ons kan maar één ding on-

voorwaardelijk, één besluit onomstootelijk vaststaan, t. w. dat ons het Amen uit de ziel zal komen op elke openbaring die het God geliefd heeft ons te doen. Vast, dat we niet wringen zullen, om krom te buigen wat recht is, en niet tornen zullen, om los te krijgen wat vast is; noch ook in den trant der koopers op de markt, handel zullen drijven in het heilige, om óf te overvragen óf af te dingen, als kon ooit God iets schieten laten van zijn hoogheilig Wezen, om aan ons bekrompen denken genoegdoening te verschaffen; maar dat we, integendeel, onzen mond het zwijgen zullen opleggen en, zonder ooit ons denken te verkrachten of een tegenstelling te verzwijgen, die metterdaad voor ons bestaat, openlijk, onbewimpeld en ootmoedig dat denken gebieden zullen nooit de hoogere autoriteit te loochenen van het denken Gods.

Er is dus geen sprake van schipperen, van een geven en nemen. Daar kan een kind des Koninkrijks *nooit* aan willen.

Dat verfoeit hij met al de energie van zijn geloof. Wat we eischen is alleen, dat we eenerzijds zuiver uitwerken en oprechtelijk erkennen, hoe het wel zijn zou, als het naar óns inzicht, ónzen maatstaf, ónze inbeelding ging, en nu daartegenover stellende, niet in bedekte en gedempte, maar in klare en ondubbelzinnige woorden, wat God de Heere ons in zijn Woord te kennen geeft; zonder aarzelen belijden zullen: Hier is strijd, hier is tegenspraak, hier stuit ons oog op het mysterie! Om voorts, overmits we zondaars zijn, het onszelven klaarlijk aan te zeggen, dat tegenover dat spreken Gods in zijn Schrifture óns inzicht zelfs niet de waarde heeft om in aanmerking te komen.

Het komt dus van verre niet aan op een verstandelijk elkaâr vangen in strikken van betoog of redeneering. Daar zijn Gods kinderen warsch van. Dat spreekt hun ziele nooit toe. Dat gaat buiten hen om, en valt eer onder hun geestelijk oordeel.

Neen, op een *geestelijke* daad wordt hier aangedrongen. Op de daad, dat ge ophouden zult uzelven te overschatten. Dat ge af zult leggen uw ingebeelden waan. Dat ge met uw eigen ik ook uw eigen woord zult verloochenen. Kortom, dat ge luisteren zult naar dat ontzaglijk roepen des Heeren: *Laat af en weet dat Ik God ben*!

En zoo opgevat, ja dan dringt de wigge die we hier aandrongen, wel terdege in de voege van het leven der ziel in, dan komt het hier wel waarlijk op godsvrucht en godzaligen zin aan; en mag niet gerust, eer ook ons tegenwoordig geslacht ophoude God Almachtig te dagen voor de vierschaar zijner ingebeelde zekerheden, om eerbiediglijk voor zijn aangezicht te verschijnen, waar Hij u toeroept, dat gij u vernederen zoudt, om een Amen te geven op zijn Woord.

IV.

ONTWIJFELBAAR GETUIGENIS.

> De raad des Heeren bestaat in der eeuwigheid, de gedachten zijns harten van geslachte tot geslachte. Psalm 33 : 11.

Over de uitkomst van den weg der zondaren bestaat geen verschil. Een iegelijk mensch, die nog belijdt en het meent, dat „verloren gaat al wat buiten Jezus sterft," geeft toe en moet wel toegeven: dat verreweg de overgroote meerderheid van de kinderen der menschen verloren gaat en dat slechts een betrekkelijk zeer en zeer klein deel het Evangelie van Jezus bij zijn leven aannam en in de hope op zijn zoenbloed stierf. Ook al ondervraagt men daarover de allerminst eischenden onder de Christenen, toch zullen ook zij moeten toestemmen, dat het aantal menschen dat „in Jezus sterft," bijna niet te noemen is, vergeleken bij de onmetelijke massa van individuen, die heensterft zonder ooit de zaligheid, die in Christus is, te hebben gekend.

Dit vreeslijke, ontzaglijke feit schrijven we niet dan met een innerlijke huivering der ziele neder. Want waarlijk men zou van alle menschelijk medegevoel ontbloot moeten zijn, indien men zoo schriklijke gedachte ook maar kon indenken, zonder diep uit de borst de angstige vraag te voelen scheuren: „o, Mijn God, waarom kan, waarom mag dat niet anders?" En nog tienmaal liever hebben we met den uitzinnigsten Universalist te doen, dan met den man zonder hart, die koel en met onbewogen gelaat van het verderf en de eeuwige verdoemenis dier millioenen bij millioenen spreken kan.

Elk jaar rekent men, dat omstreeks veertig millioen menschen ten grave worden uitgedragen. En nu, zoudt ge met de kennis die ge van het Christelijk leven hebt voor oogen ons niet van verregaande onwetendheid en gebrek aan ernst beschuldigen, indien we het cijfer van hen die „in Jezus" sterven, ook maar op één tiende van deze veertig millioen begrooten dorsten?

Neen, in der waarheid, zelfs het denken van onzen geest kan niet langer dan één oogenblik in die diepten der rampzaligheid verkeeren, of we voelen, dat we krankzinnig zouden worden, indien *wij* dat schriklijk raadsel hadden op te lossen.

Maar met dat al *blijft* het smartelijk feit en wordt dit onbeschrijflijk aangrijpende feit onbewimpeld en volmondig toegestemd óók door hen onder onze geloovige broeders, die nog altijd voor een „algemeene genade" ijveren, als ware er de eere van hun Evangelie meê gemoeid.

De vraag waar het op aan komt, is dus maar: „Heeft God de Heere *dit vooruit geweten?*" En nu weten we wel, dat b.v. *Het Oosten* onlangs een vertaling opnam van een Duitsch vlugschrift, waarin kort en goed de stelling werd verdedigd: „God wist dit *niet*, want God heeft uit liefde zelfs zijn alwetendheid ingebonden!" (dit was bedoeld, niet van God den Zoon in zijn vleeschwording, maar van God Drieëenig); doch zóó ver is het toch in ons eigen land nog niet gekomen, of van *alle* Christenen mag nog met zekerheid ondersteld, dat ze elke voorstelling, die den hoogheiligen God van de eigenschappen zijns goddelijken Wezens ontdoen zou, gestrengelijk als heiligschennend zullen afkeuren en met beslistheid verwerpen.

Beide staat dus nog naar aller Christenen belijdenis vast, zoowel dat slechts een zeer klein deel der dooden „in Jezus" stierf, als dat God, eer ze geboren werden, van al die andere millioenen wist dat ze verloren zouden gaan.

Kennelijk komen we dus met uit Gods liefde te redeneeren niets verder. Want we willen toch met ernste ook aan uzelven gevraagd hebben: „Mijn broeder, indien de hooge God vooruit, van eeuwigheid, ook maar *wist*, dat al deze millioenen slechts geboren werden voor de rampzaligheid, en Hij het als Schepper toch in zijn macht had hun geboorte te voorkomen, was het dan geen namelooze wreedheid, dat de Heere ze nochtans liet geboren worden, en zou het niet de meest elementaire eisch van liefde geweest zijn, zijn scheppende hand *niet* te leenen tot hun ontstaan?"

Wreed blijft het dus voor ons besef altijd, hoe men het wende of keere. Met algemeene of met particuliere genade, wij kunnen het met het denkbeeld van een eeuwige liefde niet rijmen. En het eenige, dat ons rest, is maar te vragen, wat het Woord leert en aan dat Woord ons te onderwerpen.

En mogen we dan nu op dát terrein de quaestie terugbrengen, hoe, mijn lezer, zouden we dan nog aarzelen kunnen?

Want heusch, het zijn toch geen Bijbelkenners, die u gedachtenloos en onnadenkend vertellen komen, dat de Heilige Schrift evenveel teksten voor het eene als voor het andere gevoelen bevat en dat we dus de hand maar op den mond hebben te leggen.

Dit is waarlijk buiten de Schrift om gezegd.

Integendeel, voor de Heilige Schrift staat de zaak zoo, dat de beperking der genade door Gods welbehagen tot een deel der menschen, gelijk ons vroeger bleek, door heel de Openbaring op het allerduidelijkst en allerstelligst geleerd wordt, terwijl er (de woorden van vermaan en opwekking natuurlijk daargelaten) slechts hoogst enkele uitspraken voorkomen die voor het tegendeel pleiten.

Waar dan nog bij komt, de zeer juiste opmerking van Groenewegen,

die van Remonstrantsch Gereformeerd werd, t. w.: dat wel de enkele plaatsen der Heilige Schrift, die voor de algemeene genade pleiten, nog te rijmen zijn met het denkbeeld van een beperkende verkiezing; maar dat er mogelijkheid noch kans op is, om, in welke bochten men zich ook wringe, geheel den gang en het verloop der Openbaring Gods van haar particulier karakter te ontdoen.

De Heilige Schrift leert in woorden van volstrekte ondubbelzinnigheid; niet door een profeet of apostel, maar door den eigen Zoon van God: „dat de weg nauw is die ten leven leidt, en dat er weinigen zijn, die denzelven vinden"; en ten andere: „dat er wel velen geroepen zijn, maar weinigen uitverkoren."

De Heilige Schrift leert ons door Jezus' eigen woord, dat de wijzen en verstandigen daarom het Evangelie *niet* aannemen, overmits God het hun verbergt. „Ik dank U, Vader, Heere des hemels en der aarde, dat Gij deze dingen voor de wijzen en verstandigen verborgen hebt en hebt ze den kinderkens geopenbaard."

Evenzoo, dat „God te kennen het eeuwige leven is," en dat het al of niet ontvangen van deze kennis *niet* hangt aan 's menschen wil, maar aan den wil van Jezus. „Niemand kent den Vader dan de Zoon, en wien het de Zoon wil openbaren." Een wil zoo ernstig opgevat, dat Jezus zelf verklaart, opzettelijk tot de schare in gelijkenissen te spreken, „opdat ze zich niet te eeniger tijd bekeeren."

„Niemand," zoo weerklonk het van dezelfde lippen, „*kan* tot mij komen, tenzij de Vader hem trekke!" En niettegenstaande Jezus vooruit wist, dat Judas voor eeuwig verloren was en hij het lang vooraf beleed: „Uit degenen, die Gij mij gegeven hebt, heb ik niemand verloren dan den zoon des verderfs," hield de Heere hem toch bij zich en maakte hem aan zijn gangen gewend en heeft zelfs de beurs hem gelaten.

Schrikkelijk .... we zeggen het met u. Om onzen geest in te verliezen, als we het indenken. Zóó ontzettend, dat wij, stond het aan ons, dat alles in onzen Bijbel wel zouden willen veranderen. Maar het staat er .... met dat al. En wie zich niet aanstelt, om de Schrift te veranderen, maar zich aan die Heilige Schriftuur wil gevangen geven, die weet dan nu van Jezus' eigen lippen, *dat het zoo is!*

En onderzoekt ge nu al verder in diezelfde Schrifture: of diegenen die ten leven komen, dit dan nu aan zichzelf, aan eigen inspanning, aan eigen keus, dank weten? — dan verklaart diezelfde Openbaring Gods, dat de mensch er *niets* aan toe- of af brengt; „dat ge uit genade zalig zijt geworden;" „dat het niet uit de werken is, opdat niemand roeme;" en dat „beide het willen én het werken" in ons gewrocht wordt door den levenden God.

Stelliglijk en op het allerbeslistst wordt u in die Heilige Schrift geleerd, dat alles wat voor uw zaligheid buiten u volbracht moest worden, volbracht was, *eer ge geboren waart.* En evenzoo, dat gij dit

uitwendig u aangeboden heil niet kúnt aannemen, tenzij ge eerst wedergeboren wordt: „Indien iemand niet wedergeboren wordt uit water en Geest, hij kan het Koninkrijk van God zelfs niet zien.” En dat iemand al even weinig aan zijn geboorte uit den Geest als aan zijn geboorte uit zijn moeder toe- of afdoet, sprak Jezus even duidelijk uit, toen hij zei: „De wind blaast waarheen hij wil en gij hoort zijn geluid, maar gij weet niet vanwaar hij komt noch waar hij henengaat; alzoo is een iegelijk die uit den Geest geboren wordt.”

En onderzoekt ge nu ten slotte: in welk verband de zaliging dezer gelukkigen met het weten en den wil Gods staat, — dan leert en onderwijst u diezelfde Schrift op het allernauwkeurigst, dat God alwetend is, want dat „alle dingen naakt en geopend liggen voor Dengene met wien we te doen hebben”; dat die alwetendheid Gods ten opzichte van de zaliging des zondaars niet pas ontstaat op het oogenblik dat Hij den zondaar waarneemt, maar van eeuwigheid bestaat; „Gode zijn al zijne werken van eeuwigheid bekend”; en ten slotte dat deze eeuwige wetenschap van wat er met den zondaar te gebeuren staat, niet lijdelijk is, maar ontstaat uit den wil van zijn welbehagen, en dat Hij het is, die door den raad zijns willens, den levensgang van den ellendige van vóór de schepping en grondlegging der wereld had bepaald.

God de Heere heeft ons dus volstrekt niet in het onzekere gelaten. Hij heeft ons niet een Bijbel *in* de hand gegeven, dien we moedeloos en hopeloos weer hoe eer hoe beter *uit* de hand konden leggen, klagende met de Pilatusklacht: „Wat is waarheid?” Maar eer integendeel heeft het den Heere beliefd, ons op het allerduidelijkst in te lichten, een openbaring te geven die op dit punt volkomen is, en ons schalm voor schalm heel de keten te toonen waarlangs het heil ons uit zijn Vaderhart toekomt.

Niets anders dan volstrekte onderwerping aan de Heilige Schrift is dus ook noodig, om zonder voorbehoud de belijdenis der particuliere genade te beamen; en het is in den grond niets dan een tornen aan de goddelijke Schriftautoriteit, waardoor de vrije wil, dien heel de Schrift in den zondaar loochent, dien Augustinus verbrak, Luther aan stukken wrong en Calvijn aan gruizels wierp, zich alle eeuwen door weer opricht.

Past men dit nu meer bijzonderlijk op het sterven van onzen Heere en Heiland toe, dan ontstaat de vraag, of God, toen Hij zijn Zoon in den dood overgaf, daarmeê bedoelde, dit Lam Gods voor *alle* zondaren te laten sterven, dan wel uitsluitend voor diegenen, aan wie zijn dood *feitelijk* ten goede zou komen.

En ook deze vraag nu is, met de Schrift in handen, terstond uitgemaakt. Voorcerst doordien de Schrift leert, „dat er bij God geen

verandering is noch schaduw van omkeering," en God de Heere dus niet in zijn raad kan bepalen, dat slechts *velen* de vrucht van dien dood smaken zullen, om voorts als het aan het sterven van dien Zoon toekomt, het zoenoffer nu toch nog eens te bestemmen *voor allen.*

Maar ook ten tweede, overmits de Heilige Schrift zeer uitdrukkelijk, waar van dit sterven sprake is; *buiten de gemeente der geloovigen;* altijd zegt dat hij voor *velen* en nooit dat hij voor *allen* stierf. „Om den arbeid zijner ziele zal hij het zien en verzadigd worden. Door zijn kennis zal mijn knecht de rechtvaardige er *velen* rechtvaardig maken, want hij zal hunne ongerechtigheden dragen, ... omdat hij zijn ziel uitgestort heeft in den dood en met de overtreders is gesteld geweest en hij *veler* zonden gedragen heeft." Evenzoo: „De Zoon des menschen is niet gekomen om gediend te worden, maar om te dienen en zijn ziel te geven tot een rantsoen voor *velen.*" „Deze beker is het bloed des Nieuwen Testaments, dat voor *velen* vergoten wordt." „Want het betaamde Hem, om welke alle dingen zijn, dat Hij, *vele* kinderen tot de heerlijkheid leidende, den oversten Leidsman hunner zaligheid door lijden heiligen zou." En eindelijk: „Alzoo ook Christus, eenmaal geofferd zijnde, om *veler* zonde weg te nemen, zal ten anderen male zonder zonde gezien worden van degenen die hem verwachten tot zaligheid."

Waar dan ten derde nog bij komt, dat de Heilige Schrift op het allernadrukkelijkst leert, dat de Zoon van God het rantsoen heeft aangebracht voor zijn *eigen volk*, voor zijn *eigen schapen*, voor zijn *gemeente*, voor zijn *mystiek lichaam*, voor de *kinderen Gods* en voor degenen, die hem *van den Vader gegeven zijn.* „Die zichzelf voor ons gegeven heeft, opdat hij ons verlossen zou van alle ongerechtigheid en zichzelven een *eigen volk* zou reinigen, ijverig in goede werken." „De goede Herder stelt zijn leven *voor de schapen*, en de schapen hooren zijn stem." „De *gemeente* Gods, welke hij verkregen heeft door zijn eigen bloed." „Gelijk ook Christus de *gemeente* lief heeft gehad en zichzelven voor haar heeft overgegeven." „Hij is de behouder des *lichaams.*" „Dat Jezus sterven zou voor het volk, en niet alleen voor dat volk, maar opdat hij ook de *kinderen Gods* die verstrooid waren, tot één zou vergaderen." En zoo ook: „Ik heilige mij zelven voor hen (*die Gij mij uit de wereld gegeven hebt*), opdat ook zij geheiligd mogen zijn in waarheid."

Er behoeft aan dit alles geen woord ter verduidelijking te worden toegevoegd. Tegenbedenkingen van elders ontleend bespreken we later. Maar dit is onwedersprekelijk, dat dit breedvoerig Schriftbewijs de zaak in quaestie geheel uitmaakt, en dwingt tot de eerbiedige belijdenis: *dat Christus zijn bloed gestort heeft, wetende dat de vrucht daarvan alleen aan de kinderen Gods zou ten goede komen!*"

Slechts houde men hierbij wel in het oog, dat hierin ligt opgesloten: 1. dat Christus den toorn Gods tegen de zonde *van het gansche*

menschelijk geslacht gedragen heeft; 2. dat er voorwerpelijk niets aan dit rantsoen behoefde toegevoegd, om alle ziel van alle menschenkinderen vrij te doen uitgaan; 3. dat in de Gemeente Christi deze dood des Zoons van God wel terdege *ook den hypocrieten* aangaat; en 4. dat bij de prediking des Evangelies de regel geldt: „Niet naar het *Besluit*, maar naar het *Gebod!*"

V.

DE ZONDE DES GANSCHEN MENSCHELIJKEN GESLACHTS.

Dien heeft Hij zonde voor ons gemaakt.
2 Cor. 5 : 21.

Streng vasthoudende aan de belijdenis, dat de vrucht van Jezus' lijden alleen voor de verlosten bestemd is, beleden we tevens, en met opzet en met nadruk, „dat hij gedragen heeft den toorn Gods tegen de zonde *van het gansche menschelijk geslacht.*"

Dit is niets vreemds. Eer integendeel sluiten we ons hiermede slechts aan bij de belijdenis van den Heidelbergschen Catechismus, dien ook de Dordsche vaderen hartelijk beaamden (zie vr. 37), „dat Christus den ganschen tijd zijns levens, maar inzonderheid aan het einde zijns levens den toorn Gods tegen de zonde van het gansche menschelijk geslacht, gedragen heeft."

We sleepen er deze belijdenis dus niet bij, maar komen er meê voor den dag, omdat zonder haar de particuliere genade niet kan begregen worden; en vinden te meer aanleiding om bij dit punt eenigszins uitvoerig stil te staan, overmits de drijvers van den vrijen wil van oude dagen af zich altijd op dit woord van den Catechismus beroepen hebben; en nog onlangs een onzer broederen, dit oude misbruik hernieuwend, weer op den klank af met dit schoone woord van Ursinus tegen de particuliere genade pleiten dorst [1]).

De zaak staat namelijk zóó, dat velen in onze dagen, zeer ten onrechte, zoo dikwijls er van de verzoening hunner zonden sprake is, denken aan een optelsom, waardoor ze, al hun begane zonden bijeenvoegend, deze in een schaal werpen en wegen laten door Gods heiligheid; en alsnu meenen dat Christus zóóveel als die zonden wegen, zooveel nu ook aan strafaequivalent betaald heeft.

Stel nu voor een oogenblik dat we dit wicht der zonden van A op

[1]) Dr. Vos in zijn *Kerk. Weekbl.*

50, van B op 60, van C op 70, enz. mochten schatten, en eindelijk, de zonden van allen die ten leven komen op een totaal van tien millioen konden uitcijferen, dan zou dit er naar hun stelsel op neerkomen, dat, zeggen we, de Heere Jezus dan ook tien millioen aan strafaequivalent heeft betaald; niets meer; niets minder.

Hieruit immers zou dan voortvloeien, dat indien, behalve de uitverkorenen, ook nog zekere persoon X of IJ zalig wilde worden, en men het wicht zijner zonden op b. v. 100 stelt, Christus dan, om óók dezen mensch te verlossen, tien millioen *plus honderd* aan strafaequivalent had moeten voldoen.

Waaruit dan volgen zou, gelijk men terecht inziet, dat elk verworpene of wie niet ten leven komt, vrij van het bloed Christi zou zijn, overmits immers het aequivalent voor zijn zonden in het rantsoen niet in zat.

Tegen deze gansche rekenkunstige, oppervlakkige en ongeestelijke voorstelling nu komen we ten ernstigste in verzet; verwerpen haar met volle bewustheid; en bestrijden haar uit plichtsbesef.

Neen, wij menschen staan niet als losse palen naast elkander, zoodat de zonden van den één geheel los zouden zijn van de zonde en de schuld des anderen. Maar gansch omgekeerd is gansch het menschelijk geslacht uit éénen bloede en alzoo vormend één stam, waaraan de volken en natiën als takken zijn, en de enkele personen als bladeren aan de twijgen.

Vandaar dat ons geestelijk leven dan ook niet geïsoleerd is, maar het geestelijk leven van alle natiën en personen met elkaâr in oorspronkelijk verband staat; of gelijk men het thans pleegt uit te drukken: in band ligt van solidariteit.

Dit uitnemend beseffende en uit Gods Woord erkennende heeft de gezuiverde of gereformeerde kerk dan ook steeds beleden, dat allen in Adam gevallen zijn en dat Adams schuld aan alle kinderen der menschen wordt toegerekend. Even wonderlijk toegerekend Adams schuld aan allen die van Adam zijn, als Jezus' gerechtigheid aan allen die hém toebehooren. En dat wel beide malen door een toerekening die niet in de volgelingen haar grond vindt, maar uitsluitend in hun hoofd. Er is toerekening van Jezus' onschuld, *niet* dewijl gerechtigheid in de verlosten is; maar ze ontvangen die gerechtigheid, *omdat* de onschuld hun toegerekend wordt. En zoo ook de toerekening van Adams schuld heeft plaats, *niet* dewijl er ongerechtigheid in het embryo is, maar de erfzonde komt in het embryo [1]), *omdat* Adams schuld hem was toegerekend. Of ook anders gezegd, de toerekening grondt zich niet op eenig kwaad of goed dat aanwezig zou zijn, maar uitsluitend op den *levensband* die alle mensch aan Adam en alle kind Gods aan Jezus verbindt.

---

[1]) Kind in 's moeders schoot.

Het komt dus volstrekt niet alleen aan op uwe zon*den* en de schuld die dáárdoor ontstond, maar veel meer en veel eerder op uw zon*de* en op de schuld, die u is toegerekend, en waardoor die zonde uw deel werd.

Die zon*de* toch is de bron, uw zon*den* de daaruit opspattende druppelen. Uw zon*de* is de wortel, uw zon*den* de op dien wortel bloeiende bloesems. Of ook uw zon*de* is de bedorven bloedfontein in u, terwijl uw zon*den* slechts als de etterbuilen en zweren zijn, die uit die kwade sappen zich aanzetten op uw huid.

En *is* dit nu zoo; voelt elk dieper ingeleide, dat zijn eigen zielsworsteling metterdaad met aller zonden bron en niet met een énkel kwaad wordt doorworsteld; ziet ge dan ook niet in, dat onzer aller hoofdschuld éénzelfde schuld is: de ons allen toegerekende schuld van Adam?

Deze schuld rust dus niet op A en B, maar op het *geheele menschelijk geslacht;* en dus óók op de enkele personen, maar op hen slechts in zóóverre ze tot dit menschelijk geslacht behooren, er leden van zijn, en met die leden lotgemeen.

Gods toorn tegen de zonde ontbrandende keert zich derhalve niet achtereenvolgens tegen de zonde van A, en dan van B en dan van C, maar ter eerste instantie en principaallijk tegen de zonde van het gansche menschelijk geslacht, en tegen de enkele personen vlamt zijn toorn slechts voor zoover ze in dat menschelijk geslacht begrepen en besloten zijn, of ook later door opgezetten moedwil in dien haard van onze gemeenschappelijke schuld het vuur der zonde nog bijzonderlijk aanblazen door hun particuliere overtreding.

Al wilde alzoo de Zoon van God, onze Heiland en Middelaar, niet meer dan één enkelen mensch van den eeuwigen dood redden, dan moest hij toch, om dat doel te kúnnen bereiken, beginnen met den toorn Gods te dragen, die tegen de zonde van *het gansche menschelijk geslacht* ontstoken was. Stel, er liggen in een modderpoel twee kinderen tegelijk verdronken en gezonken, dan moet, wie op redding uitgaat, immers even diep zich in den slijkpoel dompelen, onverschillig of hij ze allebeî, of dat hij slechts één der ellendigen redt. En zoo ook maakt het bij Jezus' lijden, wat de zwaarte des lijdens aangaat, volstrekt geen verschil, of er duizend of slechts honderd uit den vuurgloed des toorns gered moeten worden. Weerstaan, geduld en uitgehouden moet in elk geval die schrikkelijke toorn Gods, die tegen de zonde van heel het menschelijk geslacht brandend is; en die juist daarom zoo schrikkelijk is ontbrand, omdat de zonde niet slechts in een enkel mensch uitbrak, maar geheel het menschelijk *geslacht*, met al zijn individuen, verdierf en neerwierp in den eeuwigen dood.

Men zij er dus wel en diep van overtuigd, dat elk mensch, die ten leven komt, tweeërlei schuld heeft, waarvoor verzoening moet teweeg gebracht: 1. de schuld, die hij met alle leden van gansch het

menschelijk geslacht gemeen heeft, en 2 de schuld die hij maakte door zijn particuliere zonden. Het zou hem dus niets baten of Jezus al het rantsoen gebracht had voor zijne door hem zelf begane zonden, indien de hoofdschuld der gemeenschappelijke zonde ongedekt bleef. En het is daarom dat we niet mogen prijsgeven, maar met hand en tand moeten vasthouden die hoofdbelijdenis der waarheid, dat Jezus Christus wel inderdaad en waarheid „den toorn Gods tegen de zonde van het gansche menschelijk geslacht gedragen heeft.” Ware dit toch *niet* zoo, dan zou er niet één enkel mensch verzoend zijn. En alleen door ook *dien* toorn te dragen, is de verzoening van al Gods kinderen teweeg gebracht.

We denken er dus van verre niet aan om met Knibbe, Tuinman en andere leeraars, in den Heidelbergschen Catechismus iets ook maar op de volle kracht dier woorden af te dingen, of ook onder „het gansche menschelijk geslacht” te verstaan „de verkorenen *uit* het gansche menschelijk geslacht”; maar houden ons met Bastingius [1]) en Barueth [2]) aan de letterlijke en onverkorte beteekenis van het woord, doelende op alle uit een vrouw geborenen, ziel voor ziel en hoofd voor hoofd, of gelijk zij het noemden: *op elk Adamskind.*

Ja zooverre gaan we in onze zeer ernstige bestrijding van het ongeestelijk optellen en becijferen en wegen van de zonde, dat we niet schromen uit te spreken: Indien voor *aller menschen* zonden een rantsoen had kunnen en moeten betaald worden, had het Lam Gods geen enkelen druppel meer uit den lijdensbeker behoeven in te drinken, dan hij nu dronk. Zijn dood was voor aller vrijkoop *volkomen genoegzaam.*

Zoo werd het te Dordt beleden.
Zoo onderwijst Gods Woord ons.
En in gelijken zin spreken wij nog.

Nu kon echter nog gevraagd: „Legt gij dat niet in den Heidelberger *in?* En bedoelde Ursinus het niet misschien anders?” Een vraag, die ons daarom een oogenblik mag ophouden, wijl het nuttig kan zijn eens in een enkel voorbeeld de ontoereikendheid van sommiger tegenspraak, ook al komt die van theologiae doctores, te doen blijken.

Wel hangt aan Ursinus’ bedoeling ons geloof niet, en zouden we geen oogenblik aarzelen de formule van den Heidelberger te blijven gebruiken, ook al bleek Ursinus die in anderen zin te hebben neergeschreven. Maar nu dit *niet* zoo is, kan het toch zijn goede zijde hebben, dit eens in helder licht te stellen; te meer daar ook de

[1]) Ed. 1591, p. 198.
[2]) Ed. 1777. Deel I, p. 265.

oudere uitleggers van den Catechismus, zelfs een Vermeer en Van der Kemp, blijkbaar verzuimden Ursinus' schriften na te slaan.

En dan zij allereerst opgemerkt, dat de Arminianen vanouds zeer wel hebben gevoeld dat de woorden van den Catechismus *niet* op hun hand waren, en ze daarom hebben vervalscht. Immers een man als Hugo de Groot, die anderen in het verbeteren van onzuivere teksten voorging, ontzag zich niet in zijn *apologie* p. 182 de woorden van den Catechismus aldus te citeeren: „*dat Christus de zonden heeft gedragen van het gansche menschelijk geslacht.*"

En indien er dát stond, ja natuurlijk, dan stond voor ons de zaak hachelijk.

Maar zie, in dat citaat zijn niet minder dan twee verschrijvingen voor één. Ursinus toch schreef: 1. *niet* dat Christus „de zonden" van het gansche menschelijk geslacht gedragen had, maar wel *den toorn Gods* er tegen; en 2. *niet* dat hij den toorn Gods tegen de ZONDEN van het gansche menschelijk geslacht gedragen had, maar wel tegen de ZONDE.

En nu weten we wel dat Datheen zelfs de fout beging om ZONDE in ZONDEN te veranderen, maar Datheen was alles behalve een scherp onderscheider, en zóó uit den echten Duitschen tekst, als uit de Latijnsche vertaling in URSINI *opera omnia*, I. 167a, staat thans boven alle verdenking vast dat Ursinus niet ZONDEN, maar ZONDE heeft bedoeld [1]).

Reeds hiermeê valt dus eigenlijk het beroep op deze uitdrukking.

Maar om aan alle tegenspraak een einde te maken, willen we toch nog én uit den Catechismus én uit Ursinus' verdere schriften kortelijk aantoonen, dat zij die dit Catechismuswoord anders uitleggen, onwetenschappelijk te werk gaan en in strijd met de waarheid getuigen.

Wat nu den Catechismus zelven aangaat, zoo blijkt dit aanstonds uit het eigen antwoord op de 37e vraag.

Waartoe toch zegt Ursinus, in antwoord 37, dat Christus den toorn Gods tegen de zonde van het gansche menschelijk geslacht gedragen heeft?

Volgens onze tegensprekers, niet waar, moest dit zijn: „opdat hij nu ook *het gansche menschelijk geslacht* van de verdoemenis verlossen mocht.

Maar dat juist antwoordt Ursinus *niet*. Integendeel, hij zegt uitdrukkelijk: „opdat hij *ons* lijf en ziel van de eeuwige verdoemenis verloste, en *ons* genade enz. verwierve."

Wie zijn nu die „ons" in den Heidelberger? Immers zij die met vr. 54 belijden kunnen: dat Christus zich „uit den ganschen men-

---

[1]) „Adversus PECCATUM universi generis humani."

schelijken geslachte een gemeente ten eeuwigen leven heeft uitverkoren en dat ik van dezelve een levend lidmaat ben en eeuwig zal blijven."

Waar we nog bijvoegen, dat volgens vr. 55 volstrekt niet alle menschen, maar „alleen de geloovigen aan Christus en al zijn heilgoederen deel hebben." Terwijl eindelijk op de vraag: „hoe men een geloovige wordt?" of ook: „hoe men tot het geloof komt?" vraag 65 dit bescheid geeft: „Zulk een geloove komt *uit den Heiligen Geest*, die hetzelve in onze harten werkt door de verkondiging des Evangeliums."

En wat nu ten andere Ursinus' opinie aangaat, voor zoover die blijkt uit zijn overige geschriften, zoo veroorloven we ons te verwijzen naar zijn schoonen brief aan N. N. over de praedestinatie, waar het heet: „Wat raakt meer het pit des Evangelies, dan de eeuwige, vrijmachtige, onveranderlijke liefde van God, jegens zijn uitverkorenen, om wier wille Christus zelf getuigt dat Hij zijn eengeborenen Zoon overgaf; ja, opdat Hij die uitverkorenen in Christus inplanten en eeuwig bewaren zou? De beloften doen hier niets af. Of jegens wien heeft God zich door de beloften verbonden, tenzij hij geloove? En wie gelooft, tenzij God het hem beliefde te schenken? En waar, waar, waar hebt gij dan toch ooit in de Schrift gelezen, dat God zich verbond, om het geloof aan allen te schenken? Ze moesten zich schamen met hun argument over de algemeenheid der beloften. Want indien de beloften zich tot allen uitstrekten, wat poel van goddeloosheid en schandelijkheid zou zich ontsluiten!"

En verder: „Augustinus heeft zeer terecht op 1 Tim. 2 : 4 aangemerkt, dat de woorden: „God wil dat alle menschen zalig worden" *niet* op alle individuen, maar op allerlei *rangen en soorten* van menschen slaat. En al geef ik aan twistzieke menschen soms toe, dat het op alle individuen kon slaan, dan doel ik daarmeê nog nooit op de efficaciteit, maar alleen op omvang en roeping. Want nooit zouden we toestaan, niet slechts ik niet, maar niemand onzer, dat het, algemeen, waar men dit woord gebruikt, verstaan werd als onbeperkt of niet bepaald!" (Appendix p. 35, 6) [1]).

Ten overvloede zij hier nog bijgevoegd:

Ten eerste, dat de Heidelbergsche godgeleerden, die den Catechismus tegen de aanvallen van ongenoode vertolkers verdedigd hebben, met name de Heidelbergsche gedelegeerden op de Dordsche Synode, in Henricus Alting, *Scriptorum Heidelbergensium*, *Tomus* III, niet alleen op pag. 201 opzettelijk de in het *Kerk. Weekbl.* gegevene

[1]) De verklaring in het Latijnsche Schatboek is een invoegsel, gelijk blijkt uit de *Opera Omnia* I. p. 171. Daar ter plaatse liet Ursinus zich over deze controvers niet uit.

Semipelagiaansche voorstelling ten allernadrukkelijkste bestrijden en deze woorden schier evenzoo verklaren als wij deden, maar bovendien van pag. 205—218 er een opzettelijk betoog aan toevoegen, om de waarheid, dat Christus alleen voor de geloovigen in den dood ging, te bepleiten.

Ten tweede, dat niet onze Gereformeerde vaderen, maar juist de *novatores Catechismi*, d. w. z. de Arminianen, op de Dordsche Synode in hun memorie uitdrukkelijk de stelling van het *Kerk. Weekbl.* hebben verdedigd: als zou uit deze vraag blijken, „dat Christus niet alleen voor de uitverkorenen gestorven was” (zie boven p. 105).

En *ten derde*, dat met opzet in Ursinus' werken een redevoering ten betooge der particuliere genade is opgenomen, die, zoodra de strijd uitbrak ter zuivering van de Heidelbergsche Academie van elken blaam, aldaar gehouden is (Tom. III, app. p. 36).

En hiermeê zal de tegenspraak, op dit punt althans, wel tot zwijgen zijn gebracht.

VI.

DOOR ALLEN VERWORPEN.

> Dezen wel een reuke des levens ten leven, maar genen ook een reuke des doods ten doode. 2 Cor. 2 : 16.

Heel ons arm en ellendig menschelijk geslacht is door en door zondig. De Heere onze God, die zuiverder in heiligheid is dan het zuiverst licht, kan die zonde niet dragen, niet dulden, niet zien. Dus toornt Hij tegen die zonde van heel het menschelijk geslacht met een schrikkelijken toorn: en wel met zúlk een toorn, dat wierd er geen scherm ter beschutting tegen dien fel ontbranden toorn tusschen God en het menschelijk geslacht gesteld, alle, alle menschen onverwijld en zonder één oogenblik toevens levend ter helle zouden varen.

Die toorn is zoo ontzaglijk, dat een creatuur hem niet kán dragen, onder zijn gloed niet kan verwijlen, er voor bezwijken moet.

Dat de menschen nog leven; nog een aanzijn hebben; soms nog lachen kunnen van vreugd, toont dus dat er zulk een scherm metterdaad tusschen God en den mensch gesteld is. Hierdoor komt het dat God wel aldoor schrikkelijk tegen de zonde toornt, maar dat de gloed van dien toorn niet in volle kracht op ons komt; en niet dan enkele malen en dan nog altijd getemperd, over onze ziel wordt uitgegoten. Eerst bij den dood neemt God dat scherm dan weg, maar om dan

ook met dien toorn, al wie er in zijn sterven nog onder ligt, opeens neer te werpen in de diepte van den eeuwigen jammer.

Metterdaad zou men dus zeggen kunnen, dat het verschil voor de menschen die buiten Jezus sterven, tusschen hier en hier namaals alleen daarin gelegen is, dat God de Heere in hun stervenssnik het scherm wegschuift, waarachter, zoolang ze leefden, zijn ontzettende toorn was opgehouden.

Heeft men dit nu eenmaal wel doorzien en ingedacht, dan komt de onuitsprekelijke liefdedaad van onzen Heiland ook vanzelf in het klaarste licht voor ons staan.

Immers dan ziet een ieder in, hoe het verschil, tusschen Jezus en ons, juist daarin bestaat, dat onze heilige, dierbare Verlosser door dat scherm dat ons dekt, *niet* is beschut geworden, en dat hij alleen; alleen onder allen; aan dien vollen, ongetemperden gloed van dien schrikkelijken toorn blootgesteld is geweest; en, alleen doordien zijn Godheid hem ondersteunde, niet in den eeuwigen dood voor eeuwig wegzonk.

Wel terdege mag en moet dus beleden dat Christus den schrikkelijken last van den toorn Gods, gelijk die ontbrand is tegen de zonde van *heel ons menschelijk geslacht*, in stille zelfvernietiging, gedragen heeft. Wie minder belijdt doet aan den roem en de eere van Jezus' doodsangsten te kort. Wie het ánders getuigt, is door de Schrift niet onderwezen in de heiligheden Gods.

Er mag, er kan dus geen oogenblik twijfel over bestaan, of indien alle menschen, ziel voor ziel en hoofd voor hoofd, zalig moesten gemaakt worden, ja, indien ge zelfs het millioenencijfer der geborenen in myriaden en myriaden van millioenen woudt uitzetten, de Heere Christus *niets* meer aan zijn lijden zou hebben toe te voegen; geen enkelen druppel bloeds meer zou te vergieten; geen enkelen zielsangst of verschrikking meer zou te doorworstelen hebben; en dat ook dan het „Volbracht" van Golgotha zijn onverzwakte heerlijkheid behouden zou.

Het is dus wel zeer zeker waar, dat de voldoening van Christus *ook den hypocrieten* in Jezus' kerk aangaat, ja, aangaat *een iegelijk* die met het kruis van Jezus in aanraking komt. Van de heidenen en Mahomedanen, wier verantwoordelijkheid voor Jezus' zoendood in dieper mysterie ligt, zwijgen we nu. Maar van allen die in of door de kerk en haar leden met het kruis van Golgotha in contact zijn gekomen, moet beslist en duidelijk worden uitgesproken: „dat, om met Witsius te spreken, de gehoorzaamheid van het lijden Christi van zulk een waardij zij, dat alle menschen zonder onderscheid en dus ook zij, indien ze tot hem kwamen, hun volkomen zaligheid in hem vinden zouden." Alsmede; want dit hoort er bij; dat hun niet-komen tot Jezus een schuldig feit is, waardoor hun zonde nog *verzwaard* wordt; maar waarvan de verantwoordelijkheid in geen enkel opzicht

bij God mag worden thuis gezocht, maar uitsluitend ligt aan den kant *van den mensch.* En overmits we nu hier aan het eigenlijke, fijne, teedere punt genaderd zijn, waarbij de zenuw der Schrift en dus der Gereformeerde waarheid zoo duidelijk bloot ligt, verzoeken we onzen lezers ten dringendste, op wat nu volgt, een meer dan gewonen klem te leggen.

De zaak is namelijk deze: Als een koning op elke schending van zijn souvereiniteit en op elke verstandhouding met den vijand den dood gesteld heeft; en iemand *begaat* dat dubbel misdrijf, — dan is die koning in zijn volste recht, indien hij zulk een dan ook den dood terstond en rechtstreeks overkomen doet. Tot „gratie" is geen koning gehouden. De straf is naar het recht.

Toen dus de Koning der koningen voor den mensch in Eden den dood gesteld had op elke krenking van zijn hoog gezag en op elke verstandhouding met den vijand Gods, d. i. den duivel; en die mensch desniettemin zich door dien „vijand van zijn Koning" tot ontrouw liet verleiden; — zou die Koning der koningen dus in zijn volste recht zijn geweest, indien Hij, zonder iets meer, Adam met al de levenskiemen die hij in zijn lendenen droeg, ter helle had doen varen.

Volstrekt ongehouden, onverdiend, eer duizendwerf verbeurd, was derhalve de goeddadigheid en goedertierenheid, die den Allerhoogste, dien „Heere der heeren," bewoog, een weg te ontsluiten, waardoor volkomen heil voor den mensch en gratie van de straf voor den zondaar verkrijgbaar is.

Dat nu deed de Heere. Hij ontsloot een weg van „volkomen gratie" en die dan ook allen mensch weer ten eeuwigen leven zou gevoerd hebben en nog voeren, *indien bij den mensch nu maar de wil en de gezindheid werd gevonden, om dien weg in te slaan.*

Naar zie, dat bleek nu juist anders. Want in plaats er van, dat alle zondaars nu ijlings in aanbidding en dank voor dien God vol gratie zouden uitbreken en er om wedijveren, wie het eerst dien weg op zou gaan, bleek het *dat niemand wilde;* dat *allen Gods heil verwierpen;* en dat er *niet één eenige* onder alle zondaren werd gevonden, of hij verhardde tegen die genade Gods zijn hart.

Dat nu was natuurlijk de schrikkelijkste openbaring, die zich van het diep bederf der zonde denken liet.

Des doods schuldig te zijn, en desniettemin gratie te ontvangen; om dan, in steê van dank, dien Ontfermer nog spot voor zijn genade te geven, dat is ijslijk!

Zóó bleek het dan eerst recht, wat diep verdorven schepsel de mensch door de zonde geworden is; hoe hard zijn hart tegen den Heilige stond; en tot wat volkomen machteloosheid zijn wil was ingezonken.

Jezus' kruis heeft den boozen zondaar dus volkomen ontmaskerd.

Immers hij hield nog altijd vol, dat hij *niet* zoo slecht was; nog altijd staande, dat wierp men hem maar een koord toe, hij nog *wel* kracht had, om zich uit de diepte op te werken; en dat God *overdreef* met zijn verderf en ontaarding en machteloosheid zóó schriklijk voor te stellen.

Welnu, door Jezus' kruis is dan nu gebleken, wat daarvan aan was. Want in dat kruis *is dan nu de gratie gekomen*; is de genade verschenen *voor alle menschen*; en is aan *allen* die in den put des verderfs lagen, het touw toegeworpen, onder het roepen van „grijpt dat koord en werkt u naar boven!" Maar zie, hoe lang de Heiland ook toezag, er kwam aan dat koord niemand naar boven. Eer sneden ze er stukken van af en staken er den draak mede. En wie het met luchthartigen zin eens aangrepen, dien bleek de macht in de hand te ontbreken, om het met de vingers ook maar te omklemmen.

Klaar, helder en duidelijk kwam door dat kruis van Jezus dus nu uit: 1. dat God een redmiddel, een heilsweg en instrument ter behoudenis uitgedacht en tot stand gebracht heeft, waardoor voor *alle menschen* de mogelijkheid tot het verwerven van volkomen gelukzaligheid ontsloten ware, indien zij bleken door de zonde nog niet zóó volkomen dood, vernield en verdorven te zijn, dat zij den mond ten minste nog konden opendoen, om te eten, als God hun de spijze, wel toebereid, tot vlak voor den mond bracht; maar ook 2. dat *alle menschen* zonder onderscheid, bij wie God dat deed, de tanden stijf op elkaâr hebben gezet; *niet* hebben willen eten; en eer de hand van hun God hebben *weggeslagen*, dan dat ze die dankend zouden hebben *gekust*.

En nu dit alzoo was, zou God dus het volste recht hebben gehad, om in nog verhoogden toorn te spreken: „Nu de kinderen der menschen zelfs het offer van mijn Zoon versmaden, zal Ik ze, des berouwens moê en zonder sparen, allen van voor mijn aangezicht verdoen."

Want dat moet toch ieder toestemmen, dat is nu iets zoo ergs, dat zelfs de goddelijke Liefde er koud van zou worden. Te schreeuwen van den honger, en dan als men u de spijs tot aan de lippen brengt, de hand van uw redder weg te slaan en de tanden tegen hem te knersen.

En werkelijk is de toorn Gods daardoor dan ook nog te schriklijker ontbrand; en God die gerechtig is, zal onvergelijkelijk zwaarder eeuwiglijk toornen tegen den mensch, die dat kruis heeft gekend, dan tegen den zondaar, die er buiten bleef.

Maar toch, bij dat aanblazen van de hitte zijns toorns, liet God de Heere het niet. En toen heeft Hij gedaan, wat eigenlijk de kern en het middelpunt is van de particuliere genade, toen heeft God, de

Erbarmer, aan de eerste genade, die *alle menschen* verwierpen, nog een *tweede* genade toegevoegd, om er eenigen althans te behouden.

Toen heeft de Heere namelijk besloten *aan enkele menschen den mond open te breken*, en hun een middel in te geven, waardoor ze van hun tegenstand aflieten, om nu *willig* de spijze des levens tot zich te nemen.

Die *tweede* genadedaad was dus van de *eerste* geheel afgescheiden. De *eerste* was het bereiden, aan hongerigen aanbieden, en tot hen brengen van de spijze des levens, zoodat ze slechts behoefden toe te tasten, om het eeuwige leven te hebben.

En het *tweede* is, om aan weerbarstigen, die, niettegenstaande ze vergaan van honger, niet *willen* nemen wat hun geboden wordt, eensdeels sterker zijn toorn te toonen en anderdeels een nóg hooger openbaring van zijn ontferming te doen ondergaan.

En juist aan dat tweede hangt het nu al: aan dat openbreken met zacht geweld van den stijf toegeknepen mond en aan het in de aderen doen vloeien van een tinctuur, die den weerstand breekt, en *willigheid* om de spijze te nemen opwekt.

Dat openbreken van den mond is *de wedergeboorte*, dat opwekken van de willigheid de genadige schenking van *het geloofsvermogen*. Beide wondere genadewerkingen Gods, waardoor Hij den zondaar, die zoo diep gezonken was, dat hij, zelfs tegen het kruis van Jezus in, de verzenen driftig opsloeg, en te ver weg bleek te zijn, om als er heil was, zélf dat heil ook maar aan te grijpen, — aan den zoodanige, zeg ik, dat heil nu te brengen *tot in de ziel*. En wel het er zóó in te brengen, dat de mensch, die in zijn verdorvenheid heusch nog zijn best zou doen, om het *in* zijn ziel gebrachte heil er weer uit te rukken, zoo in liefde- en genadebanden te binden, dat hij dat niet meer uit zijn ziel rukken kón.

Dáárvan nu dat alle menschen (verkorenen en niet-verkorenen) het hun in Christus aangeboden heil verwerpen, ligt dus de schuld niet aan God, maar eeniglijk en uitsluitend dáárin dat de mensch zoo diep zondig, innerlijk uit zijn verband gerukt, tot krankzinnigheid toe verdwaasd en verdorven is.

En omgekeerd dáárvan, dat er onder die weerbarstigen en onmachtigen nochtans, alle eeuwen door en in alle landen, enkelen gevonden worden, die ten slotte van die verwerping van het heil aflaten en eindigen met te roepen: „Kom Heere Jezus!", — zie dáárvan ligt in niets en in geen manier de oorzaak bij die personen zelf, alsof zij ook maar een haar minder weerbarstig dan die overigen waren, maar uitsluitend en eeniglijk in Godes ontfermingen, waardoor hun de mond opengebroken en de wilsverstijving ontnomen is.

Zonder de hier aangeduide onderscheiding is elke poging, om helder den samenhang van het genadewerk in te zien, geheel doelloos.

Dan toch komt men er toe, om óf te denken, dat al die andere menschen de wereldgebeurtenis van Golgotha niet raakt, niet deert, niet aangaat; óf wel om de aanneming van het heil, d. i. het geloof (gelijk tot onze innige droefheid broeder Huët het reeds deed), metterdaad *buiten* Godes macht te stellen en te stellen *in* de macht van den mensch.

Er mag dan ook niets afgekort of afgedongen op deze drie: 1o. dat de dood van Christus in zoover *elk mensch*; man, vrouw of kind; aangaat, dat *ieder* er door gered wordt, die het heil niet verwerpt maar aanneemt; 2o. dat *alle menschen*, zonder onderscheid, zoo diep in zonde, dood en verderf gezonken liggen, dat ze het *allen* verwerpen; en 3o. dat God de Heere door een nog dieper mysterie van zijn ontfermingen nu naar den raad zijns willens er enkelen van die verwerpers zijns Zoons zóó aantast en bewerkt, dat het „Abba Vader!" er uit komt.

Wel spreekt het vanzelf, dat hetgeen hier, om het onder woorden te kunnen brengen, naar tijdsorde onderscheiden moest, bij het eeuwige Wezen één is, in den raad zijns welbehagens. Maar hoe geheel overigens hetgeen we u hier op het harte bonden, uit de Schrift geput is, blijkt reeds overduidelijk uit dat ontzettend woord van Paulus, dat we boven dit opstel schreven: „Het Evangelie van Jezus Christus is wel voor deze een reuk des levens ten leven, maar voor gene *een reuk des doods ten doode.*" En hoor, niettegenstaande het ontzettende en schier verbijsterende van deze gedachte, durft Paulus er toch bijvoegen: „Ik ben een goede reuke voor God zoowel in degenen die zalig worden, *als in degenen, die verloren gaan.*"

In gelijken zin had Simeon reeds geprofeteerd bij Geestesdrijving: „Deze wordt gesteld *tot een val* en opstanding en tot een teeken dat wedersproken zal worden." Let wel, met „den val" voorop.

„Zij hebben zich gestooten aan den *steen des aanstoots*," schrijft Paulus naar Rome, en Petrus nog snijdender naar Klein-Azië: „U die gelooft is hij dierbaar, maar den ongehoorzamen wordt gezegd: De steen dien de bouwlieden verworpen hebben, deze is geworden tot een hoofd des hoeks, en een *steen des aanstoots* en een *rots der ergernis.* Dengenen namelijk, die zich aan het woord stooten, ongehoorzaam zijnde; *waartoe zij ook gezet zijn.*"

Met Christus en met Christus' dood hebben dus wel terdege *alle* menschen van doen.

Maar zóó dat ge *niet* zegt: „onder die menschen zijn nu sommigen zoo *heel slecht*, dat ze hem verwerpen, en anderen nog iets *minder slecht*, zoodat ze hem aannemen."

Neen, maar *allen* zoo *heel* slecht, dat ze hem *allen* verwerpen: en dat slechts zij hem aannemen, wien God er den mond, door zeer bijzondere genade, toe open*breekt.*

VII.

AAN WIEN GEPREDIKT?

> Bekeert u, want het Koninkrijk der hemelen is nabij gekomen.
>
> Matth. 3 : 2.

Thans zijn we aan de vraag toe: of het Evangelie van Christus aan alle ziel moet gepredikt, dan wel alleen aan de uitverkorenen?

Ons antwoord hierop nu vloeit vanzelf voort uit geheel de voorafgaande uiteenzetting, en kán geen ander zijn dan: „aan *alle ziel* zonder onderscheid; een beperking in de prediking tot de uitverkorenen wil God *niet*."

Wel hebben we er in een vorig artikel op gewezen, dat de uitdrukking in Markus 16 : 15: „Gaat heen, predikt het Evangelie *aan alle creatuur*," niet dátgene zegt, wat oppervlakkige Bijbelkenners er uit meenen te mogen afleiden. Maar omdat we een waarheid nu juist niet afleiden uit een tekstwoord dat een ander er voor aanhaalt, volgt dááruit dat we die waarheid niet belijden?

Dit zij verre.

En zoo ganschelijk vreemd zijn we aan de beperking van de Evangelie-prediking, dat we veeleer elk streven als ongeoorloofd en onschriftuurlijk afkeuren, dat aan de verkondiging van het Evangelie ook maar eenige grens stelt.

Hiermeê is natuurlijk niet gezegd, dat we als Evangelieprediking erkennen, al wat zich voor „Evangelie*prediking*" uitgeeft; noch ook dat we als Evangelie*predikers* meêrekenen al wat zich als Evangelieprediker opwerpt; noch eindelijk dat we elke *manier* goedkeuren, waarop men het Evangelie meent te moeten prediken. Eer omgekeerd verstaan we onder Evangelieprediking alleen „de verkondiging van den vollen raad Gods," door wettiglijk daartoe bevoegde personen en in maniere als Gods Woord het wil. Slechts versta men wel, dat „wettiglijk bevoegd" niet alleen die personen zijn, die de kerkelijke loopbaan afliepen; maar evenzeer dezulken kunnen wezen, die, gelijk het te Dordt werd uitgedrukt, met singuliere gaven daartoe voorzien waren door den Koning der kerk.

En van zulk een Evangelieprediking nu zeggen we, dat ze niet doelen mag „alleen op de uitverkorenen," maar dat de „prediking der verzoening" zich richten moet tot al wat zondaar is.

Dit staat vast op drieërlei grond.

Vooreerst dáárop, dat Gods Woord nergens een beperking onder het Nieuwe Verbond inhoudt; veeleer op het wegvallen van elke be-

perking nadrukt legt; en feitelijk ons „de Evangelieprediking aan alle zondaren" onder de hooge leiding van den Heiligen Geest, toont.

Dat er onder het Oude Verbond beperking was, staat vast. En wat men ook gezegd hebbe van den toegang tot Israël die voor heidenen openstond, hiermeê kan noch zal iemand ooit het feit wegnemen, dat God de heidenen overgegeven heeft om te wandelen in hun eigene wegen, en Israël daarentegen heeft uitverkoren *uit* alle volken.

Maar telkens en telkens komen dan ook de apostelen van Jezus er op terug, dat het groote mysterie van de volheid des tijds juist in de volkomen opheffing van dit nationaal Particularisme bestaat. De „muur der afscheiding" is door het bloed des Zoons van God weggevallen, en dát is de verborgenheid, die verborgen is geweest van alle eeuwen, maar nu geopenbaard is aan de heilige apostelen en profeten, namelijk dat ook de heidenen mede-erfgenamen zijn en leden van hetzelfde lichaam. En dat niet doordien de heidenen in het lichaam van Israël ingaan, maar alzoo dat hij „deze *twee* maakt *tot éénen* nieuwen mensch in Christus."

De tegenwerping dat Jezus dan toch gezegd heeft: „Het is niet geoorloofd het brood der kinderkens te nemen en den honden voor te werpen," werpt dit apostolisch getuigenis volstrekt niet omver. Immers, het voorhangsel was, toen Jezus dat zeî, nog niet intwee gescheurd en de nieuwe bedeeling nog niet ingewijd door het vergieten van zijn bloed. En wat Jezus elders vermaande, om toch „het heilige niet voor de honden te werpen en de parelen niet aan de zwijnen te geven", is in de artikelenreeks: „Schuchterheid in het heilige" te breedvoerig toegelicht, om er hier op terug te komen. Alleen zooveel mag er van gezegd, dat ook dat ontzaglijk woord: „Tot de schare spreek ik in gelijkenissen, opdat ze hoorende niet verstaan," wel *de manier* van Evangelieprediking bepaalt, maar verre van deze schare van de Evangelieprediking uit te sluiten, juist bewijst dat Jezus ze ook tot die schare deed uitgaan.

Let men er bovendien op, dat én Johannes de Dooper én de Apostelen, feitelijk, zonder onderscheid aan allen die hun voorkomen of die ze in de synagogen vinden, zonder de minste beperking, het Evangelie prediken, dan komt het ons voor, hiermeê uitgemaakt te zijn, dat Gods Woord in de dagen des Nieuwen Verbonds een onverhinderde en onbeperkte Evangelieprediking zeer stellig *wil*. Een waarheid wel het sterkst van ál blijkend uit Jezus' eigen voorbeeld. Immers, indien ooit eenig prediker gerechtigd ware geweest, om het Evangelie *alleen* aan de uitverkorenen te prediken, dán had het Jezus moeten zijn, als onder *alle* Evangeliepredikers de volstrekt éénige die wist wat in den mensch was, dus ook wist wie uitverkoren waren; en alzoo het recht en de macht had, om tot bepaalde personen te zeggen: „Gij *kunt* tot mij niet komen.

En hiermeê is vanzelf reeds de tweede grond aangeduid, waarop de onafwijsbare verplichting, om het Evangelie aan een iegelijk die hooren wil te prediken, rust.

Men *kan* namelijk de schapen van de bokken niet scheiden. Omdat de geestelijke mensch alle dingen onderscheidt, daarom kan hij nog volstrekt niet onfeilbaar uitmaken wat tarwe en wat onkruid is. *Alle* visch uit het net moet in zijn vaten. Aan het schiften komt het eerst in den dag des oordeels toe.

Geestelijke keurmeesters zijn in Jezus' kerk ondenkbaar. Men kan oordeelen over iemands belijdenis, maar niet beoordeelen of hij het meent. Toezien op iemands levenswandel, maar niet zien wat hij in het verborgene doet: veel min nog wat hij doet van binnen. En evenzoowel met geestelijke voelhorens tasten of er uit iemand een reuke des levens u tegenkomt, maar nooit beslissen, of ge u in uw beoordeeling ook vergist. Er kunnen kinderen Gods zijn, die gij er nooit voor zoudt houden, en onder degenen die gij er voor houdt, schuilen soms onverbeterlijke hypocrieten. Dat is nu eenmaal zoo. Op dit stuk hebt ge uw onwetendheid te belijden. En die velen, die zoo op een haar en op beslisten toon weten uit te maken, wie wel en wie niet „veranderd” is, staan aan een geestelijke aanmatiging of geestelijke lichtzinnigheid schuldig, die waarlijk niet voor den ernst van hun levensopvatting pleit.

Maar stel ook al, dat metterdaad de onfeilbare toetssteen in uw handen lag, waarnaar gij zonder missen kondt uitmaken wat goud was en wat klater, dan nog hielp u dit voor de Evangelieprediking geen zier. Want immers, als iemand uitverkoren is, dan is hij dat van voor de grondlegging der wereld, maar dan volgt daaruit nog volstrekt niet, dat hij van zijn moeders lijf af ook wedergeboren en den Christus ingeplant is. Omgekeerd is het eer waarschijnlijk, dat bij de meesten die wedergeboorte en die inplanting eerst komt, nadat ze eerst tien, twintig, dertig, veertig, vijftig en meer jaren als tegen God weerspannige en afgekeerde zondaars hebben geleefd. Of nu iemand ter zaligheid bestemd wierd, is natuurlijk eer hij wedergeboren werd, nooit of nimmer voor eenig schepsel uit te maken.

Als het leven er is, is het nóg uiterst moeilijk, om te beslissen, of ge ook door schijn misleid wordt. Maar dat ge er niets van merken kunt, zoolang het er nog *niet* is, spreekt toch wel vanzelf.

Er zijn dus tweeërlei uitverkorenen: dezulken die reeds toegebracht zijn en dezulken die nog toegebracht moeten worden. Vraagt ge nu voor welke van die beide soorten de Evangelieprediking bestemd is, dan kan wel niet anders gezegd worden dan dit: „Bestemd voor allebeî, maar indien ge het slechts aan één van beiden geven mocht, dan zou het natuurlijk het eerst bestemd moeten worden voor de nog *niet* toegebrachten, en zouden desnoods de toegebrachten het eenigermate kunnen derven.”

Hoe ook bezien, altijd komt het dus hierop neêr, dat het Evangelie gepredikt moet worden aan een breede reeks van uitverkorenen, die *nog niet* overgezet zijn uit de duisternis in het Koninkrijk van den Zoon der liefde, d. w. z. aan dezulken, bij wie men nog *aan niets ter wereld weten kan*, of ze uitverkorenen zijn of niet.

Naardien het nu onmogelijk is uw prediking van het Evangelie te beperken tot een reeks van menschen *die ge niet kent*, zoo volgt hieruit dan met noodzakelijkheid, *dat men om geen enkelen uitverkorene over te slaan, zooveel doenlijk tot allen zich moet uitbreiden.* Nieuw blijk, dat de leer der uitverkiezing in plaats van den omvang der prediking te beperken, integendeel den sterksten prikkel biedt, om haar tot allen te doen komen.

Wie al dan niet uitverkoren is, ligt bepaald in het *Besluit* Gods; van welk besluit Hij aan niemand mededeeling heeft gedaan, en waaruit dus ook niemand de gegevens kan trekken, die hem tot leiddraad konden strekken bij zijn ijveren voor het Koninkrijk.

Regel is en blijft daarom ook te dezen opzichte niet het *Besluit*, maar het *Gebod* des Heeren. Het Evangelie moet gepredikt, niet uit eerzucht, om te zeggen: „Ik heb zielen kunnen bekeeren;" maar *uit gehoorzaamheid aan God.*

Desnoods dus al blijft het jaar in jaar uit een ploegen op rotsen.

Met een „God wil het!" als eens de kruisvaarders bezielde, moet ook de poort van het hemelsch Jeruzalem bestormd!

Maar boven en behalve de beide aangevoerde gronden is er nog een *derde* beweegreden, waarop men vooral niet verzuime te letten.

Het is namelijk geheel misgezien, inden men zegt: God laat zijn Evangelie aan alle zondaren prediken met het uitsluitend doel, om het te doen komen tot zijn uitverkorenen.

Neen, ook al ware het, dat men een middel uitvond, om met wiskunstige zekerheid te zeggen: „Die is wél een uitverkorene en die niet," zelfs dan nog zou men er volstrekt niet meê van af zijn, om die uitverkorenen op een hoopje te roepen, hún het Evangelie te prediken, en die overigen over te laten aan hun lot. Veeleer zou, ook al stonden alle verkorenen aan één kant en alle verlorenen aan den anderen kant, zelfs dan nog op de Kerk van Jezus de hoog ernstige verplichting rusten, om *aan beiden* het Evangelie te doen hooren.

En hiermeê komen we terug op de hoofdstrekking van ons voorgaand artikel: „Dezen wel een reuk des levens ten leven, *maar ook genen een reuke des doods ten doode*," en de Evangelieprediker, *ook waar hij den dood brengt*, „en goede reuke voor God." Paulus toch zegt het uitdrukkelijk in 2 Cor. 15: „Wij zijn Gode een *goede* reuke

van Christus in degenen die zalig worden, *en in degenen die verloren gaan!*"

Het kruis van Jezus gaat dus volstrekt niet alleen de uitverkorenen, maar wel terdege *alle menschen* aan.

Voor zooveel het *voorwerpelijk* heilmiddel aangaat is de dood des Zoons van God een volkomen genoegzaam rantsoen, om verzoening teweeg te brengen voor *aller* menschenkinderen schuld. Gelijk we onlangs schreven: „Indien alle menschen tot den laatsten toe, ziel voor ziel en hoofd voor hoofd hun losprijs uit dat rantsoen nemen wilden, zou er nóg een oneindige verdienste overblijven." Wat den schat in waardij van Jezus' zoenoffer aanbelangt, och broeders, er is eenvoudig geen uitputten aan! En indien de arme menschheid maar iets *minder diep* in het verderf was weggezonken; indien ze maar een zeer kleine kleinigheid kracht in haar wil ten goede had overgehouden; dan *zou* ook alle mensch zonder onderscheid, met hooggestemden dank en innige verrukking dat rantsoen aangrijpen, en allen *zouden* er door gered worden.

Maar nu de menschheid door eigen schuld, tegen Gods uitgedrukten wil in en tegen zijn klaar gebod, zich zoo verre heeft weggeworpen, dat ze zelfs niet meer in staat is om met zulk een goddelijk rantsoen haar profijt te doen en ze er veeleer nog den spot meê drijft en er om lacht; nu kan het toch immers wel niet anders, of God moet juist door de aanbieding van dat rantsoen eens helder doen uitkomen, hoe diep weggezonken die mensch is.

Een zondaar wil altijd het recht in *zichzelf* en onrecht zoeken bij *God.* Dat gaat vast door. Dit leert ons heel de ervaring op geestelijk terrein.

Is er nu van uitverkiezing sprake, dan komt diezelfde onheilige trek in het menschenhart weer op, en zegt hij: „Als er nu maar geen uitverkiezing was, en het was aan mij overgelaten, om te beslissen of ik Jezus' rantsoen wou aannemen of niet, o, dan zoudt ge eens zien, hoe hard ik er heen liep. Maar nu, wat zou ik? Ik ben buitengesloten. Dus ligt de schuld *bij God!*"

En dat gaat natuurlijk al te ver.

Een zondaar die zooverre zichzelf verdeed, dat hij, als het rantsoen vlak voor hem ligt, geen macht meer overhield om het te mijnen; er eer meê spot, en het van zich afstoot, — die zal van achteren dan nog komen zeggen: „Hadt het mij ook maar aangeboden . . . of ik het genomen had," en zoodoende zou er nog uit de diepte der helle een kreet opstijgen, dat er geen recht is bij God.

Dat nu moet voorkomen. En het is daarom dat God, *opdat Hij rechtvaardig bleke,* dat rantsoen nu aan alle schepsel zonder onderscheid *laat* aanbieden.

Immers juist doordien het nu aan *allen* aangeboden wordt en *allen* het verwerpen, blijkt nu daghelder dat God gelijk had, toen Hij den

mensch in zijn Woord van een zóó diepe verdorvenheid kwam overtuigen. Komt het nu klaar en duidelijk aan het licht, dat de mensch loog toen hij zei: „Bied het mij aan en ik zal het aannemen!" En is het niet minder tastbaar, dat God wel het uiterste beproefd heeft, door eerst den zondaar te sparen en toen voor hem uit te vinden een volkomen rantsoen.

Dat nu God de Heere met zondaren te doen had, die *zelfs daarmeê* nog niet geholpen waren, bewijst *wel* de diepte van hun val, maar volstrekt nooit een tekortkoming in Gods genade en erbarmen.

Tot een verstrekken van een nog meerdere genade, om ook dat „kunnen en willen aannemen" er in te brengen, was God jegens niemand gehouden, en zelfs kan niemand uitmaken, of God die tweede genade aan meerderen schenken *kon*.

Maar hoe dit ook zij, vast staat op grond van dit werken Gods, dat de prediking van het kruis van Jezus wel terdege aan de *verlorenen* evengoed als aan de *verkorenen* moet gebracht, opdat de zondaar van schuld overreed worde en men God in zijn bestel rechtvaardige.

Zoo ziet men dus, dat de oude, betrouwde, zuivere voorstelling van deze hoogheilige waarheid volstrekt niet uit zekere verlegenheid er „de algemeene prediking" aanhaakt, maar integendeel ze als een onmisbaar bestanddeel kernachtig doet uitkomen.

En wierp men nu ten slotte de vraag nog op: „Moet ik bij de prediking van het Evangelie er telkens bij zeggen: „Indien ge niet uitverkoren zijt, dan hebt ge er niets aan!" dan zij wederom gevraagd wat Jezus zelf en wat de profeten vóór en de apostelen ná hem deden? Gevraagd of ge uw kind, dat pas loopen leeren moet en dus het *niet* kan, er telkens bij zegt: „Kind, ge kunt niet loopen"? Gevraagd of Evangelieprediking dan een simpele notificatie is, of wel een *genademiddel*, dat zelf als instrument voor den Heiligen Geest dienst doet? Gevraagd of dan niet alle trouwe leeraars der kerk, alle eeuwen door, tegen zoo onmenschkundig en onzielkundig bedrijf ten allerernstigste hebben gewaarschuwd? Gevraagd eindelijk, of een ziel, die pas onder de bewerking van het Woord komt, daaraan iets heeft?

En houdt men nu aan, vragende of ik dan toch niet onwaar word, indien ik van den kansel zeg: „Het rantsoen is voor u verworven"? — dan is het bescheid eenvoudig en gereed: „Wanneer ge als leeraar voor een *Christelijke gemeente* optreedt, dan moogt en moet ge dat zeggen, zoo dikwijls ge de *gemeente als geheel* aanspreekt en dus de aanwezigen aanmerkt als zijnde leden. Maar omgekeerd, als ge niet in een gemeente spreekt, maar onder de Europeesche of Aziatische individuën optreedt, en dus eenvoudig zondaren aanspreekt, dan moogt en moet ge wel zeggen: Het heil is verschenen *voor een iegelijk die*

gelooft"; maar dan moogt ge in de persoonlijke toepassing nooit verder gaan dan de ontwijfelbare getuigenis: „Een rantsoen verworven, in waardij genoegzaam voor de verzoening aller zondaren."

Het „ook voor u," indien hierbij althans ook „de persoonlijke *toepassing* van het heil" wordt ingesloten, mag *buiten* de gemeente, door niemand en tot niemand anders dan in toebiddende bedoeling worden gezegd; want waardig om het Boek des Levens te ontsluiten zijt niet gij, mijn broeder, die op den preekstoel staat, maar is alleen *het Lam!*

VIII.

STRIJD BLIJFT.

> Die ons te voren verordineerd heeft tot aanneming tot kinderen, door Jezus Christus, in zichzelven, *naar het welbehagen van zijnen wil.* Ef. 1 : 5.

Zoo werd het ons dan doorzichtig als glas, wat in deze heilige materie de openbaring der Heilige Schrift ons te kennen geeft en wat op grond van die Schrift-openbaring door onze vaderen, onder smaad en vervolging en bij het vloeien van het martelaarsbloed, is beleden. Het komt, kort saâmgevat, neder op het volgende:

Ten eerste: De uitkomst toont ons, naar ieder toestemt, dat slechts een zeer klein aantal van de veertienhonderd millioen menschen, die op aarde leven, afsterft in de levende gemeenschap aan den eenigen Borg en Middelaar, Jezus Christus.

Ten tweede: Hieruit volgt, dat (onverschillig of men met de Gereformeerden een *particuliere*, of met de hedendaagsche Lutherschen een *algemeene* genade belijdt) een iegelijk, die nog het „sterven in de gemeenschap met den Zoon van God," als stellige conditie beschouwt om zalig te worden, niet kán ontkomen aan de erkentenis van het allerschrikkelijkst feit, dat de meerderheid *niet* zalig afsterft.

Ten derde: Ontkomen aan deze slotsom kan men alleen door óf te zeggen, dat er wel zaligheid is, *óók buiten Jezus;* óf door toe te geven, dat men ook *ná den dood* zich nog bekeeren kan. Beide voorstellingen die geheel tegen de Heilige Schrift indruischen.

Ten vierde: Staande nu tegenover dit onomstootelijke, allerontzettendste feit, leert de Schrift ons, dat de menschheid door de zonde derwijs in merg en been ontaard, verbasterd en verdorven is, dat ze zonder reddende, wondere machtdaden Gods eenvoudig niets kan, dan in haar totaliteit ganschelijk verloren gaan.

Ten vijfde: Dit aanziende heeft God, die barmhartig is, voor die gevallen wereld zijn Zoon overgegeven, die in de zelfvernietiging ingaande, zich gesteld heeft onder den last des toorns Gods, gelijk die tegen de zonde van dit gansche menschelijke geslacht ontstoken was.

Ten zesde: Deze dood des Zoons van God vormde, om zijn Godheid, d. i. hier om de oneindige diepte van zijn lijden, een rantsoen van oneindige waardij; zijnde alzoo volkomen en overgenoegzaam, om de zonde van meer dan heel een wereld te verzoenen.

Ten zevende: Door dit rantsoen moest de menschheid er beter aan toe worden of verergeren van conditie. Nam ze het aan, dan was ze zalig. Verwierp ze het, dan verdiepte en verergerde ze haar verdoemelijkheid.

Ten achtste: Heel de menschheid echter, d. i. elk menschenkind tot wien de aanbieding van dit rantsoen gekomen is, heeft dit rantsoen, zonder onderscheid, *verworpen.* Verkorenen en verlorenen staan hierin geheel op één lijn.

Ten negende: Aan deze verwerpers van het rantsoen Christi heeft God, die barmhartig is, naar de innerlijke beweging zijner ontfermingen, toen nog deze alles te boven gaande genade bewezen, dat Hij aan een deel hunner den mond des geloofs heeft opengebroken en hun wil heeft omgezet. Dit is niet aan allen geschied. Veel min aan allen aangeboden. Alleen de verkorenen en geborenen uit den Geest deelen in dit gansch ongehoudene, gansch ontfermende mededoogen.

Ten tiende: Of een bepaald individu aan deze bijzondere hoogste genadewerking deel heeft of niet, is op aarde alleen voor hemzelven uit te maken. Voor een ander nooit stellig.

Ten elfde: Reeds hieruit volgt, dat het Evangelie van dit rantsoen Christi aan alle creatuur te prediken is; met een „*voor u genoegzaam*", niet slechts met opzicht tot de verkorenen of de gemeente, maar met betrekking tot elk menschenkind, in zooverre ook hij door dat rantsoen gered zou zijn, indien hij het slechts van zijn zondig hart verkrijgen *kon*, om het aan te nemen.

En *ten twaalfde:* Zoo echter, dat de aanbieding van dit rantsoen met een „*voor u bestemd*" alleen kan worden gepredikt óf aan de „gemeente Christi" die heilig is, óf aan dengene die zich als bekeerde van hart aan u openbaart. Terwijl de prediking van het rantsoen van Christus ook aan degenen die verloren gaan, zich moet houden aan den stelligen regel, die door den heiligen apostel Paulus in dezer voege is omschreven: den een een reuke des levens ten leven, den ander een reuke des doods ten doode"; maar de prediker „een goede reuke voor God van Christus én in degenen die zalig worden, én in degenen die verloren gaan" (2 Cor. 2 : 15, 16).

Bij deze waarheid nu staan we.

Niet omdat ze ons toelacht. Neen, waarlijk, stond het aan ons, we zouden wel willen dat God in zijn erbarmen aan alle menschenkinderen, tot aan hen die ons het bitterst haten, den monds des geloofs openbrak en niet toeliet dat er één verloren ging.

Naar een fijne en schoone opmerking van Witsius, in zijn „*leer der verbonden*" kunnen we er zelfs vast op gaan, dat Jezus, eer hij den weg naar Gethsémané insloeg, naar zijn menschelijke genegenheid, even denzelfden wensch in de ziel heeft gekoesterd; minnende zijn naaste zonder onderscheid als zichzelven. Zijn weenen over het verlorene en verworpen Jeruzalem toont het. Want weenen over het verlorene dat voor eeuwig wegzonk, doet, naar de Schrift ons openbaart, God *niet*.

Voeg daarbij, dat ook de heilige apostelen en profeten, als menschen afgaande op hun menschelijk gevoel, zeker evenals wij die tranen over het verworpen Jeruzalem hun Jezus hebben nageweend, en niet dan met verbaasdheid en ontzetting de schrikkelijke werkelijkheid, gelijk God ons die kennen leert in zijn Woord, aan de wereld hebben meêgedeeld.

Ja, we aarzelen zelfs niet er bij te voegen, dat naar onze vaste overtuiging Augustinus, Calvijn en allen die met of na hen de Schriftopenbaring over Gods perk in het alontfermend erbarmen weer hebben aangedurfd, nooit de particuliere genade anders dan *uit gehoorzaamheid*, op *goddelijk bevel*, en uit vreeze *voor Gods eere* gepredikt hebben. En dat ze daarbij evenals wij gevoeld hebben, dat hun hart het wel anders wou; dat hun wijsheid het wel anders zou verzinnen; maar dat het, naar luid van Gods Woord, niet anders geleerd worden *mocht;* en dat elke andere voorstelling een verminking en vervalsching zou zijn van wat het Gode beliefd heeft ons zoo overduidelijk, klaar en helder te openbaren.

Maar wat doen al deze overleggingen van onze wijsheid en al deze bewegingen en uitspraken van ons gevoel er toe?

Is onze wijsheid nog in staat, om iets waars in geestelijke dingen te zien als uit onszelven? Is de uitspraak van uw gevoel vertrouwbaar? Moet Gods liefde gekeurd aan wat *gij liefde* noemt, of wel uw liefde getoetst aan wat liefde is in God? Dát is de vraag, waar het op aankomt.

En bij die vraag nu vastelijk overtuigd, dat ónze wijsheid misleidt, óns gevoel onzuiver in zijn toon is en ónze liefde de maat niet aangeven kán, buigen we ons eerbiedig voor het Woord neder, om te beluisteren wat de diepte van *Gods* wijsheid ons leert, welke toon er uit het gevoel des Eeuwigen ons tegendreunt, en wat de aard en de natuur dier heilige liefde is te achten, welke is in God en Gods Wezen.

En mogen we het er nu bijvoegen, welnu dan komen we er rond

voor uit, dat *de uitkomst* der dingen zeer machtig meêwerkt, om ons deze onderwerping aan Gods Woord lichter te maken.

Want dit, mijn lezer, ziet toch ook gij immers, het is dan toch maar zooals het ons in de Schrift getoond wordt, en *die in Jezus zalig afsterven zijn, op de millioenen bij millioenen die ten grave dalen, verreweg de minsten in getal!*

Komt men nu op de intentie, op het voornemen, op den wil en toeleg des Heeren bij dit genadewerk, of gelijk we in den titel van deze reeks het uitdrukten, komt men van de „uitkomst" op het *goddelijk bedoelen*, — dan zou het op zich zelf reeds voor de hand liggen, om te zeggen: God de Heere *kan* het niet anders bedoeld hebben dan het bij de „uitkomst" bleek. Toont derhalve de uitkomst met stellige zekerheid, dat de dood van Christus *niet* voor allen ter zaligheid gedijt, dan volgt hieruit ook op het allerzekerst, dat Christus, naar het „goddelijk bedoelen" *niet* voor alle menschen ter zaligheid gestorven *kan* zijn. Immers „Hij werkt alle dingen naar den raad zijns willens." „Zijn raad zal bestaan, en Hij zal al zijn welbehagen doen."

Maar onze zwakheid tegemoet komende heeft de Heere ons aan die conclusie van het redeneerend verstand niet overgelaten, maar expresselijk in zijn heilig Woord ons de zekerheid geschonken: dat met name de grond van de zaligheid der reeds gezaligden of nog te zaligen personen, niet buiten, maar *in* zijn wil ligt. Herlees slechts het majestueuze woord, dat boven dit artikel staat: „*Tevoren verordineerd, door Christus in zich zelven*, NAAR HET WELBEHAGEN VAN ZIJNEN WIL."

Duidelijk blijkt hieruit alzoo, dat God geen afwachtende houding aannam, om te zien, hoe het af zou loopen. Noch ook dat het „bedoelen van zijn wil" in dit opzicht te leur gesteld werd door den „raad zijns welbehagens." Maar dat zijn raad en zijn wil één zijn *in* het welbehagen, en dat juist *zijn* wil, *zijn* raad, *zijn* intentie, *zijn* bedoelen de grond van het zalig *willen* worden in het omgezette en herborene, wijl verkorene, schepsel is.

Elke poging om tusschen de „uitkomst" en het „goddelijk bedoelen" ten deze ook maar een stroospiër te willen leggen, is dus als volstrekt mislukt te beschouwen. De menschelijke wil komt bij deze quaestie ganschelijk niet in het spel. Met hun onherboren wil verwerpen *allen* het rantsoen van Christus, hetzij ze verlorenen of verkorenen zijn. Het onderscheid ontstaat eerst, waar Gods wil den *zondigen* wil van den Christusverwerper in den *toeneigenden* wil van den herborene omzet.

En vraagt men nu ten slotte: of er dan toch ook voor ons geen strijd in deze hoogheilige aangelegenheid overblijft, — dan aarzelen we geen oogenblik, die vraag *toestemmend* te beantwoorden.

Er *blijft* een tegenstrijdigheid. Een tegenstrijdigheid die ook wij ons niet onderwinden op te willen lossen. Overmits die oplossing, buiten het perk van ons denken, in de hoogere zalving van het met God verzoende zielsbewustzijn ligt.

Ook wij blijven dus ten slotte van twee reeksen gewagen, waarbij de saâmvalling der oneindig voortgezette termklimming aan ons oog ontsnapt, en verhelen het zelfs allerminst, dat ook in de Heilige Schrift die beide reeksen zeer duidelijk aanwijsbaar zijn.

Maar.... en ziehier al het verschil tusschen ons en hen, die ons zoo schamper en uit de hoogte veroordeelen.... van die tegenstrijdigheid is alleen en uitsluitend en eeniglijk sprake, indien ge de genadezaak eendeels van *Gods* zij en anderdeels van *'s menschen* zij beziet. En niet indien ge, gelijk in het vraagstuk dat hier ons bezig hield, *geheel bij „de zaak aan Gods zij", blijft.*

Dát is, het zij met bescheidenheid gezegd, de onverschoonlijke fout van onze tegenstanders, dat ze twee, zoo geheel verschillende dingen, zoo schromelijk plegen te verwarren.

Als ik de genadezaak van haar zielkundige, van haar anthropologische, van haar ethische zijde bezie en doorzoek, dán, dit geven we grif toe, staat men voor de onomstootbare uitingen van het zedelijk-menschelijk leven, die we ten volle te eerbiedigen hebben; niet mogen verbloemen; en waaraan we volle recht moeten doen wedervaren. Op ethisch, anthropologisch of psychologisch gebied overtredend, d. w. z. als ik de zaak aan 's menschen kant bezie, dan begin ik natuurlijk met de werkingen in 's menschen ziel te onderzoeken en *klim van daar naar den Eeuwige op.* En dán, we stemmen het volmondig toe, is er een tegenstrijdigheid, die men *moet* erkennen. Dat *niet* te doen is óf zich zelf óf de kracht zijner redeneering niet kennen, en doet in elk geval aan het heilige te kort.

En zoo ook omgekeerd, bezie ik de zaak theologisch, d. w. z. van Gods kant, dan heb ik onvoorwaardelijk te rekenen met het Wezen en de eigenschappen en de besluiten en de openbaring Gods, zonder éénig recht te hebben, dáárop ook maar iets af te dingen. *En daal ik van daar nu tot de menschelijke ziel neder*, dan stuit ik, dit erkennen we even gaaf, wederom op diezelfde tegenstrijdigheid, die mij ook den geest zou verwarren, indien ik het buigen niet kende voor het Woord.

Bedoelden onze bestrijders dus in *dien* zin hun stellen van twee reeksen, dan zou hier niets op te zeggen zijn.

Maar, eilacen, dat doen ze *niet.*

Hier toch *was* geen sprake van het bezien der zaak van *twee* kanten; maar uitsluitend van een bezien der zaak van *éénzelfden* kant.

„Van „*'s menschen zijde*" zijn we geheel afgebleven. De vraag: „of Jezus naar Gods bedoelen een zaligmakend rantsoen voor allen of voor de uitverkorenen alleen bracht", liet immers de zaak geheel en uitsluitend aan „Gods zijde"; is een zuiver *theologische* quaestie; en heeft met de „zielkundige" verklaring der zaak, d. i. met haar ethische ontleding, niets hoegenaamd vandoen.

En zie, terwijl dit nu zoo klaar als de dag is, begingen onze bestrijders desniettemin de volstrekt onverklaarbare fout, om van „twee reeksen" in *God zelf* te gaan spreken.

Er zou niet iets anders in den *mensch* en iets anders in *God* zijn. Neen, maar iets anders in Gods ééne en iets anders in Gods andere intentie. Want let wel, zelfs van de tegenstelling tusschen den *besluitenden* en den *bevelenden* wil Gods was hier geen sprake. Het bleef alles in den cirkelloop van het goddelijk *bedoelen* zich bewegen.

En dáárin ligt dus de zwakheid dier andere broeders, dat ze een onderscheid, dat anders zeer zeker moet open blijven, tepas brengen waar het niet bij hoort. Maar dáárin dan ook de gevaarlijke zij van hun dwaling, dat ze, op den klank af, tot instemming met hun voorgeven lieden bewegen, aan wie de bedekte fout van hun betoog ontsnapt.

o, Ja, denkt de lezer dan, „van twee reeksen! ja, dat is ook zoo!" en ze zien niet in, dat wel die „twee reeksen" waar zijn; maar dat *hier* slechts van *ééne* dier beide reeksen, van het doen en bedoelen des volheerlijken Gods, gehandeld werd.

DAT DE GENADE PARTICULIER IS.

DEEL VIER.

SCHIJNBARE STRIJD.

I.

UITKOMST EN MIDDEL.

> En er zeide een tot hem: »Heere, zijn er ook weinigen, die zalig worden?'' En de Heere zeide tot hem: »Strijd (gij) om in te gaan door de enge poort. Want velen zullen zoeken, om in te gaan, maar zullen *niet* kunnen!'' Luk. 13 : 23, 24.

Het eeuwige leven is „den eenigen waarachtigen God te kennen en zijn zendeling Jezus Christus."

Bij alle vraag naar heil, naar het heilige, naar waarheid, komt het er dus voor alle dingen op aan, dat we toch ook niet maar het kleinste stukje afschilferen van de zuivere gaafheid van de kennisse Gods. In veel kunt ge dolen zonder dat het u hindert. Maar als ge in de kennisse van het volzalig Wezen en de hoogheerlijke eigenschappen, deugden en mogendheden van Jehova, onzen God, feil gaat, dan wreekt zich dit door een ontreddering van heel uw bewustzijn, door een verminking van uw geestelijke krachten en een opdrogen van de fontein der genade. Dan verdort uw ziel en teert ge uit.

Vooral bij zoo gewichtige verborgenheid als de dood van het heilig Godslam en het „bedoelen Gods" met dat zoenoffer, moesten we dus allereerst aan hen die „een algemeene genade" voorstaan, in allerlei vorm de hoog ernstige vraag op het hart binden: „Ziet ge dan niet, lieve vrienden, hoe ge, aldus leerende, troebel, onzuiver en tegenstrijdig maakt *de kennisse van den levenden God?*" Met dat doel leverden we, wat men oudtijds noemde: een aantooning van de absurditeiten waardoor „de algemeene genade" geoordeeld wordt. Toen dat ten einde was, deden we een beroep op het beter ik van deze tegensprekende broederen, door hun te vragen: „Lieve vrienden, toen ge veranderd werdt, toen ge uw lieven Heiland vondt, toen ge bidden leerdet, heeft toen de Heilige Geest u niet innerlijk en waarachtiglijk betuigd, dat gij er niets aan toe kondt brengen, er eer fel tegen in gingt, en dat alles, alles, alles is *van Boven?*" Daarna gaven we dezen broederen in overweging zelf eens in te denken, wat ze met hun nieuwe leer nu toch wel wonnen, daar immers, 't zij dan dat *zij*, 't zij dan dat *onze vaderen* gelijk hadden, de ervaring toch leert dat er maar een o, zoo klein percent van de 1400 millioen menschen is, *dat zalig in Jezus afsterft?* En toen we hiermeê den weg ons ge-

baand hadden tot breeder uiteenzetting, zijn we tot drieërlei overgegaan. Vooreerst, om uit geheel de geschiedenis der openbaring en het gansche beloop van de feiten en uitspraken der Heilige Schrift te doen zien, hoe klaar en duidelijk bij dat alles de genade altijd en zonder uitzondering een gansch particulier karakter draagt. Dat toonden we aan uit den tijd der partriarchen en Mozes, uit de eeuwen der psalmisten en profeten, uit Jezus' eigen optreden en uit de schriften zijner apostelen. Toen dat af was, zijn we er toe overgegaan, om de bodemlooze, ondoorgrondelijke diepte der goddelijke barmhartigheid in dit genadewerk, dat aan *de wereld* bewezen was, in zijn deelen te ontleden. En nu ten laatste hebben we in de reeks, waarboven stond: „Uitkomst en goddelijk bedoelen", de beteekenis van Jezus' zoendood voor *alle* zondaren uiteengezet, in haar samenhang met Gods besluit, zijn bevel en zijne intentie. Al wat ons nu nog rest, is derhalve, o n enkele tegenbedenkingen onder de oogen te zien, die door nóg niet overtuigde broeders ons ter oplossing worden aangeboden.

Een eerste dier bedenkingen is deze: „Indien Christus dan alleen voor de verkorenen zaligmakend stierf, is dan de mensch, die uit vrees van te grijpen wat hem niet toekomt, van Jezus op een afstand blijft, als wereldling voortleeft en zich niet bekeert, niet verontschuldigd?"

Gelijk men terstond inziet, is dit precies dezelfde bedenking, die altijd tegen „de verkiezing zelve" vernomen wordt. „Is er een verkiezing, dan kom ik er, ook zonder iets te doen, als ik verkoren ben; en kom ik er, wat ik ook doe, toch niet, indien de verkiezing mij *niet* insluit!" Slechts met dit onderscheid, dat diezelfde bedenking nu bijzonderlijk op den dood Christi wordt toegepast en dus te stuitender ons in de ooren der ziel klinkt.

Mogen we nu ter beantwoording van die bedenking ons al aanstonds de vraag veroorloven: „Lieve vrienden, gelooft ge of gelooft ge niet, dat het uur van uw dood bij God bepaald is?" Zegt ge daarop: „*neen*", nu dan spreken we niet verder. Want iemand, die meende ook maar één elle aan zijn leven te kunnen toedoen, zou daarmeê heel Gods voorzienig wereldbestuur loochenen en dus buiten de Christelijke levenswereld staan.

Maar zegt ge: „*ja*", en erkent ge dus dat God vooruit de dagen, uren en minuten zelfs van uw aanzijn u heeft toegewogen, en u een perk in uw levensduur heeft gesteld, dat ge niet kúnt en niet zúlt overschrijden; dan verzoeken we u toch even aandachtiglijk en oprechtelijk als voor den Kenner der harten te willen antwoorden op deze vragen: „Als ge in het water valt, waarom plast en slaat ge dan met de handen en roept de omstanders om hulp aan? Want immers, als het uw tijd is, zult ge er toch aan sterven. En indien het uw tijd

niet is, dan *kunt* ge niet omkomen in het water, al deedt ge er nog zoo uw best toe! Of ook: als ge op uw wandeling een veld of een vlakte nadert, waar de artillerie in het vuur exerceert, waarom keert ge dan op het zien van het roode vlaggetje om? Want immers, is uw uurtje geslagen, dan kunt ge toch den dood niet ontkomen. En is uw uurtje er niet, dan zoudt ge niet *kúnnen* getroffen worden, al snorden de granaten en puntkogels ook vlak om u heen! Of eindelijk: als er 's nachts een woestaard in uw huis doordringt en met een opgeheven mes op uw vrouw of kind wil aanvallen, waarom laat gij dien man dan niet stil begaan? Want immers, zijn ze aan hun eindpaal, dan zult gij ze toch niet het leven verlengen, en zijn ze er nog niet, dan kan die ingeslopen dief hun toch niet het leven verkorten! Ik zou zeggen, als Gods besluit metterdaad het gevolg heeft om u werkeloos en lijdelijk te maken, lieve vrienden, waarom bidt ge dan als uw dokter u zegt, dat uw moeder gevaarlijk ligt? Waarom laat ge uw kind dan nog den arm afzetten, als de heelmeester zegt, dat uw kind anders sterft? Waarom neemt ge dan nog medicijn? Waarom dan nog een leuning aan uw hooge trap gemaakt? Ja, waarom dan zoo bang voor hongersnood? Gij kunt immers toch niet één enkele minuut sterven, eer Gods bepaalde tijd dáár is. Zoolang *moet* ge leven, en kunt ge door geen zelfmoord zelfs van uw leven afkomen. Waartoe dan altijd spijze genomen? Ook zonder eten, niet waar, zou iemand, die pas over veertig jaar sterven moet, toch die veertig jaar het leven houden?"

En op dat zeggen begint ge te glimlachen. Ge vraagt: Kortswijl of ernst? En ge ziet den vrager half ironisch aan, als om uit zijn oogen te lezen, of hij heusch nog antwoord op zoo dwaze vraag van u verlangt.

En neen, eigenlijk behoeven we ook geen antwoord, mits onder één voorwaarde. Deze namelijk, dat ge vooraf onbewimpeld erkent, dat de vraag die gij ons voorleidet in uw bedenking *precies dezelfde* is.

Of ik op geestelijk of op lichamelijk gebied zeg: „Ik kan niet leven als God wil dat ik sterf," en „ik kan niet sterven als God wil dat ik leef," — derhalve zal ik maar stil blijven zitten en van het levensbrood voor mijn lichaam of van het Levensbrood voor mijn ziel afblijven, — komt geheel op hetzelfde neêr.

Kwam nu iemand tot u, die u dwingen wilde om te belijden, dat het uur van uw dood volstrekt *niet* bij God bepaald is, en daartoe aldus u aansprak: „Zie, indien dát zoo was, en dat geloof ingang vond, dat een mensch niets af of toe kon brengen aan zijn dood en het door Gods besluit vooraf vast stond, of hij op dezen of dien dag zou sterven al dan niet; indien dat zoo ware, dan zoudt ge geheel de wereld ongelukkig maken, de menschen zouden zoo maar verdrinken, als er een spoor aankwam maar doorloopen, met roodvonk op de huid in den wind gaan wandelen, alle dokters vaarwel zeggen, niet meer

in krankte bidden, en zelfs ten leste van het nemen van spijs afzien! Dus *moogt* ge die schriklijke leer, dat God ons eindje bepaald heeft, niet langer prediken!" — Zeg zelf, mijn broeder, zoudt ge dien raaskallenden doctrinair niet stil laten uitpraten, wel vast en zeker overtuigd, dat geen enkel vader die zijn kind in het water ziet liggen, het maar op Gods besluit zal laten verdrinken, en dat, om van waanzinnigen en gekken nu niet te spreken, niemand, omdat zijn adem in Gods hand is, het nemen van spijs er maar aan geeft?

En als dat nu zoo is, en we achten dat wel niemand ons ten deze zal weerspreken, dan zouden we wel eens aangetoond willen zien, wat gij dan nog met uw bedenking vordert. Want indien niemand lijdelijk er bij zitten of liggen blijft, omdat God alles over zijn *lichamelijken* dood of zijn *lichamelijk* leven bepaald heeft,om wat oorzaak ter wereld zou hij er dan *wel* lijdelijk bij neder gaan zitten, indien God alles bepaald heeft over het leven of den dood van zijn *ziel?*

In beide gevallen toch staan we voor precies dezelfde tegenstrijdigheid: Alles; álles; alles tot in het kleinste toe; is bepaald, en — desniettemin wordt gij tot een nauwgezet en volijverig gebruik van de middelen geroepen, die met die vooraf bepaalde en onwrikbare uitkomst in verband staan.

Komt men er nu op, om te weten: waarom de mensch, die weet dat zijn uurtje door God bepaald is, dan toch zijn hoofd omdraait als er een kogel fluit, en zich met zijn arm verweert als iemand hem dreigt met een dolk, — dan ligt het antwoord voor de hand. Immers een knaap zelfs zou antwoorden: „Dat doe ik vanzelf"; „dat kun je niet laten"; „dat doet men eer men er om denkt". En zoo is het ook. Men eet niet uit berekening en overweging, dat men anders sterven zou, maar wijl men trek heeft of honger, of ook omdat het uur van eten daar is. Men gaat uit den weg voor een stootig of hollend paard, niet uit berekening, dat men anders onder den voet kan geraken, maar uit een onmiddellijken drang, die wil, zenuwen en spieren opeens aangrijpt en u opzij dringt. En zoo ook, als uw kind doodziek neerligt en ge vreest dat het sterven gaat, dan bidt ge niet uit de berekening: „dat kan ik nu nog eens beproeven", — maar uit zielsdrang; uit onmiddellijke behoefte; uit aandrift der liefde en der gehechtheid aan uw lieveling.

Heel deze bedenking komt dus eenvoudig voort uit het misverstand, dat 's menschen handelen in den regel de slotsom van een *redeneering* zou zijn. Het is het valsche intellectualisme dat in die tegenrede spookt. Een drijven op een leer, waar geen geloof aan het leven onder zit. Een ijskorst zonder een stroom die haar draagt.

Want heeft men eenmaal ingezien, dat noch in het lichamelijk noch

in het geestelijk leven redeneeren de drijfveer van ons handelen is, maar bijna altijd en uitsluitend de innerlijke *aandrift*, de drang en de drijving, de prikkel en de energie van het leven, dan vervalt uiteraard deze bedenking geheel. Dan heeft noch het redeneeren vóór het Besluit eenige de minste kracht om ons van Christus af te houden, noch het redeneeren tegen het Besluit eenig het minste vermogen om ons naar Christus uit te drijven, maar hangt de vraag, of we naar den Christus gaan of niet, er alleen en uitsluitend van af, of er drang, aandrift, drijving naar den Christus in ons werkt. Is die er, dan tast ge vanzelf naar het Godslam. En ook: is die er *niet*, dan grijpt ge ook niet naar hem, al preekten alle Universalisten het u aan.

Dat is dus de eerste fout in deze tegenwerping, dat men aan de kracht van een *redeneering* toeschrijft, wat alleen afhangt van innerlijken *levensdrang*.

Maar er moet nog meer tegen gezegd!

Als mij een been moet afgezet, om mijn leven te behouden, dan redeneer ik niet uit het besluit dat het uur van mijn dood toch bepaald is, maar houd mij in, verkloek en verman mij uit de ingeschapen zucht naar levensbehoud; staande die zucht naar levensbehoud voor dat bijzondere geval onder de stellige verklaring van den arts, dat ik anders weg ben. Een Christen oordeelt dan, dat die arts hem het harde bevel, om tot die schrikkelijke amputatie over te gaan, als orgaan van Hooger wil brengt, en hij geeft zich over, niet uit berekening, maar uit gehoorzaamheid.

Evenzoo nu is het ook met de amputatie van ons eigen ik in de bekeering en in het toevlucht nemen tot het bloed Christi. Ook daarbij heb ik niet te vragen naar noch te rekenen met het Besluit, „dat wat er van komen zal, toch bepaald is", maar word stilzitten of handelen beslist door de vraag: of er zucht naar eeuwig levensbehoud in de ziel spreekt. Spreekt die er niet, dan wil ik mij het lievê been niet laten afzetten. Maar spreekt die zucht naar eeuwig levensbehoud wél, dan grijp ik den Heiland, niet omdat het geen pijn doet, maar ondanks die pijn, overmits de zielearts in het Woord het mij alzoo *beveelt*. Alzoo uit zucht naar zelfbehoud, maar die zucht geleid en bestuurd niet door uitvorsching van het *Besluit*, doch door gehoorzaamheid aan het *Bevel*. God beveelt: *Gebruik de middelen!* — en dat is de oorzaak en de grond, waarom iemand die leven wil, het dan ook doet.

Aan welke beide opmerkingen dan ten slotte nog deze derde moet toegevoegd, t. w. dat de broeders, die met zulk een bedenking te berde komen, over het *Besluit* meêspreken, zonder gezonde en genoegzame kennis van dit *Besluit* te hebben opgedaan.

Hoort men hen toch over dat „Besluit" redeneeren, dan ontvangt men den indruk, alsof God de Heere in zijn eeuwig en onveranderlijk besluit niets dan de *uitkomst* had vastgesteld, en de bepaling

omtrent de *middelen,* waardoor die uitkomst verwerkelijkt moet worden, eenvoudig open had gelaten.

Dat nu is volstrekt *niet* zoo. Zelfs is zulk een voorstelling in hooge mate „Gode onwaardig."

Hij, de eeuwige God, die in het Raadsbesluit zijns welbehagens die zielen uitverkoor die zijns zijn en ze schonk aan den Zoon voor den prijs van zijn bloed, diezelfde God heeft niet slechts het eind, maar evenzeer elke schrede van den weg bepaald en al de vereischte middelen, in- en uitwendig, verordend om u tot die uitkomst te geleiden.

Komt dus in den naam des Heeren de eisch van zijn Woord tot een ziel, om de genademiddelen aan te wenden, dan zal de ziele die God vreest, daar niet met een ongoddelijke ironie tegenover gaan staan, maar wetende, dat ook *die aanbieding van het middel* krachtens het Besluit van zijn God tot hem komt, eer met den diepsten ernst in zichzelf wegzinken, roepende en kermende met al de stemmen die in zijn hart zich verdringen: „o Mijn God en mijn Heere, maak mij, ook in dien weg der middelen, meer getrouw!"

II.

NIET BUITEN HUN SCHULD?

> Het is God die in ons werkt, beide het willen en het werken. Fil. 2 : 13.

Een tweede bedenking die voor de hand ligt en dan ook telkens geopperd wordt, luidt ongeveer aldus: „Indien dan Christus in zaligmakenden zin alleen voor de uitverkorenen gestorven is, worden dan de verkorenen niet *als machines* zalig, en komen de verlorenen dan niet om *buiten hun schuld?*"

Ook over déze bedenking willen we allerminst heenloopen, want ze raakt onze teederste belangen en staat met de heiligste drijfveeren in verband. Elk rechtschapen hart gevoelt, dat de zaligheid ons niet als gesmolten goud in de ziel kan worden uitgegoten, en elke rechtvaardige van zin tast onmiddellijk, dat het verloren gaan van een schepsel niet anders mag of kan plaats hebben, dan om zijn schuld.

Niet uit zucht tot betweterij, maar wel terdege uit drang van zedelijken ernst kan derhalve de vraag voortkomen: Indien dan de intentie van Christus in zijn sterven bepaald heeft: „Mijn dood is rantsoen voor dezen en dien *wel*; maar voor die anderen *niet*", dan kan, wie *in*gesloten is, ook aan de genade niet ontkomen, en wie *uit*gesloten is, ook aan de genade niet raken. Wie er komt, wordt er dan

ingedragen. Wie er buiten blijft, kan er dan niets aan doen. En niets dan een hoogere noodwendigheid is het alzoo, die uw weg óf in den hemel doet uitkomen, óf doet uitloopen op de hel.

Dit, men verhele noch verbloeme het zich, is het zeer krasse conflict, waarin de overweging van den heilsweg ons met het bestel en de souvereiniteit Gods brengt.

Die tegenstelling is niet verzonnen of er voor uitgedacht, maar bestaat voor ons oordeel inderdaad. Van *Gods* doen op *'s menschen* doen is de overgang voor ons denken steeds ondoorzoekelijk, ondoorgrondelijk en te bovengaande ons begrip.

We beginnen dus met de onbewimpelde erkentenis, dat ook wij er van verre niet aan denken, deze tegenstrijdigheid gansch en al te doen verdwijnen, en dat we slechts rusten in het Woord. Maar ná dat op den voorgrond te hebben geplaatst, willen we dan toch in dier voege op deze bedenking antwoorden, dat ze niemand meer af behoeft te houden van wat dat Woord ons heeft geopenbaard.

En dan doen we in de eerste plaats opmerken, dat de verwerpers van de particuliere genade op hun beurt nu wel *den mensch* tot zijn recht laten komen, maar om te kort te doen aan het recht *Gods*. Zij toch gingen reeds zoo ver, dat zelfs in *het Oosten* kon gedrukt worden: „God heeft zijn alwetendheid beperkt." Om de zedelijke eigenschappen in den mensch ongeschonden te handhaven, geeft men dusdoende een deel van de wezenseigenschappen van den levenden God prijs. Waartegen we ons nu toch de vraag zouden veroorloven: Indien ge dan 's menschen doen en Gods doen in het werk der zaligheid niet rijmen kunt, en ge op dien grond óf van den mensch óf van God iets meent te moeten afnemen, zou het dan voor den mensch niet ootmoediger, niet passender, niet veiliger wezen, liever zichzelf op te geven, dan ook maar in het allergeringste iets af te dingen op de ongeschondenheid van het wezen en de eigenschappen Gods? En waar u dat reeds in het algemeen raadzaam zou voorkomen, wordt dit dan niet nog veel strenger plicht, indien er geen sprake meer is van 's menschen ongeschondenheid, maar van het doen van *een zondaar*, d. i. van een menschelijk wezen, dat *niet* gaaf noch *on*geschonden meer is?

Dit toch leidt er toe, om als er óf van onze zij, óf van Gods zij, iets moet worden prijsgegeven, den man die God vreest steeds te doen neigen, om liever zélf alles te laten varen, dan ook maar iets te ontnemen aan de volle en ongeschonden Majesteit van zijn God.

Ten tweede zouden we den broeders, die zich door de hier besproken tegenwerping gedrukt gevoelen, toch eens met ernst vragen willen,

of ze voor hetzelfde mysterie dan niet op elk gebied des levens staan? En of ze dan ooit op eenig ander gebied met diezelfde tegenwerping te berde kwamen? Een hond is een nog veel, veel lager wezen dan een zondig mensch. Van zedelijk leven is er bij dien hond, in den door u gemeenden zin, zelfs nooit sprake. Ja die hond is in nog veel sterker zin, dan dit bij een mensch ooit bedoeld kan zijn, een louter door instinct en lust gedreven machine. Maar mogen we nu vragen: Zijt gij dáárom nu onrechtvaardig, wreed en onbarmhartig, indien die hond uw kind bijt, dat ge hem dan slaat? En komt het dan ooit in u op, om te zeggen: Slaan mág ik dat beest niet, want zoo'n dier kan er toch niets aan doen! — Wat is, om een ander voorbeeld te nemen, wonderbaarder en raadselachtiger dan de mysterieuze wijze waarop God Almachtig een menschelijk wezen in den moederschoot schept? Kan er ooit een mensch geboren worden, die er niet had moeten zijn? Kan er ooit een *niet* komen, die er naar Gods bestel had moeten wezen? En dacht ge er daarom nu ooit aan, om de eer- en plichtvergetene boeleerster vrij van schuld te spreken op haar zeggen: „Dat kind moest immers toch geboren worden; want alle geboorte van een mensch komt van God!" — Of, om hierop te komen, klemt ge soms uw lippen toe, als er bij den aanvang van den dienst gezongen wordt: „Geen ding geschiedt er ooit gewisser, dan 't hoog bevel uit 's Heeren mond"? Of ook als ge dat wél hebt meêgezongen, zingt ge dan daarom *niet* meê als de gemeente straks ten besluite zingt: „Heer, wil mijn gebeden hooren!"

En indien wel, merkt ge dan niet, dat precies dezelfde bedenking bij dit heilig werk geen de minste vat op u heeft?

Och, ook hier is de zaak maar weer, dat we leven en denken verwarren en ons altijd inbeelden, dat ons handelen door ons denken veroorzaakt wordt. En dat nu juist is *niet* zoo. In negentig van de honderd gevallen is ons handelen het gevolg van aandrift, zielsdrang, wilsneiging, en slechts bij hooge uitzondering is, zonder dien drang, louter ons denken prikkel tot onze daad geweest. Wordt dus Gods Albestuur bezongen, dan zingen we meê, omdat onze ziel als vanzelf tot dien lof gedreven wordt; en gaat het straks op bidden, dan bidden we, omdat, naast dien drang tot loven, even stellig in diezelfde ziel de aandrift werkt tot het gebed.

Maar hiermeê is op verre na nog niet álles gezegd wat tegen deze telkens herhaalde bedenking valt in te brengen.

Of hoe, als een machine zou een zondaar gezaligd worden? Maar wat is dit meer dan een woord, een klank, waarbij men niet nadenkt? Een machine toch is een uit verschillende deelen saâmgesteld werktuig, dat door een kracht van buiten in beweging wordt gebracht en dan snijdt of zaagt of boort, al naar het een machine is. Hier daaren-

tegen is sprake van een zondaar, die door een werking Gods zóó wordt omgezet, dat er een kind Gods uit komt. Die heele vergelijking met een machine houdt dus geen steek. Want in een machine wordt niets in zijn tegendeel omgezet, maar blijft alles gelijk het was. Om iets te zeggen dat hout snijdt, zal men dus niet meer van „een machine" moeten spreken, maar van „een onbewust iets," en dan zeggen moeten: „Indien het met de zaligheid aldus toegaat, dan worden de uitverkorenen ook met uitwendig geweld tot hun zaligheid bewerkt, gelijk de werkman doet met een onbewust ding, een blok hout, een leemklomp of een stuk was.

En zóó voorgesteld, dan is toch heusch wel in te zien, dat deze gansche bedenking, wat dát betreft, in het water valt. Want ieder die veranderd werd en zich dientengevolge bekeerde, weet bij eigen ervaring zeer goed, dat het met zijn ziel volstrekt niet als met een blok of stok is toegegaan. Maar dat er op hem gewerkt is door het Woord, en dat hij tegen dat Woord heeft ingeworsteld; en dat die worsteling allengs verdiept is tot in het binnenste van zijn wezen; en dat hij ten slotte wel terdege met zijn wil en met zijn volle bewustheid gezegd heeft: „Ga weg van mij, verleider, voor Jezus in mijn hart!"

Wel terdege heeft dus in het werk der bekeering *de wil* van den mensch gewild, en *het bewustzijn* van den mensch het geweten, en *de zin* van den mensch er naar getrokken, en *de persoon* van den mensch zich zelven overgegeven; en ieder die het anders leert, is een leeraar die bij ons niet thuis hoort, overmits hij inleert *tegen* de Schrift.

Dwaasheid is het dus, een onbekeerde te vermanen, dat hij wel eens na mag denken, of hij wel een uitverkorene is. Wie predikt, heeft het Woord te prediken, heeft door dat Woord den wil van den mensch aan te spreken, zijn persoon aan te grijpen, zijn bewustzijn wakker te schudden, moet i. e. w. werken van buiten naar binnen toe.

En eerst als men nu verder onderzoekt en vraagt: „Maar lieve vriend, hoe ging het nu bij u toe, dat gij die eerst *niet* woudt, nu eindelijk *wel* wildet; die er eerst niets van kondt vatten, en nu *wel* met uw bewustzijn *in*gingt; en die eerst met uw persoon er u *buiten* hieldt, er nu met heel uw persoon *in*gingt?" — eerst dan komt die diepere gedachte aan de orde, die ons belijden doet: „Mijn broeder, dat deed ik niet en mijn wil zelf niet, maar uit de diepte van den haard mijns gemoeds welde een stroom van kracht op, die ik vroeger nooit gemerkt had, maar nu opeens als een vuur in mijn beenderen voelde; en die kracht boog mijn wil over, zette mijn bewustzijn om en maakte van mijn persoon een ander mensch.

En vraagt men nu al verder: „Vanwaar kwam in de diepte van uw gemoed opeens die geheimzinnige, vroeger ongekende kracht?" — dan zal een oprechte van ziel antwoorden: „Dat weet ik niet; alleen *dit* weet ik, dat *ik* er die kracht niet indroeg, en dat *geen ander*,

mensch er zoo diep van binnen bij mijn hart bij kon!" En eerst, als dan Gods Woord wordt opgeslagen, en hij daar hoort lezen van een „wederbaring die God aan de ziel door zijn Woord, onder de bevruchting des Geestes ondergaan doet", eerst dan komt hij tot de belijdenis: „Zóó, ja zóó is het ook in mij tot stand gekomen. Gods Woord verklaart mij, wat in mijn hart is geschied!"

Wat nu zúlk een zielservaring met het gladschaven van een stuk hout of het pletten van een blok ijzer te doen heeft, zij ter beoordeeling gelaten aan wie geestelijk deze dingen onderscheiden kan. Wij voor ons verklaren met allen ernst van „de machine" niets meer te bespeuren.

„Maar dan nu de anderen toch, zoo hoort men den tegenstander invallen, die anderen die gaan dan toch verloren *buiten hun schuld!* Want al wilden ze, dan *konden* ze toch niet zalig worden. Immers Jezus stierf voor zondaren, maar zonder intentie van redding voor hen!"

Op die tegenbedenking zouden we liefst met het verzoek antwoorden, om ons eens één enkel persoon aan te wijzen, die door Jezus' zoendood had *willen* gered worden en van het heil was uitgesloten.

Want dát en dát alleen is toch eigenlijk de vreeslijke gedachte, die bij het opkomen van deze bedenking als een torment zich op de ziel werpt.

Men stelt zich dan duizenden bij duizenden voor, die, walgende van hun zonden, met oprecht berouw tot Jezus hun toevlucht nemen en zich met zuchten en tranen voor hem nederwerpen, hem aanroepende: „Heere Jezus, wees ons genadig!" — en dat Jezus dan antwoordt: „Het doet mij leed, maar er is niets voor u aan te doen. Gij zijt niet onder de uitverkorenen. Dus *mág* ik u niet redden!"

En natuurlijk, die gedachte is zoo onuitsprekelijk heiligschennend en rechtstreeks indruischend tegen de eere en de heerlijkheid van Gods barmhartigheden, dat ook wij geen oogenblik aarzelen, om het zoo stellig mogelijk uit te spreken: „Indien dát er in zit, dan is die leer gansch goddeloos."

Maar wel zeer verre van daarmeê de zaak als uitgemaakt te beschouwen, beschuldigen we veeleer onze tegenstanders, dat ze aldus sprekende, een bezwaar *voorwenden*, waarvoor hun elke grond en waartoe hun elk recht ontbreekt. Immers, zulk een bedenking kan alleen op *feiten* steunen. Op het feit van personen, die met oprecht berouw Jezus als hun Zaligmaker hebben willen aannemen, en door Jezus, op grond van het besluit der verkiezing, zouden zijn afgewezen. En overmits hier nu niemand ooit iets zekers van zeggen kan (vooreerst wijl niemand in eens anders hart kan lezen, om te weten of zijn berouw oprecht is; en ten andere, naardien eerst de eeuwigheid

openbaren zal wie verloren en wie behouden zijn); zoo handelen zij metterdaad met een ongeoorloofde vermetelheid, die op een bloot gissen af, zulk een monstrueuze zaak aan hun broederen toedichten.

Dat toch in de voorstelling der waarheid naar de Heilige Schrift deze gansche onderstelde mogelijkheid van „iemand die Jezus wou aannemen als Zaligmaker, maar om de verkiezing niet kon," zelfs volstrekt niet denkbaar is, springt immers klaar als de dag in het oog.

Die Heilige Schriften toch onderwijzen ons, dat iemand die niet wedergeboren is zelfs niet *ziet* dat er een Koninkrijk is, en dat niet alleen het werken, maar ook het willen in ons gewrocht wordt door den Heere onzen God! Zonder wedergeboren te zijn kán men dus niet willen. Ieder die wil, *is* wedergeboren. *Willen* zalig worden en van zijn zaligheid zeker zijn, gaan dan altijd saâm.

En komt men nu op de laatste moeilijkheid, op de vraag namelijk: of het dan *mijn* schuld is, als ik verloren ga, tengevolge van een zonde waarin mijn moeder mij *ontvangen* heeft en een ongerechtigheid, waarin ik *geboren* ben? zoo willen we ook hier onze beschuldigers liefst met een beroep op hun eigen doen beantwoorden.

En zoo leggen we hun dan deze wedervraag voor: „Als er een moord gepleegd wordt, is dat dan bij dien moordenaar niet ook een gevolg van een geërfde zonde, verergerd door de kwade inwerkselen van zonde die weer anderen geërfd hadden? Zou die moordenaar wel ooit menschenbloed hebben vergoten, indien hij rein geboren ware? En is het dan *zijn* schuld, wat slechts een uitvloeisel was van een kwaad, waarmeê hij ter wereld kwam zonder het te weten?"

Waarom werd die man een moordenaar en gij niet?

Ge spreekt van opvoeding, slecht gezelschap! Maar is het dan de schuld van dien man, dat hij zulke slechte ouders had, en in zulk een goddeloozen kring opgroeide?

En toch ... toch ... eischt ge dat de rechter zulk een moordenaar straffen zal met den dood! Dus niet tot zijn verbetering! Maar om de gerechtigheid! Als *schuldige!*

o, Gij, die uw God van onrecht woudt beschuldigen, hoe pleit ge nu uzelven vrij?

En kúnt ge dat nu niet en antwoordt ge: „Ja, ik doorzie wel niet, hoe dat die man zijn schuld is; ik kan het niet uitleggen; soms zou ik zelfs zeggen: „Het is zijn schuld *niet;*" — maar dan komt toch krachtig en beslist het zedelijk bewustzijn er weer tegen op en zegt: Erfzonde of geen erfzonde, maar dat dooden van zijn evenmensch maakt hem des doods schuldig!" — mijn broeder, mag ik u dan in stillen ernst vragen: „Waarom antwoordt ge dan *datzelfde* niet, als er sprake is van de eeuwige doodstraf als schuldige voor God te ondergaan, meê als gevolg van ons *geboren* zijn in zonde?

En het is dan ook waarlijk niet om de moeilijkheid op te lossen, maar alleen ter vingerwijzing naar beter inzicht, dat we onzen lezers afvragen, of ze er ooit over hebben nagedacht, waar eens 's menschen wil begint! of die wil ook dieper liggende wortelen heeft?

En of het aan iemand, ook maar aan den wijste onder ons, gegeven is, om uit te maken, tot hoever de vezelen van die wortelen, en dus toch altijd nog de levenskracht van onzen wil, tot in het verleden van ons aanzijn terugwerkt?

Te zeggen toch: „Mijn wil begint eerst als ik weet wat ik doe!" zou al te poorterachtig geoordeeld zijn Met zúlk een oppervlakkig gekeuvel scheept ge „Gods kinderen die zijn Woord kennen" niet meer af.

III.

SLECHTS WEINIGEN.

> Hij kan zich zelven niet verloochenen.
> 2 Tim. 2 : 13.

Reeds meermalen lieten we het plan doorschemeren, om als aanvulling van de „particuliere genade" later opzettelijk de *Verbondsleer* ter sprake te brengen. Zonder de leer der Verbonden toch is de leer eener op bepaalde personen gerichte genade gansch onprofijtelijk; en het is juist door de Verbondsleer dat tal van bedenkingen, die gemeenlijk tegen een particulier bedoelde genade worden ingebracht, heur ongezochte weerlegging vinden. Toch schijnt het niet geheel overbodig, dit nogmaals te herinneren. Althans onder de vele bedenkingen, die men zoo vriendelijk is ons van meer dan eenen kant, aldoor toe te zenden, komen er telkens voor, die we eerst dán, als we aan de Verbondsleer toe zijn, bespreken kunnen. Zoo b.v. om er slechts één enkele te noemen: Het bezwaar ontleend aan het Doopsformulier.

Bescheidenlijk moeten we dezen belangstellenden broederen dus verzoeken, ons voor de oplossing van veel, dat hen drukt, wel uitstel te willen gunnen, tot we aan de Verbonden toe zijn. Thans bespreken we uitsluitend de rechtstreeks *tegen de hoofdzaak* opkomende bedenkingen, en kunnen dus reeds in een volgend artikel tot het bespreken van de bepaaldelijk tegen ons ingebrachte Schriftuitspraken overgaan, na voor ditmaal nog deze ééne overgeblevene bedenking onder de oogen te hebben gezien: *„of er dan namelijk, indien God er meerderen of ook allen had kunnen zaligen, toch geen wreedaardige willekeur in God gesteld wordt, bijaldien men leert, dat Hij er slechts weinigen zaligen wilde?"*

Zoo toch klaagt men metterdaad tegen de particulier bedoelde genade, en heeft daarbij onvoorwaardelijk het getuigenis der consciëntie en de inspraak van het hart op zijn hand.

Want ja, dát stemmen we van heeler harte en gansch onvoorwaardelijk toe: afschuwelijker en smadelijker kan er aangaande het hooge en eeuwige Wezen niets geleeraard worden, dan door het voor te stellen, alsof God de Heere „precies evengoed" en „met hetzelfde gemak" en dat het Hem hoogstens een woord had hoeven te kosten, ook die andere duizendtallen van millioenen, die nu verworpen zijn, voor eeuwig deelgenooten had kunnen maken *dierzelfde* gelukzaligheid, die thans aan zijn kinderen is beschoren.

Men stelt het zich dan voor, alsof God de Heere die gansche massa van ongelukkige, en vooral beklagenswaardige, slachtoffers voor zich had zien liggen, en het nu in zijn macht had gehad om met één opheffen van zijn goddelijken vinger, met één bewegen van zijn goddelijke lippen, die eindelooze myriaden gelukkig te maken; maar dat de Heere nu, het zij met eerbied gezegd, uit niets dan een gril, gedreven door een goddelijke luim, nu zoo bij zichzelven gedacht had: „Neen dat doe ik *niet*. Die anderen wil ik nu eens *niet* helpen. *Die* moeten, om mijn strengheid te doen uitkomen, nu maar voor eeuwig verloren gaan." En alsof de Heere onze God, toen, *zoo op goed geluk af*, zijn oog op dezen en op dien had laten vallen, zoodat zij, op wie dan toevallig dat goddelijk oog viel, deswege en daardoor voor eeuwig waren verkoren.

Een schrikkelijke voorstelling, die we geen oogenblik aarzelen als gansch en al Gode-onwaardig en Godes eere beleedigend op zijde te schuiven en te verwerpen. Want dat zou dan zijn, men vergeve ons de vergelijking, alsof iemand een vesting bestormd hebbende, wel alle inwoners kon laten leven, maar nu dacht: „Neen, ik maak ze liever allen dood, en zal er hoogstens een stuk of tien, twaalf uitkippen en als zeldzaamheden naar mijn land zenden." Of ook, alsof iemand, er op aan komende loopen, dat er twintig menschen tegelijk in het water liggen en ze wel allen er had kunnen uithalen, tot zichzelven zegt: „Neen, ik zal ze liever op enkelen na allen laten verdrinken en mijn reddingskoord alleen toewerpen aan dezen en aan dien!" Of erger nog, dat iemand, ziende dat er brand in een krankzinnigengesticht is uitgebroken, en den sleutel in handen hebbende, waarmeê hij *alle* cellen en kamers ontsluiten kon, aldus bij zichzelven overlegt: „Weet ge wat ik doen zal? Ik zal cel 3 en 7 en 11 en 31 open maken, maar al die anderen die wil ik nu eens; wijl ik het zoo goedvind; in hun vertwijfelenden doodsangst laten verbranden."

Zie, tegen zulk een voorstelling revolteert het menschelijk gemoed! Stond er onder menschen zulk een gewetenlooze en hardvochtige tiran op, men zou hem onder aller zedelijke veroordeeling laten bezwijken en juichen als hem de hand der gerechtigheid trof.

En dat zou men *Gode* dan toedichten!

Gode toedichten in naam van diezelfde Schrift, die het ter eere van Job vermeldt: „In alle deze dichtte Job Gode niets *ongerijmds* toe!"

Neen waarlijk, bij al wat heilig is en liefelijk en wél luidt, zóó is onze trouwe Vader, die in de hemelen is, *niet*.

Zeer vergist men zich dan ook, indien men zich inbeeldt, dat de kerk van Christus ooit zoo iets zou geleerd hebben, en zich dáártoe op de belijdenis van zijn „vrijmacht" of het „welbehagen zijns willens" beroept.

o, Zeer zeker, op het gezag en het voetspoor van den heiligen apostel Paulus heeft de kerk steeds beleden, dat de pottenbakker macht heeft over het leem en dat de verkiezinge Gods even *vrij* en *onafhankelijk* was als zijn barmhartigheid *ongehouden*. Maar deswege te beweren, dat er in God ooit willekeur, en in die willekeur de schrikkelijkste wreedheid, zou geweest zijn, dát leerde de kerk met haar belijdenis van Gods welbehagen *nooit*.

Twee dingen hield ze steeds met hand en tand vast, waarvan ook wij geen haarbreed afgaan, t. w. 1o. dat de zondaar op redding geen schijn zelfs van *recht* heeft; en 2o. dat de oorzaak waardoor de ééne wel, de andere niet verkoren is, niet ligt in eenig onderscheid van mindere verdoemelijkheid voor God.

Van die twee mogen we niet afgaan.

De mensch heeft als zondaar geen het minste recht op redding, maar, omgekeerd, God heeft recht er op, dat de zondaar eeuwig straf lijde. Van recht tegenover God kan er uitsluitend door een verbond sprake komen. Indien God eerst rechten aan zijn schepsel *verleent*, dán geeft het zulk een ook recht. Eer niet, maar dan ook gewisselijk. En in zulk een zin spraken de ouden zelfs van een recht van den duivel op de zielen der menschen, die hij verleid had. Maar naardien de mensch, zondaar geworden zijnde, al deze verleende en geschonken rechten weer verloren heeft, zoo staat hij alsnu gansch rechteloos tegenover den Eeuwige, en staat die eeuwige God tegenover hem met het volle recht, dat de zondaar de straf onderga, waarmeê het vallen in zonden door Hem bedreïgd was.

Heel dat denkbeeld, alsof God de Heere jegens de arme zondaren, omdat ze zoo ongelukkig er aan toe zijn, tot het oefenen van barmhartigheid ook maar eenigszins zou *gehouden* zijn, moet dus met alle kracht bestreden en uit onze overleggingen uitgebannen. Want dát denkbeeld *is* valsch. Het komt ons zelfs niet toe, het in ons op te laten komen. Het voet te geven, is *zonde*.

De kerk van Christus lichtte ons dus uitnemend voor, toen ze met wortel en tak dat spinsel van valsche inbeeldingen wegvaagde,

en scherp en kras tegen dat gepractendeerde recht de *vrij*macht van Gods verkiezing overplaatste.

En niet minder moet nadruk gelegd op het tweede punt: De keus tusschen verlorenen en verkorenen richt zich *niet* naar eenige mindere verdoemelijkheid of meerdere godvruchtigheid der zondaren.

„Allen hebben gezondigd, en derven de heerlijkheid Gods; en is geen onderscheid.” Er zijn, voor het Besluit, niet zondaren van een lichter en van zwaarder soort. Ook niet zondaren met „nog eenig vermogen” ten goede en anderen die tot dit goede ganschelijk geen vermogen meer hebben. Er zijn niet „erg goddelooze” en andere „nog al lieve” menschen. Noch ook is in den één neiging *tot*, en in den ander afkeer *van* geloof. Maar allen zonder onderscheid zijn principieel *even* slecht, *even* ver afgekeerd, *even* onwillig, *even* ongeloovig, *even* goddeloos.

Zoo menschen onder elkaâr, ja, die mogen en moeten zeer zeker zulke onderscheidingen onder elkaâr maken, naar gelang het kwaad bij den één meer uitbotte, bij den ander meer beteugeld bleef. Zoo ziet elkeen, dat er verschil is in zijn kinderen. Een verschil onder zijn vrienden, een verschil onder zijn broeders en zusters. Dat kan en mag niet weggecijferd. Maar omdat van een linie soldaten slechts twee of drie geweren werden afgeschoten, zijn daarom de andere niet geladen? En omdat er op de oppervlakte verschil is, is er daarom geen gelijkheid op den bodem? En die bodem, die grond der dingen, is dát niet het éénige, waar God meê rekent en Gods heilig oog op ziet?

Hoe men het dus ook wende of keere, er mag noch kan derhalve ooit iets, ook maar in het allerminste op afgedongen, „in mindere verdoemelijkheid of meerdere godvruchtigheid van den één boven den ander ligt de grond der verkiezing *niet*, *nooit*, *nimmer*.”

Maar, omdat we deze beide punten streng en onverbiddelijk vasthouden, volgt daar nu uit, dat het dus pure willekeur in God zou zijn?”

Gun ons een voorbeeld.

De hovenier vindt in zijn boomgaard een hoogopgschoten, breedgetakten, maar wilden boom. Nu komt het voornemen in hem op, om dien boom tam te maken. Daarvoor moet die boom geënt worden. Maar hoe gaat hij daarbij nu te werk? Er zitten aan dien boom misschien wel twintig takken en aan elken tak honderd twijgen. Snijdt hij nu van elk dezer twee duizend twijgjes het kopje af, om het hout alsnu te splijten en er het spietje in te schuiven? Och neen, ge weet beter. Met zaag of snoeimes zal hij integendeel bijna al die twijgjes eerst wegsnijden, om hoogstens drie à vijf loten over te houden,

en alleen in die vijf of drie loten ent hij nu het tamme hout. Waarom?

Lag dat aan die takjes? Was het éène takje boven het andere voortreffelijk? Had de tuinier niet, desnoods, indien men hem slechts tijd liet, twijgje voor twijgje kunnen aftoppen, insnijden, enten, met harst bestrijken en omwoelen?

En toch deed hij het *niet*, en verwierp hij de *meeste*, om slechts die *enkele* twijgjes uit te kiezen!

Uit willekeur!

Och neen, ganschelijk niet, maar alleen wijl er, geheel buiten den aard van die takjes om, een hoogere levenswet voor dien boom bestond, die ten gevolge had, dat het zoo *moest* en niet anders *kon*.

En nu weten we wel, dit is slechts een voorbeeld. Een voorbeeld, dat bij vergelijking met goddelijke dingen, altijd slechts ten deele opgaat. Maar heldert het toch niet eenigermate ons bedoelen op?

Nooit, nergens zien we God Almachtig in de natuur of in de geschiedenis of in de openbaring anders handelen, dan naar vaste ordinantiën. Wat geschiedt, *moet* alzoo geschieden. Er gebeurt niets bij toeval. Voor alle dingen is een wet. Die wet, die ordinantie is de regel dien God de Heere aan al het geschapene ten richtsnoer stelt. Een baan voor elke star. Voor elke zon haar eigen spoor. De zee haar perk dat ze niet zal overschrijden. Aan alles zijn eigen levenswet ingeschapen. En alles, hetzij naar boven, hetzij naar de diepte, zich bewegende, niet naar het gevalt, maar naar het besteld is door Hem, wiens het bestel is van álle ding dat bestaat.

In die belijdenis rust *heel* het Godsbestuur. Zonder dit is er geen Voorzienigheid. Een chaos hebt ge nog, als ge dit vallen laat, maar een wereld niet meer. En het is juist in dat schoon en heerlijk in elkaâr vatten van al deze onderscheidene ordinantiën, die, op elk gebied verschillend, toch één schoon geheel vormen, dat de Heilige Geest ons in Psalm 119 b. v. de majesteit en de wijsheid van Gods wet bewonderen doet en aanbidden.

Maar hoe wilt ge u nu een God denken, in wiens *schepping* het alles regel zou zijn en die *zelf* in zijn doen het toonbeeld van willekeur en ordeloosheid zou wezen?

Vandaar dus het omgekeerd steeds belijden door Jezus' kerk van Gods *Besluit*, van zijn *Raad*, en het *Bestel* zijns welbehagens.

Maar, en hier lette men nu op, van een Bestel dat door zijn wil saâmhangt met het *eigen Wezen Gods*. En gelijk er nu vaste wetten zijn in de schepping, vaste wetten in alle creatuurlijk leven, zoo zijn er ook en in nog veel hooger zin, vaste wetten in het Wezen Gods zelf, waar die ordinantiën in het geschapene hoogstens de flauwe afschaduwing van zijn.

God kan dus *niet* „zoo maar alles" doen. Hij kan, ja, alles doen *wat Hij wil*. Maar dat is dáárom alleen zoo, omdat God, heilig zijnde,

nooit iets anders *willen kan,* dan datgeen wat overeenkomt met zijn natuur en Wezen.

Ten leste is dus dat Wezen Gods de grondslag van alle ding. Dat Wezen Gods nu is, *zooals het is.* Dat buigt niet in en wijkt niet uit. Dat is eeuwig wat het is. Jehovah! „Ik zal zijn die Ik zijn zal." De Heere onze God!

Dat Wezen Gods is dus wel terdege *aan zichzelf gebonden.* „Hij *kan* zichzelf niet verloochenen," geldt ook van den Drieëenigen God. Aan dat Wezen Gods nu is onlosmakelijk en naar vaste wetten *zijn wil* vastgelegd. Op dien wil rust zijn besluit. En dat besluit wordt uitgevoerd met middelen, die wederom gebonden zijn aan vaste ordinantiën; welke ordinantiën weer op dienzelfden bodem van het Wezen Gods rusten, waaruit meê die Wil opkwam, die zich stereotypeerde in zijn Besluit.

Er is dus niets hoegenaamd van aan, dat er in het Besluit ook maar een schijn of schaduw van willekeur bestaan zou of ook maar een zweem van toeval zou heerschen.

Alles gaat zooals het *moet,* in de vaststelling zoowel als bij de uitvoering van Gods Raadsbesluiten. En dus zijn we, op grond der kennisse die ons het Woord aangaande het eeuwige Wezen schenkt, gewis, dat de zonde zoo allerschrikkelijkst en ontzettend is, dat God de Heere tegenover haar ontzaglijke nawerkingen en doorwerkingen, uitverkoor en ten leven brengt allen en een iegelijk, die Hij uitverkiezen en ten leven brengen *kon,* en dat alleen zij verworpen en gelaten zijn in hun verderf, die verloren gaan *moesten.*

Vast op den voorgrond stellende, dat Gods genade ganschelijk *ongehouden* was, en de verkiezing *niet* plaats had uit eenige de minste aanmerking van eenige onzer verdiensten of ook voorgezien geloof, of ook mindere boosaardigheid of ook lagere verdoemelijkheid, aarzelen we alzoo geen oogenblik uit te spreken, dat desniettemin ook bij de verkiezing alle willekeur en toeval moet uitgebannen, en ook hierbij dus te denken is aan een, ons volstrekt onbekenden regel of oorzaak, die uit het Goddelijk Wezen voortvloeide, en in verband met de schrikkelijkheid der zonde, den wil Gods óók bij het verkiezen en verwerpen, van alle ordeloosheid of schijn zelfs van wreedheid vrij hield.

Er gaat er geen verloren die *kon* behouden worden. Die overtuiging geven we nimmer prijs.

En vraagt men: of dan toch God zelf niet de menschheid zoo en alzoo geschapen had? — dan antwoorden we gerustelijk: „God heeft de menschheid niet anders kúnnen scheppen dan Hij ze schiep. Het scheppen van een mensch naar Gods beeld bracht op zich zelf de ijslijke ontzettendheid van al deze gebeurlijkheden met zich!"

En dringt men dan nog verder door en zegt men: „Waarom dan menschen geschapen?" of „waarom dan geen lager menschensoort

geschapen, dat minder ontzettende ijslijkheid in zijn schoot verborg!", — zie dan is met die vraag de grens bereikt, waar we niet overheen kunnen. Want ook dan kunnen we nog wel antwoorden: „Dit eischte Gods Wezen, d. w. z.: Wijl God *God* was, kon en moest dat alzoo". Maar met op het Wezen Gods te komen, is de hand ons dan ook op den mond gelegd. „Wie zijt gij dat ge tegen God antwoorden zoudt!" Of zijn hier nu niet juist die „onnaspeurlijke diepten" en die wegen die „ondoorzoekelijk" zijn?

IV.

VOOR „ALLEN".

En hij is voor allen gestorven.
2 Cor. 5 15.

We komen thans aan den „schijnbaren strijd", dien men in de Schrift zelve meent ontdekt te hebben. Want al geeft men ons dan toe, dat er uitdrukkelijk staat: „Velen zijn geroepen en *weinigen* uitverkoren", zoo vraagt men ons toch op onze beurt, of er niet evengoed, óók dit vlak tegenovergestelde staat: „En hij is *voor allen* gestorven"?

Dit nu geven we natuurlijk terstond, voetstoots en zonder een oogenblik bedenkens toe. En toe evenzeer, dat er in gelijken zin ook elders geschreven staat: „De Heere heeft ons *aller* ongerechtigheid op hem doen aanloopen" (Jes. 53 : 6); „Door ééne rechtvaardigheid komt de genade over *alle menschen* tot rechtvaardigmaking des levens" (Rom. 5 : 18); „Die ook zijn eigen Zoon niet heeft gespaard, maar heeft hem *voor ons allen* overgegeven" (Rom. 13 : 32); „Want gelijk zij allen in Adam sterven, zoo zullen zij ook *allen* in Christus weder levend gemaakt worden" (1 Cor. 15 : 22); en Hebr. 2 : 9: „Opdat hij door de genade Gods *voor allen* den dood zou maken."

Dezen schijnbaren strijd trachtten oudtijds de Remonstranten precies op dezelfde manier uit den weg te ruimen, als de irenischen thans. Ze verklaarden namelijk op het Haagsche Convent: „Wanneer er gezegd wordt in de Schrift, dat Christus *voor allen* stierf, zoo is hiermeê gedoeld op de *verwerving* van de verzoening; en omgekeerd, als het heet, dat Christus slechts *voor velen* zijn bloed vergoot, dan ziet dit op de *toepassing* er van, die niet aller is (Cf. Amesius, *in Coronis* ad *collat.* Hag. p. 103).

Maar tegen deze onhoudbare leer met vuur en bezieling opkomende, plachten onze gereformeerde vaderen daarop te antwoorden: „Dat dit

niet aanging; dat hiermeê niets gezegd; dat dit louter een spelen met woorden was. Want, bijaldien men het heilswerk aldus in twee stukken sneed, en in zulk een zin apart van een *verwerving* en onderscheidenlijk van een *toepassing* van het heil sprak, dat dan het kruis van Christus ook ophield *de* fontein onzer zaligheid te zijn en het *Volbracht* een leugen ware geweest op Jezus' lippen." Dan toch ware met het lijden en den dood des Zoons van God nog slechts de *ééne* helft van ons heil verworven, en wel slechts die helft, die zonder de dan van elders bijkomende *toepassing*, wel verre van de zaligheid aan te brengen, eer het verderf nog erger maakt. En overmits we nu metterdaad niet inzien, wat billijkerwijs tegen dit afdoende wederwoord zou zijn in te brengen, sluiten ook wij ons onvoorwaardelijk bij die tegenspraak aan, en moeten nu dus wel op een anderen uitweg wijzen, om aan die schijnbare tegenstrijdigheid van het „*allen*" en „*velen*" te ontkomen.

Dit nu kan niet moeilijk vallen, indien we ons slechts even de moeite gunnen van zuiver de zaak in te denken.

We beginnen daartoe met een voorbeeld.

Stel, een rijk landbouwer heeft in drie verschillende polders drie afzonderlijke stallen met rundvee staan. In één dier polders keurt hij om het drassige van den bodem wat steviger voedsel voor zijn vee noodzakelijk, en zegt nu aan zijn meesterknecht: „Zorg eens dat het vee van morgen af lijnkoeken krijge, maar natuurlijk *niet alle*. Ik bedoel het alleen voor het vee in den lagen polder". En nu een dag of wat later naar dien lagen polder toegereden, komt de landbouwer zijn stal, dien hij daar heeft, binnen en vraagt, zonder in het minst zich zelf ongelijk te worden, aan den opzichter, dien hij daar heeft aangesteld: „Zeg eens vriend, hebben *wel al de beesten* nu lijnkoeken gehad"? Eerst heet het dus: „Lijnkoeken, maar *niet* aan alle". En straks vlak omgekeerd: „Lijnkoeken, *wel* aan alle". En toch kan een kind inzien dat er hier van geen tegenspraak mag worden gerept, en dat het schijnbaar tegenstrijdige alleen daar vandaan komt, dat er eerst sprake was van alle runderen die hij *in het algemeen* bezat, en daarna alleen van al de runderen die hij bezat in den *eenen polder*.

„Allen" is een uiterst rekbaar woord. Zeg ik: „*Allen* hebben gezondigd", dan beteekent „allen" *de geheele massa menschen* die op aarde leeft. Zeg ik: „Ze hebben allen gelijke rechten", dan bedoel ik *al de burgers van mijn land*. Zeg ik: „Allen zijn gehouden tot trouw aan hun belijdenis", dan slaat „allen" op *alle leden van mijn kerk*. Zeg ik: „Ze houden allen van den burgemeester", dan ziet dit op *alle inwoners van de stad*. Zeg ik: „Ze waren allen present", dan slaat dit op *alle leden van een vergadering*. Zeg ik: „Alle menschen keken hem na", dan wil dit zeggen: alle menschen die toen daar op straat *bij waren*. En vraag ik aan de dienstmaagd, die mij komt zeggen dat de tafel gedekt is: „Zijn ze er allen reeds?" dan tast en voelt

ieder, dat ik hiermeê enkel en alleen *de huisgenooten* op het oog heb, zelfs zonder de dienstboden.

Het is dus klaar als de dag, dat ik van eenzelfde groep personen zeggen kan „*allen*", als ik van hun bepaalden kring spreek, en even beslist zeggen moet „*niet* allen", indien ik ze oplos in een wijder kring. „Ge moet *wel allen* tot eenheid van belijdenis dwingen", zeg ik, als er sprake is van de kerk. En omgekeerd: „Ge moogt *niet allen* tot eenheid van belijdenis dwingen", als er gesproken wordt van den Staat.

En zoo nu ook is er in geheel gelijken trant niet de minste zweem van tegenspraak in, indien ik den éénen keer zeg: „Jezus is *niet* zaligmakend voor allen gestorven", voor zoover ik het oog heb op de heele menschheid, en den anderen keer juist omgekeerd: „Jezus is *wel* zaligmakend voor allen gestorven", als ik mij bepaal tot den kring van zijn verlosten.

Vind ik dus van éénzelfde zaak de ééne maal wél „van allen" en den anderen keer van „niet allen" gesproken, dan gaat dit best saâm en klopt uitnemend, mits ik maar aanneem dat *niet alle menschen* bedoeld zijn. Maar wat volstrekt *niet* gaat; *niet* kan, en zich bij geen mogelijkheid laat denken, is, om als er „*niet* allen" en „*wel* allen" van eenzelfde groep gebezigd wordt, alsdan te onderstellen dat dan toch eigenlijk „*wel allen*" bedoeld zouden zijn. Want immers bedoelde ik eenmaal alle mogelijke menschen die er leefden, leven of zullen leven, dan zou het eenvoudig onzin, dwaasheid en het ongerijmde zelf wezen, om daarna te willen voorwenden, dat ik er toch eenigen had willen uitzonderen.

Passen we dit nu op de intentie van Christus' sterven toe, dan wordt de zaak volkomen duidelijk.

Met woorden toch voor geen tweeërlei uitlegging vatbaar, staat in de Schrift allebeî, zoowel dat Christus voor *allen*, als dat hij *niet* voor allen stierf.

Eenerzijds: „Eng is de weg en nauw is de poort die ten leven leidt en *weinigen* zijn er die dezelve vinden." „Velen zijn geroepen en *weinigen* uitverkoren." „Dit is het bloed, het bloed des Nieuwen Testaments, dat (niet voor allen, maar slechts) voor *velen* vergoten wordt tot vergeving der zonde".

En anderzijds: „En hij is voor *allen* gestorven. Die ook zijn eigen Zoon niet heeft gespaard, maar heeft hem voor ons *allen* overgegeven. Als ik van de aarde zal verhoogd zijn, zal ik ze *allen* tot mij trekken".

Overeenkomstig den hierboven gestelden regel, moet hierover nu aldus geoordeeld: Uit het feit dat van dezelfde groep menschen de eene maal gezegd wordt „*allen*", en den anderen keer „*niet* allen",

blijkt dat er van twee kringen sprake is. Den éénen keer van „den kring der verlosten" en dan zijn het allen, en de andere maal van „den kring der menschheid", en dan zijn het niet allen.

Of ook zoo: Stierf Jezus *niet* zaligmakend voor alle menschen, dan kan ik uitstekend goed zeggen: Hij stierf *niet* voor alle (menschen) en hij stief *wel* voor alle (sc. verlosten). Maar moet ik daarentegen omgekeerd aannemen: Jezus stierf zaligmakend *wel* voor allen menschen, dan kan er van een „*niet* allen" ook nooit of nimmer sprake meer zijn, want dan doelt „allen" op den wijdsten kring, die natuurlijk alle kleinere kringen insluit.

Voor ons bestaat er op dit punt dus geen de minste moeilijkheid. Zij daarentegen, die de algemeene genade voorstaan, kunnen zich, hoe ze zich ook wenden of keeren, er nooit uitredden. Wie eenmaal gezegd heeft: „Voor alle levende ziel!" kan noch mag daarna ooit weêr eenige de minste beperking meer toelaten.

Niet wij zitten er dus in, maar zij.

Toch mogen we het bij deze korte uiteenzetting niet laten. Nog onlangs toch werd van zeer geachte zijde geschreven: Inderdaad, indien de woorden der Schrift iets anders moeten beteekenen dan er duidelijk geschreven staat; indien „de wereld" niet „de wereld"; indien „alle menschen" niet „alle menschen", en „een iegelijk" niet „een iegelijk" beteekent, wat kan dan een ongeleerd mensch anders denken, dan dat het mogelijk is, dat er iets anders geschreven staat, dan er is gemeend". En met deze zinsnede werd dan bedoeld, dat als er eenmaal staat: „Hij is voor allen gestorven", dit dan ook niet anders kan of mag beteekenen dan alle menschen.

Haast zouden we hiervan nu zeggen, hoe kan iemand zulk een ongerijmde bedenking nederschrijven? Denk maar weer aan den zuivelboer met zijn lijnkoeken en zijn runderen. Of als ik zeg: „Loop toch wat fatsoenlijker, *alle menschen kijken u na!*" — wil dat dan heusch zeggen, dat de 1400 millioen menschen die op aarde leven, u na staan te oogen? Of als ik aan mijn broodbakker klaag over zijn brood, dat het niet gaar of niet gerezen is, en hij antwoordt mij: „Hoe is het mogelijk, alle menschen vinden het zoo lekker!" — moet dat dan waarlijk beteekenen, dat alle 1400 millioen menschen er zoo over oordeelen? Of als iemand een ander verwijt: „Hij heeft het met *heel de wereld* aan den stok!" — wil dat dan wezenlijk zeggen: Ook met alle Chineezen en Japanneezen? Of eindelijk, als iemand belooft: „*Een ieder* die een jaar achtereen elken morgen op zijn tijd komt, krijgt 20 pct. loon extra!" — doelt dat „een ieder" dan heusch op alle Turken en Atchineezen ook, of soms alleen op de werklieden, die de man, die zulks zegt, in dienst heeft?

Uit de gewone menschelijke taal zou dus een „ongeleerde" juist tot geen andere slotsom kunnen komen, dan dat het in elk gegeven geval *van het verband* afhangt, of met *allen* enz. bedoeld is: alle menschen, dan wel alle burgers, alle kerkleden, alle vrienden, alle huisgenooten, enz. En dat nooit of nimmer iemand, wie dan ook, recht heeft, zonder nader onderzoek vast te stellen, dat *allen* ook maar opgevat *mag* worden als bedoeld van den wijdsten kring.

En wat nu in de gewone menschelijke taal alzoo is zal ons blijken volkomen bevestigd te worden, indien we nu de Heilige Schrift opslaan, en zonder eenige andere geleerdheid dan de *Concordantie van Trommius* even het Schriftgebruik ten deze raadplegen. Dan toch vinden we ook op dit heilig gebied, dat én de uitdrukking „geheel de wereld", én de zegswijs „allen"; én de term „een iegelijk", niet dan hoogst zeldzaam op *alle levende ziel* doelen, en bijna altijd in beperkten, soms zeer beperkten zin, zijn te verstaan.

We willen dit, vooral nu het nog zoo kort geleden, met zulk een verzekerdheid van toon ons tegemoet werd gevoerd, eenigszins uitvoeriger toelichten, om, mocht het zijn, eens voorgoed, aan deze nietszeggende bedenking alle gewicht en beteekenis in het oog der broederen te ontnemen.

Sterker uitdrukking dan „*de geheele wereld*" is al niet wel denkbaar, en toch, wil men nu eens zien, hoe telkens en telkens in de Heilige Schrift deze krasse uitdrukking gebruikt wordt, als er slechts een deel van de menschheid, en lang niet *alle* menschen, bedoeld is, raadplege men dan eens déze Schriftplaatsen: Luk. 2 : 1, Hand. 11 : 28, Hand. 19 : 27, Hand. 24 : 5, Matth. 16 : 26, Mark. 8 : 36, Luk. 9 : 25, Mark. 16 : 15, Joh. 12 : 19, Rom. 1 : 8 en Col. 1 : 6.

In Luk. 2 : 1 lezen we „dat er een gebod uitging van den keizer Augustus, dat *de geheele wereld* zou beschreven worden," wat gelijk ieder weet volstrekt niet sloeg op Indië of Zuid-Afrika of Amerika, maar alleen op het Romeinsche rijk, of gelijk anderen zelfs willen, alleen op het Joodsche land.

In Hand. 11 : 28 heet het: „En één uit hen, met name Agabus, stond op en gaf door den Geest te kennen, dat er een hongersnood zou zijn *over de geheele wereld*, dewelke ook gekomen is onder keizer Claudius". Een bericht, waarbij toch wel ieder begrijpt, tast en doorziet, ook al kent hij geen Grieksch, dat hierbij van verre niet gedacht is aan de Laplanders en Javanen, aan de Patagoniërs en Eskimo's, maar alleen aan de landen van den keizer.

In Hand. 19 : 27 klagen de zilversmeden dat de Diana-dienst verloopen zal, „aan wie gansch Azië en *de geheele wereld* godsdienst

bewijst." Waarbij we toch vragen zouden, welke Bijbellezer daaruit ooit het ongerijmde denkbeeld heeft afgeleid, dat *alle menschen die op de gansche wereld destijds leefden* naar Efeze waren gekomen. „*Eenigen*, uit verschillende streken van de wereld" is de voor dit vers eenig gangbare zin.

Van Paulus wordt in Hand. 24 : 5 geklaagd, dat hij bevonden is een „die oproer verwekt *door de gansche wereld;*" iets wat geen ongeleerde noch geleerde toch goedschiks zou kunnen verstaan van een reizen van Paulus naar Cambodja of Honduras, maar kennelijk bedoeld is van „eenige streken in het Romeinsche rijk."

„Wat baat het, vraagt Jezus, in Matth. 16 : 26, of iemand *de geheele wereld* gewint en lijdt schade aan zijne ziele," waarbij kennelijk en tastbaar niet aan menschen, maar aan de goederen der wereld, en in zooverre hoogstens aan de slaven, gedacht kan zijn

In Mark. 16 : 15 beveelt Jezus niet aan zijn kerk, maar aan Petrus, Johannes, Jacobus en zijne overige apostelen dat *zij* moesten „uitgaan *in de geheele wereld;*" terwijl het toch wel niemand in den zin zal komen te wanen, dat Jezus het onmogelijke vergde en hiermeê zijn discipelen oplei *alle toen levende menschen* te gaan opzoeken.

Al even ongerijmd zou het zijn, bij Paulus' lofbetuiging aan de Romeinen: „dat hun geloof verkondigd werd *in de geheele wereld*" zich in te beelden, dat nu dan ook alle Arabieren, Scythen, Meden en Parthen over het geloof der Romeinen bezig waren.

Nog onhoudbaarder, om als Paulus in Col. 1 : 6 roemt, dat het Evangelie toen reeds „*in de geheele wereld* gepredikt werd", daaruit af te leiden, dat destijds reeds op Sumatra of in Australië het Evangelie is gebracht; waar toch een ieder, die oogen heeft om te zien en een zin om gewone menschelijke taal te verstaan, doorzien en tasten kan, dat Paulus niet anders bedoelt dan: *in verschillende landen en gewesten.*

En als, om de maat vol te meten, in Joh. 12 : 19 van onzen Heiland geschreven staat: „*Heel de wereld* gaat hem na", beteekent dat dan iets anders, dan wat de Franschen „tout le monde" noemen? Een uitdrukking dus waarbij noch Griek noch Franschman toch wel ooit zich een voorstelling kon of zou maken, als waren alle denkbare menschen uit Scandinavië of Moorenland destijds naar Palestina gereisd, om achter Jezus aan te komen.

En tegenover dit elftal plaatsen, waarvan ieder voetstoots toestemt dat „de geheele wereld" *niet* beteekent en niet beteekenen *kan* „alle menschen", staan nu hoogstens vijf andere plaatsen, die wel op „alle menschen" slaan (Matth. 24 : 14; Openb. 12 : 9; 16 : 14; Rom. 3 : 19 en 1 Joh. 5 : 19); terwijl éene plaats dubieus is (1 Joh. 2 : 2).

En nu moge zulk een betoog als het bovenstaande, dor en droog schijnen, maar we *moeten* wel op deze bijzonderheden komen, om eens

voorgoed den bodem aan dat schijnbare overtuigende zeggen in te slaan: „Er staat dan toch maar: *de geheele wereld*" [1])

Natuurlijk komen we later op de beteekenis van het woord „wereld" in het verband met Jezus' sterven terug. Maar hier, waar de oppervlakkige Bijbellezer licht in de war kon raken, moest toch eerst die uitdrukking „de geheele wereld" eenigszins toegelicht.

Een volgend maal geven we gelijke toelichting van het woord „allen".

V.

OPPERVLAKKIG AANHALEN.

> Doch de Heere heeft ons aller ongerechtigheid op hem doen aanloopen.
>
> Jes. 53 : 6.

Tegen niets moet men ernstiger waken, dan tegen verkeerd verklaarde Schriftplaatsen.

Er zijn toch een gansche reeks van algemeen bekende, door ieder geciteerde en telkens gebruikte Schriftuuruitspraken, die reeds in de vorige eeuw uit heur verband gerukt, op den klank af opgevat en dus geheel verkeerd verstaan worden; — en die men nu toch maar aldoor in dien gansch verkeerden zin *blijft* gebruiken en in die onmogelijke opvatting elkander *blijft* naspreken.

Zoo, om een voorbeeld te noemen, kent ieder Jezus' antwoord aan Satan bij de eerste verzoeking: „De mensch zal bij *brood alleen* niet leven, maar bij alle woord dat uit den mond Gods uitgaat". Deze tekst door Jezus uit Deuteronomium acht geciteerd, wil, gelijk ieder goede uitlegger weet, eenvoudig zeggen: „Van *manna* kunt ge evengoed leven als van *brood*, want het zit in het brood niet, maar in de kracht die God in zijn gave legt." Er staat dan ook bij Deuteronomium duidelijk: „De mensch zal van brood alleen niet leven, maar kan, als hij geen brood heeft, evengoed leven *van alle ding* dat van den mond des Heeren uitgaat." Het wil dus zeggen: „Niet *het brood* houdt u in het leven, maar de kracht Gods, en ook bij uw brood hangt alle gedijen aan *zijn* zegen!"

---

[1]) Bij het onderscheid tusschen de drie Grieksche woorden: *αἰών*, *κοσμός* en *οἰκουμένη* voor „wereld" houden we ons hier niet op. Dit toch zou boven het bereik van onze lezers gaan; en doet voor de hoofdquaestie, die het hier gold, niets af. Reeds uit de *vertaling* toch kon voor den ongeleerde wiskunstig zeker aangetoond, dat „de geheele wereld" in den regel juist *niet* „alle menschen" beteekent. En daarop kwam het aan.

Maar zie, ten gevolge van het ellendige mottopreeken en citeeren op den klank af, geholpen door zekeren trek naar het overgeestelijke, kon men zich nu eenmaal gaan inbeelden, dat men deze woorden te verstaan had, als stond er: „Och, lieve menschen, al hadt ge een huis vol brood, wat baat het u; een mensch kan toch van brood alleen niet leven, maar heeft toch veel meer nog voor zijn ziel het Woord van zijn God noodig!"

En zie, nu zit toch die valsche uitlegging er zoo diep in, dat de echte zin van dit Bijbelwoord, niet alleen bij leeken, maar evenzeer bij predikanten, bijna niet meer aan het woord kan komen, en een prediker van naam nog dezer dagen een zestal leerredenen tot aandenken aan zijn gemeente achterliet, waarin diezelfde valsche verklaring weer was gevolgd.

Precies hetzelfde heeft plaats met het woord van Jezus, dat we onlangs bespraken: „Indien iemand achter mij wil komen, *die neme zijn kruis op*"; waarbij schier iedereen aan niets anders denkt dan aan het *dragen* van zijn kruis, terwijl het toch zoo duidelijk zeggen wil, dat uw leed, uw smaad en wat niet al, een kruis is, dat ge dragen moet, om het straks op te richten en *er uw ik aan te laten sterven*.

En zoo nu, geheel in gelijken zin, zouden we voor het: „Bezit uw ziel in lijdzaamheid," over den strijd „tegen vleesch en bloed", en zooveel meer kunnen spreken. Altemaal Schriftplaatsen, waarvan de oorspronkelijk bedoelde zin bijna geheel in het bewustzijn der gemeente verdrongen is door een valsche verklaring.

En vraagt men, waarom we dit droeve feit nu hier, bij de particuliere genade ter sprake brengen, dan ligt het antwoord voor de hand!

Immers, ook bij de klare uiteenzetting van dit gewichtig stuk der Openbaring Gods stuit men telkens op korte, snijdende uitdrukkingen der Heilige Schrift, die op geheel gelijke manier eenvoudig onkenbaar en onverstaanbaar zijn geworden.

Men zegt, men roept, men schrijft, men drukt dan maar, soms tot met kapitale letters toe: „Er staat dan toch maar: Voor de zonde *der geheele wereld!* Er staat dan toch maar: En hij is voor allen gestorven!" En door buiten verband of samenhang zulke Schriftwoorden in een valschen zin, maar aldoor te citeeren, is men er eindelijk in geslaagd, er zoo vast en stellig den zin en de beteekenis aan te verbinden van „alle denkbare menschen", dat het van lieverleê letterlijk vanzelf ging spreken, dat men deze beteekenisvolle Schriftwoorden niet anders verstaan mocht of kon.

Voor wat de uitdrukking „de geheele wereld" aangaat, hebben we daar nu in ons vorig artikel het ongeoorloofde, onzedelijke en onware van in het licht gesteld, door op de meest overtuigende wijze aan te toonen, dat „de geheele wereld" in de boeken des Nieuwen Testaments hoogstens op „eenige streken van drie der vijf werelddeelen"

slaat, en niet dan *bij hooge uitzondering* bedoeld is van „alle levende ziel die er was, er is of er zijn zal.”

Maar we mogen het daarbij niet laten.

Ook toch van dat „hij is *voor allen* gestorven” moet op gelijke wijs de zinvervalsching op klare, duidelijke manier worden in het licht gesteld.

En dan beginnen we al aanstonds met de opmerking, dat in de duizenden keeren, dat het woordeke *allen*, *alles*, *al*, enz. in de Heilige Schrift voorkomt, het in den regel zoo klaar als de dag aan den hemel slechts op *een zóó klein aantal* menschen of zaken slaat, dat het niemand, zelfs van onze bestrijders, ook maar een oogenblik in den zin zal komen, bij dat legio plaatsen aan „alle levende ziel die er was, er is en er zijn zal” te denken.

We hebben, dit zeggende, het oog op tweeërlei soort van zegswijzen, waarin het woord „allen” tepas komt.

En wel in de eerste plaats al zúlk gebruik van dit telwoord, waarbij het vóór een zelfstandig naamwoord staat. Zoo b. v. als er sprake is van „*al* de Levieten” (2 Sam. 15 : 24), „*alle* ingeborenen” (Gen. 17 : 23), „*alle* gevangenen” (Gen. 39 : 22), „*alle* geburen” (Deut. 1 : 7), „alle vrienden” (Esth. 5 : 14) enz.; waarbij een kind tast en voelt, dat er volstrekt niet van alle „menschen” sprake is, maar juist integendeel van *een klein kringetje* onder de menschen, dat Leviet, ingeboren, gevangen, gebuur of vriend is.

En bijna geheel hetzelfde geldt van de tweede soort plaatsen, waarop we doelden, en waarin achter „allen” wel geen zelfstandig naamwoord volgt, maar toch een rechtstreeksche aanduiding van de bepaalde personen, die men op het oog had. B.v.: „Vrede zij u *allen*, die in Christus Jezus zijt” (1 Petr. 5 : 14). „En *allen* die kranken hadden, brachten die tot hem” (Luk. 4 : 40) „*Allen*, die het hoorden, verwonderden zich” (Luk. 1 : 66). „En zij zagen hem *allen*, die te Lydda en Sarona woonden” (Hand. 9 : 35). Waarbij het wederom klaar en doorzichtig voor een ieder is, dat *niet* „alle menschen” zijn bedoeld, maar uitsluitend die kleiner kringetjes onder de menschen, die „in Christus Jezus zijn”, toentertijd „kranken hadden”, „in Lydda woonden”, enz.

Geheel hiermeê gelijk staan al de honderden gevallen, waarin bij het woordeke „allen” een *soortgelijke* bepaling is gevoegd, die duidelijk toont, dat in de verste verte niet aan „alle menschen, die er eens waren, er nu zijn en er eens zijn zullen” ook maar kán gedacht zijn.

Zoo b.v.: „Deze *allen* waren eendrachtelijk volhardende in den gebede” (Hand. 1 : 14), waarbij ieder weet dat uitsluitend aan de vergaderden in de opperzaal te denken valt. En zoo ook: „Wij zijn dan nu *allen* hier tegenwoordig voor God” (Hand. 11 : 33). „En

verbrandden ze in *aller* tegenwoordigheid" (Hand. 19 : 19). „En ten laatste van *allen* is hij ook van mij gezien als van een ontijdig geborene" (1 Cor. 15 : 8). In al welke plaatsen zoo overduidelijk dat geen misvatting mogelijk is, hoogstens op eenige honderden of tientallen van menschen is gedoeld.

Maar nu zijn we er nog niet.

Zeer, zeer dikwijls gebeurt het toch, en dat zijn nu eigenlijk de plaatsen der Schrift, waar we op komen moeten: dat er *niets* bij staat, dat elke rechtstreeksche bepaling ontbreekt, maar dat desniettemin de *zin*, de *samenhang*, de *bedoeling* van de schrijvers zóó zekerlijk en stelliglijk dat woordeke „allen" tot een kleineren kring bepaalt, dat niemand ter wereld aan „allen uit eene vrouwe geborenen, die er waren, er zijn of er zijn zullen" ook maar denken kán.

Zóó b. v., als er staat: „Totdat de zondvloed kwam en verdierf ze *allen*", dan weet toch ieder dat *niet* alle denkbare menschen, maar alleen de „*toen* levende menschen", en ook die nog met uitzondering van „Noachs acht zielen" bedoeld zijn. Als het in den Hebreërbrief heet: „Jaagt den vrede na met *allen*" (Hebr. 12 : 14), is het duidelijk dat alleen bedoeld zijn die enkele menschen, met wie ge gevaar liept van in geschil te komen. „Laat ons goed doen aan *allen*, maar meest aan de huisgenooten des geloofs" (Gal. 6 : 10), legt niemand den last op om alle hongerige Chineezen en Thibethanen te onderhouden, zelfs niet alle gebrek lijdenden in zijn eigen stad of dorp, maar wil alleen zeggen: de noodlijdenden in uw omgeving, voor zoover uw middelen strekken. „Het huwelijk is eerlijk onder *allen*" (Hebr. 13 : 4) ziet kennelijk niet op kleine kinderen noch ook op ongehuwde personen, of liever ganschelijk niet op individueele, maar beduidt denkelijk niets anders dan: „onder alle bekende volken." „*Allen* ben ik alles geworden" (in 1 Cor. 9 : 22) ziet natuurlijk volstrekt niet op alle menschen, maar kan alleen doelen op die weinige menschen met wie Paulus in aanraking was gekomen. En zoo zou men kunnen voortgaan, om door een eindelooze reeks van plaatsen het voor een ieder overtuigend te doen uitkomen, dat „allen" niet dan hoogst zeldzaam en bij uitzondering van „alle menschen die ooit waren, er zijn of er zullen zijn" bedoeld kán wezen en meest slechts op zeer enkele personen doelt.

En nu lette men wel op, dat dit niet een eigenaardigheid van het Bijbelsch taalgebruik is, maar in *iedere* taal zoo staat. Ook in ons Hollandsch spreken we in gelijken zin van: „*alle* inwoners der stad", van „*allen* die iets te vorderen hebben", van „*allen* hier tegenwoordig", of ook, met een minder rechtstreeksche beperking, zal men zeggen: „*al het volk* klapte in de handen", zonder in de verte aan de vier millioen Nederlanders te denken; of wil men ook nog dit voorbeeld: „een iegelijk wordt gelast zich voor zes maanden van proviand te

voorzien", waarmeê kennelijk gedoeld wordt op het klein aantal inwoners van zekere vesting.

Maar ook al bepalen we ons tot de Heilige Schrift, dan nog staat het vast: 1o. dat minstens negentig van de honderd keeren bij het woordeke *allen* zulk een rechtstreeksche bepaling staat, dat er slechts van zeer *enkele* menschen sprake kán zijn; en 2o. dat van de tien dan nog overblijvende gevallen er hoogstens drie zijn, waarin de zin, de samenhang, het verband niet klaar en duidelijk een beperking eischen. Zoodat er ten 3o. op zijn best zeer enkele gevallen overblijven, waarin het woordeke *allen* bij manier van *uitzondering* doelen kàn en verstaan worden *mag*, van „alle menschen die er ooit waren, er nu zijn, of er ooit zijn zullen". B. v. als er staat: „zij zijn *allen* afgeweken", „allen hebben gezondigd", enz.

Om naar eisch van de taal te werk te gaan, moet de uitlegger wien het waarachtiglijk om waarheid te doen is, dus niet maar zóó te werk gaan, dat hij aan min geoefende lieden zegt: „Zie, daar staat dan toch maar duidelijk en letterlijk: De Heere heeft ons *aller* ongerechtigheid op hem doen aanloopen", alsof het nu hiermeê uit was. Dat toch zou misleiding der schare zijn. Neen, maar hij moet, na deze Schriftplaats te hebben aangehaald, er veeleer uitdrukkelijk bijvoegen: Of nu onder dit *allen* metterdaad „alle menschen ter wereld en van alle eeuwen", dan wel slechts „de menschen uit zekeren bepaalden kring" te verstaan zijn, moet alsnu eerst nader onderzocht.

Dringend en ernstig verzoeken we daarom, in naam der waarheid, aan de voorstanders der algemeene genade, dat ze van dit oppervlakkige, oneerbiedige citeeren van de Schrift „op den klank af", zich voortaan mochten onthouden, en na de reeks van plaatsen te hebben saâmgebracht, waar de dood van Christus „*met allen*" in verband wordt gezet, eer ze verder gaan, nu eens opzettelijk willen onderzoeken, of het verband, de zin, de samenhang in een dier plaatsen op een beperking wijst of niet.

En dan dunkt ons, zullen ze zelven, huns ondanks, tot eene conclusie komen, die veel meer op ónze hand is, dan op de hunne.

Leest men b. v., om met déze plaats te beginnen, in het prachtige Jesaia 53 nog eens die woorden na: „De straffe die *ons* den vrede aanbrengt was op hem en door zijne striemen is *óns* genezing geworden. *Wij* dwaalden *allen* als schapen, maar de Heere heeft *ons aller* ongerechtigheid op hem doen aanloopen," — dan moet het den aandachtigen Bijbellezer toch duidelijk zijn, dat door die toevoeging „*ons*" vóór „aller" de beteekenis van dit woordeke „aller" reeds zeer beperkt wordt.

Hieruit blijkt toch dat niet „alle menschen van vroeger, nu en die na ons zijn zullen" *kúnnen* bedoeld wezen, maar alleen die menschen

met wie de profeet zich in ééne bepaalde categorie of groep verbonden gevoelde, zoodat hij van ze zeggen kon: „*wij* allen."

Wil men nu aan het profetische woord geen geweld aandoen, dan zal men hoogstens in zeer algemeenen zin kunnen toegeven, dat hier in Jesaia 53 onder „den lijdenden knecht Gods" den „Ebed Jahveh", den „man van smarten" bedoeld is, die vrome, godvruchtige kern van het Israëlietische volk, die in de ballingschap, hoewel ze *niet* met Israël was afgeweken, tienmaal pijnlijker dan de overige Israëlieten den smaad der ballingschap doorzwoegd heeft. In zooverre zou: „Wij dwaalden allen als schapen" zien op Israël en wil dan zeggen: Wij, volk van Israël, als geheel gedacht. „En „ons aller ongerechtigheid", d. i. de zonde van heel het volk heeft de Heere doen aanloopen op den rechtvaardige in Israël.

Staat het nu intusschen vast, dat deze „knecht Gods" in Israël slechts op zeer gebrekkige en onvolkomene wijze drager van een heilige Godsgedachte was, die alleen en eeniglijk in den Messias waarheid kon en zou worden, dan moet toch sterker nog beleden, dat dit hoofdstuk in rechtstreekschen zin Messiaansch is; zóó zelfs dat de Heilige Geest, bij het drijven van Jesaia in het profeteeren, hem woorden ingaf en op de lippen bracht, die eigenlijk slechts van den Messias kunnen worden verstaan.

Maar wil men nu met ons in *dien* zin Jesaia 53 verklaren (en anders verliest deze plaats voor de Universalisten natuurlijk álle beteekenis), dan dient ook erkend: 1. dat *wij* en *ons* in dit hoofdstuk niet op „alle menschen", maar hoogstens op dat deel *uit* de menschen doelt, dat „God zich tot zijn volk" heeft uitgelezen; 2. dat „wij *allen*" op niets anders kan doelen dan op „alle personen uit dezen kring"; en 3. dat het „dwalen als schapen" zinspeelt op een „kudde die haar herder mist" en daardoor verstrooid werd; maar dan ook juist de bestemming heeft, om „als *kudde* weder verzameld te worden onder den herder". Indien schapen ophouden te dolen, is vanzelf de *kudde* weer bijéén.

Ten andere wijzen we er, in navolging van onze vaderen op dat van de personen die hier spreken in vers 5, uitdrukkelijk gezegd wordt: „door zijn striemen is ons *genezing* geworden." Niet dus een „medicijn aangeboden"; wat nog bij allen denkbaar was. Neen, maar „*genezing*" geworden; wat toch volslagen ongerijmd en ondenkbaar zou zijn bij *allen;* overmits ook naar het gevoelen onzer tegensprekers zeer velen wel terdege aan de krankheid hunner zonden voor eeuwig sterven. „Genezing" is er alleen voor hen die werkelijk tot geloof komen. Dus slechts voor *enkelen*. Voor allen *niet*.

En eindelijk. Er wordt van deze „wij allen" gezegd, dat ze „dwaal*den* als schapen." Ze hebben dus vroeger als verstrooide schapen op de bergen gedwaald. Maar dat dolen heeft nu uit. Ze dwalen niet meer. Ze zijn weer een kudde geworden. De herder is gevonden. Iets wat

uiteraard volstrekt onmogelijk van *alle* menschen te zeggen is, maar alleen kan gezegd worden van de bekeerden.

Er behoeft dus geen woord meer over te vallen.

De zin, de samenhang, het verband zijn hier beslissend, en de woorden: „de Heere heeft *ons aller* ongerechtigheid op hem doen aanloopen”, zijn een bewijs juist voor de *particuliere genade*, overmits ze, naar het redeverband bij Jesaia, van „alle denkbare menschen” niet *kunnen* noch *mogen* worden verstaan.

VI.

ROMEINEN VIII : 32.

> Die ook zijnen eigenen Zoon niet gespaard heeft, maar heeft hem voor ons allen overgegeven, hoe zal Hij ons met hem niet alle dingen schenken! Rom. 8 : 32.

Vooral met de Schrift in de hand wanen de Universalisten nog altijd sterk te zijn ter verdediging van hun geliefkoosd voorgeven dat de vrucht van Christus' lijden en sterven doelen zou op alle ziel die ooit uit een vrouw geboren werd of worden zal.

Met de Schrift, wel te verstaan, *niet* als één organisch geheel, als één doorloopend schouwspel van Gods heerlijke openbaring gedacht! Want neemt men de Schrift in *dien* zin, dan kúnnen ze geen oogenblik met hun zonderling beweren bestaan. Neen, maar met de Schrift als legkaart, als tekstenboek, of wil men als losse aaneenrijging van uit hun verband gerukte woorden! Zoo hier een tekst en daar een tekst, op den klank af aangehaald en buiten elk zinsverband voorgedragen! En dan ja, dan moet zekerlijk toegestemd, dat er eene kleine reeks van plaatsen in de Heilige Schrift voorkomt, waarin de „zaligheid van *allen*” met den dood van Christus in zóó rechtstreeksch verband is gezet, dat de onnadenkende zich schier gewonnen *moet* geven.

Die kleine reeks moet dus allereerst doorloopen.

We beginnen daartoe met het Schriftwoord, dat we boven dit opstel plaatsten en dat in Rom. 8 : 32 aldus luidt: „*Die ook zijnen eigenen Zoon niet gespaard heeft, maar heeft hem voor ons allen overgegeven, hoe zal Hij ons met hem niet alle dingen schenken.*”

„Zie,” dus voeren nu de Universalisten ons tegen, „daar staat het dan toch maar letterlijk en met zoo vele woorden en allernadrukkelijkst, dat God de Vader zijnen Zoon in den dood heeft overgegeven,

niet voor de uitverkorenen alleen, maar *voor ons allen.* Is er dan nog twijfel mogelijk? Of moet dan, wat er zoo duidelijk staat, ook hier weer ter wille van enghartige vooroordeelen omgewrongen in zijn tegendeel? Waar „*voor ons allen*" door den apostel van Jezus geschreven werd, zult gij daar den droeven moed hebben, om uw „*niet* voor ons allen" vol te houden?"

Met uw welnemen! Dien droeven moed hadden we nimmer en bidden we van God, dat nooit in ons moge varen. Maar laat ons u zeggen mogen, dat dit onzerzijds dan ook nooit is beweerd. „Voor *ons* allen", zegt de apostel, en zie, dat is immers precies hetzelfde wat juist door ons *tegen u* is volgehouden. Wij zeiden steeds: „De vrucht van Jezus' dood is *voor ons allen!*" En door u, niet door ons, werd dit halsstarrig ontkend. Want gij juist hieldt vol, dat het was: „*niet* voor *ons* allen", maar voor „alle menschen zonder onderscheid!"

Zoo ziet men dus wat er van dat aanhalen op den klank af komt. Er is hier een brief. Een brief door een *uitverkorene* geschreven aan een gemeente, die hij echt apostolisch in haar ideaal karakter als een gemeente van *uitverkorenen* toespreekt. En terwijl nu deze uitverkorene onder de apostelen tot deze uitverkorene gemeente zegt: „Voor *ons* allen stierf Jezus", ziet de Universalist én dat woordeke „ons", én het karakter van den schrijver, én de ideëele opvatting van de gemeente over het hoofd, en durft nu aankomen met het volstrekt onhoudbaar beweren, dat hier sprake zou zijn van „alle" menschen.

Welaan, gij, die dit ook maar één enkel oogenblik durft volhouden, wees dan zoo vriendelijk, en lees eens even verder, wat er in het 33e en 34e vers terstond op volgt.

„Die hem *voor ons allen* heeft overgegeven" . . . . . heette het in vers 32. En nu gaat het onmiddellijk daarop in vers 33 aldus voort: „Wie zal beschuldiging inbrengen tegen *de uitverkorenen* Gods? God is het die rechtvaardig maakt. Wie is het die verdoemt? Christus is het, die gestorven is, die ook opgewekt is, die ook ter rechterhand Gods zit; die ook *voor ons bidt!*"

Wat ziet men daar nu uit?

Immers tweeërlei.

Vooreerst, dat Paulus van diezelfde personen van wie hij in vers 32 schreef: „die hem *voor ons allen* overgegeven heeft", vlak daarop in vers 34 roemt: „die ook *voor ons* bidt." En nu weet ieder van Jezus' eigen lippen toch, dat Jezus „*niet* bidt voor de wereld, maar alleen voor degenen, die de Vader hem uit de wereld gegeven heeft." Waaruit dus volgt, dat ook in vers 32 alleen van de verlosten sprake *kan* zijn.

En ten tweede, dat Paulus zelf met evenzoo vele woorden, die personen, die zeggen kunnen: „hij is *voor ons allen* overgegeven!" in vers 33 als *uitverkorenen* bestempelt.

Van dit Schriftwoord kunnen we dus ten minste afstappen.

In Rom. 8 : 32 staat de particuliere genade sterk beleden, en bestreden ganschelijk niet.

Voorts verwijst men ons naar 2 Cor. 5 : 15, waar staat: „Want de liefde van Christus dringt ons, als die dit oordeelen, dat indien één voor allen gestorven is, zij dan allen gestorven zijn. *En hij is voor allen gestorven*, opdat degenen die leven niet meer zich zelven zouden leven, maar dien die voor hen gestorven en opgewekt is.''

En ook van deze Schriftplaats waant men, dat ze te klaar en te duidelijk, om er nog over te twisten, ja om er nog een woord over te verliezen, de universeele strekking van den zoendood des Heeren uitspreekt.

Toch zal ook hier bij eenigszins nauwkeurige ontleding van des apostels woorden spoedig blijken, hoezeer ten onrechte aldus wordt geoordeeld.

Waarvan toch handelt de apostel? Is er hier sprake van of de Christus voor velen of voor weinigen of voor allen stierf? In het allerminste niet. Er is uitsluitend sprake van de zedelijke gevolgen die er voor iemand uit voortvloeien, indien een ander voor hem en in zijn plaats sterft.

Christus stierf niet voor zich zelf, maar voor anderen; en dit nu heeft ten gevolge, dat degenen voor wie de Heere stierf, geacht worden in en met Hem gestorven te zijn; zóódat ze van nu aan, niet meer voor zich zelven leven, maar voor diengene die voor hen in den dood ging.

Nu is de vraag: Geldt dit slechts voor enkelen? En hierop luidt het antwoord: Neen, en nogmaals neen. Dit gaat door voor heel den kring van die allen voor wie Jezus is gestorven. In den geheelen kring der ideëele gemeente, is het de Christus die voor deze allen in den dood ging. Hieruit mag dus het gevolg getrokken, dat in de gemeente van Christus een iegelijk aan zichzelven gestorven dient te zijn, en dat een iegelijk door de liefde Christi dient gedrongen te worden, om te leven voor dien Herder zijner ziele, die voor hem gestorven en opgewekt is.

Ook hier geldt dus weer geheel hetzelfde wat we bij Rom. 8 : 32 vonden, namelijk, dat men in een brief van „allen'' sprekende, in den regel uitsluitend te denken heeft aan hen, die in zulk een brief worden toegesproken of van wie in zulk een brief sprake is.

Ook de brief aan de Corinthiërs nu is niet aan „*menschen* als zoodanig'', maar aan „de gemeente Christi'' onder de Corinthiërs gericht. Wordt er in dezen brief zonder nadere bepaling van „allen'' gesproken, dan gebiedt dus reeds het gezond verstand, dat dit alleen

verstaan en opgevat worde van die allen over wie en tot wie in dezen brief gesproken wordt.

Hoogstens zouden onze tegenstanders dus uit deze woorden kunnen afleiden, dat Paulus den dood van Christus betrekkelijk maakt op alle gedoopten, of wil men, op *alle uitwendige leden der gemeente*; wat natuurlijk gansch iets anders is, dan alle ziel uit eene vrouw geboren.

Maar zelfs dit veel engere beweren is niet vol te houden. Want zeer zeker zal een iegelijk die tot de gemeente Christi, zij het ook slechts uitwendig, behoort, naar den dood des Heeren en de heiligheid van het zoenbloed geoordeeld worden. Zeer stellig gaat den zoodanige, indien hij zich niet bekeert, het bloed van den Zone Gods derwijs aan, dat hij niet anders dan als een verloochenaar en huichelaar kan verloren gaan. Maar nooit kan of mag daaruit worden afgeleid, dat de apostel van Christus daarom de vrucht van Jezus' dood als ook voor zulk een persoonlijk bestemd zou hebben voorgesteld. Want immers reeds uit het ééne feit, dat de apostel de geheele gemeente als „uitverkoren" toespreekt, blijkt overtuigend en voldingend, dat zijn brief steeds aan de gemeente in haar ideëel karakter gericht is. D. w. z. gericht is uitsluitend tot allen en een iegelijk die essentiëel en als levende leden tot de gemeente behooren, zonder in het minst te rekenen met de onechte, valsche en ongeheiligde elementen, die aan haar kleven, haar uniform dragen en zich voordoen, als behoorden ze haar toe.

Ten overvloede blijkt bovendien nog uit het slot van het aangehaalde vers, dat 's apostels woord in geen anderen zin verstaan worden *kan*.

Want immers in het slot van vers 15 spreekt hij in éénen adem van het „gestorven en *opgewekt* zijn van Christus" voor de zijnen. „Opdat degenen die leven, niet meer zichzelven zouden leven, maar dien die voor hen gestorven en *opgewekt* is."

Staat het nu vast, dat Christus althans niet *opgewekt* kan zijn, voor iemand die onbekeerd sterft, en wordt hier van dezelfde personen voor wie hij *opgewekt* is, en ook *alleen* van deze uitgesproken: „dat Christus ook voor hen *gestorven* is", dan blijkt ook hieruit immers op onwederlegbare wijze, dat althans in dit vers het sterven van Christus alleen met hen in verband wordt gebracht, die deel uitmaken van de levende gemeente.

Almede verwijst men ons naar Hebreën 2 : 9, waar de apostel Paulus schrijft: „Maar wij zien Jezus met heerlijkheid en eere gekroond, die een weinig minder dan de engelen geworden was vanwege het lijden des doods, *opdat hij door de genade Gods voor allen den dood smaken zoude.*"

Hierbij intusschen lette men er al aanstonds op, dat er in de oor-

spronkelijke taal niet staat voor „allen" in het meervoud, maar voor „alle" in het enkelvoud. Niet παντων (pantoon), maar παντος (pantos). Tot recht verstand van deze zinsneê houde men dus in het oog, dat, indien men er nadruk op wil leggen, niet te vertalen is: „opdat hij voor *alle personen*", maar „opdat hij voor *een iegelijk* den dood smaken zou". — Een verschil in uitdrukking, waaruit blijkt, dat de apostel er hier *niet* op wijzen wil, dat Jezus niet slechts voor allen saâm, maar dat hij voor een iegelijk *in het bijzonder* gestorven is. Zelfs Schriftuitleggers, die met ons gevoelen niet meêgaan, wijzen hierop en toonen ten duidelijkste aan, dat in dit gestorven zijn voor „een iegelijk in het bijzonder" hier de hoofdstrekking van 's apostels bedoelen ligt.

Voor de vraag echter, of nu met die „allen", of juister uitgedrukt, met dit „een iegelijk in het bijzonder" hier bedoeld wordt „een iegelijk *persoon*, een iegelijk *mensch*, al wie maar uit een vrouw geboren is," dan wel „een iegelijk verloste, een iegelijk ten leven komende, d. i. al wie geboren is uit den Heiligen Geest", is hiermeê nog volstrekt niet beslist. We weten nu nog maar alleen, dat Christus niet maar voor zekere massa in 't generaal stierf, maar dat zijn sterven een persoonlijke strekking had voor een iegelijk in het particulier, wien die dood aanging.

Om meer te weten te komen, moeten we dus ook hier het verband raadplegen, waarin de aangehaalde zinsnede voorkomt. En wat lezen we dan in het onmiddellijk daarop volgende vers? Dit: „Want het betaamde hem, om welken alle dingen zijn en door welken alle dingen, dat hij, *vele kinderen* tot de heerlijkheid leidende, den Oversten Leidsman hunner zaligheid door lijden zoude heiligen".

In deze woorden wordt dus kennelijk en duidelijk uitgesproken, dat God Drieëenig niet „*alle* personen" maar slechts „*vele* kinderen" tot de zaligheid leidt. Er wordt toch een dubbele onderscheiding gemaakt. Vooreerst van *velen*, en dus *niet* allen. En ten andere van „kinderen Gods" en dus niet bloot „menschen."

Ziet men nu uit vers 10, hoe het sterven van Christus, d. i. zijn heiliging door lijden, met evenzoo vele woorden door den apostel beperkt wordt tot „de kinderen die velen zijn", en alzoo niet tot „alle menschelijke personen" wordt uitgebreid, dan willen we toch gevraagd hebben, hoe men dan in het vlak voorafgaande negende vers de woorden: „opdat hij den dood voor een iegelijk in het bijzonder zou smaken", anders zou kunnen opvatten dan in dezen zin: „opdat hij voor een iegelijk van die vele kinderen die God tot de zaligheid brengt, den dood ondergaan zou?"

Een opvatting die volkomen bevestigd wordt door vers 11, waar we lezen: „Want hij die heiligt en zij die geheiligd worden, zijn *allen* uit één, om welke oorzaak hij zich niet schaamt, hen *broeders* te noemen."

Ook hier immers wordt het heil wel terdege weer beperkt tot die velen die tegenover den Vader als „kinderen" optreden, en die de Zoon deswege aanneemt als zijn „broederen"; wat toch wel door niemand onzer anders dan van de „gemeente der uitverkorenen" kan of zal verstaan worden. Terwijl ten overvloede het woord „*allen*" hier nogmaals, en nu in het meervoud, in zoodanig verband herhaald wordt, dat niemand twijfelen kán of met dit laatste „allen" althans zijn uitsluitend de verlosten bedoeld. „Hij die heiligt en zij die geheiligd worden, zijn *allen* uit één."

We voegen er voor ditmaal nog Col. 1 : 20 aan toe, waar de apostel schrijft: „En dat Hij door hem vrede gemaakt hebbende door het bloed zijns kruises, door hem, zeg ik, *alle dingen verzoenen* zoude tot zich zelven, hetzij de dingen die op de aarde, hetzij de dingen die in de hemelen zijn."

Over deze plaats hier breedvoerig uit te weiden zou misplaatst zijn. Van tweeën één toch, men verstaat onder „alle dingen" hier uitsluitend „menschen", of wel men vat onder dit begrip van „alle ding" geheel de schepping saâm. Doet men nu het laatste, en verklaart men derhalve „dat Hij door hem geheel de schepping met zichzelven verzoenen zou, zoowel de schepping hier beneden, als al het geschapene in den hemel", — dan verliest uiteraard het beroep op deze plaats voor onze tegenstanders alle kracht. Dan toch zou het te veel bewijzen. Daar ook zij toch wel niet beweren zullen, dat de zaligmakende vrucht van Jezus' sterven van Godswege ook voor de duivelen en de dieren was bedoeld. Ook zij moeten dit woord van Paulus dan wel in een zeer algemeenen zin opvatten, als niet rakende de „verzoening ter eeuwige zaligheid", maar den „vredestand waarin het heelal door Jezns' kruisdood weer tegenover zijn Schepper getreden is."

Beperkt men daarentegen de woorden „alle dingen met zich verzoenen zou" tot „de menschen", en vat men het op als stond er: „dat Hij door hem vrede gemaakt hebbende door het bloed zijns kruises, door hem, zeg ik, alle menschen verzoenen zou tot zich zelven", dan behoeft men het vers in dienzelfden toon slechts ten einde toe te lezen, om overtuigd te worden van het ongelijk der Universalisten.

Dan toch komt men dit te lezen: „Dat Hij door hem vrede gemaakt hebbende door het bloed zijns kruises, door hem, zeg ik, alle menschen verzoenen zou tot zichzelven, hetzij de menschen die op de aarde zijn, hetzij de menschen die in de hemelen zijn."

Want immers, overmits met „de menschen die in de hemelen zijn", dan niet anders kan bedoeld zijn dan dat *deel* der afgestorven menschheid dat zalig werd, zoo *kan* dan ook met de „menschen die op de

aarde zijn" niet anders bedoeld wezen, dan „dat *deel* der menschen op aarde, dat tot de zaligheid komt."

Welke dier beide opvattingen van het „alle dingen" nu de juiste is, kan te dezer plaatse onbeslist blijven.

Ons is het genoeg, te hebben aangetoond, dat zoowel bij de éene als bij de andere opvatting, het beroep der Universalisten op dit Schriftwoord moet worden afgewezen.

VII.

ROMEINEN V : 18.

> Alzoo komt door éene rechtvaardigheid de genade over alle menschen tot rechtvaardigmaking des levens. Rom. 5 : 18.

Het sterkst sprekend bezwaar tegen de particuliere genade schijnt voor de meesten wel te schuilen in wat Paulus in Romeinen vijf vers achttien schreef. Daar toch heet het, men zou zeggen in gansch ondubbelzinnige bewoordingen: „Zoo dan gelijk door éene misdaad de schuld gekomen is over alle menschen tot verdoemenisse, alzoo ook door éene rechtvaardigheid komt de genade over alle menschen tot rechtvaardigmakinge des levens." En we verhelen allerminst dat deze uitdrukking: *over alle menschen* in déze Schriftuitspraak sterk en aangrijpend genoeg is, om, bij een citeeren op den klank af, den beste te misleiden en zelfs den meest overtuigde een oogenblik in verwarring te brengen.

En toch lijdt het geen twijfel, of, bij een aandachtiger nagaan van het verband, waarin dit Schriftwoord voorkomt, wijkt die twijfel van lieverleê geheel en maakt geleidelijk plaats voor de meest stellige overtuiging, dat een goede uitlegging het toepassen van dit woord op „alle *geboren* menschen" eenvoudig niet gedoogt noch toelaat.

Om dit aan onze lezers duidelijk te maken beginnen we met hun aandacht te vragen voor het slotvers van dit hoofdstuk. Daar namelijk worden *zonde* en *genade* nogmaals tegenover elkander gesteld in heur uitwerking, en wordt gezegd van de zonde dat ze op den *dood* uitloopt en van de „genade", dat ze moeder is van het leven. Maar hoe wordt nu die werking van beide afgebeeld? Wordt er gezegd, dat de zonde den dood *poogt* te weeg te brengen, en dat zoo ook de genade het leven *tracht* te bewerken?

In het minste niet.

Integendeel wordt van de „zonde" gezegd, dat ze haar doodelijke

werking onwederstandelijk veroorzaakt. Dat er niets tegen haar te doen is. Dat ze met macht den dood te voorschijn roept. En om dit nu met volle kleur en nadruk aan te duiden, bezigt de apostel het woord *heerschen*, koninginne zijn (*Βασιλεύειν*).

De zonde is dus *meesteresse*, *gebiedster*, *koninginne*. Ze heeft overmacht. Haar wil was niet te wederstaan. De mensch was haar onderworpen. Ze wilde den dood brengen en niemand hield haar in dat opzet tegen.

Het was dus niet zóó, dat zij met den dood *dreigde*, en dat nu, naar 's menschen wil, werkend, tusschenbeide trad, óf er wel in slaagde om den dood te doen komen, óf den dood weer terug moest nemen.

Neen, ze bracht den dood met heerschappij. Als gebiedster. En niemand heeft haar wil wederstaan. Vandaar dat „*allen gestorven zijn.*"

Maar na dit nu helder uiteen te hebben gezet, verklaart de apostel dan voorts, dat het nu met de genade evenzoo staat. Dat de genade evengoed als de zonde een heerschappij bezit, als gebiedster optreedt, en onwederstandelijk haar wil uitvoert.

Zoo toch lezen we in vers 21:

„Opdat, gelijk de zonde *geheerscht* heeft tot den dood, alzoo ook de genade zoude *heerschen* tot het eeuwige leven."

Stelt men nu, dat de genade, evenzeer als de dood, zich uitstrekt tot alle *geboren* menschen, dan komt dit niet uit. Want dan krijgt men, dat de zonde zich uitgestrekt heeft tot alle geboren menschen; zóó, dat ze dan ook allen wezenlijk sterven. En dat ook de genade zich nu wel evenzoo uitstrekt tot alle geboren menschen, maar zóó, dat ze werkelijk lang niet allen, doch slechts voor *een klein deel* tot het leven komen. Met andere woorden, dat wel de zonde, maar niet de genade haar doel bereikt. Dat is dus, dat wel de zonde er in slaagde om te *heerschen*, maar dat dit aan de genade *mislukt* is Eer integendeel, dat de genade in plaats van over den mensch te *heerschen*, van des menschen wil *afhankelijk* bleef. Wat immers ongerijmd is, overmits de apostel rechtstreeks het tegendeel verzekert, daar hij toch schrijft, dat „alzoo ook de genade HEERSCHT!"

En nu zegge niemand, dat deze bewijsvoering uit een enkel woord gezocht is en ter zake weinig afdoet. Want reeds op zich zelf valt er over de Schrift niet te redeneeren met godgeleerden, die den eerbied voor Gods Woord reeds derwijs hebben uitgeschud, dat ze aan gedachteloos of onopzettelijk gebezigde woorden in zulk een redeverband een plaats laten. Maar bovendien ook die uitvlucht zelfs baat hun hier niet het minst. Want wat is het geval? Het woord „heerschen", waarop we wezen, komt in dit hoofdstuk niet maar die beide malen in het slotvers voor, maar is één der hoofdgedachten, waarmeê de Heilige Geest hier ter plaatse den apostolischen briefschrijver bezielt. Reeds in vers 14 heette het: „de dood heeft *geheerscht* van Adam

tot Mozes." En nogmaals in vers 17 herhaalt de apostel het: „door de misdaad van éénen heeft de dood *geheerscht.*" Terwijl het bij vergelijking dan evenzoo van de uitverkorenen heet: „dat ze in het leven *heerschen* zullen door Christus." En, na dit driewerf bezigen van dat klemhebbend woord, herhaalt Paulus nu ten slotte ditzelfde woord nogmaals twee keer in het besproken eindvers: „gelijk de zonde *geheerscht* heeft tot den dood", „zoo zal ook de genade *heerschen* ten leven."

Oordeele dus thans een iegelijk, of we al dan niet recht hadden, op dit woord een bijzonderen nadruk te leggen; en vrage men zich zelven af, of dat dan een *heerschen* van de genade zijn zou, indien het in de macht der zondaren stond haar van alle macht en vrucht en eere en uitwerking te berooven.

Maar toch, er is nog veel krachtiger bewijsmiddel om te toonen, dat de uitdrukking: „over alle menschen", in het achttiende vers, niet op „alle *geboren* menschen" slaan kán.

Er is in Romeinen vijf, naar ieder weet, sprake van een tegenstelling tusschen Adam en Christus. En van deze beiden wordt nu door den apostel aangetoond, dat ze niet op zichzelf staande individuën waren, maar elk een eigen levenskring hebben, die bij hen hoort; alsmede dat zoowel hetgeen Adam deed als hetgeen de Christus deed rechtstreeks na- en doorwerkte op alle personen, die tot die levenskringen behoorden.

Nu is intusschen de vraag: „Welke zijn die levenskringen, waarop de apostel hier doelt?" Is hier sprake van *stam*hoofden of van *verbonds*hoofden?

Beide is lang niet hetzelfde.

Neem ik Adam als *stam*hoofd, dan spreekt ik daarmeê alleen uit, dat hij in de rij der menschenkinderen de eerste was; dientengevolge aller stamvader is; en door dat verband, krachtens de wet der voortteling, door zijn eigen zondig geworden natuur een erfsmet overdroeg op al zijn nakomelingen. Van schuld is er dan geen sprake. Want alles blijft dan een gif, een bederf, dat langs den weg der natuur is overgeplant en waarmeê het schuldbewustzijn niets te maken heeft.

Zie ik daarentegen op Adam als *verbonds*hoofd, dan treedt hiermeê aanstonds een *zedelijke* betrekking op den voorgrond. Een persoonlijke daad. Het aangaan van een verbintenis, waaruit een wederzijdsche betrekking wordt geboren. En stuit ik nu weer op zonde, dan kleeft aan de zonde aanstonds het merk van schuld. Reden waarom er alsdan ook volstrekt niet van een eenvoudige overplanting der zonde meer kan of mag gesproken worden.

Intusschen stemmen we toe, dat het bij Adam, 't zij men het éénc,

hetzij men het andere neemt, voor het *aantal* personen geen verschil maakt; eenvoudig omdat de kring van het *verbond* en de kring van de *nakomelingschap* elkaâr hier volkomen dekken en in beide gevallen geheel het menschelijk geslacht omsluiten.

Maar wees nu zoo goed en let er eens op, hoe geheel anders dit wordt, zoodra we nu op Jezus zien.

Immers hoe ter wereld zou ooit ofte immer Jezus als *stam*hoofd kunnen optreden?

Zelfs als „*stam*hoofd der uitverkorenen" kan men Jezus niet voorstellen. Constant en vastelijk toch leert de Heilige Schrift ons, dat we niet uit den Zoon, maar uit den Vader worden wedergeboren. Dat wel de middelaar „de eerstgeborene is onder vele broederen", maar zóó toch, dat hij altijd onze broeder blijft en het „mijn Vader en uw Vader" ongebroken kracht behoudt.

Christus is dus wel ongetwijfeld ons „Hoofd"; het „Hoofd der gemeente", enz. maar *stam*hoofd, in den zin waarin Adam als stamhoofd alle menschelijk wezen in zijn lendenen droeg, kan de Christus voor wie zich aan de Schrift houdt nooit wezen. Zelfs de „mysticke unie", die we natuurlijk in haar volle kracht laten, gedoogt zulk een generatieve verklaring nooit.

En nog veel minder zou men natuurlijk zeggen kunnen, dat de Christus het *stam*hoofd van „alle *geboren* menschen" is geworden. Dat toch kan uiteraard er maar één zijn. Dit nu was Adam En om dit in Adams plaats te worden, had de Heiland niet eerst na verloop van 4000 jaren, maar onmiddellijk in het Paradijs moeten geboren worden, om voorts alle menschen te telen uit zichzelf en alzoo Adam uit zijn plaats te verdringen.

Twee bewijzen hebben we dus voor één, dat hier wel terdege van Adam en Christus als verbondshoofden sprake is. Vooreerst, dewijl er bij Adam niet van erfsmet, maar van *schuld* sprake is, wat bij het *stam*hoofd niet zou doorgaan. En ten tweede, overmits Adam hier vergeleken wordt met iemand die nooit als *stam*hoofd beschouwd kan worden, d. i. met den Christus.

Er blijft dus niet anders over, dan te erkennen, dat de apostel hier wel terdege de twee *verbonds*hoofden tegenover elkander stelt: Adam als hoofd van het verbond der natuur of der werken, tegenover Christus als het Hoofd van het verbond der genade. En dat wel met het doel, om alsnu de werkingen die van deze beide hoofden op hun leden uitgaan, na te speuren. Teneinde de geloovigen, die door hun *zonde-* en *doods*verband met Adam verschrikt worden, ruste en troost en vrede te doen vinden in hun *genade-* en *levens*verband met Christus.

Om te weten te komen, wat de apostel met de uitdrukking: „over alle menschen" bedoelt, moet dus onderzocht, welke menschen beide malen tot het verbond van deze verbondshoofden behooren. Dit toch

zal wel niemand tegenspreken, dat de werking van een verbondshoofd *niet* buiten het verbond gaat, maar alleen haar rechtstreeksch gevolg heeft voor die wezens of personen, die in zijn verbond besloten zijn.

Van Adam wordt gezegd, dat „door zijn misdaad de schuld (niet de erfsmet) gekomen is *over alle menschen* tot verdoemenis." Dit slaat dus op alle personen, oud of jong, reeds dood of nog levend of zelfs nog ongeboren, die in het Adamietisch verbond besloten waren, en voor zoolang ze in dit verbond blijven.

Naar *omvang* wil „alle menschen" bij Adam dus zeggen: alle geboren menschen, zonder onderscheid, met uitzondering van den Christus, die afgescheiden was van de zondaren, voor zich zelf geen verdoemenis droeg en slechts door een vrijwillige intreding zich onder den vloek gesteld heeft. Zelfs bij Adam moet er dus bij dat „*alle menschen*" wel terdege nog een zeer belangrijke uitzondering gemaakt worden. De mensch Jezus Christus hoort er *niet* bij.

Naar *tijdsorde* is daarentegen nog heel anders te antwoorden. Namelijk niet: „alle geboren menschen," maar „alle niet wedergeboren menschen." Overmits de anderen van onder het Adamietisch verbond uitgaan, en alzoo niet meer in de verdoemenis komen.

En nu dan het Hoofd van het *genade*verbond, de Christus!

Ook van hem heet het nu: „dat Christus door zijn eene, persoonlijke rechtvaardigheid eene genade te weeg brengt, waardoor over alle menschen een rechtvaardigmaking des levens komt."

Wie zijn nu *zijn* bondgenooten, de personen, de menschen die met *zijn* verbond meêrekenen? Dat de genade evengoed aan alle menschen die tot het genadeverbond behooren, toekomt, als de schuld toegerekend werd aan alle menschen die in 't Adamietisch verbond staan, wordt klaar en duidelijk uitgesproken. „Alle menschen"; niet één uitgezonderd; maar natuurlijk alleen die menschen waarvan sprake is.

Wie zegt, „dat alle menschen met de mode meêgaan," wil volstrekt niet geacht worden, beweerd te hebben, dat alle menschen uit vroeger eeuwen, of ook nu alle Chineezen en Kaffers en Patagoniërs en Indianen, of ook de nog ongeboren kinderen de mode volgen. Hij bedoelt dan kennelijk alleen de menschen van zijn eigen leeftijd en wel onder dezen wederom alleen dat deel der menschheid, dat in de beschaafde wereld leeft. Toch zegt hij er dat alles niet bij. Hij klaagt eenvoudig: „Ziet toch, mijne hoorders, hoe alle menschen tegenwoordig met de mode meêloopen;" — en . . . er is niemand die hem misverstaat.

Ook Paulus behoefde er dat alles dus volstrekt niet bij te zeggen, indien het maar duidelijk uit den samenhang bleek, *uit welken* kring hij „alle menschen" bedoelde.

En dat nu stond overduidelijk in zijn brief te lezen.

Bij Adam bedoelde hij natuurlijk: alle menschen uit den verbonds-

kring van Adam; en dus evenzoo bij Jezus: alle menschen uit den verbondskring van den Christus.

Strekte nu die verbondskring van den Christus zich tot alle levende ziel uit, dan zou de Universalist natuurlijk gelijk hebben, die hier een doelen van de genade op elk menschelijk individu in wil lezen.

Maar dit is blijkbaar *niet* alzoo.

Tot het verbond van Christus hebben 1o. niet behoord die vele millioenen, die in vroeger eeuwen buiten Israël omzwierven in de duisternis van hun eigen hart; behooren 2o. nog niet die velen, die thans nog feitelijk buiten elke aanraking met het Evangelie bleven; en rekenen 3o. slechts in schijn meê de huichelaars, die zich indrongen in de gemeente, onder een valschelijk voorwenden van een bedrieglijken schijn des geloofs.

Hoe men het dus ook wende of keere, de verbondskring van den Christus is nu eenmaal merkelijk kleiner dan de kring van „heel het aantal menschelijke individuën." En op de vraag: wie dan wél tot den verbondskring van den Christus behooren? weten we nog altijd niet beter dan met het woord van Jezus zelven te antwoorden: „*al degenen die hem van den Vader gegeven zijn!*"

Zoo ziet men dus ook hier, hoe ondoenlijk het is een door de Schrift allerwegen uitgesloten Universalisme in eenig beteekenend woord van de heilige schrijvers te willen indragen.

Het gaat eenvoudig niet en het kan niet, om de licht begrijpelijke reden, dat het gansche organisme van de Schrift er zich tegen verzet.

Wil men, men neme dan ten overvloede bij Rom. 5 : 18 ook nog *dit* in overweging: Er staat in vers 17 uitdrukkelijk, „dat zij die deze genade ontvangen ook heerschen *zullen* in het leven." Geen voorwaardelijk als mogelijk stellen dus. Maar een uitspreken, dat ze leven *zullen*. En overmits dit nu (ook onze tegenstanders mede getuigende) alleen van de wezenlijk *wedergeborenen* gelden kan, zoo willen we toch gevraagd hebben, of het aangaat, vlak daarop in vers 18, in precies hetzelfde redeverband, nu opeens aan alle *individuën* te gaan denken.

En wees men ten slotte op vers 15, waar staat: „dat de genade nog *veel meer overvloedig* is geweest", om hieruit af te leiden, dat dus de genade op geen kleiner aantal personen doelen kan, dan door de schuld getroffen zijn, — dan is het antwoord niet ver te zoeken.

Want immers juist uit diezelfde woorden: „*veel meer overvloedig*", blijkt zonneklaar en overtuigend, dat de apostel hier in de verste verte aan geen *becijfering* van grooter of kleiner aantal denkt of denken kon.

Zie toch, ook bijaldien we ons nu eens op Universalistisch standpunt plaatsen, en eens aannemen, dat de genade op alle individuën doelt, dan hebt ge immers, naar het aantal, nog niets hoegenaamd, om te laten *overvloeien.* Want, stelt ge dan b. v. het aantal menschen over wie door ééne overtreding de schuld kwam op één millioen myriaden, dan krijgt ge: dat dus ook het aantal menschen over wie door ééne gehoorzaamheid de genade komt, juist ook één millioen myriaden bedraagt.

En hoe zou men nu ooit met gezonde zinnen zeggen kunnen, dat één millioen myriaden *veel meer overvloedig* is dan juist even zooveel?

Immers dit weerlegt zichzelf.

VII.

ROMEINEN X : 11—13.

> Eenzelfde is Heere van *allen*; rijk zijnde over *allen*, die Hem aanroepen.
> Rom. 10 : 12.

Schrift moet uit Schrift verklaard. Wil ik dus weten, in welken zin de Heilige Schrift zulke plaatsen, waar „allen" en „een iegelijk" in voorkomt, verstaat, dan mag ik dit niet maar zoo uit mij zelven verzinnen of uit het taalgebruik van anderen afleiden; maar dan ben ik verplicht en gehouden, om in de Schrift zelve na te gaan, of zij ook ergens klaar en duidelijk den zin aanduidt, waarin zij zulke zegswijzen bedoeld heeft. Die eer bewijst men reeds aan gewone schrijvers. Zoo legt ieder wetenschappelijk man Plato en Cicero uit. En in hoeveel hoogere mate zijn we zulk eerbetoon dan wel niet aan het Woord Gods verschuldigd?

Passen we dit nu op het onderhavig geval toe, dan kan er geen quaestie over bestaan, of we hebben ons te wenden tot Rom. 10 : 11, 12 en 13. Iets wat te gelukkiger is, wijl men zich juist op Paulus' brieven het meest en liefst tegen ons beroept en dan nu uit Paulus' eigen mond hooren kan, hoe hij zulk een uitlating over „allen" en „een iegelijk" gemeend heeft, voor zoover er geen nadere aanduiding spreekt uit het verband.

In Rom. 10 : 11—13 lezen we dit:

„De Schrift zegt: Een iegelijk, die in hem gelooft, die zal niet beschaamd worden. Want er is geen onderscheid, noch van Jood noch van Griek: want eenzelfde is Heere van allen, rijk zijnde over allen, die hem aanroepen. Want een iegelijk, die den naam des Heeren zal aanroepen, zal zalig worden."

Gelijk men nu ziet, komen in deze opmerkelijke Schriftplaats juist de beide uitdrukkingen, waarop men zich gemeenlijk en bij voorkeur beroept, tot twee malen toe voor. Er is twee malen sprake van „allen": 1o. eenzelfde is Heere van *allen;* en 2o. rijk zijnde over *allen* die hem aanroepen. En evenzoo twee malen van „een iegelijk": *a.* „*een iegelijk* die in hem gelooft zal niet beschaamd worden." en *b.* „*een iegelijk* die den naam des Heeren aanroept zal zalig worden."

En wat blijkt nu?

Immers, dat Paulus zelf, in een geïnspireerd stuk, van dat „allen" en „een iegelijk" nu uitdrukkelijk déze verklaring geeft; „allen en „een iegelijk" wil in zulk verband zeggen: „menschen van allerlei soort, zonder onderscheid van Jood of Griek." Zoo toch schijft hij: „Een iegelijk die gelooft, zal niet beschaamd worden, WANT er is geen onderscheid noch van Jood noch van Griek."

Dit nu is beslissend. En dat wel om déze reden, waarvoor we zeer bijzonder de aandacht van onze lezers inroepen, t. w. dat Paulus in deze verzen opzettelijk én uitlegging én verklaring geeft van wat in Jes. 28 : 16, Joël 2 : 22 en soortgelijke plaatsen van de toenmalige Schrift met dit „een iegelijk" was bedoeld. Vandaar dan ook, dat hij Jes. 28 : 16 en Joël 2 : 22 niet slechts aanhaalt, maar beide plaatsen met het redengevend voegwoord „want" in het verband inlascht.

En mocht men nu, des tegensprekens nimmer moede, toch nog tegenwerpen: „Eilieve, maar „Joden en Grieken" daar is meê bedoeld „Joden en heidenen" d, i. dus wel terdege *alle* menschen, hoofd voor hoofd", dan moeten we dezen makers van bedenkingen toch vriendelijk verzoeken, om even Rom. 10 en 11 te willen herlezen, om zelf in te zien, hoe schromelijk ze zich met dat zeggen vergissen.

Want immers Paulus toont in deze hoofdstukken juist opzettelijk aan, dat een zeer groot deel der toen levende Joden verworpen was, en dat Israël eerst later, als de volheid der heidenen zou zijn ingegaan, zich tot Jezus zou bekeeren. Opzettelijk nu te betoogen, dat de Joden voor lange jaren verworpen zijn, en te meenen, dat ze allen hoofd voor hoofd zalig zullen worden, gaat toch moeilijk aan.

En hoe men zich ook buige of wringe, vast blijft staan: 1o. dat Paulus hier opzettelijk een authentieke verklaring geeft van wat in dergelijke zegswijzen de uitdrukking „allen", of „een iegelijk" beteekent; 2o. dat naar zijn zeggen daarmeê bedoeld is: „allerlei soort van menschen"; en 3o. dat *niet* bedoeld zijn „alle individuën uit alle soort".

Met deze authentieke uitlegging voor oogen, kunnen we ons dus ontslagen rekenen van de taak, om nog verder al deze Schriftuurplaatsen, waar van „zalig worden" in verband met „allen" of „een iegelijk" gesproken wordt, na te gaan.

Op Schriftterrein is elk beroep daarop krachteloos. En dat wel omdat alle schrijvers der Heilige Schrift, profeten en apostelen beiden,

evenals Jezus opgetreden zijn en gesproken hebben te midden van Joden, die zich vastelijk en stelliglijk inbeeldden, dat alleen een Jood deel aan de zaligheid kon krijgen. Vandaar kwam het, dat zij rusteloos en al gedurig de groote waarheid herhalen moesten: „Neen, o Joden, niet alleen zij die van *uw* natie zijn, maar „*een iegelijk* die gelooft" kan zalig worden. De ontfermingen en barmhartigheden Gods zijn niet tot de enkele Joden beperkt, maar gaan over allen."

Begaat men nu echter de groote fout, om bij het lezen der Schrift het *milieu* uit het oog te verliezen, waarin de heilige schrijvers gesproken hebben, dan ligt het voor de hand, dat men deze doorloopende tegenstelling tegenover Israëls particularisme niet meê in rekening brengt, en natuurlijk dan *kan* men niet verstaan wat bedoeld is en interpreteert men zijns ondanks valsch.

En komen we dan, na dit gezegd te hebben, terug op de drie klassieke Schriftplaatsen, die we in den aanvang van deze artikelenreeks bespraken, te weten op 1 Tim. 2 : 4, 1 Joh. 2 : 2 en 2 Petr. 2 : 1, dan moet ons hierbij vooraf een woord van beklag van het hart.

Men heeft het namelijk doen voorkomen, alsof we destijds deze sterk sprekende Schriftplaatsen reeds af hadden gehandeld en er ons laatste woord over hadden gezegd.

Dit nu was volstrekt *niet* het geval. Eer integendeel stond er uitdrukkelijk bij, dat we vóór alle dingen even moesten aantoonen, dat deze Schriftplaatsen, waarmeê de Universalisten gemeenlijk hun zaak als uitgemaakt beschouwen, en die er sommige menschen toe brachten, om niet eens verder over de zaak te willen hooren, volstrekt niet zoo muurvast en onomstootelijk de „algemeene genade" leerden, maar wel terdege voor tegenspraak vatbaar, aan bedenking onderhevig waren, en zeer wel een andere verklaring toelieten.

Het sprak dus wel vanzelf, dat deze bespreking een geheel voorloopig karakter droeg; en door een latere behandeling zou worden gevolgd.

Daaraan thans toegekomen, beginnen we met 1 Tim. 2 : 4, om een volgend maal de Schriftplaatsen met het woord „wereld" naar aanleiding van 1 Joh. 2 : 2 op te nemen; waarna men ons vergunne 2 Petr. 2 : 1 te verschuiven tot we toe zijn aan de leer des Verbonds.

In 1 Tim. 2 : 4 nu lezen we de bekende woorden: „God, onze Zaligmaker, wil dat *alle menschen* zalig worden en tot de kennisse der waarheid komen", in vers 6 gevolgd door deze even stellige ver-

klaring: „Christus Jezus, die zichzelven gegeven heeft tot een rantsoen *voor allen*, zijnde de getuigenis tot zijnen tijd".

Van deze uitspraak nu beweren onze tegenstanders, dat Paulus hier zeggen wil: „Christus heeft het schuldrantsoen voor Adam en al zijn nakomelingen, hoofd voor hoofd gebracht, en God laat nu aan al deze menschen weten, dat het aan hun wil hangt, of ze door dat ook voor hen persoonlijk verworven schuldrantsoen zalig willen worden of niet. Ieder kan, die maar wil".

Van deze uitlegging moet thans aangetoond, dat ze onhoudbaar is en niet is te verdedigen; een betoog waarvoor we ons beroepen op de volgende bewijsgronden:

1o, Indien Paulus' zeggen: „God wil dat alle menschen zalig worden" slaan zou en kon en moest op alle menschelijke individuën, dan zou het ook moeten slaan op die nakomelingen van Adam die voor Jezus' komst op aarde reeds gestorven en begraven waren. Dit nu kan *niet*, want hij gewaagt duidelijk in vers 4 van dezulken, die nog „tot de kennis der waarheid moeten *komen*". Houdt men nu in het oog, dat het menschelijk geslacht reeds 4000 jaren bestaan had eer Paulus schreef, dan willen we toch gevraagd hebben, of het aangaat dit gansche geslacht van 40 eeuwen eenvoudig niet meê te rekenen, en dan toch te beweren, dat „alle menschen" op alle kinderen Adams slaat.

En doet men dat niet, en stemt men dan toe, dat Paulus, o, neen, volstrekt *niet* „alle menschen die geboren zijn uit eene vrouw" bedoelt; en met name *niet* het oog op al die menschen heeft die gedurende die 4000 jaren waren geboren en gestorven, gekomen en hegaan, — mogen we dan vragen, waar dan uw universalisme blijft; of ge dan niet evenzeer als wij onder „alle menschen" slechts *een deel* der menschheid verstaat; en of in substantie uw stelling dan niet reeds is verloren?

2o. Indien Paulus' zeggen: „God wil dat alle menschen zalig worden en tot de kennis der waarheid komen" noodzakelijk verstaan moet worden van alle geboren menschen hoofd voor hoofd en ziel voor ziel, dus allen bij den tel, dan zou Paulus het toch natuurlijk in de eerste plaats moeten verstaan hebben van al die menschelijke wezens, die op aarde leefden in zijn eigen levenstijd. Stel dat Paulus 60 jaren oud is geworden, dan heeft hij twee menschengeslachten zien komen en gaan. Onder de drie toen bekende werelddeelen geeft dit een onbecijferbaar, maar toch enorm getal millioenen, dat we eens in den ruwe, maar stellig niet te hoog, op tweemaal vijfhonderd millioen zullen stellen.

Met dit cijfer voor oogen, veroorloven we ons nu de zeer ernstige vraag: Aan hoeveel van deze millioenen kon Paulus ook bij de meest optimistische beschouwing zich voorstellen, dat het Evangelie verkondigd was of nog verkondigd worden zou?

Hij wist, dit staat vast, dat er één heel geslacht was heengegaan, zonder dat de prediking van het Evangelie de grenzen van het Joodsche land meer dan even overschreden had. Hij wist ook, dat de gemeenten van Jezus in Klein-Azië, Griekenland en Italië verdwijnende kleinheden waren te midden der dichte massa's heidenen. Hij wist evenzeer, dat de prediking der andere apostelen in het hart van Azië en aan Afrika's kust, volstrekt onmogelijk alle volken en landen, en in nog veel strenger zin onmogelijk in die volkeren, meer dan enkele individuën kon bereiken. Hij wist beter en zekerder nog, dat er elken nacht en elken dag vlak om hem heen, in de steden en vlekken waar hij vertoefde, gansche scharen van menschen wegstierven, die nooit iets van Jezus gehoord hadden. En wist eindelijk niet minder stellig, dat Jezus, om aan alle menschen, die tijdens den Pinksterdag leefden, het Evangelie nog te laten aanzeggen, niet twaalf, maar wel twaalfhonderd apostelen had moeten aanstellen, en ze bovendien vleugelen als van adelaars had moeten leenen, om plotseling naar alle paleizen, huizen en hutten heen te vliegen.

Denkt men dit nu door, dan volgt hier uit: Paulus wist, dat door oorzaken van 's menschen wil volstrekt onafhankelijk en bij God bekend, het Evangelie van Jezus slechts aan een klein deel van deze tweemaal vijfhonderd millioen menschen *kon* gepredikt worden. En nu vragen we toch, indien God zúlk een bestel der dingen heeft gemaakt, dat zelfs onder Paulus' eigen tijdgenooten, het Evangelie, d. i. de kennisse der waarheid, hoogstens, zeg, tot één tiende deel der menschen *kon* komen, hoe gaat het dan aan, dienzelfden Paulus van den alwetenden en almachtigen God te laten verklaren, dat zijn wil de zaligheid en de kennisse der waarheid voor alle menschen, hoofd voor hoofd, en dus ook voor die volle duizend millioen menschen bestemd had?

Met allen eerbied zij het gezegd, maar een God die dát wilde, wezenlijk beoogde en bedoelde, had dan ook de sterfte voor zekeren tijd moeten schorsen en bovendien zulk een heir van evangelisten aanstellen dat alle oor de waarheid vernemen *kon*. Want, zoo vragen we toch met den apostel: „Hoe zullen ze gelooven van welken ze niet gehoord hebben?"

En 3o. Indien Paulus' zeggen: „God wil dat alle menschen zalig worden, en tot de kennis der waarheid komen" op ieder menschelijk individu moest en zou slaan, dan kan diezelfde Paulus natuurlijk nergens, onder de inspiratie des Heiligen Geestes, ook maar van één enkel menschelijk persoon geschreven hebben, dat God hem *niet* in het heilsbestel had opgenomen.

Nu lezen we daarentegen in Rom. 9 : 13, dat God, reeds eer Rebekka nog gebaard had, van Ezau had gesproken: „Jakob heb Ik liefgehad en Ezau heb ik gehaat"; en in Rom. 9 : 17 van Farao, dat de Heere van hem gezegd had: „Tot ditzelve heb Ik u verwekt,

opdat Ik in u mijn kracht zou bewijzen"; en eindelijk in Rom. 11 : 7 lezen we: „Hetgeen Israël zoekt, dat heeft het *niet* verkregen, maar *de uitverkorenen* hebben het verkregen en de anderen zijn *verhard* geworden, gelijk geschreven is: „God heeft hun gegeven eenen geest des diepen slaaps, *oogen* om niet te zien, en *ooren* om niet te hooren."

Hieruit blijkt derhalve dat Paulus afwist van een voor ons onbegrijpelijke, maar niet minder ontzettende werking Gods, die met opzicht tot enkele met name genoemde individuën en zelfs van een gansche groep menschen een reuke des doods ten doode baarde. En overmits men nu niet van iemand zeggen kan dat hij datgene *wil* wat hij eer belet en tegenhoudt, dan bevordert, zoo staat vast, dat naar Paulus' stellige uitspraak de persoonlijke zaligheid van Farao en Ezau en de in Rom. 11 : 7 bedoelde Joden niet met een bedrijvenden wil door God kan gewild zijn.

Hoe breed men dus ook de schare uitmete (en ook wij doen dat liefst zoo breed mogelijk) tot wie naar Gods wil de zaligheid komt, met Rom. 9 en 11 voor ons, staat het nu eenmaal vast, dat het niet van *alle* menschelijke individuën zonder onderscheid of uitzondering kan of mag gezegd worden: God heeft hunne zaligheid *gewild*. Wat te bewijzen was!

Hiermeê is alzoo bewezen, dat de woorden in 1 Tim. 2 : 4 door Paulus niet kunnen bedoeld zijn in den zin, alsof het Godsbestel daadwerkelijk zoo ware ingericht en aangelegd, dat het de zaligmaking beoogde van Adam en al zijne nakomelingen.

Vraagt men ons nu al verder, hoe we dan deze woorden op bevredigende wijze verklaren kunnen, dan stellen we op den voorgrond, dat dit eigenlijk ons niet kan worden opgelegd. Reeds de apostel Petrus gewaagde er van, dat er in Paulus' brieven plaatsen zijn zwaar om te verstaan. Ook al bleek het dus, wat we niet gelooven, dat het nog niet ging, om een bevredigende oplossing van deze plaats te geven, dan viel hiermeê nog volstrekt ons betoog niet. Want immers men hield vol dat Paulus hier op *alle Adamskinderen* het oog had. En nu bleek *dat dit niet waar is*, zijn de Universalisten buiten gevecht gesteld; ook al bleef ons deze Schriftuitspraak donker.

Maar hoeft dat?

Ons dunkt, neen! Hetzij men toch onder „den wil Gods" hier alleen versta „dien wil die *onze* gedraging regelt", hetzij men onder „alle menschen" versta alle soort van menschen, gelijk in Rom. 10 : 11—13, in beide gevallen loopt de zin zonder tegenstrijdigheid met Paulus' leer uit Rom. 9 en 11 door.

In het eerste geval bedoelt men dan *dit:* „Als Paulus zegt: God wil dat alle menschen zalig worden", is er geen sprake van dien wil,

die uitdrukking vond in zijn raadsbesluit; maar alleen van de gezindheid Gods tegenover menschen. Het is ook alsof Paulus schreef: „o, Als God het had kunnen gedaan krijgen gelijk Hij wilde, als Satan niet tusschen beide ware getreden en de zonde geen spaak in het wiel had gestoken; kortom indien God de Heere, zonder met den tegenstand van de menschen te rekenen rechtstreeks naar zijn goddelijke liefdesaandrift had kunnen handelen, o, dan zou God alle menschen zalig hebben gemaakt". En overmits wij nu niet naar Gods verborgen besluit, maar naar dien gezindheidswil onze daden hebben in te richten, zoo is het ons opgelegd bij de prediking des Evangelies ons zooveel doenlijk naar alle menschen uit te breiden, naar den regel der goddelijke gezindheid, dat alle menschen tot de kennis der waarheid komen.

Voor het tweede geval verwijzen we naar de uitvoerige toelichting die we vroeger gaven. Bedoeld zou Paulus dus hebben: Laat gebeden opgaan voor alle overheid, ook voor heidensche koningen; want de kerk van Christus breidt zich onder het Nieuwe Verbond tot alle volken en natiën, tot alle rangen en standen uit. Niet of men Jood, eenvoudig of men mensch is, wordt nu de vraag. Want er zijn niet goden der heidenen en een God van Israël, maar er is één God die aller God is, en zoo ook maar één middelaar die voor alle volken der menschen middelaar is; niet de Israëliet, maar de *mensch* Christus Jezus, die dus ook niet voor Joden bijzonderlijk, maar voor allen die gelooven, uit wat volk of natie ook, zijn ziel tot een rantsoen gegeven heeft.

JX.

DE „WERELD".

> De aarde hoore en hare volheid, de wereld en al wat daaruit voorkomt. Jes. 34 : 1.

Groot, zeer groot zelfs is het misverstand, dat bij min kundige Bijbellezers schier als vaste regel ontstaat, onder het lezen van wat de Heilige Schrift over Jezus' Messiasambt in zijn betrekking tot *de wereld* zegt. Men heeft het dan toch immers met zijn eigen oogen, duidelijk, in den Bijbel gelezen „dat Jezus *de wereld* lief heeft"; „dat Jezus de zonde *der wereld* wegneemt"; „dat Jezus niet gekomen is om te verderven", maar om „*de wereld* te behouden"; „dat Jezus het licht *der wereld* is"; „dat God in Jezus *de wereld* was met zich zelf verzoenende"; en zoo dan ook „dat Jezus een verzoening is niet

alleen voor onze zonden, maar ook voor die *der geheele wereld.*"

En na in dier voege nu vijf, zes plaatsen uit de Schrift te hebben opgesomd, acht men zich dan gerechtigd tot deze navolgende, schijnbaar zoo voor de hand liggende redeneering: „De *wereld* dat zijn natuurlijke *alle menschen;* en overmits de Bijbel nu op alle manieren, zeker en stellig leert, dat Jezus een rantsoen voor de *wereld* is geworden, zoo is het hiermeê immers voorgoed en afdoende uitgemaakt, dat Jezus' zoenbloed zaligend voor *alle menschen* is vergoten; en behoeft er naar die voorsprekers van een particuliere genade door een iegelijk die zich aan zijn Bijbel houdt, dus ternauwernood nog te worden geluisterd."

En toch deze schijnbaar zoo eenvoudige en de zaak beslissende redeneering, is wel bezien niets dan het uiterste der oppervlakkigheid en kan, we zeggen nu niet voor *ons* denken, neen maar voor het denken der Heilige Schrift, juist geen oogenblik bestaan.

Want indien er iets bij een eenigszins aandachtiger lezen van de Heilige Schrift vaststaat en voor uitgemaakt mag gelden, dan is het heusch wel het onomstootelijke feit, dat het woord „wereld" in de Heilige Schrift niet dan bij hooge uitzondering „alle menschen", en bijna altijd iets geheel anders beteekent.

Als we in Job 20 : 4 lezen „dat God den mensch *op de wereld* gezet heeft"; als er in Luk. 16 : 8 staat: „De kinderen der *wereld* zijn voorzichtiger dan de kinderen des lichts"; als we in Rom. 12 : 2 lezen: „Wordt dezer *wereld* niet gelijkvormig"; als het in Luk. 9 : 25 heet: „Wat baat het iemand of hij *de geheele wereld* gewint"; of ook in 1 Joh. 2 : 17: „Want *de wereld* gaat voorbij met al haar begeerlijkheden", — dan kan een kind toch vatten, niet waar? en *moet* elk mensch van gezonde zinnen toestemmen, dat „wereld" in al deze plaatsen bij geen mogelijkheid voor „alle menschen" verklaard worden *kan.*

Om zoo maar apodictisch te veklaren: de woorden „het Lam dat de zonden der wereld wegdraagt", willen zeggen „het Lam dat de zonden van alle menschen wegdraagt", is dus pure willekeur en aanmatiging. En aan elke beslissing over den zin, waarin deze zegswijzen zijn te verstaan, dient derhalve een duidelijke en onderscheidende uiteenzetting vooraf te gaan, van de beteekenis die het woord „wereld" in de Heilige Schrift heeft.

Tot die uiteenzetting dan overgaande merken we beknoptelijk op, dat God de Heere in den beginne „den hemel en de *aarde* schiep", maar zonder dat in die aarde het innerlijk organisme van haar vier rijken nog was ingezet. Wel waren de „stofjes" d. i. de elementen reeds aanwezig, waaruit de bewerktuiging dezer wereld voort zou komen onder Godes scheppende inwerking, maar toch was zoomin het

vochtige en droge nog onderscheiden, als planten, dieren of menschen voortgebracht. Het was naar luid Spreuk. 8 : 26 nog slechts „de aanvang van de stofjes der wereld", d. w. z. de basis, met daarin de elementen of bestanddeelen waaruit de wereld zou worden opgebouwd. De „grondlegging van de wereld" d. i. de grond-, de fondamentlegging van het huis, nog niet het huis zelf. Er lag, om het zoo eens uit te drukken, een prachtige horlogekast gereed, gereed ook het fijne geharde koper en de robijnen waaruit het uurwerk zou vervaardigd worden; ook zelfs gereed het plan waarnaar het uurwerk zou worden gemaakt; maar toch, met dat al, er ingezet, geschikt en aan het loopen gemaakt, was het eigenlijk organisme van het uurwerk nog niet. Er was *de aarde*; maar wat die aarde tot *wereld* zou maken, toefde nog.

In het derde hoofdstuk van zijn zendbrief zegt Jakobus dat de tong „een wereld is van ongerechtigheid"; daarmeê kennelijk niet maar bedoelend dat er heel wat en zelfs veel ongerechtigheid uit 's menschen woorden wordt uitgesponnen, maar dat er in die ongerechtigheid een plan, een stel, een samenvoeging van deelen, een soort organisme van het booze schuilt.

En zoo nu ook onderwijst de Heilige Schrift ons, dat God de Heere, na eerst de aarde geschapen te hebben, er door nieuwe machtsdaden een organisch, veelsoortig, levend organisme in gezet heeft en er aldus eerst een „wereld" van maakte. Het „Woord", de „eeuwige Wijsheid", speelt daarom niet in de aarde, maar in „*de wereld* zijns aardrijks", d. w. z. in het bestek, het plan, van wat God zich had voorgenomen als „wereld" eens in het leven te roepen. Schoon leert Elihu ons in Job 34 : 13 dat niet slechts de aarde *gemaakt*, maar ook „de wereld *geschikt* is." In Job 20 : 4 is er sprake van dat God „den mensch op de wereld gezet" heeft. In overeenstemming hiermeê toont Genesis hoe eerst na 's aardrijks schepping de toebereiding der aarde tot een „wereld', aanvang nam. En niet minder duidelijk onderscheidt de Hebreërbrief tusschen een *maken* en *bereiden* van de wereld. Of om het allerduidelijkste bewijs voor deze waarheid maar opeens te noemen, gelijk men weet heeft de zondvloed volstrekt niet de aarde vernietigd, noch ook zelfs wat God in die aarde als organisme had ingezet, maar eeniglijk en uitsluitend het gewrochtsel en gedichtsel dat de goddelooze mensch in die wereld Gods had ingewrongen.

En wat lezen we nu in 2 Petr. 2 : 5? Immers dit, dat God den zondvloed „over de *wereld* der goddeloozen gebracht heeft," en dat dientengevolge „de *wereld* die toen was vergaan is."

Hierbij zij tevens opgemerkt, dat eerst bij deze „toebereiding" van het *Tohu wabôhu*(de ongevormde chaos) tot „wereld", de werkzaamheid des Zoons meer bepaaldelijk optreedt. „Alle dingen" zijn door hem gemaakt, d. w. z. de veelheid der veeren en raderen van dit machtig uurwerk; want eer er onderscheiding en organisch verband

in het geschapene kwam, was er geen „alle dingen", maar slechts een vormeloos *al*. En zoo verstaan we dan „dat door het Woord Gods de wereld is *toebereid*." Alsook, dat er één Vader is *uit* wien alle dingen zijn, en één Heere Jezus Christus *door* wien alle dingen zijn. Derwijs zelfs dat reeds in de eerste drie verzen van Genesis de opeenvolgende en toch saamvallende werkzaamheid van den Vader en den Zoon en den Heiligen Geest (die over de wateren zweeft) klaar uitkomt.

De „wereld" is dus iets veel hoogers en heerlijkers dan de „aarde." Is de aarde slechts de onbezielde stofmassa, de wereld is die rijke schepping die een afdruk in zich draagt van de gedachte en de wijsheid Gods. En overmits nu in die wereld vier raderen omloopen, die telkens hooger klimmen en in elkaâr vatten, t. w. het delfstoffenrijk, het plantenrijk, het dierenrijk en de menschenwereld, zoo spreekt het vanzelf, dat de wereld eerst in haar hoogsten levenskring, d. i. in de menschenwereld, de klare afspiegeling van Gods wijsheid in zich draagt.

Zoo vinden we dan den mensch feitelijk geschapen „*naar den beelde en de gelijkenisse Gods*," en deswege in zijn eigen persoon en wezen een kunstig organisme in het klein, of gelijk men ook pleegt te zeggen een *mikrokosmos*, d. i. „een wereld in het klein." En aan dien mensch raakt nu naar beneden toe het raderwerk der dierenwereld, daarna weer de plantenwereld enz. Altemaal werelden genoemd, omdat ze een organisme, een bewerktuigd en in elkaar vattend en sluitend geheel vormen. En evenzoo naar boven toe, de Christus en zijn hemelsche heirmachten, door wien het organisme der menschheid en der wereld sluiten in God zelf.

Houdt men dit nu in het oog, aan laten de verschillende, schijnbaar zeer tegenstrijdige beteekenissen, die het woord „wereld" in de Heilige Schrift heeft, zich uit dit éene hoofddenkbeeld geleidelijk en vanzelf afleiden en verklaren.

Immers *wereld* drukt dan *ten eerste* uit, het kunstig raderwerk of organisme der met macht voortgebrachte en met wijsheid toebereide schepping. Zoo b. v. Spreuk. 8 : 31: „Spelende in *de wereld* zijns aardrijks"; Hebr. 11 : 3: „Door het geloof verstaan wij dat *de wereld* door het Woord Gods toebereid is"; of ook Jes. 50 : 12: „Mijne is *de wereld* en hare volheid."

Nader bepaald, kan dit echter *ten tweede* in engeren zin toegepast op de *menschenwereld*, overmits de menschheid het hoogste en fijnste rad in het saâmgestelde raderwerk is, en eigenlijk het geheel om den

mensch draait. Zoo b. v.: „Opdat de *geheele wereld* voor God verdoemelijk zij" (Rom. 3 : 19); „De menschen, die Gij mij uit *de wereld* gegeven hebt" (Joh. 17 : 6); en evenzoo: „Zoo openbaar uzelven aan *de wereld*" (Joh. 7 : 4).

Een *derde* wijziging van beteekenis ontstaat door het inkomen van de zonde in dat samenstel der dingen. Daardoor toch komt het, dat ik de ééne maal van het organisme der wereld geschreven vind gelijk het *in den dienst van God* staat, maar ook de andere maal van het organisme der wereld hoor spreken, als van een organisch gevormde macht, die *tegen God over* staat. Zoo b. v. in 1 Joh. 4 : 5: „Zij zijn uit *de wereld* en daarom spreken zij uit *de wereld*"; 1 Joh. 2 : 17: „*De wereld* gaat voorbij en hare begeerlijkheden"; of Jac. 1 : 27: „Zich zelven onbesmet bewaren van *de wereld*".

Hierbij is dan weer *drieërlei* mogelijk. Namelijk *óf* dat „wereld" genomen wordt voor die dingen, die wel ongoddelijk, maar nog niet beslist boos zijn. Zoo b. v. „De zorgvuldigheden *dezer wereld* komen en verstikken het woord" (Matth. 13 : 22). Of wel, dat „wereld" het booze beginsel zelf aanduidt, b. v. 2 Petr. 2 : 20: „Nadat ze de besmetting *der wereld* ontvloden zijn". Of eindelijk, dat „wereld" als inbegrip van de booze *menschen* genomen wordt, b. v.: „Daarom kent ons *de wereld* niet, omdat zij Hem niet kent" (1 Joh. 3 : 1).

Maar in al deze schakeeringen blijft het altijd, hetzij de geheele wereld, hetzij de menschenwereld, *als organisme*, als bijeen hoorend geheel. Niet de enkele raderen op zichzelf, maar de menschheid, gelijk ze, als één machtig heir optredend, tegen God strijd voert. „*De wereld* zal u haten", d. i. niet juist elk individu, maar de levensmacht die zich uit die menschenwereld openbaart. Iets dat het sterkst uitkomt in de samenvatting van het booze onder den vorst der duisternis, die deswege „*overste der wereld*" genaamd wordt, omdat hij de menschheid als een *geordend heir* en *gedisciplineerd leger* aan zich onderworpen heeft.

Een vierde wijziging ondergaat dat begrip van *wereld* dan weer door de intredende erbarmingen Gods of wil men door het „inbrengen van den Zoon in de wereld". Nu toch wordt het openbaar, dat Gods onnaspeurlijke wijsheid een middel heeft uitgedacht en bereid, om dat valsche organisme van de innerlijke kern los te maken, en uit die verborgen kern het oorspronkelijke raderwerk of organisme der wereld, in nog veel verheerlijkter vorm weer te voorschijn te brengen. Satan denkt dat hij „de wereld" zelve vast heeft, maar van achteren blijkt het, dat God op schitterende wijze hem de eigenlijke kiem en kern der wereld weer ontneemt, om die valsche wereld zich tot een

hel te laten ontwikkelen, en die verborgen kiem tot een nieuwe wereld op te bouwen, die eens glanzen zal in al de pracht des goddelijken levens. En al naar gelang Jezus en zijn apostelen nu beurtelings het oog hebben, op die schijnwereld die ten onder moet, of op die kern van het organisme der wereld die verheerlijkt wordt, gaat over die wereld het oordeel en de vloek, of wel lezen we, dat die wereld wordt behouden.

Zoo heet het dan eenerzijds dat Jezus „de Zaligmaker *der wereld* is (Joh. 4 : 42), en anderzijds: „Ik bid niet voor *de wereld*" (Joh. 17 : 20). Nu eens: „Alzoo lief heeft God de wereld gehad" (Joh. 3 : 16), en dan weer: „Hebt de wereld *niet* lief". De éene maal: „Ik ben niet gekomen om de wereld te oordeelen", en dan weer: „Nu is de wereld alreede geoordeeld". Het éene oogenblik: „Ik ben het licht der wereld", en den anderen keer: „De wereld kan mij niet zien". Of wilt ge, in de éene plaats: „Het Lam dat de zonde der wereld draagt", en op de andere: „Ik heb de wereld *overwonnen*".

Meestal nu heet die eigenlijke kern der wereld, die Jezus aan Satan ontrukt, om er een nog heerlijker organisme uit op te doen wassen, intusschen anders. De Schrift pleegt namelijk in verreweg de meeste plaatsen dit te noemen: „het volk Gods", of „de gemeente" of „de kudde des Heeren", of „het koninkrijk Gods", of ook „het koninkrijk der hemelen", „het lichaam van Christus", de „bruid Christi", enz.

Edoch bij al deze benamingen blijft altijd constant de voorstelling vast staan, dat uit deze kern, uit deze gemeente, uit dit volk, eenmaal door een wonderdaad Gods „een nieuwe wereld", een „nieuwe aarde en nieuwe hemel" te voorschijn treedt.

De aarde dient niet maar om de uitverkorenen te laten zaligen en dan te verdwijnen. Neen, de uitverkorenen zijn *menschen;* die menschen vormen een *geheel*, een stel, een organisme; dat organisme is gefundeerd in de *schepping;* en overmits nu die schepping spiegelbeeld van Gods wijsheid en zijner handen werk is, mag Gods bestel daarmeê niet teniet gaan, maar komt in „den doorluchtigen dag" Gods wil met deze schepping tot haar recht.

Spreekt de Schrift nu van het groote Christelijk organisme, dat we Jezus' mystiek lichaam, of de levende gemeente noemen, gelijk ze nu nog in dezen voorloopigen toestand verkeert, dan staat ze natuurlijk vlak en vierkant tegen de wereld over. Dan haat de wereld haar en moet zij de wereld bestrijden. Haar de wereld en zij aan de wereld gekruisigd worden. Dan is het tusschen die wereld en haar een worsteling op leven en dood. Een worsteling die er op moet en zal uitloopen, dat die wereld er onder gaat, door haar geoordeeld wordt, en overwonnen blijkt door Jezus.

Maar wil de Schrift omgekeerd aanduiden, dat in die gemeente de kern der wereld behouden wordt; dat Gods plan, dat door de zonde vernietigd scheen, toch doorgaat en terecht komt; en dat dan het

organisme der wereld, op andere spil gezet, toch loopen zal gelijk God bedoeld had, — dan, het spreekt vanzelf, vindt ge dit alles juist omgekeerd, en wordt die wereld niet geoordeeld, maar *zalig gemaakt;* niet overwonnen, maar *behouden;* niet verdoemd, maar *verzoend.*

Zoo ontwikkelt zich het éene volkomen geleidelijk uit het andere, en straalt in elke schakeering onveranderlijk en constant de éene hoofdbeteekenis door, die steeds wordt vastgehouden, t. w. de macht van het geschapene als een in elkaâr gezet raderwerk, samenstel of organisme.

Dit organisme wordt eerst door God in dit geschapene *ingezet.* Dan vindt het zijn eminente uitdrukking in de *menschenwereld*, als van dit raderwerk het edelste. Voorts verandert het door de zonde in een werktuig, dat *tegen* God bereid is. En eindelijk wordt het door den Christus een valsch en een waar organisme, waarvan het eerste er onder moet en het andere er bovenop komt.

Maar steeds zoo, dat niet op de deelen, maar op het samenstel, op het geheel, op het raderwerk, op het heir, op het organisme wordt gelet. Iets dat vooral uitkomt, als Paulus tegenover de „wereld" de Joden noemt, waar hij zegt: „Indien hun val de rijkdom is *der wereld*", en in vers 15: „En indien hun verwerping de verzoening is *der wereld*"; — waar kennelijk en blijkbaar de niet-Joodsche *natiën* bedoeld zijn.

Ge kunt op den persoonlijken tegenstand letten, dien gij voor u zelf, tegen God oefent, of ook op de hulpe die ge leent aan de wereld in haar verzet tegen God en die ge u door haar laat leenen in wat gij misdrijft tegen den Heilige. Dat eerste is de quaestie van persoonlijke schuld, het tweede is „de *wereld* in uw hart" en „uw hart geleverd aan de *wereld*".

En wie dit onderscheid nu eenmaal gevat en deze Schriftuurlijke beteekenis van het woord „wereld" ingezien heeft, dien ja, laten we dan gerustelijk de beslissing over, wat er aan is van het zeggen: „dat de wereld *alle menschen* beteekent!"

Alsof een boom niet behouden werd, indien niet stuk voor stuk alle blaadjes leven bleven.

Ja, alsof een leger niet behouden is, ook al ligt het slagveld met de lijken der verslagenen bedekt!

En of zoo Jezus dan ook de wereld niet kon redden, ook al redt hij niet elken bloesem aan haar stam?

X.

GEEN PRIVILEGE VAN RANG OF STAND.

Waarin niet is Griek en Jood, besnijdenis en voorhuid, barbaar en Scyth, dienstknecht en vrije, maar Christus is alles en in allen.
Col. 3 : 11.

Er is dan nu, zoo we meenen te mogen aannemen, op behoorlijke en afdoende wijze rekenschap gegeven van de beslissende reden, waarom de uitdrukkingen „de wereld", „alle menschen" en „een iegelijk" te goeder trouw niet kunnen noch mogen aangevoerd ter omverwerping van de heilige Schriftwaarheid der particuliere genade.

En toch, we komen er zelf voor uit, toch ontbreekt er nog iets aan, eer we hopen durven op de volledige kracht ter overtuiging van wie dusver anders dacht.

Het laat zich namelijk niet ontkennen, dat hoe goed en wel heel het geleverde betoog dan ook zijn moge en hoezeer de aangevoerde Schriftbewijzen dan ook steek houden, er toch altijd iets bevreemdends in blijft liggen, dat de Heere en vooral zijn Apostelen op dat „wereld" en „alle menschen" en „een iegelijk", zoo telkens en telkens weer, op zeer in het oog loopende wijze, kennelijk den nadruk leggen. Waar diende dat dan toch toe? vraagt men allicht. Zoo zouden wij toch niet spreken of schrijven, als we de waarheid van een genade, die *particulier* is, uiteen wilden zetten. Zie, dat ééne moet ons nog opgehelderd! Geef ons ook rekenschap er van, waar dat herhaaldelijk wijzen op „allen" en „een iegelijk" dan toch vandaan komt? Hoe de Nieuw-Testamentische schrijvers daar zoo op kwamen? En, meer nog, hoe de Heilige Geest, die hun brieven geïnspireerd heeft, aan zulk een veelvuldig gebruik van dit „allen en „een iegelijk" zijn zegel leende van goddelijke autoriteit?

Om hierop nu helder en duidelijk te antwoorden, hebben we niets te doen, dan te wijzen op een allergrootst verschil dat bestond tusschen den toestand van de maatschappij waarin de Apostelen leefden en de wereld waarin wij ons bewegen.

In dien tijd namelijk wist men er niet van noch dacht er aan, dat men iemand reeds barmhartigheid of genegenheid zou bewijzen, omdat hij *mensch* was. Men gunde iemand zijn recht, omdat hij geld bezat, of tot den adel behoorde, of ingeschreven was in de kaste der priesters, of wijl hij een vrijgeborene was, of omdat hij man en geen vrouw was; maar hoe ook genomen, het was nooit puur omdat hij *mensch* was, maar altijd om iets anders, uit andere oorzaak, om bijkomstige reden.

Dat een persoon in zijn diepsten grond al zijn recht alleen daaraan ontleent dat *God hem schiep* en hij dus *mensch* werd, zag niemand in. Neen, om wat de omgeving, of zijn geld, of zijn geslacht hem *maakte*, daarom, en daarom schier alleen was hij in tel.

Vandaar dat men destijds overal en in alle landen hoogstens een kleine groep van menschen vond, die voor vol meêdeden, en dat al de overigen, door deze als een soort mindere wezens werden aangezien. Zoo zagen de mannen op hun vrouwen neer als op een soort appendix van hun eigen wezen. Heel het dienstpersoneel was in slaventoestand en kwam dus niet in aanmerking. De overwinnende kaste domineerde al het lagere volk. En zoo ver ging dit hoogmoedig en hoovaardig deelen en splitsen van menschen door, dat een fatsoenlijk Griek alle andere natiën voor barbaren uitschold, een goed Jood alle overige volken als honden beschouwde, en er achter de barbaren nog een soort erger en wilder wezens werd aangenomen, die men aanduidde door Barbaar en Scyth; ongeveer in den zin, waarin wij van Negers en Boschjesmannen spreken.

Ja zelfs op het heiliger en heiligste terrein ging diezelfde onzalige hoovaardij door, en toen onze Heere Jezus Christus op aarde omwandelde vond hij om Zions tempel een groep van vromen leven, die, op ingebeelde gerechtigheid prat, met onbeschrijflijken hoogmoed neerzagen op de zondaars en tollenaars en de *am haârets* d. i. het volk des lands. Zulk een vroom opgevoed jongman in Jeruzalem voelde alleen zijn gelijke als de eigenlijk meêtellende mensch. Daarop volgden dan het naast de Sadduceën. Na hen de Esseërs. Laag stonden reeds de tollenaars. Lager nog de zondaars. En het laagst van allen „de vuile massa" of het volk des lands, van de onreinheid der zwijnen in het oog van den Farizeër reeds zeer weinig verschillend.

Weet men nu dat die *am haârets* bijna de geheele plattelandsbevolking omvatte; dat die „zondaars" zijn wat wij noemen „de genotzuchtige lieden der wereld"; die tollenaars de groote industriëelen; die Esseërs de dissenters; die Sadduceën de *Nuts*lieden, — dan voelt men toch wat uiterst beperkt kringetje zich het monopolie van vroomheid aanmatigde. En denkt men zich nu den Zoon des menschen in de straten van dat Jeruzalem omgaande, met in zijn hart het zoenborgschap voor al Gods uitverkorenen uit alle natiën en tongen, uit alle rangen en standen, uit alle klassen en groepen der maatschappij, dan zal toch een ieder gevoelen, hoe onuitsprekelijk dit separatisme Jezus tegen de borst stiet en in den weg stond, en hoe hij er bij al zijn spreken telkens op verdacht *moest* zijn, om wel en duidelijk te doen uitkomen: Wat ik in den naam Gods verkondig, geldt niet de uitverkorenen der menschen, maar de uitverkorenen Gods; regelt zich niet naar de onderscheidingen die gij tusschen menschen en menschen maakt, maar uitsluitend naar de splitsing tusschen geloof en ongeloof, die voor God geldt; en schuift dus links en rechts over al uw grensjes

en loketjes van vromen en heiligen en zondaars en tollenaars heen.

Vandaar dan ook dat men in de Evangeliën Jezus altijd weer er op hoort terug komen, om toch wel en duidelijk aan de omstanders te doen uitkomen: Ik richt mij volstrekt niet uitsluitend tot de ééne groep der onder u dusgenaamde vromen of rechtvaardigen, maar tot menschen van allerlei rang en stand, van allerlei geestelijke gesteldheid en verleden. De door u getrokken grenzen, de door u gemaakte ompalingen, de door u opgezette heiningen breek ik onherroepelijk door. Ja, zoo sterk spreekt de Heere dit uit, dat het soms al den schijn heeft, als sloot hij de Farizeën uit en de tollenaars in, de „vrome vrouwen” buiten het Koninkrijk en de „hoeren” in zijn Rijksgebied.

Ook dit mag natuurlijk niet letterlijk verstaan, en wie ook in onze dagen met „hoeren” en „zondaars” in aanraking trad, weet maar al te goed, hoe het zedelijk leven in deze ellendigen vaak volkomen verwoest is, om ook maar een oogenblik te kúnnen meenen, dat Jezus aan dit slag lieden een soort van brevet had uitgereikt van hoogere gedisponeerdheid voor het Koninkrijk. Alleen uit de tegenstelling is blijkbaar zulk een woord te verklaren, en niemand kan noch zal het anders dan in dezen zin opvatten: „Ook zelfs onder de hoeren heb ik mijn Magdalena's, onder de tollenaars mijn Levi's en onder de zondaren mijn Zacheüssen die ik red.”

Voor de Apostelen van Jezus wachtte in dit opzicht nog een grootscher taak. „Gij zult grootere werken doen dan deze” is een woord van hun meester, dat ook in dit opzicht van hen vervuld werd.

Immers was Jezus te velde getrokken tegen de valsche kerkelijke onderscheidingen, zij moesten de hand leggen aan de maatschappelijke standshoovaardij en den nationalen volkstrots.

Dat had Jezus in die mate nog niet gedaan.

Zoolang het eenig waarachtig zoenbloed nog niet door het voorhangsel in het heiligdom was ingedragen, eerbiedigde ook Jezus nog den scheidsmuur die hoog tusschen Israël en de heidenen was opgetrokken. Zijn ontzettend woord: „Het is niet geoorloofd het brood der kinderkens te nemen en den hondekens voor te werpen” is op aller lippen.

Die scheidsmuur viel eerst door het bloed des Nieuwen Testaments.

Maar toen eenmaal dat bloed had gevloeid, behoorde het dan nu ook van meet af tot de levenstaak der Apostelen, om er telkens en telkens weer op te wijzen, dat alsnu die scheidsmuur niet meer gold noch ook door andere scheidsmuren vervangen mocht worden, geldende er van nu aan onder menschen slechts ééne onderscheiding meer: dezulken die wel in Christus gelooven en zij die in hem niet gelooven.

Nu in onzen tijd, nu het niet meer in ons opkomt aan zulk een scheidsmuur te denken, klinkt dit ons, we stemmen het volgaarne toe, eenigszins vreemd in het oor.

Dat een „meid" minder goed in den hemel zou kunnen komen dan haar „mevrouw", komt ons geen oogenblik in de gedachte; dat een bekeerde Jood iets voor zou hebben boven een Germaanschen bekeerde, maakt voor al zeer weinigen een onderwerp van nadenken. uit; dat een man meer en beter in het Koninkrijk der hemelen op zijn plaats is dan een vrouw, is ons te onzinnig om in te denken; en te wanen, dat een Europeër wel, maar een Aziaat niet zou kunnen geroepen worden tot Christus, klinkt ons als de ongerijmdheid zelve toe.

Maar in de dagen der Apostelen was dat heel anders. Toen dacht men wel terdege zoo, en was ieder er op uit, om de loketten en schotjes die de menschen tusschen elkaâr hadden gemaakt ook over te dragen op het Godsrijk.

En indien men dit nu eenmaal weet en in het oog houdt, en dus wel in- en doorziet hoe de Apostelen altijd spraken en schreven voor menschen, die, als men het tegendeel er niet bij zei, uit zich zelven altijd dachten, dat zulk een Evangelie alleen voor een bepaald volk, of een enkelen stand, of een aparte klasse der maatschappij gold, — kon het dan anders, zoo vragen we met ernst; was het dan anders te verwachten, en ligt het dan niet in den aard der zaak, dat de Apostelen er onophoudelijk bij zeiden: „Neen, niet alleen voor de Joden, maar voor *heel de wereld!*"; „neen, niet alleen voor de bevoorrechte klasse, maar voor *alle menschen*"; „neen, niet voor wie tot de respectabele lieden doorgaat, maar voor *een iegelijk die gelooft*."

En dat dit werkelijk het duidelijk uitkomend doel van de Apostelen was, kan dit helderder uitkomen dan door een eenvoudige verwijzing naar de vele plaatsen, waar dit thema opzettelijk door hen behandeld wordt?

Of deden we in het bovenstaande eigenlijk wel iets anders, dan een korte toelichting schrijven op dit bekende woord uit den Colosserbrief: „Gij hebt aangedaan den nieuwen mensch, die vernieuwd wordt naar het evenbeeld desgenen die hem geschapen heeft, waarin niet is Griek en Jood, besnijdenis en voorhuid, Barbaar en Scyth, dienstknecht en vrije, maar Christus alles en in allen" (Col. 3 : 21).

Lees daarbij Gal. 3 : 27: „Zoo velen als gij in Christus gedoopt zijt, hebt gij Christus aangedaan. Daarin is noch Jood noch Griek noch dienstbare noch vrije, daarin is geen man of vrouw, want gij zijt allen één in Christus Jezus." Gal 5 : 6: „Want in Christus heeft noch besnijdenis eenige kracht noch voorhuid." Of om de zaak nog scherper uitgesproken te vinden, sla dan Efeze 2 : 14 op, waar het heet: „Want hij is onze vrede, die deze beiden één gemaakt heeft, *den middelmuur des afscheidsels gebroken hebbende*."

Vroeger hier te lande, en nu nog in onze Oost, werd dat dan ook uitnemend wel verstaan en begrepen.

Toen in den riddertijd der middeleeuwen negen tienden der bevolking van Europa nog onvrij was, en vreemde stammen de volken aanvielen en overheerschten, en alles in kasten was ingedeeld, maakte het juist de grootste kracht der kerk van Christus uit, dat zij onder al die indeelingen der hoovaardij met het „alles uit éénen bloede" optrad, en het „alle menschen" en het „een iegelijk die gelooft" weer hooren deed.

Zelfs buiten de kanseltaal was men aan dat gebruik van dit „een iegelijk", in den zin van „zonder onderscheid van stand of kennis" gewoon. Er waren toch verordeningen niet voor alle menschen, maar alleen voor de ridders; bepalingen niet voor een iegelijk, maar alleen voor de geestelijken; en zoo ook ordonnantiën niet voor heel het volk, maar alleen voor de lijfeigenen en landzaten.

Werd er dus eens een enkel maal een bepaling van gemeen recht gemaakt, waarbij dat standsonderscheid wegviel, dan moest er wel van „alle menschen" en „een iegelijk" gesproken worden, en wist een ieder best, wat daarmeê was bedoeld.

En zoo is het ook nu nog in onze Oost. Daar is een Europeër een heel ander en veel hooger mensch geacht dan de Javaan, terwijl de geïmporteerde Arabier tusschen beiden in staat.

Ook daar weet een Javaan dus uitnemend goed, dat als er niet opzettelijk van „inboorlingen" wordt gesproken, niet hij, maar de blanke man bedoeld is. En evenzoo weet de blanke man, dat de rescripten voor den inboorling hem niets aangaan. Wil men in de Oost dus wel doen gevoelen, dat men niet uitsluitend de baboes maar ook de mevrouwen, niet alleen de zwarte maar ook de blanke mannen op het oog heeft, dan moet men dat er uitdrukkelijk bij zeggen, en is men verplicht opzettelijk en met nadruk te spreken van: „ieder die maar mensch is", „een iegelijk mensch"; „alle menschen", „alle inwoners", of dergelijke.

Maar nu in ons democratisch land en in onze democratische eeuw alle scheiding van rang en stand schier wegviel, nu spreekt het evenzoo vanzelf, dat men bij ons het er bij zou moeten zeggen, als men *niet* alle menschen bedoelde en, zegt men er niets bij, vanzelf ondersteld wordt op *alle* menschen het oog te hebben.

En komen wij nu uit zulk een wereld om ons heen, met ons spraakgebruik, tot de Schrift, wat is dan natuurlijker, dan dat we aan dat „alle menschen" enz. een geheel verkeerden, d. i. den ons gebruikelijken zin hechten?

Zoo doende komt onze ziel dan op het dwaalspoor.

En het is in dat dolen onzer ziel bij het Bijbellezen, dat de geest, die eens Arminius prikkelde, ook nu nog zijn hechtste steunpunt vindt.

VI.

ONWEDERSTANDELIJK

> Zoo is dan het geloof uit het gehoor en het gehoor uit de prediking van het Woord Gods. Rom. 10 : 17.

We zijn aan ons laatste bezwaar, aan onze laatste bedenking toe, dus ongeveer luidend: „Indien dan nu werkelijk de genade particulier en het heilig werk des Heeren onwederstandelijk is, en dus de gevallen mensch, de zondaar, er toch niets aan doen kan, wat komt de Heilige Schrift dien met machteloosheid geslagenen mensch dan nog telkens roepen, opwekken, vermanen, dreigen en kastijden? En overmits het nu vast staat, dat de Schrift, in Oud en Nieuw Verbond beî, van zulk een woord der vermaning en bestraffing overvloeiende is, blijkt dan ten minste uit dit gansche stel van paraenetische Schriftplaatsen niet ten duidelijkste, dat de Schrift wel beschouwd toch iets anders dan een particuliere en onwederstandelijke genade bedoelt?"

Op deze bedenking nu antwoorden we in dezer voege:

Het maakt op ons al den indruk, dat zij die zoo spreken, ganschelijk uit het oog verliezen, dat God de Heere in het werk der zaligheid niet met geluid gevende poppen of automaten, maar met *menschen* te doen heeft. Een mensch, dat weet ieder toch, is nog iets anders dan een werktuig dat men opwindt en af laat loopen. Heb ik met een „*werktuig*", met een „*machine*" te doen, dan ja, hoef ik geen woord te spreken, maar maak ik zwijgend de schroefjes en moertjes los, neem de raderen van hun spil, wind de cilinders af, vermaak er van binnen aan wat ik wil, en zet straks heel het werktuig weer op dezelfde wijs in elkaâr. En evenzoo kan ik ook *zwijgend* omgaan met een *plant*, een *struik*, een *boom*; want zonder een woord te spreken, kan ik die loswoelen uit zijn bodem, een deel wortelen afsnijden, tak en stengel besnoeien en het geheel overzetten in andere aarde. Maar anders wordt dit reeds, als ik met *een dier* te doen heb; vooral wanneer ik aan de edeler dieren toekom. Een koebeest behandelt men meestal nog zwijgend, maar een paard spreekt men aan, en met een hond redeneert men. Ja, dit gaat zóó ver dat in Italië en Zuidelijker streken de bij uitstek vaardige koetsiers en ruiters hun fijnere paarden bijna uitsluitend met den mond besturen en regeeren.

Is het dan zoo vreemd, is het dan zoo wonder, zoo veroorloven we ons te vragen, dat bij *den mensch* het spreken minstens evenveel tepas komt? Of hebt ge dan nooit opgemerkt, dat ook onder menschen het spreken al minder wordt naarmate ge lager afdaalt, en toeneemt,

tot het eindelijk de éénige macht is, hoe hooger ge onder menschen *opklimt*? Wil men in lager kringen iets van een kind of van zijn vriend gedaan krijgen, dan is men er allicht met een duw bij, of stoot den niet al te gewillige aan, en is, om kort te gaan, meest even druk met de handen bezig als met de lippen. Maar in fijnere, edelere kringen denkt men er zelfs van verre niet aan elkaâr ooit aan te raken en gaat alles door beleefd verzoek. Ja, zelfs in het *spreken* zelf merkt ge dat verschil nog op. De kracht van het spreken toch zit niet in de forschheid van het geluid, waarmeê men schreeuwt maar in de overtuigende, meêsleepende kracht, die in het welgekozen woord schuilt. Er is dus een hooger en een lager spreken. Een lager spreken, waarbij de keel het meest en de hersens het minst doen. En omgekeerd een hooger spreken, waarbij de keel slechts voertuig is en de hersens de eigenlijke kracht oefenen. En legt men nu in de maatschappij om zich heen het oor te luisteren, dan zal men steeds bevinden, dat in lagere kringen op *drie* tienden gedachte meest *zeven* tienden geluid komt, terwijl in nobeler gezelschap het geluid al stiller en bedaarder wordt en de gedachte het wint.

En heeft men deze feiten nu eenmaal wel ingedacht, laat men zich dan toch eens ernstig de vraag stellen: op welke manier God de Heere toch wel den mensch had moeten bewerken, indien het niet was door *het gesproken woord*? Zeer zeker heeft God de Heere ook van binnen in het hart toegang tot ons menschelijk wezen, en komen er langs ongeziene wegen en paden krachten van Godswege aan onze ziel toe, die buiten het woord omgaan. Ware dit niet zoo, hoe werd ooit een ziel van dood *levend*? Ook geven we van heeler harte toe, dat er uit Gods verborgen omgang indrukken op onze ziel kunnen komen, die onze stemming omzetten en ons een gewaad des lofs geven voor een benauwden geest. Ja, zelfs aarzelen we niet, er openlijk voor uit te komen, dat wij Gods almacht geen palen mogen stellen, en dus niet *à priori* mogen zeggen: God zou zonder het Woord den mensch niet hebben kunnen zaligen.

Maar wat hebben we aan zulk een betuiging? Is het ons te doen, om wat in het afgetrokkene aan Gods almacht mogelijk zou geweest zijn, of wel om hetgeen kon ten opzichte van den mensch, zooals het God nu eenmaal beliefd had, hem te scheppen? Stellig het laatste, niet waar? Maar dan zijn nu ook gevraagd, hoe God de Heere, die er den mensch nu eenmaal op geschapen en aangelegd had, om in zijn edelste sferen, als redelijk wezen door het Woord bewerkt te worden, hoe God den alzoo door Hemzelf geformeerden mensch dan nu in het allerhoogste en edelste zou zijn gaan bewerken *zonder* het Woord?

Alleen door *geloof* worden we zalig, en wat nu anders is het geloof, dan het Amen der ziel op wat langs den weg des *Woords* tot 's menschen innerlijk *bewustzijn* is gekomen? Een werking, rechtstreeks

van den Heiligen Geest uit Christi lichaam op onze ziel uitgaande, kan wel het *vermogen* om te gelooven eerst scheppen, dan sterken, voorts verhoogen; maar hoe ter wereld zou de Heilige Geest zonder het gesproken Woord de *zelfbewusie* zijde van 's menschen innerlijk wezen ooit bereiken kunnen? *Wat* zou men te gelooven hebben en hoe zou men gelooven kunnen, tenzij er eerst een woord van Godswege tot de ziel was uitgegaan, waarin dit te geloovene was vervat?

Maar wat is nu „spreken?" Wat is een „woord dat tot onze ziel uitgaat"? De Schrift zegt: „Het geloof is uit het *gehoor* en het gehoor is uit de prediking van het Woord Gods."

Met spreken is hier dus wel terdege een „Woord Gods" in *hoorbare* klanken bedoeld, en zulk hoorbaar spreken wat nu is dit? Gaaft ge u daarvan wel eens rekenschap!

In *uw* ziel komt een gedachte op en nu wenscht ge te maken, dat in *mijn* ziel diezelfde gedachte overga. Wat doet ge nu? Ge laat alsnu uw ziel op uw zenuwen, die zenuwen op uw spraakorganen werken, en wederom door die spraakorganen de lucht in trilling brengen. En dat doet ge, omdat ge weet, dat door deze trilling in de lucht, de zenuwen van mijn oor zóó zullen worden aangedaan, dat in mijn ziel diezelfde indruk wordt te weeg gebracht, dien gij eerst ontvingt. Bestond er een zielsgeleiddraad, waardoor ik uit mijn ziel rechtstreeks aan uw ziel beduiden kon wat ik wilde, dan hadden we dien ganschen toestel van keel en tong en lippen en letters en woorden volstrekt niet noodig. Zielen die elkaâr verstaan, doen het dan ook heel dikwijls zonder woorden, enkel met een blik van het oog af. Maar overmits zulk een geleiddraad er nu *niet* bestaat, en wij naar de scheppingsordinantie Gods aan die uitwendige hulpmiddelen van keel en tong en tanden en lucht en trommelvlies gebonden zijn, nu heeft het God den Heere behaagd; aan Hem die ons de sprake gegeven en het oor geplant had; om zich ook zelf van die kleine, vleeschlijke, stoffelijke hulpmiddelen te bedienen en tot onze ziel te spreken door geluiden en luchttrillingen en aandoeningen van de vliezen en zenuwen van ons gehoor.

En wel verre van daar nu iets ongeestelijks in te vinden, komt dit ons juist voor gansch goddelijk en aanbiddelijk groot te zijn, dat zulk een majestueuze God, die *ons* aan die uitwendige middelen bond, in zijn nederbuigende ontferming er ook zich zelf aan binden wou.

Maar mogen we nu verder vragen: Is dat spreken nu wel terdege een uitoefenen van *kracht?*

o, Ge hebt gelijk, als ge zegt: „Lang niet altijd." Want zoo diep gezonken is nu eenmaal onze toestand, dat ge telkens en telkens zelf spreekt of anderen spreken hoort, *dat het niets geeft*. Maar veroorloof ons de vraag: Kwam het u nooit voor, dat ge vruchteloos

beproefd hadt iemand tot iets over te halen en al uw woordenschat hadt uitgeput en eindelijk ten einde raad het opgaaft, en dat toch, een ander dit verhaal aanhoorend, u leukweg zei: „Nu, dan zal ik er eens naar toe gaan, laat dat dan maar eens aan mij over!” en dat hij over een uur terugkwam en u zeggen kon: „De zaak is geklonken!”

Waar kwam dat vandaan? Die man had toch ook maar *gesproken!* En toch, wat gij niet kondt, kon hij. Ja, zegt ge, maar dat is omdat hij meer invloed had. Maar we vragen wederom, wat wil dat anders zeggen, dan dat die man die het gedaan kreeg, wist wien hij voor zich had, wist hoe men die ziel moest aanvatten, wist welk woord doel kon treffen, kortom beter zich op het *spreken* verstond? En dat niet door mooie woorden, maar eenvoudig wijl het spreken hem minder doel, meer instrument en middel was, en hij onder het spreken met zijn eigen ziel overliep en inkeerde in de ziel des anderen.

En indien dat nu reeds onder menschen zoo gezien wordt, wat dunkt u, zou er dan geen *kracht* worden geoefend door een spreken van God tot onze ziel? Door Hem die ons door en door kent en tot onze nieren toe geproefd heeft? Door Hem, die haarfijn weet, wát er bij ons in kan en wát op onze ziel zou afstuiten? Door Hem eindelijk, die steeds zijn goddelijk hart in zijn Woord leggende, in waarheid zelf door en met zijn Woord in onze ziel indringt, om ons bewustzijn te bewerken en ons te brengen tot geloof?

Of zulk een spreken van vermaan en bedreiging dan ooit *onwederstandelijk* kán zijn?

Hoe vraagt ge het nog?

Of staat ge dan zoo buiten het werkelijke leven, dat ge nooit zoo eens zeggen hoordet: „Pas toch op dat die en die haar niet te spreken krijgt, want dan is ze weg. Tegen hem is ze niet bestand!” En als ge dan onder menschen reeds een overmacht van het woord aanneemt, waar letterlijk geen tegenstand aan is te bieden, aarzelt ge dan nog om te erkennen, dat er tiendubbel maal zulk een overmacht in het Woord van God ligt?

En zeg nu niet: „Nu ja, dat komt zoo voor bij een kind, of bij een zwakke vrouw, of bij een onnadenkende menigte! Maar met mannen die denken kunnen gaat het dan toch maar zoo niet!” — dan zouden we u vragen willen, of ge dan nooit van parlementen en rijksdagen hebt gehoord, waar een gansche kring van de vroedste en ervarendste mannen door het lippengeluid van één vaardig redenaar werd meêgesleept en aan de toovermacht van zijn woord maar niet kon ontkomen.

En wat is dan die vaardigste redenaar onder menschen, wat is hij dan nog, zoo ge hem één oogenblik vergelijkt bij dien Redenaar uit

den Hooge, bij Hem, die wijsheid als robijnen spreekt en woorden zevenmaal gelouterd?

Hoor ik nu van een parlement of rijksdag: „Deze groote redenaar beheerscht de gansche meerderheid; niemand kan hem staan; hij doet letterlijk met de vergadering wat hij wil; hij is onwederstandelijk", mag ik vragen of het iemand dan ooit in den zin zou komen, om te zeggen: „Maar dan kan hij het spreken ook wel laten. Indien hij toch vooraf zeker is van zijn stuk, waarom spreekt de man dan nog?" Want, niet waar, daar zoudt gij, daar zou ieder mensch, dien onnoozelen tegenwerper onmiddellijk op antwoorden: „Maar, lieve vriend, hij is juist onwederstandelijk *door zijn spreken!*"

En wilt ge nu zoo goed zijn, datzelfde ook eens op God over te brengen, en zie dan eens tot welk resultaat ge komt.

Er wordt u van den levenden God gezegd: „Die groote God beheerscht in vollen zin heel den gang van het Godsrijk; niemand kan Hem staan; Hij doet letterlijk met de kinderen der menschen wat Hij wil; Hij is onwederstandelijk!" En als ge dan daarop vragen woudt: „Maar dan kan Hij het vermaan en het woord van bedreiging, ja alle spreken en bestraffing wel weglaten! Indien God de Heere toch alle ding stuurt naar den raad zijns willens, waartoe dat woord, dat vermaan, dat spreken dan nog?" Dan zoudt ge immers uzelven het antwoord kunnen geven, dat zoo voor de hand ligt en dat wij u thans bieden: „Maar, lieve broeder, de Heere is juist onwederstandelijk *door zijn Woord!*" Want uit de prediking van dat Woord is het gehoor, en uit dat gehoor komt het gelooven, en door dat „gelooven" heeft God besloten zalig te maken degenen die naar zijn eeuwig voornemen geroepen zijn.

En is men hiermeê nóg niet overtuigd, en voelt men nóg niet, hoe *onwederstandelijke* overmacht met zeer ernstig gemeende *worsteling* saâm kan gaan, mogen we dan wijzen op deze drie voorbeelden:

Von Moltke kent men, dien wondergrooten veldheer, die al de plannen voor het Duitsche leger had uitgedacht en beraamd, toen dit leger aan Frankrijks millitaire glorie den bodem insloeg en de Fransche legers verpletterde. Welnu, mogen we ten opzichte van dien man nu eens vragen: „Was Von Moltke, toen hij het beleg om Parijs sloeg of den slag bij Gravelotte, of den tocht naar Sedan beval, niet zeker van zijn zaak? Viel er tegen hem in te gaan? Bleek hij niet onwederstandelijk? En toch van den anderen kant, heeft diezelfde Von Moltke, juist *om* onwederstandelijk te zijn, niet alle middelen en instrumenten op het allernauwkeurigst voorbereid en aangewend, om er op het hardnekkigst meê te worstelen? Ja, zou Von Moltke ooit *onwederstandelijk* gebleken zijn, indien hij op de manier der Napoleons, die weergaloos nauwkeurige voorbereiding had verzuimd?

Een ander voorbeeld zij ontleend aan „de schepen die dansen op de groote wateren." Ziehier een bij uitstek, zeldzaam kundig stuurman, een zeevaartkundige van ongeëvenaarde bekwaamheid, een scheepskapitein van lange ervaring, in de praktijk om „stormen en klippen te ontkomen" vergrijsd. Die man commandeert een schip. Er komt een moment van spanning. Laat het gevaar van storm of van aanzeiling of van stranding wezen. En al de passagiers op het schip worden bang. De schrik slaat hun om het hart. Maar hij zegt hun met een kalm en open gelaat: „Weest maar niet bang, lieve vrienden, als ik dáár met Gods hulp het schip niet door kon brengen, zou het al wonder moeten wezen", en stil gaat hij zijn gang en geeft rustig zijn orders en verzuimt niets wat ter redding dienen kan, ... en zie, nu komt het schip er ook door. Hij was onwederstandelijk die varensman! Maar hoe? Door van de middelen af te zien? Door inspanning te sparen? Neen, zeg ik u, maar juist door niet één eenig middel te verzuimen, dat tot goed gelukken dienen kon.

En wilt ge, neem er dan nog ten slotte het beeld van den vaardigen ruiter bij, die in Arabiës woestijnen geleerd heeft, het wildste ros met zoo vasten greep te bedwingen, dat letterlijk geen paard hem meer uit het zaal lichten *kan*. Ook tegen dien nu valt op het laatste niet meer te doen. De vurigste, wildste hengst legt het ten laatste tegen hem af. En de ervaren rijder kan ten slotte zonder grootspraak zeggen: „Dit weet ik, er af krijgen ze mij niet!" Hij is onwederstandelijk geworden. Maar onwederstandelijk heusch niet doordien hij ophoudt de teugels met zijn hand te stieren, maar juist doordien hij die teugels met zoo machtigen greep hanteert, zulk een kracht in de knieën zet, zoo tooveren kan met de sporen in des paards lendenen, en met de vlugheid en lichtheid van zijn bewegingen elken stoot en elken schok van het paard tart. Ook hier dus onwederstandelijk, niet zonder, *maar juist door de middelen*. Na krachtspanning. Als triomf.

En komen we van deze beelden nu tot onzen God in zijn worsteling met den zondaar, terug, tot Hem van wien het bij Hosea naar ons laatstgekozen beeld heet: „Ik zal Efraïm *berijden*," dan voelt een ieder toch, dat de kleine onzekerheid die bij dien veldheer, dien vlootvoogd, dien ruiter, omdat ze menschen waren, nog altijd overbleef, bij God volstrekt wegvalt.

Von Moltke had zich nog *kunnen* vergissen. Een scheepskapitein *kan* zijn kracht overschatten. Een ruiter *kan* een ongelukkig oogenblik hebben.

Maar bij God *kan* dit alles nu juist niet.

Een mensch blijft altijd maar *tot op zekere hoogte* zeker van zijn zaak. Maar dat „zeker zijn van zijn zaak" is bij God *constante* regel, *vaste* wet.

Hij is daarom alleen in volstrekten zin „DE Onwederstandelijke". Doch „onwederstandelijk" niet omdat Hij op de gis af toetast, maar

juist omgekeerd, omdat Hij al zijn paden gewend is en alle wegen doorschouwt, en alle gebeurlijkheden doorziet, en op een haar zoo fijn de uitwerking zijner middelen kent en in geen van deze kan teilen.

Niet ondanks, maar juist door de worsteling komt het dus ook bij den Heere tot overwinning.

Hij triomfeert niet met de bloote hand, maar met in die hand een *zwaard*; en dat zwaard scherp gewet; welk zwaard *zijn Woord* is.

En alzoo in steê van te bevreemden, dat die God onwederstandelijk is en nochtans met het Woord van vermaan tot onze ziel komt, voegt het ons veeleer te belijden, dat alleen *met en door dat Woord* de onwederstandelijkheid der genade kan bestaan.

XII.

DE LEVENDE GOD.

> **Wat zullen wij dan zeggen? Zullen wij in de zonde blijven, opdat de genade te meerder worde? Dat zij verre. Wij die der zonde gestorven zijn, hoe zullen wij nog in dezelve leven?** Rom. 6 : ~~12.~~ 1,2

Het zal dan nu duidelijk zijn, waarom het zoo ongerijmd en zinneloos is, zich de besluiten Gods voor te stellen als iets dat met het werken en spreken van dien God nu verder niet te maken zou hebben. Men zal hebben ingezien, dat uit Gods besluit volstrekt *niet* volgt, dat Hij zijn Woord alsnu inhoudt, maar vlak omgekeerd, dat juist krachtens zijn besluit en ter uitvoering daarvan, zijn Woord alsnu volgen *moet*. En dat men derhalve, in steê van verwonderd te vragen: „Als dan alles vooruit bepaald is, waartoe dient dan nog het woord van vermaan en bedreiging?” juist integendeel moet inzien, dat er ernstig aan den ernst van Gods wil te twijfelen zou vallen, indien dit woord van opwekking en bestraffing uitbleef.

Nu eenmaal de Heere onze God geen uurwerk is dat afloopt, maar een levend, denkend, willend Wezen, dat sprekend zijn wil werkt; en evenzoo de mensch geen blok of steen, geen dier of werktuig is, dat stom bewerkt wordt, maar een wezen met bewustzijn, waarop naar menschelijke wijze moet gewerkt worden; nu ligt het in den aard der zaak, dat God de Heere besloten heeft, juist door de prediking des Woords zijn wil in dien mensch te volvoeren.

Maar toch er moet over dit hoogst ernstig, zij het ook, valsch aan-

gebracht Schriftbezwaar nog heelwat meer gezegd. Want zie toch, achter dat zeggen: „Als het dan toch alles vooruit bepaald is, waartoe elkander dan nog vermaand!" schuilt eigenlijk de nog veel ernstiger bedenking: „Och, laat dan de uitverkorene maar zoo goddeloos leven als hij wil, dan komt die er toch *zeker*, en laat de verworpene dan nog zoo'n engel van een mensch wezen en op het hartroerendst om genade smeeken, dan komt zoo'n ongelukkige er toch *nooit!*" En het is over die gruwelijke, schrikkelijke aanklacht tegen het verkiezingswerk des Drieëenigen dat we wel terdege ter handhaving van Gods eere nog een afdoend woord te zeggen hebben.

En dan sta al aanstonds op den voorgrond, dat er van gansch deze aandoenlijke voorstelling, alsof er zoo bij hoopen menschen zouden zijn, die op het hartroerendst om genade smeeken en dat God ze toch in hun ellende laat, eenvoudig geen woord waar is. Dit zal men toch wel toegeven: misbaar en drukte van woorden doet niets af, het komt aan op de oprechtheid. En nu staat dit vast, dat niemand, wie ook en waar ooit ter wereld, in de oprechtheid zijns harten om verzoening en vrede heeft geroepen, of hij *is* van God verhoord. Dat mag en moet alzoo uitgesproken op grond van Gods eigen Woord; afgaande op zijn stellige beloften; wetende dat zijn onderpand niet liegt. En heel de fout van onze tegensprekers ligt dan ook enkel daarin, dat zij zich voorstellen, dat iemand, wie ook, zoo maar uit zichzelf, buiten God om, tot zulk een oprecht berouw ooit zou komen. En kon dat, ware dat denkbaar, dan ja, dan zou er voor de uitverkiezing geen plaats overblijven. Maar leert nu de Heilige Schrift duidelijk, dat het bedenken des vleesches vijandschap tegen God is, „want het onderwerpt zich der wet Gods *niet*, want het *kan* ook niet", dan moet men toch immers toestemmen, dat de broeders, die met dit verzonnen en denkbeeldig bezwaar op de baan komen, niets dan den ouden Pelagiaanschen zuurdeesem weer aan het gisten brengen, leerende, dat de zondaar, zonder levensvernieuwing van Gods zijde, ooit ofte immer komen *kon* tot oprecht berouw.

Iets meer is aan van de aan dit bezwaar aangehaakte bedenking, „dat een uitverkorene, al leeft hij er dan nog zoo goddeloos op toe, er toch *zeker* komt". — „Iets" zeggen we; want gelijk het daar staat, is dat bezwaar natuurlijk de meest goddelooze aanklacht tegen Gods heilige heiligheid, die zich maar denken laat. Maar „iets" ja, is er dan toch wel van aan, en dat iets bestaat hierin, dat het geloof nu feitelijk niet opeens uit de zondaars een stel brave hendrikken maakt. Een kind van God is heel wat anders dan een brave hendrik. Bij zoo'n brave hendrik komt het op preciesheid van uitwendige ingetogenheid aan; op inpersing in een keurslijf van menschelijke voorschriften; op den schijn. Reden waarom zelfverheffing op dat schijntje

van deugd en werken om loon, bij dit soort aangekleede deugdsmenschen gemeenlijk gelijken tred houdt met hun ontwikkeling. En ja, dát is nu volkomen waar, met zúlke sujetten vult God de Heere den hemel zijner heerlijkheden bij voorkeur *niet*. Niet de hoogmoedige, maar alleen de nederige vindt bij Hem genade. En nu is het volkomen waar, dat God de Heere ter breking en verbrijzeling van een te hoog gezwollen hart niet zelden een uitglijding in zonde toelaat, gelijk dit bij al de Bijbelheiligen ons op het Schriftblad getoond wordt.

Maar, en ziehier het groote verschil waaraan ge, in zulk een geval, altijd de gevallen kinderen Gods van de Antinomianen onderscheiden kunt. Een kind van God zal op de vraag: „Zullen wij dan maar zondigen opdat de genade meerder worde?" steeds en onmiddellijk met de diepste verontwaardiging het Paulinische: *„dat zij verre!"* doen hooren; en, viel hij soms uit zwakheid, terstond daarna in bitter berouw en deemoediging der ziele zijn onuitsprekelijke schuld voor God en menschen beweenen. Terwijl omgekeerd de duivelsche; en ja, we herhalen dat woord, want duivelsch *is* dit schandelijk streven; terwijl de *duivelsche* Antinomianen, er lust aan hebben en er vermaak in scheppen, om over dat zondigen als een bagatel en onvermijdelijk ding te spreken, en na gezondigd te hebben, erger nog, eer bitsheid en scherpheid toonen in steê van boete en zielsverbrijzeling en berouw.

Men ziet dus wel, dat we ook deze uiterst teedere bedenking van uit ons standpunt gerustelijk onder de oogen durven zien, en geen oogenblik verlegen staan, om de schandelijkheid te ontdekken, die tot deze schriklijke bedenking aanleiding gaf.

Een kind van God en een Antinomiaan zijn terstond aan hun woorden te ontdekken; en in steê van, ter oorzake van den Antinomiaan, het heilig verkiezingswerk Gods aan te klagen, zou het ons beter passen, uit ons eigen hart den zuurdeesem der Antinomianerij met wat meer ernst uit te zuiveren, en broeders, die we in dien weg verdolen zien, te waarschuwen met al den ernst onzer ziel.

Onze ouden plachten, als het daarop aankwam, ook nog *dit* op deze bedenking te antwoorden:

Eilieve, zoo schreven of spraken ze dan, waant gij in ernst, dat de zekerheid der verkiezing zorgeloos in deugdsbetrachting en slordig in den wandel zou maken? Maar zie dan toch op de profeten en apostelen des Heeren in de dagen des Ouden en des Nieuwen Verbonds. Die waren dan toch ook naar uw zeggen, *zeker* van hun heil en hunner zaligheid *gewis*, en telkens spreekt uit hun schriften u de echo tegen dier zalige vertroosting die ze juist aan de zekerheid van dat heil ontleenden. En mogen we dan nu vragen, of die profeten dan zulk

een uitvaagsel der menschheid, die apostelen zulk een aanfluiting voor hun omgeving zijn geweest? En indien niet; zoo integendeel deze mannen, die vooruit zeker van hun heil waren en zelf betuigden dat ze het niet verliezen konden, desniettemin schijnende lichten voor hun tijdgenooten zijn geweest, ziet ge dan zelf niet, hoe heel uw aanklacht in het water valt?

Of ook, dan wezen ze op Augustinus. In dezer voege. Jaren lang geloofde Augustinus niet aan de verkiezinge Gods, maar wel aan zijn vrijen wil. En al die jaren was Augustinus een gruwlijk zondaar. Totdat God de Heere hem eindelijk aangreep, en zoo aangreep, dat Augustinus de groote tolk van het genadeplan, de machtige prediker der verkiezing is geworden, en sterker dan iemand de waarheid gedreven heeft van de onverliesbaarheid der genade. En toch, van die ure af en sinds hij dat predikte, is de oude zondaar in Augustinus totaal gebonden en aan ketenen gelegd, en scheen heerlijk de glans van Jehova ook in dezen heilige.

En zoo voortgaande kwamen ze dan op Calvijn, op onze martelaren, op al onze godzalige godgeleerden uit ouder dagen, die de kerk gesticht en gebouwd hadden op den grondslag van Gods vrijmachtig welbehagen en allen de particuliere genade op het allerbeslistst hadden geleerd, — en vroegen nu stuk voor stuk en één voor één, of ze dan niet tevens de kerke Gods gesticht hadden door hunnen godzaligen wandel en of de vrucht des Geestes niet van de twijgen hunner ziel was geplukt.

Bovendien men houde dit toch vooral helder in het oog, dat God de Heere *menschen* beweegt tot het geloof. Dus niet een soort gehalveerde of verminkte wezens, uit wie eerst het rad of de spil van hun menschelijk wilsvermogen wordt uitgelicht. Neen maar menschen „met een wil er in."

Bij het werk der zaligheid is het God er dus niet om te doen, om een krachtigen wil te fnuiken en te verlammen en nu voorts met dit willoos wezen te sollen, gelijk het kind solt met een bal. Neen, maar integendeel, als God den mensch verzwakt en willoos *vindt*, onbekwaam tot eenig goed en onvermogend tot eenige daad die verheffen kan, dan begint de Heere God juist men dien kranken, ontzenuwden, mergeloos geworden wil in het hart van dien mensch weer te electriseeren en te bezielen *en tot een wil te maken.* En onderwijl nu aldus in dien verstorven wil de levende wilskracht weer opwaakt, bewerkt God de Heere zijn schepsel nu alzoo door zijnen Heiligen Geest, dat Hij den mensch, wiens die wil is, alzoo neigt en overbuigt dat hij ten slotte met al de energie en bezieling van zijn wil de zonde, de wereld en den duivel den rug toekeert en zich gewonnen geeft aan den Heere.

Heel die voorstelling, alsof de bekeering een ontmannen en verminken van den wil was, moet er bij de gemeente dus uit, en in den kring van Gods kinderen mogen we niet rusten, eer de prediking der gezuiverde waarheid weer derwijs doordringe, dat we verlost van de mystieke overvloeiingen des ziekelijken gevoels, weer als mannen, als personen, als door God bezielde helden, kunnen staan in zijn voorhoven.

Zwak, niets, minder dan niets in ons zelven, ja, vleeschelijk verkocht onder de zonde; maar „alle dingen vermogend door Hem die ons bekwaamt en kracht geeft", dus moet weer het Shibboleth in Jezus' kerk worden.

Want, en vergeet dat vooral niet, lezer, het zedelijk leven, het schuldbesef, het gevoel van verantwoordelijkheid mag nooit ondermijnd of verzwakt, maar moet steeds met klem en kracht op den voorgrond geplaatst. En predikers of oefenaars die wel, week in week uit, van de goede en heerlijke dingen van den raad Gods gewagen, maar den moed missen om even beslist week in week uit tegen de booze en schandelijke dingen van den raad der menschen te getuigen, zullen wél doen, eens ernstig in te denken, hoezeer ze afwijken *van*, ja, ingaan *tegen* den regel van Gods heilig Woord.

Onverzoend plaatst dat Woord die beide: Gods onwederstandelijke genade en uw persoonlijke verantwoordelijkheid, nevens en tegenover elkaâr. En zoo dikwijls ge de sporten dezer geheimenissen weer af en op zijt gegaan, en beurtelings in de diepte naar der zonde oorsprong gedoken of in de hoogte naar den grond der verkiezing zult gezocht hebben, zal het ook bij u altijd weer in een bekentenis van uw onvermogen eindigen, om saâm in een enkele gedachte te verstaan, te doorzien en te vatten, wat ge dan alleen in zijn verband zoudt peilen kunnen, indien uwer een verstand als de wijsheid des levenden Gods zelf ware.

Nu ge dat niet hebt, zoudt ge door te willen doen, als hadt ge het, eenvoudig de Luciferszonde begaan, en uw hart zetten als Gods hart en u zetten in Gods stoel.

Maar dan ook, als ge de schriklijke zondigheid van zulk een opzet inziende, daarvoor terugdeinst en aflaat van zoo verwaten pogen, dan *kunt* ge er niet meê van af, met nu, een halve waarheid predikend, of alleen in de diepte van uw verantwoordelijkheid te blijven duiken, of wel uitsluitend in de hoogte der verkiezing te zweven.

Ziet, daar is een ladder gesteld, welks onderste aan de aarde raakt en welks opperste aan den hemel reikt; aldus beide vereenigend, en die ladder is Gods Woord. En dat Woord nu onderwijst ons, dat we alle eigen vondsten en eigendunkelijk oordeel varen latende, wijs en matig en godzalig naar den van God gestelden regel in deze heilig-

heden verkeeren zouden; beide waarheden even warm, beide even bezield en beide even ernstig tot de gemeente Gods brengende: zoowel dat zijns de raad en het welbehagen is en dat zijn raad alleen bestaan zal; als ter andere zijde, dat alle mensch voor God verdoemelijk en dus verantwoordelijk is en dat niemand, niemand, ooit verloren ging of gaat of gaan zal dan door zijn eigen wezenlijke schuld.

XIII.

GEEN KANS, MAAR EEN ZEKER HEIL.

> **Mijn hart is bereid, o, God, mijn hart is bereid! Ik zal zingen en psalmzingen.**
> **Psalm 57 : 8.**

Het eind van elk zich verdiepen in een stuk van Gods heilige mysteriën moet altijd een psalm des lofs zijn! Er moet niet alleen aangetoond, dat de zuivere opvatting der waarheid te meer tot Gods verheerlijking strekte, maar ook de eigen ziel moet bij het indenken ervan en het peinzen erover tot prijs en aanbidding gestemd worden!

Terecht werd nog onlangs door een diep ingeleide ziel over het gebrek aan godsvrucht bij onze theologen geklaagd. Ze kunnen, zoo verweet men hun naar waarheid, maanden- en jarenlang aan een uitlegging van Gods heilig Woord schrijven, zonder dat ze ooit zelf eens uitvloeien in een toon der lofverheffing en des gebeds. Och, wat zijn onze huidendaagsche commentaren welbezien anders dan dorre, ziellooze aaneenrijgingen van geleerde opmerkingen; gevoellooze, ijskoude ontledingen van een Woord, waar het warmste, rijkste leven in tintelt; uitstallingen van hooge menschenwijsheid, waardoor als achter een chassinet, de wijsheid onzes Gods geheel onzichtbaar wordt en verdwijnt! Hoe heel anders was dat vroeger. Sla Luther op de Galaten eens op. Herlees Calvijn op de Psalmen. Verkwik u nog eens aan Owen op de Hebreeën. Om vooral ook Vitringa op Jesaia niet te vergeten. En meet dan eens, als gij kunt, den afstand, die deze bezielde, geloovige, godvruchtige theologie afscheidt van de critische, ongoddelijke vertoogen, waarmeê men in onze dagen, slag op slag, Gods heilige waarheid onteert.

En zou deze droeve, diep treurige opmerking dan ook niet gelden van de pleidooien, die zonder einde in de gemeente des Heeren,

tegen Gods heilige waarheid gevoerd worden, door hen die het licht dezer waarheid, hetzij dan geheel, hetzij dan ten deele verduisteren? o, Ook dan kan er zoo geredeneerd en getwist, soms met bitterheid gekrakeeld worden over de teederste, heiligste, diepst gaande levensvragen! Zijn er dan, die naar Gods heilig Woord meenen te moeten belijden, dat de bedoeling van den dood des Zoons van God niet een vage, onbepaalde, in de lucht zwevende en onzekere was, maar wel terdege van zeer bepaalde, bijzondere, vast omgrensde strekking, dan komt men daartegen op in allerlei onheilige manier, en gaat rond bij de lieden, om hun in het oor te fluisteren: „Lees dit of dat blad niet meer!” of ontziet zich niet te vertellen dat er in staat, wat niemand ooit schreef, of valt het aan op personeele, bitse, hoonende wijs. En dan komt het op een pleit, niet van eerlijken zin en zoekende godsvrucht, neen, ach, maar op een jammerlijk pleit van onbroederlijke bitsheid, en dan punt men zijn pijlen, en redeneert voort in alle dorheid, en aan het eind, als men wanen zou, dat men zijn tegenstander nader aan de kennisse van Gods eeuwige liefde zou gebracht hebben, gaat men met een koud hart, in dunk van eigen zegepraal, nadat God en zijn waarheid reeds lang vergeten is, in een geoordeelde stemming der ziele heen.

Ook wij hebben er bij het schrijven van deze artikelenreeks, die hiermede ten einde spoedt, weer de droefste, de treurigste, de ellendigste ervarigen van opgedaan.

We werden daardoor, om zelf niet te zeer uit den toon te raken, gedwongen, al meer zonder bescheid of wederwoord te laten voortspreken wier tegenspraak ons de zalving des Geestes zou geroofd hebben, zonder uitzicht te bieden op verheldering van inzicht.

Stil en rustig zijn we dan ook maar voortgegaan op onzen langen weg, om te getuigen voor wat ons te lang en ten onrechte verzwegen scheen; steeds onvoldaan over onszelven, dat het niet in bezielder gang voortschreed: maar nochtans steeds met dankzegging aan den Heere onzen God, die bij elk nieuw onderzoek, de eigen overtuiging te vaster bevestigde. En naar we eenigszins hopen durven, school er in dit niet meer beantwoorden van de tegensprekers, niet zoozeer hoogmoedige minachting van hun tegenbedenkingen als veel meer de innige zekerheid, dat het eenig middel om ook deze broeders zelf nog te winnen en hun de oogen te openen, juist in het aflaten van alle tegenbescheid moest gezocht.

Moeilijk was onze taak.

Nadat nu ruim honderd veertig jaren lang alle toongevende en geleerde theologen zoo in Duitschland als hier te lande hun kracht hadden uitgeput in het tegenspreken, weerleggen en bedekken van de particuliere genade; en er dientengevolge ook ten onzent een publieke opinie in de geloofswereld ontstaan was, dat nog aan een „bijzondere verzoening” te gelooven, dwaasheid was; en bijna al onze

predikanten zelfs vergeten waren, dat de gereformeerde kerk er in haar bloeitijd steeds vlak anders over had geoordeeld; en men zichzelf en de gemeente, niet uit kwaad opzet, maar eenvoudig uit gemis aan beter weten, dusdoende gewend had aan een Schriftuitlegging, die elke mogelijkheid om nog aan een „particuliere genade" te gelooven, afsneed; — kon het toch waarlijk niet bevreemden, dat men eenigszins opschrikte toen daar plotseling en onverhoeds in een der meest gelezen kerkelijke bladen, weer een pleidooi vóór die particuliere genade werd aangekondigd.

We wezen er reeds voor maanden op, toen nu (1879) bijna tien jaren geleden schrijver dezes te Amsterdam op dorst treden met een leerrede over den „troost der eeuwige verkiezing", maakte reeds dit hoogst eenvoudige feit in de Amsterdamsche predikantenwereld zúlk een sterke sensatie, dat één zijner collega's kort daarop in de Westerkerk optrad, om aan de gemeente te verkondigen: „Wie een ander Evangelie verkondigt, dan dat de Christus voor alle menschen gestorven is, die zij vervloekt."

Wat moest het dan wel niet zijn, nu, gelijk men zich inbeeldde, door *de Heraut* de handschoen aan heel de vaderlandsche kerk werd toegeworpen, en in veel engeren en strengeren zin, dan bedoelde leerrede het gissen deed, de oude belijdenis onzer vaderen weer werd opgenomen.

Het was wel niet zoo.

Er werd wel geen handschoen toegeworpen; maar zeer bescheiden in het eerste artikel gezegd, dat de voorstanders van het „*Christus pro omnibus*" dringend gebeden werden, revisie op het vonnis te willen geven, waarbij alle belijders der particuliere genade voor dwepers en kortzichtigen waren gescholden. Maar dit baatte niet. Wij die slechts optraden, om tegen hun harde, medoogenlooze uitspraak ons goed recht te verdedigen, werden als aanvallers en tweedrachtzaaiers ten toon gesteld, en men stelde zich aan, alsof een kastijding over zooveel moedwil en kwaad opzet, het beste wapen ware om ons te bestrijden.

En dien weg sloeg men te eer in, omdat men, en niet geheel ten onrechte, verband meende te bespeuren, tusschen dit pleidooi voor de particuliere genade en de ernstige, krachtige poging die in de gereformeerde kerk dezer landen gewaagd werd, om het gereformeerd karakter dezer kerk weer in eere te brengen. Met name wees men daarbij op de stichting der Vrije Gereformeerde Universiteit!

Ja, niet alleen tegenstanders ergerden zich daaraan, maar ook medestanders zonden ons keer op keer in schrift de dringende vraag: „Hoe we nu toch zoo onvoorzichtig konden zijn, om juist nu het op een winnen der zwakke broederen aankwam, om juist nú de

scherpste punt der wigge op het allerscherpst naar voren te keeren. Waarom, zoo vroeg men ons, niet eerst de leer der Verbonden ontwikkeld. Dat zou gewonnen hebben. Door nu er opeens meê voor den dag te komen: „dat de genade particulier is!" stoot ge af.

En natuurlijk, dát geven we aanstonds gewonnen, indien menschelijke berekening of slimheid ons had mogen leiden, dan was het wel het onhandigste wat we bedenken konden, om met een pas opgericht blad, in zulk een kritiek oogenblik, en hangende de Universiteitsquaestie, de gereformeerde beginselen derwijs met hun spitse naar voren te keeren.

Maar *mocht* slimheid onze leidsvrouw zijn, in zoo heilige materie?

Duurt eerlijk niet het langst?

En was het dan geen eisch van zuivere, blanke eerlijkheid, om nu het op een verzamelen van de gereformeerde krachten in den lande ging, zóó rond, zóó open, zóó duidelijk te spreken, dat elke mogelijkheid zelfs van vergissing voorkomen wierd, en men op het allerduidelijkst en allerzuiverst wist, wat men aan ons had.

Het is zoo, we gaven er de wapenen ter bestrijding aan onze tegenstanders door in handen, en heel wat invloedrijke of althans rijke kringen, waar vroeger ons blad nog geduld werd, zouden lang niet zoo gemakkelijk door de irenische predikanten geëndoctrineerd zijn, „om nu maar voorgoed met ons te breken", indien die fatale stukken van „dat de genade particulier is" nog maar een jaar in de pen waren gebleven.

Maar overmits het ons, meer dan om de gunst van menschen, om de gunst en de genade van den Heere onzen God ging, en we wisten, dat het inhouden van dat krasse, prikkelende pleidooi zekere lieden tot meêdoen zou verlokt hebben, die toch in den wortel eigenlijk niet met ons waren, zoo hebben we het er in Gods kracht op gewaagd, en, met terzijzetting van alle menschelijke berekening en prijsgeving van alle goede kansen, eenvoudig gesproken, zooals eerlijkheid gebood te spreken; voorts de uitkomst in de hand van Hem latende, wiens Naam en Genade groot te maken, de eenige bedoeling van ons schrijven was.

En vraagt men, wat nu van dit, misschien eenigszins vermetel, geloofsbestaan de uitkomst is geweest, dan moeten we met beschaamden dank erkennen, dat de weg die voor succes het minst geraden scheen, op de proef nog zeer verre de beste en de meest gewenschte is bevonden.

Ten minste, dit willen we wel in alle oprechtheid verzekeren, dat indien iemand ons een jaar geleden een erkenning van deze particuliere genade had durven profeteeren, gelijk die in den loop der laatste tien maanden schier aan alle oorden des lands is uitgebroken, we zouden den optimistischen droomer eenvoudig niet hebben geloofd. En nu

van achteren te mogen ontdekken, dat zelfs uit het korps predikanten nu reeds zeer verre over de honderd weer op het vaste fundament onzer Drie Formulieren positie hebben gekozen, om de universalistische *vaagheden* in de heilsleer weer tegen de goddelijke *zekerheden* van Gods genaderaad uit te ruilen; te mogen waarnemen, hoe de invloed van ons blad, na een oogenblik deinens, veeleer weer klom en won, dan daalde of inzonk; te mogen bespeuren, hoe allerwegen in het land de kern en het pit der gemeente God den Heere weer met losgemaakte tong looft en prijst over het terugvinden der geestelijke schatten van onze vaderen; ja te mogen zien, hoe zich in elke stad en elke groep van vlekken een kring van mannen vormt, die ook de koorden van de beurs losmaakt en zich aaneensluit en weer hope durft koesteren op de wederopenbaring onzer begravene en vergetene kerk; — zeg zelf, lezer, moet dit niet als een wonder in onze oogen zijn, en is niet, veel vroeger en veel krachtiger dan we dorsten of konden hopen, onze zeer ernstige bezorgdheid beschaamd?

En toch, hoe noog we die winste ook aanslaan, niet dáárop bouwen we of vestigen we onze hoop voor de toekomst. Want het moet toegestemd, er kan in dezen tuchteloozen tijd zeer licht weer een storm uit een anderen hoek komen opzetten, die tijdelijk althans de richting van den stroom zwenken doet. En het is daarom dat we ons haasten meer nog dan op die numerieke winste, den nadruk op een geestelijk goed te leggen, dat ons onder het week aan week bewerken van dit uitvoerig pleidooi gewierd. En dat geestelijk goed bestond daarin, dat elk dieper onderzoek, elke nadere toetsing aan de Heilige Schrift, elk nauwkeuriger in verband brengen met de geestelijke werkingen om ons heen, en bovenal ook elk ernstig nagaan van wat Gods leiding met de geesten in de historie was geweest, ons steeds inniger en vaster in deze heilige belijdenis van Gods particuliere genade in deed groeien.

Al onderzoekende en toetsende hebben we in geen enkel opzicht iets ook maar van deze volheerlijke belijdenis voor ons geestesoog zien verzwakken of waggelen, maar aldoor onze overtuiging vaster en bezielder voelen worden. Nu van achteren spreken we die hoogernstige woorden: *dat de genade particulier is*, met driemaal vastere overtuiging uit, dan toen we begonnen te schrijven. En om het in één woord alles saâm te vatten, toen we onze artikelen begonnen, rees ons soms nog een aarzeling in de ziel op, of we Gods heerlijkheid niet tegen de particuliere genade zouden te verdedigen hebben, terwijl we nu van achteren gezien en getast en gepeild hebben, hoe het juist door de belijdenis der particuliere genade is, dat de prijs zijner heerlijkheid en de oneindige volheid zijner goddelijke gunste zich ontdekt

aan ons zielsoog, een gestalte aanneemt en, met gestadige klimming der wateren, wast.

Dat er in de hoogere, voor elk menschelijk peinzen verborgen, wetten die den ondoorzienen samenhang van het demonische met het creatuurlijke en wederom van het creatuurlijke met Gods werken, en eindelijk van Gods werk met Gods wezen beheerschen, een gansch *verborgen* oorzaak ligt, die zonder in het allergeringste aan de onuitputtelijke liefde Gods te kort te doen, nochtans de zaliging aller zielen eenvoudig tot een ondenkbaarheid maakt, dat, niet waar, hoeft niet eerst een gereformeerd leerboek u te leeren, noch zelfs de Schrift u te openbaren, dat toont de historie der menschen op deze aarde u wel te over; en te over niet minder de kennis die ge van geestelijke stompheid of geestelijk opleven ontvingt om u heen.

Maar dat het, dit feit nu eenmaal onherroepelijk vaststaande, dan toch beneden Gods waardigheid zou geweest zijn en aan zijn eere zou te kort doen, en gansch liefdeloos en machteloos in onzen God zou zijn bevonden, om aan de arme schepselen, die in dien nood geworpen lagen, nu niets aan te bieden dan een *kans* op een *onzeker* heil; zijn lieven Zoon te laten sterven op risico van zijn heilig bloed misschien om niet te hebben vergoten; en zijn lieve kinderen op aarde tot aan den jongsten snik in angst en vreeze te houden, dat het misschien alles toch weer wegging, — neen, broeders, dat kunt, dat moogt ge niet meer gelooven, en indien ge dat gelooven blijft, o, wat bedroeft en wat verkleint ge dan niet de eere der liefde en der barmhartigheden van den Heere onzen God!

En daarom looft en daarom dankt U, o, wondere, o, alontfermende God, aan het eind dezer overdenkingen, de ziel, die in ons is, dat Gij het bloed uws lieven Zoons te heilig hebt geacht, om het te doen vloeien op onzekere kansen; en dat Gij, wetende, van wat maaksel onze ongoddelijke wil en hoe van U afgekeerd het gedichtsel was van 's menschen hart, niet aan *onzen* wil ons heil, niet aan de keuze van *ons* hart onze eeuwige zaligheid hebt opgehangen, maar doorbrekende met goddelijke mogendheid, het alzóó voorzien hebt in uw goddelijken raad, dat er een prijs voor het bloed uws lieven Zoons uit *moest* komen; dat er een gemeente van gezaligden uit *moest* wassen; en dat uw lieve kinderen, die Gij gegrepen en gedragen hebt over den afgrond, in de onwankelbaarheid *Uws* willens eeuwiglijk en heerlijk zouden zijn vertroost! Vergeef, bedek, verzoen, wat er in deze redenen onzes monds niet naar de heiligheid van uw huis of naar de volheid van uw zielbevrijdende waarheid was. Reken hun, die tegen uw waarheid ingingen, hun zonde niet toe, maar ontsluit hun veel meer door wondere genade het oog, dat ook zij, bij zuiverder licht, zich op ongedwongen wijs in uw beeld vermaken mogen! En heeft het U dan in uw ondoorgrondelijken raad behaagd, o, Vader van alle barmhartigheden, aller zaligheden Bron en Sprinkader! om, eindelijk, ein-

delijk dat toch den ban die op ons land en onze kerk lag te overzien, en U over uw volk, dat schaamrood wederkeerde weer te ontfermen, en in het schier verstorven lichaam Christi in dezen lande, weer een adem des levens te doen uitgaan, o, God, om Jezus' wille, toon, toon ons daarin meest uw ontfermend mededoogen, dat Gij dit kostelijke en dit goede, dit goddelijke niet wilt laten afhangen van *onze* trouw die geene is, maar eenig en alleenlijk van dien raad *Uws* willens, die aanving, doorzet, en het eens heerlijk voleinden zal! Uw Naam tot prijs! Amen.